ఉపనిషద్రత్నాకరము

- శ్రీ విద్యా ప్రకాశనందగిరి స్వాముల వారు

ఆధ్యాత్మిక గ్రంథ నిలయం
మోహన్ పబ్లికేషన్స్
కోటగుమ్మం, అజంతా హోటల్ ఎదుట,
రాజమహేంద్రవరం - 533101.

ఉపనిషద్రత్నాకరము

అనువాదకులు :

శ్రీ శ్రీ విద్యాప్రకాశానందగిరి స్వాములవారు

శ్రీ శుక బ్రహ్మాశ్రమము

శ్రీకాళహస్తి

చిత్తూరు జిల్లా (ఆం. ప్ర)

ఓమ్

ప్రస్తావన

ఆధ్యాత్మికశాస్త్రములలో మన ఉపనిషత్తులు శిరోమణులై యుం డుచున్నవి. ఇవి బ్రహ్మవిద్యాప్రతిపాదకములు. ముక్తికోపనిషత్తునందు తెలుపబడినవిధముగ ఉపనిషత్తుల సంఖ్య 108. ఈ నూటయెనిమిది ఉపనిషత్తులందును ముముక్షువులకు అత్యంతోపయుక్తములైనట్టియు, సాధకులు నిరంతరము మననము చేయదగినట్టివియు నగు కొన్ని ముఖ్యమైన మంత్రములు ఈ గ్రంథమున చేర్చబడినవి. వాని భావము తెలియుటకై ఆ మంత్రములకు తెలుగు తాత్పర్యములును చేర్చబడినవి. పరమార్థ జిజ్ఞాసువులు ఈ ఉపనిషన్మంత్రములను బాగుగ పఠించి, వాని యర్థమును హృద్గతమొనర్చుకొని, సైవానందగాత్రిని బడసి పరమానందమును ననుభవింతురు గాక!

ఓమ్

ఇట్లు

ప్రకాశకులు

It is strength and strength that we want. Is to first step in getting the strength is to uphold the Upanishads and believe that 'I am the Atman.'

'మనకు కావలసినది బలము, బలము. అట్టిబలము ఉపనిషత్ప్రతిపాదితములైన సత్యములను విశ్వసించుటచేతను, 'నేను ఆత్మను' అని చెన్నగ భావించుటచేతను కలుగగలదు.'

ఈ ప్రకారముగ జనులు ఆత్మోన్నతికి దోహదమును చేయునవియు, జీవితములను సంస్కరించి ప్రబోధపూర్ణమయములుగ నొనర్పునవియు, నరుని నాయకునిగ, శ్రేయుడనిపించునది ఈ అష్టోత్తరశతోపనిషత్తులందలి పరమసత్యములను మానవులు బాగుగ గ్రహించి, ఆచరించి, స్వస్వరూపసాక్షాత్కారమును, ఆత్మానుభూతిని బడసి కృతార్థులగుదురు గాక!

ఓమ్

శ్రీ తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమువారు ఈ గ్రంథ ముద్రణ నిమిత్తము రూ. 5,000 లు (ఐదువేల రూపాయలు) సహాయము చేసిరి. వారికి మా కృతజ్ఞతలు.

ఇట్లు
ప్రకాశకులు

విషయసూచిక

వ. నం.	ఉపనిషత్తు పేరు	పుటసంఖ్య
	ప్రస్తావన	
	ఉపోద్ఘాతము	
1.	ఈశావాస్యోపనిషత్తు	1
2.	కేనోపనిషత్తు	3
3.	కఠోపనిషత్తు	5
4.	ప్రశ్నోపనిషత్తు	13
5.	ముండకోపనిషత్తు	30
6.	మాండూక్యోపనిషత్తు	39
7.	తైత్తిరీయోపనిషత్తు	41
8.	ఐతరేయోపనిషత్తు	50
9.	ఛాందోగ్యోపనిషత్తు	50
10.	బృహదారణ్యకోపనిషత్తు	59
11.	బ్రహ్మోపనిషత్తు	72
12.	కైవల్యోపనిషత్తు	5
13.	జాబాలోపనిషత్తు	84
14.	శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్తు	84
15.	హంసోపనిషత్తు	92
16.	ఆరుణికోపనిషత్తు	96
17.	గర్భోపనిషత్తు	98
18.	నారాయణోపనిషత్తు	102
19.	పరమహంసోపనిషత్తు	104

ఓమ్

శ్రీ శ్రీ శ్రీ విద్యాప్రకాశానందగిరిస్వాములవారు

1. ఈ శా వా స్యో ప ని ష త్తు

1 ఈశావాస్య మిదం సర్వం యత్కించ జగత్యాం జగత్,
తేన త్యక్తేన భుంజీథా మా గృధః కస్య స్విద్ధనమ్. 1

ఈ చరాచర ప్రపంచమంతయు పరమేశ్వరునిచే (పరమాత్మచే) వ్యాపింపబడియున్నది. త్యాగభావముతో అనుభవింపుము. ఇతరుల ధనములను కోరకుము.

2 అసుర్యా నామ తే లోకా అన్ధేన తమసావృతాః,
తాంస్తే ప్రేత్యాభిగచ్ఛన్తి యే కే చాత్మహనో జనాః. 2

అసుర సంబంధములగు లోకములు అజ్ఞానాంధకారమగు అంధకారముచే వ్యాపింపబడియున్నవి. ఆత్మజ్ఞానము లేనివారు అట్టి అసుర లోకములందే జన్మించుచుందురు.

3 తదేజతి తన్నైజతి తద్దూరే తద్వన్తికే,
తదన్తరస్య సర్వస్య తదు సర్వస్యాస్య బాహ్యతః. 5

ఆత్మ దృష్టికి సదాస్థిరమైనను చలించును. నా స్థితముగ (అధిష్ఠానదృష్టిచే) చలించదు. అజ్ఞానులకు అది దూరముగ నుండును. జ్ఞానులకు సమీపమునందే యుండును. ఆ ఆత్మ ఈ సమస్త జగత్తునకు లోపల బాహ్యములందంతటను గూడ వ్యాపించి యున్నది.

4 యస్తు సర్వాణి భూతాన్యాత్మన్యేవానుపశ్యతి,
సర్వభూతేషు చాత్మానం తతో న విజుగుప్సతే. 6

ఎవఁడు సమస్త ప్రాణులను తన ఆత్మయందే చూచునో, అట్లే సమస్త ప్రాణులందును తన ఆత్మనే చూచునో, అట్టివాఁడు (సర్వాత్మదర్శనము వలన) దేనిని ద్వేషింపఁడు.

5 యస్మిన్సర్వాణి భూతాన్యాత్మైవాభూద్విజానతః,
తత్ర కో మోహః కః శోక ఏకత్వమనుపశ్యతః. 7

ఎవఁడు సమస్త ప్రాణులను తన ఆత్మగనే తెలిసికొనునో, అట్టి ఏకత్వానుభూతిచే అతనికిఁక మోహ మెక్కడ? శోక మెచట?

6 అన్ధం తమః ప్రవిశన్తి యేఽవిద్యాముపాసతే 9

అవిద్యను ఆశ్రయించువారు అజ్ఞానమను అంధకారమందే ప్రవేశించుదురు.

7 విద్యయాఽమృత మశ్నుతే. 11

ఆత్మజ్ఞానముచే మనుజుఁడు అమృతత్వమును (మోక్షమును) పొందుచున్నాఁడు.

8 హిరణ్మయేన పాత్రేణ సత్యస్యాపి హితం ముఖమ్.
తత్త్వం పూషన్నపావృణు సత్యధర్మాయ దృష్టయే.
15

ఓ పరమాత్మా! బంగారుపాత్రచే (మోహకరములగు పదార్థములచే) సత్యముయొక్క స్వరూపము కప్పఁబడియున్నది. కాబట్టి సత్య, ధర్మముల సాక్షాత్కారము కొఱకై ఆ ద్వారమును (ధనాద్యపేక్షను) తొలఁగింపుము.

9 అగ్నే నయ సుపథా రాయే అస్మాన్విశ్వాని దేవ
వయునాని విద్వాన్,
యుయోధ్యస్మజ్జుహురాణమేనో భూయిష్ఠాం తే నమ
ఉక్తిం విధేమ. 18

ఓ అగ్నిదేవా! నన్ను సన్మార్గమునకు తీసికొని పొమ్ము. నీవు సమస్త జ్ఞానమును, మా కర్మలను తెలిసికొనియున్నవాడవు, మా పాపములను నశింపజేయుము. దానివలన మేము నిర్దోషుల మగుదుము. మేము నీకొరకు ఉత్తమ స్తోత్రమును భక్తితో చేయుదుము.

2. కేనోపనిషత్తు

1 శ్రోత్రస్య శ్రోత్రం మనసో మనో యద్వాచో
హ వాచం స ఉ ప్రాణస్య ప్రాణః
చక్షుషశ్చక్షు రతిముచ్య ధీరాః
ప్రేత్యాస్మాల్లోకాదమృతా భవన్తి. 1-2

అది శ్రోత్రమునకు శ్రోత్రము, మనస్సునకు మనస్సు, వాక్కునకు వాక్కు, ప్రాణమునకు ప్రాణము, నేత్రమునకు నేత్రము అదియే (అన్నిటికి) పరబ్రహ్మము. ధీరులగువారు ఈ జగత్తునుండి విడివడి ఈ లోకమునుండి (శరీరమునుండి) వెలువడి జననమరణ రహితులు అగుచున్నారు.

2 న తత్ర చక్షుర్గచ్ఛతి న వాగ్గచ్ఛతి నో మనో
న విద్మో న విజానీమో యథైతదను శిష్యా

అన్యదేవ తద్విదితాదథో అవిదితా దధి
ఇతి శుశ్రుమ పూర్వేషాం యే న స్తద్వ్యాచచక్షిరే.
1-3

ఆ బ్రహ్మము వస్తువు స్వతము తెలియుటలేదు. తానన్యా తెలియుటలేదు. తానన్ను తెలియుటలేదు. కాబట్టి దానిని (ప్రాకృత సాధనముల చేత) ఎఱుంగలేము. ఏ ప్రకారము ఈ బ్రహ్మమును ఇతరులకు చెప్పవలెనో తెలియలేము. ఆ బ్రహ్మము తెలియుటకు ప్రసంగమునందు చేయబడి యున్నది. మరియు తెలియుటకు అవ్యాకృతమగు దేనికైనను ఉపకరణమైనది. ఈ ప్రకారముగ నీ అంతా న్నగలు ఆ బ్రహ్మమును గూర్చి మాకు చెప్పిరి; ఆ పూర్వాచార్యుల వాక్యములను మేము వినుచున్నాము.

3 యన్మనసా న మనుతే యేనాహుర్మనో మతమ్
తదేవ బ్రహ్మ త్వం విద్ధి నేదం యదిదముపాసతే.
1-5

ఏది మనస్సుచేత మననము చేయబడదో, దేనిచేత మనస్సు మననశక్తి కలదిగా చెప్పబడునో దానినే నీవు బ్రహ్మముగా తెలిసికొనుము. ఏ యీ (అన్యవస్తువు)ను మనస్సుచే, దాని అన్యదేవతగా జనులు ఉపాసించుచున్నారో, అది బ్రహ్మము కాదు.

4 యస్యామతం తస్య మతం మతం యస్య న వేద సః.
అవిజ్ఞాతం విజానతాం విజ్ఞాత మవిజానతామ్. 2-3

ఎవనికి బ్రహ్మము తెలిసికొనబడలేదని యెఱుగునో అతడు బ్రహ్మమును గూర్చి తెలిసికొనినవాడు. ఎవని బ్రహ్మము (తాను తెలిసికొంటినని) తెలిసికొనినవాని యెఱుకునో అతనికి బ్రహ్మము తెలియబడనివాడే యగును. కాబట్టి బ్రహ్మానాత్మ దృష్ట్య

పదార్థమును వల్ల బ్రహ్మమును తెలిసికొనగాని తెలుసుకొనుటకు ఏమియు తెలియనేరదు. బ్రహ్మమును ప్రత్యక్షముగను వల్ల తెలిసికొనక బాలకుని యుంటగుచున్న తెలిసినవాడై యెఱుగ బడుచున్నాడు.

5 ఇహ చేదవేదీ దథ సత్య మస్తి
న చేదిహావేదీ న్మహతీ వినష్టిః,
భూతేషు భూతేషు విచిత్య ధీరాః
ప్రేత్యాస్మాల్లోకా దమృతా భవన్తి. 2.5

ఈ మనుష్యజన్మయందు పరమాత్మను సాక్షి తెలిసికొనినచో, అతనికి సత్యమైన బ్రహ్మానందము సిద్ధించుచున్నది. అ ప్రకారముగ ఈ జన్మయందు భగవంతుని సాక్షి తెలిసికొనకపోయినచో, గొప్ప వినాశము సంభవించుచున్నది. ధీరులగువారు సర్వప్రాణులయందును అభివ్యక్తమైన ఆత్మతత్త్వమును తెలిసికొని ఈ లోకము నుండి (శరీరమునుండి) వెడలి జనన మరణ రహితులు అగుచున్నారు.

3. కఠోపనిషత్తు

1 యే యే కామా దుర్లభా మర్త్యలోకే
సర్వాన్కామాం శ్ఛన్దతః ప్రార్థయస్వ,
ఇమా రామా స్సరథా స్సతూర్యా
న హీదృశా లంభనీయా మనుష్యైః,
ఆభి ర్మత్ప్రత్తాభిః పరిచారయస్వ
నచికేతో మరణం మాఽనుప్రాక్షీః. 1-25

(యమధర్మరాజు - ఓ నచికేతా!) ఈ మనుష్యలోకమున ఏ యే విషయభోగములు మానవులకు దుర్లభములై యున్నవో వానిని కోరినచో నీ కిచ్చెదను, కోరుకొనుము. రథములు, సంగీత

వాద్యములు, సుందరస్త్రీలు మానవులకు చాలా దుర్లభములు. నేను నీకొసంగు వీటితో సుఖముగ నుండుము. కాని మృత్యు ప్రశ్న మాత్రము నన్ను అడుగవలదు.

2 శ్వోభావా మర్త్యస్య యదన్తకైతత్
సర్వేన్ద్రియాణాం జరయన్తి తేజః,
అపి సర్వం జీవితమల్పమేవ
తవైవ వాహాస్తవ నృత్యగీతే. 1-26

(నచికేతుడు — ఓ యమధర్మరాజా!) మీరు చెప్పినవి నశ్వరములు. ప్రతి రాత్రి మానవుని సర్వేంద్రియములలోని తేజస్సును నశింపజేయునవి అయి యున్నవి. మానవుని జీవితం కూడా అతి స్వల్పము. కావున మీ గొప్ప గుర్రములను నృత్యగీతములను మీ వద్దనే ఉంచుకొనుము.

3 అజీర్యతామమృతానాముపేత్య
జీర్యన్మర్త్యః క్వధఃస్థః ప్రజానన్,
అభిధ్యాయన్ వర్ణరతి ప్రమోదా
నతిదీర్ఘే జీవితే కో రమేత. 1-28

జరా మరణములు లేని అమృతస్వరూపులగు దేవతల దగ్గరకు చేరి, వారివలన ఉత్కృష్టమైన ప్రయోజనములను పొందగలుగు తెలివిగలవాడు ఏ మానవుడు, క్షణికమైన సుఖములను గాంచి వినాశముచే అంతమొందు అతిదీర్ఘ జీవితమును కోరుకొనును?

4 అన్యచ్ఛ్రేయోఽన్యదుతైవ ప్రేయస్తే
ఉభే నానార్థే పురుషం సినీతః,
తయోః శ్రేయ ఆదదానస్య సాధు భవతి
హీయతేఽర్థాద్య ఉ ప్రేయో వృణీతే. 2-1

లోకములో ఒకటి శ్రేయస్సు నొసంగునది, మరియొకటి దానికంటె విలక్షణమైనది ప్రేయస్సు నొసంగునది అని రెండు కలవు. భిన్నార్థములు కల ఈ రెండును మనుజుని పొందుటకు వచ్చి చేరు చున్నవి. ఇందు శ్రేయస్సును అనుసరించువానికి శుభము కలుగును. ప్రేయస్సును వాంఛించువాడు గమ్యస్థానమును పొంద జాలడు.

5 శ్రేయశ్చ ప్రేయశ్చ మనుష్యమేతస్తౌ
సంపరీత్య వివినక్తి ధీరః,
శ్రేయో హి ధీరోఽభి ప్రేయసో
వృణీతే ప్రేయో మన్దో యోగక్షేమాద్వృణీతే. 2-2

(యమధర్మరాజు - ఓ నచికేతుడా!) శ్రేయస్సు, ప్రేయస్సు అను రెండును మనుజుని సమీపించును. వివేకవంతుడు వీ రెండిటిని చక్కగా పరీక్షించి ఒకదానినుండి మరియొకటి దానిని వేరు చేయు దురు. అందు శ్రేయస్సును మాత్రమే ధీరుడు కోరుకొనును. మందబుద్ధిగలవాడు యోగక్షేమములకు లోనై ప్రేయస్సునే కోరుకొని బంధనమునకు చిక్కుకొనును.

6 స త్వం ప్రియాన్ప్రియరూపాంశ్చ
కామా నభిధ్యాయ న్నచికేతోఽత్యస్రాక్షీః,
నైతాం సృఙ్కాం విత్తమయీ మవాప్తో
యస్యాం మజ్జన్తి బహవో మనుష్యాః. 2-3

ప్రియరూపములు కలిగియున్నప్పటికిని, కామ్యవస్తువులను అనుభవములను నీవు బాగుగ పరీక్షించి వానిని త్యజించితివి. మను జులు ఏ మార్గమును అనుసరించిన ప్రయాసపూర్వమున్నారో అట్టి విత్తమయ మగు మార్గమును నీవు చేరుట లేదు.

7. దూరమేతే విపరీతే విషూచీ అవిద్యా
యా చ విద్యేతి జ్ఞాతా,
విద్యాభీప్సినం నచికేతసం మన్యే
న త్వా కామా బహవో లోలుపన్త. 2-4

విద్య, అవిద్య అను ఈ రెండును పరస్పరవిరుద్ధములును, భిన్న ప్రయోజనకరములును అయి యున్నవి. అనేక కామ్యవస్తువులు నిన్ను ప్రలోభపెట్టినను నీవు లొంగకపోవుట వలన నచికేతా! నిన్ను విద్యను మనఃపూర్తిగ కోరుచున్నావని భావించెదను.

అవిద్యాయామన్తరే వర్తమానాః
స్వయం ధీరాః పణ్డితం మన్యమానాః,
దన్ద్రమ్యమాణాః పరియన్తి మూఢా
అన్ధేనైవ నీయమానా యథాన్ధాః 2-5

అవిద్యయందు వసించుచు, తామే పండితులమని, ధీరులమని తలంచుచు గర్వములో మునిగియుండు మూఢులు గ్రుడ్డివానిచేత త్రోవ జూపబడు గ్రుడ్డివారి వలె తిరుగుచున్నారు.

0 న సామ్పరాయః ప్రతిభాతి బాలం
ప్రమాద్యన్తం విత్తమోహేన మూఢమ్,
అయంలోకో నాస్తి పర ఇతి మానీ
పునః పునర్వశమాపద్యతే మే. 2-6

ప్రమత్తులును అజ్ఞానులును ధనమోహమున మునిగియున్నవారును పరలోక మార్గము కాంచజాలరు. ‘ఇదియే వాస్తవమగు లోకము, పరలోకము లేదు’ అని తలంచువారు మరల మరల నా వశమగుచున్నారు.

10 శ్రవణాయాపి బహుభిర్యో న లభ్యః
శృణ్వన్తోఽపి బహవో యం న విద్యుః,
ఆశ్చర్యో వక్తా కుశలోఽస్య లబ్ధాఽఽ-
శ్చర్యో జ్ఞాతా కుశలానుశిష్టః. 2_7

ఆత్మను గూర్చి వినుటకూడ అనేకులకు లభ్యము కాదు. ఒకవేళ వినినప్పటికిని దానిని చక్కగ తెలిసికొనలేరు. దీన్ని గూర్చి చెప్పువాడు ఆశ్చర్యవంతుడు. వినువాడు అతి సూక్ష్మ బుద్ధి కలవాడు. సమర్థుడైన జ్ఞానిచే ఉపదేశింపబడి దానిని బాగుగ అనుభవము చేసికొనువాడు కూడ ఆశ్చర్యవంతుడే యగును.

11 న నరేణావరేణ ప్రోక్త ఏష
సువిజ్ఞేయో బహుధా చిన్త్యమానః,
అనన్యప్రోక్తే గతిరత్ర నాస్త్యణీయా
న్హ్యతర్క్య మణుప్రమాణాత్. 2_8

ఆత్మానుభవము లేనివారలు ఆత్మను గూర్చి పలు విధముల ఆలోచించి ఉపదేశించినను ఆత్మ ఎప్పటికిని సరిగా తెలిసికొన బడజాలకున్నది. అద్వైతానుభవము కలిగిన గురుచే ఉపదేశింపబడిన తప్ప దానిని తెలిసికొను మార్గము లేదు. అణుప్రమాణమునకంటె సూక్ష్మతమమైన ఈ ఆత్మను గూర్చి తర్కించుటకు వీలులేదు (అది అనుభవమునకే సంబంధించిన విషయము కనుక).

12 నైషా తర్కేణ మతిరాపనేయా
ప్రోక్తాన్యేనైవ సుజ్ఞానాయ ప్రేష్ఠ 2_9

ఈ ఆత్మజ్ఞానము కర్మము ద్వారా పొందబడజాలదు. ముక్తునిచే (సద్గురువుచే) ఉపదేశింపబడినప్పుడే ఇది సులభముగా తెలియబడగలదు.

13 జానామ్యహం శేవధిరిత్యనిత్యం
న హ్యధ్రువైః ప్రాప్యతే హి ధ్రువం తత్. 2.10

ధనము అనిత్యమని నాకు తెలియును. నిత్యమగునది అనిత్యమైన దానిద్వారా పొందబడజాలదు కదా!

14 కామస్యాప్తిం జగతః ప్రతిష్ఠాం
క్రతోరానన్త్య మభయస్య పారమ్,
స్తోమం మహదురుగాయం ప్రతిష్ఠాం
దృష్ట్వా ధృత్యా ధీరో నచికేతోఽత్యస్రాక్షీః. 2.11

కోరిక లన్నిటిని నెరవేర్చుకొనుట లోకముయొక్క స్వభావము. కర్మ లన్నిటియొక్క శాశ్వతఫలము, భయరహితమైన తీరము స్తుతింపదగినది, అది చాల గొప్పది. మహా విశ్రాంతి స్థానము. జీవితముయొక్క అత్యున్నతమైన ఆధారమును చూచి కూడ నచికేతుడా! నీవు దృఢమైన సంకల్పముతో ప్రాపంచిక విషయములను తిరస్కరించితివి.

15 తం దుర్దర్శం గూఢ మనుప్రవిష్టం
గుహాహితం గహ్వరేష్ఠం పురాణమ్,
అధ్యాత్మయోగాధిగమేన దేవం
మత్వా ధీరో హర్షశోకౌ జహాతి. 2.12

దర్శింపను కష్టసాధ్యమైనవాడును, గూఢమైనవాడును, శరీరములో ప్రవేశించియున్నవాడును, హృదయ గుహయందు నున్నవాడును,

అనాదియు, అంతర్యామియు అయిన ఆ ఆధ్యాత్మతత్త్వమును, దేవదేవుని మననము చేసికొనుచు ధ్యానించు ధీరుడు సుఖదుఃఖములను త్యజించివేయుచున్నాడు.

16 సర్వే వేదా యత్పద మామనన్తి
తపాంసి సర్వాణి చ యద్వదన్తి,
యదిచ్ఛన్తో బ్రహ్మచర్యం చరన్తి
తత్తే పదం సంగ్రహేణ బ్రవీమ్యోమిత్యేతత్. 2-15

వేదము లన్నియు ఏ బ్రహ్మపదమును జీవితపరమావధిగ పేర్కొనుచున్నవో ఏది తపస్సు లన్నిటియొక్క పరమావధిగ చెప్పబడుచున్నదో, దేనిని పొందగోరినవారై జనులు బ్రహ్మచర్యవ్రతమును పరిపాలించుచున్నారో, దానిని సంక్షేపముగ 'ఓమ్' (ప్రణవస్వరూప పరబ్రహ్మము) అని నీకు చెప్పుచున్నను.

17 ఏతద్ధ్యేవాక్షరం బ్రహ్మ ఏతద్ధ్యేవాక్షరం పరమ్,
ఏతద్ధ్యేవాక్షరం జ్ఞాత్వా యో యదిచ్ఛతి తస్య తత్.
2-16

అక్షరమైన ఇదియే బ్రహ్మము. ఇదియే అన్నిటికంటెను గొప్పది. ఈ అక్షరమును బ్రహ్మమును తెలిసికొనువారు తాము కోరిన దానిని పొందగలరు.

18 ఏతదాలమ్బనం శ్రేష్ఠమేతదాలమ్బనం పరమ్,
ఏతదాలమ్బనం జ్ఞాత్వా బ్రహ్మలోకే మహీయతే.
2-17

ఈ బ్రహ్మము (ఆత్మ) శ్రేష్ఠమైన ఆలంబనము. అది సర్వోత్కృష్టమైనది. దానిని తెలిసికొనువాడు బ్రహ్మలోకమున పూజింపబడును.

19 న జాయతే మ్రియతే వా విపశ్చిన్నాయం
కుతశ్చిన్న బభూవ కశ్చిత్,
అజో నిత్యః శాశ్వతోఽయం పురాణో
న హన్యతే హన్యమానే శరీరే. 2-18

జ్ఞానస్వరూపమగు ఈ బ్రహ్మము (ఆత్మ) పుట్టుటలేదు. మరణించుటలేదు. ఇది దేనినుండియు ఉత్పన్నమైనది కాదు. దీనినుండి మరియు ఉత్పన్నమగుటయు లేదు. ఇది జన్మరహితమైనది, నిత్యమైనది, శాశ్వతమైనది, అనాదియైనది. శరీరము నశించినప్పటికి ఈ ఆత్మ నశించుట లేదు.

20 హన్తా చేన్మన్యతే హన్తుం హతశ్చేన్మన్యతే హతమ్,
ఉభౌ తౌ న విజానీతో నాయం హన్తి న హన్యతే.
2-19

చంపువాడు తాను చంపుచున్నానని గాని, చంపబడువాడు తాను చనిపోవుచున్నానని గాని తలంచినచో వారిద్దరకును ఆత్మ యనగా ఏమిటో తెలియదు. ఈ ఆత్మ చంపదు. చంపబడదు.

21 అణోరణీయాన్మహతో మహీయా
నాత్మాస్య జన్తోర్నిహితో గుహాయామ్,
తమక్రతుః పశ్యతి వీతశోకో
ధాతుః ప్రసాదాన్మహిమానమాత్మనః. 2-20

ఆత్మ అణువుకంటెను సూక్ష్మమైనది. మహత్తరమైన దానికంటెను మహత్తరమైనది. అది సమస్త ప్రాణులయొక్క హృదయమందును ఉన్నది. కోరికలు లేనివాడు వివేకవంతుడై ఇంద్రియ శుద్ధి, మనశ్శుద్ధిద్వారా ఆత్మయొక్క మహిమను అనుభవించును.

22 ఆసీనో దూరం వ్రజతి శయానో యాతి సర్వతః.
2-21

ఆత్మ ఒకచోట ఉన్నను దూరముగ పోగలదు. పరుండి యున్నప్పటికి సర్వత్రా పోగలదు.

23 అశరీరం శరీరేష్వనవస్థేష్వవస్థితమ్,
మహాన్తం విభుమాత్మానం మత్వా ధీరో న శోచతి.
2-22

నశ్వరములైన శరీరములలో ఉన్నప్పటికిని ఈ ఆత్మ శరీరము లేనిది. చాల గొప్పది. సర్వవ్యాపి. అట్టి ఆత్మను తెలిసికొని ధీరుడగువాడు దుఃఖించడు.

24 నాయమాత్మా ప్రవచనేన లభ్యో
న మేధయా న బహునా శ్రుతేన,
యమేవైష వృణుతే తేన లభ్య స్తస్యైష
ఆత్మా వివృణుతే తనూం స్వామ్. 2-23

ఈ ఆత్మ ప్రవచనములచేతగాని, మేధాశక్తి చేతగాని, అధిక శ్రవణము చేతగాని లభించదు. ఆత్మ ఎవనిని (ఏ సాధకుని) కోరుకొనునో అతనికి అది లక్ష్యముగా తెలియును. అట్టి వ్యక్తికి ఆ ఆత్మ తన నిజస్వరూపమును అభివ్యక్తము చేయును.

25 నావిరతో దుశ్చరితాన్నాశాన్తో నాసమాహితః,
నాశాన్తమానసో వాపి ప్రజ్ఞానేనైనమాప్నుయాత్.
2-24

దుష్ప్రవర్తనము నుండి విరమించనివాడు, శాంతిలేనివాడు, ఏకాగ్రచిత్తము లేనివాడు, అశాంతమానసులు ప్రజ్ఞచే నైనను ఆత్మను బడయజాలరు.

26 మృత్యుర్యస్యోపసేచనం క ఇత్థా వేద యత్ర సః.
2-25

దేనికి మృత్యువు ఉపసేచనమాత్రమో (నని మృత్యువుభోజనమును విసర్జించుటకు చాలినదో) అట్టి ఆత్మ యెక్కడున్నదో ఎవరికి తెలియును? (ప్రపంచమే వస్తుజాలముతో చిక్కుకొనిన అజ్ఞాని ఆత్మను గూర్చి తెలిసికొనుట కష్టమని భావము.)

27 ఆత్మానం రథినం విద్ధి శరీరం రథమేవ తు,
బుద్ధిం తు సారథిం విద్ధి మనః ప్రగ్రహమేవ చ.
3-3

ఆత్మ రథమునెక్కు యజమానుడు. శరీరము రథము. బుద్ధి సారథి. మనస్సు కళ్ళెములు అని తెలిసికొనుము.

28 ఇన్ద్రియాణి హయానాహుర్విషయాంస్తేషు గోచరాన్,
ఆత్మేన్ద్రియమనోయుక్తం భోక్తేత్యాహుర్మనీషిణః.
3-4

ఇంద్రియములు గుఱ్ఱములు. ఇంద్రియగోచరములగు విషయములు మార్గములు. శరీరము, ఇంద్రియములు, మనస్సు అనువానితో కలిసికొనియున్న ఆత్మ భోక్త యని విజ్ఞులు చెప్పుదురు.

29 యస్త్వవిజ్ఞానవాన్భవ త్యయుక్తేన మనసా సదా,
తస్యేన్ద్రియాణ్యవశ్యాని దుష్టాశ్వా ఇవ సారథేః.
3.5

[illegible]

30 యస్తు విజ్ఞానవాన్ భవతి యుక్తేన మనసా సదా,
తస్యేన్ద్రియాణి వశ్యాని సదశ్వా ఇవ సారథేః.
3.6

[illegible]

31 యస్త్వవిజ్ఞానవాన్భవత్యమనస్కః సదాఽశుచిః,
న స తత్పద మాప్నోతి సంసారం చాధిగచ్ఛతి.
3.7

[illegible]

32 యస్తు విజ్ఞానవాన్ భవతి సమనస్కః సదా శుచిః,
స తు తత్పద మాప్నోతి యస్మాద్భూయో
న జాయతే. 3.8

[illegible]

33 విజ్ఞానసారథి ర్యస్తు మనః ప్రగ్రహవా న్నరః,
సోఽధ్వనః పార మాప్నోతి తద్విష్ణోః పరమం పద

ఎవనికి విజ్ఞానమను సారథియు, సాధనములలో నొ మనస్సు అను కళ్ళెమును ఉండునో, అట్టివాడు, తనదారికి చివరయగు విష్ణుపదమును (సర్వవ్యాపకుని అత్యున్నతమైన స్థానమును) పొందుచున్నాడు.

34 ఇన్ద్రియేభ్యః పరా హ్యర్థా అర్థేభ్యశ్చ పరం మన
మనసస్తు పరా బుద్ధి ర్బుద్ధే రాత్మా మహాన్పరః.
3-

35 మహతః పర మవ్యక్త మవ్యక్తా త్పురుషః పరః,
పురుషాన్న పరం కించి త్సా కాష్ఠా సా పరా గ.
3_

ఇంద్రియములకంటె పదార్థములు గొప్పవి. పదార్థముల కంటె మనస్సు గొప్పది. మనస్సుకంటె బుద్ధి గొప్పది. బుద్ధికంటె మహత్తత్త్వము (సాంఖ్యశాస్త్రరీత్యా) గొప్పది. మహత్తత్త్వముకంటె అవ్యక్తము గొప్పది. అవ్యక్తముకంటె పురుషుడు (ఆత్మ) గొప్పవాడు. పురుషునికంటె గొప్పది మరి ఏదియును లేదు. అదియే అన్నిటికిని పరాకాష్ఠ. అదియే పరమగమ్యము.

36 ఏష సర్వేషు భూతేషు గూఢోఽఽత్మా న ప్రకాశతే,
దృశ్యతే త్వగ్ర్యయా బుద్ధ్యా సూక్ష్మయా సూక్ష్మ
దర్శిభిః. 3_1

సమస్త ప్రాణులందును నిగూఢముగ నున్నందున ఈ ఆత్మ అందరికిని కనుపించుట లేదు. కాని సూక్ష్మదర్శులకు మాత్రమే తమ సూక్ష్మబుద్ధిచే ఈ ఆత్మ కానుపించుచున్నది.

37 యచ్ఛేద్వాఙ్మనసీ ప్రాజ్ఞస్త ద్యచ్ఛే జ్జ్ఞాన ఆత్మని,
జ్ఞాన మాత్మని మహతి నియచ్ఛే
త్తద్య చ్ఛేచ్ఛాన్త ఆత్మని. 3-13

ప్రజ్ఞావంతుడు వాక్కును మనస్సునందును, మనస్సును బుద్ధియందును, బుద్ధిని మహదాత్మయందును, మహదాత్మను శాంత మగు ఆత్మయందును నిగ్రహము చేయవలెను.

38 ఉత్తిష్ఠత జాగ్రత ప్రాప్య వరాన్నిబోధత,
క్షురస్య ధారా నిశితా దురత్యయా
దుర్గం పథ స్తత్కవయో వదన్తి. 3-14

లెమ్ము! మేలుకొనుము. ఉత్తములగు గురువులను సమీపించి ఆత్మనుగూర్చి తెలిసికొనుము. ఆ మార్గము కత్తియొక్క పదునైన అంచువలె దాటుటకు కష్టమైనదని పెద్దలు చెప్పుదురు.

39 అశబ్ద మస్పర్శ మరూప మవ్యయం
తథాఽరసం నిత్య మగన్ధవచ్చ యత్,
అనాద్యనన్తం మహతః పరం ధ్రువం
నిచాయ్య తం మృత్యుముఖాత్ ప్రముచ్యతే. 3-15

ఆత్మ శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస, గంధములు లేనిదియు అవ్యయమైనదియు, నిత్యమైనదియు, అనాదియు, అనంతమును, మహత్తు కంటెను గొప్పదియు, నిశ్చలమైనదియు అయియున్నది. అట్టి ఆత్మను

తెలిసికొనినవాడు మృత్యుముఖమునుండి తొలగ విముక్తుడగు చున్నాడు.

40 పరాఞ్చి ఖానివ్యతృణ త్స్వయమ్భూ
స్తస్మాత్పరాఙ్పశ్యతి నాన్తరాత్మన్,
కశ్చి ద్ధీరః ప్రత్యగాత్మాన మైక్ష
దావృత్తచక్షు రమృతత్వ మిచ్ఛన్, 4-1

బ్రహ్మదేవుడు ఇంద్రియములను బయటకు పోవునట్లుగా సృష్టించెను. కావుననే మనుజుడు బాహ్యవస్తువులనే చూచుచున్నాడు. అంతరాత్మను చూడకున్నాడు. కాని అమృతత్వమును వాంఛించు ఒకానొక ధీరుడు తన నేత్రములను లోనికి త్రిప్పుకొని దృష్టిని అంతర్ముఖము చేసికొని అంతరాత్మను చూచుచున్నాడు.

41 పరాచః కామా ననుయన్తి బాలా స్తే
మృత్యోర్యన్తి వితతస్య పాశమ్,
అథ ధీరా అమృతత్వం విదిత్వా
ధ్రువ మధ్రువేష్విహ న ప్రార్థయన్తే. 4-2

బాలురు (అజ్ఞానులు) బాహ్యములగు విషయసుఖములను, అనుభవించుచు విశాలమగు మృత్యుపాశములో తగుల్కొను చున్నారు. కాని ధీరులైనవారు శాశ్వత వస్తువులు నశ్వర విషయముల నుండి అమృతత్వమును (ఆత్మను) తెలిసికొని ఈ ప్రపంచము నందలి వస్తువులను కోరకుందురు.

42 యేన రూపం రసం గన్ధం
శబ్దాన్స్పర్శాంశ్చ మైథునాన్,

ఏతేనైవ విజానాతి కిమత్ర పరిశిష్యతే, ఏతద్వై తత్.

4-3

దేనిచే రూపము, రసము, గంధము, శబ్దములు, స్పర్శ, మైథునము మున్నగునవి తెలియబడుచున్నవో, అట్టి ఆత్మకు తెలియరానిది ఈ ప్రపంచమునందు ఏది కలదు? ఇదియే నీవు తెలిసికొనగోరినట్టి ఆ ఆత్మ అయియున్నది.

43 స్వప్నాన్తం జాగరితాన్తం చోభౌ యేనానుపశ్యతి,
మహాన్తం విభుమాత్మానం మత్వా ధీరో న శోచతి.

4-4

జాగ్రత్స్వప్న దశలందు విషయములు ఏ ఆత్మద్వారా తెలియబడుచున్నవో, అట్టి సర్వవ్యాపియగు మహాత్ముడగు ఆత్మను తెలిసికొని ధీరుడు శోకింపడు.

44 యదేవేహ తదముత్ర యదముత్ర తదన్విహ,
మృత్యోః స మృత్యుమాప్నోతి య ఇహ నానేవ
పశ్యతి. 4-10

ఏది (ఏ ఆత్మ) ఇచట (ఈ లోకమునందు) ఉన్నదో, అదియే అచటను (పరలోకమునందు) కలదు. ఏది అచట కలదో, అదియే ఇచటను ఉన్నది. ఇచట భేదబుద్ధి ఎవనికి కల్గునో, అతడు మరణమునకే మృత్యువును పొందును.

45 మనసైవేదమాప్తవ్యం నేహ నానాస్తి కించన,
మృత్యోః స మృత్యుమాప్నోతి
య ఇహ నానేవ పశ్యతి. 4-11

మనస్సుతో మాత్రమే దీనిని (ఆత్మను) పొందవలెను. ఇచట అనేకత్వము ఒకింతైనను లేదు. ఇచట అనేకత్వము ఉన్నట్లు ఎవనికి గోచరించునో అతడు ఒక మృత్యువునుండి మరియొక మృత్యువును పొందును.

46 అఙ్గుష్ఠమాత్రః పురుషో మధ్య ఆత్మని తిష్ఠతి,
ఈశానో భూతభవ్యస్య న తతో విజుగుప్సతే
ఏతద్వైతత్ 4-12

అంగుష్ఠమాత్ర పరిమాణము గల పురుషుడు శరీరమధ్యమున ఉన్నాడు. ఈ పురుషుడు భూతకాల, భవిష్యత్కాలములకు అధిపతి. ఇతనిని తెలిసికొన్నవాడు ఎవనికీ భయపడడు. ఇతడే ఆ ఆత్మ.

47 అఙ్గుష్ఠమాత్రః పురుషో జ్యోతిరివాధూమకః
ఈశానో భూతభవ్యస్య స ఏవాద్య
స ఉ శ్వః ఏతద్వైతత్. 4-13

అంగుష్ఠమాత్ర పరిమాణము గలిగి భూతభవిష్యత్కాలములకు అధిపతియగు పురుషుడు పొగలేని అగ్నివంటివాడు. ఇతడు నేడును రేపును కూడ ఉండువాడు. ఇతడే ఆ ఆత్మ.

48 యథోదకం శుద్ధే శుద్ధమాసిక్తం తాదృగేవ భవతి,
ఏవం మునేర్విజానత ఆత్మా భవతి గౌతమ.

4-15

(పరిశుద్ధ) నిర్మలజలము నిర్మలజలమును కలియగా అది యెట్లు నిర్మలమగునో అట్లే జ్ఞానముగల మునికి ఆత్మ, బ్రహ్మమే యగుచున్నది.

49 పుర మేకాదశద్వార మజస్యావక్రచేతసః,
అనుష్ఠాయ న శోచతి విముక్తశ్చ విముచ్యతే
ఏ తద్వైతత్. 5-1

నిత్యుఁడును చైతన్యస్వరూపుఁడు నగు ఈ ఆజుని పురమునకు పదునొకండు ద్వారములు కలవు. ఈ ఆజుని ధ్యానించినవానికి ఇక శోకము లేదు. అతఁడు అజ్ఞానబంధనమునుండి విముక్తిని పొంది స్వాతంత్ర్యమును పొందును. ఇతఁడే ఆ ఆత్మ.

50 న ప్రాణేన నాపానేన మర్త్యో జీవతి కశ్చన,
ఇతరేణ తు జీవన్తి యస్మిన్నేతా వుపాశ్రితౌ. 5-5

ప్రాణముచేఁ గాని, అపానముచేఁ గాని ఏ మనుజుఁడును జీవించుట లేదు. వీనికంటె భిన్నమైన, వీనికి ఆశ్రయమైన దానిచేతనే (ఆత్మచేతనే) జీవించుచున్నారు.

51 య ఏష సుప్తేషు జాగర్తి కామం
కామం పురుషో నిర్మిమాణః,
తదేవ శుక్రం తద్బ్రహ్మ
తదేవామృతముచ్యతే.
తస్మింల్లోకాః శ్రితాః సర్వే
తదునాత్యేతి కశ్చన
ఏతద్వైతత్. 5-8

జనులు నిద్రించునప్పుడు కూడ స్వప్నమందు వివిధ కామ్య పదార్థములను నిర్మించుచున్నట్టి మేలుకొనియుండు పురుషుఁడే శుక్రమగు బ్రహ్మము. దీనినే అమృతమనియు అందురు. దీనియందు లోకము లన్నియును ఆధారము కలిగియున్నవి. దీని నెవరును అతిక్రమింపఁజాలరు. ఇదియే ఆ ఆత్మ.

52 అగ్నిర్యథైకో భువనం ప్రవిష్టో
రూపం రూపం ప్రతిరూపో బభూవ,
ఏకస్తథా సర్వభూతాన్తరాత్మా
రూపం రూపం ప్రతిరూపో బహిశ్చ. 5-10

అగ్ని ఈ ప్రపంచమున ప్రవేశించి తాను కాలెడు వివిధ పదార్థముల ఆకారమునకు అనుగుణముగా రూపములను ధరించినట్లు, తాను ప్రవేశించు అనేక భిన్నవస్తువుల కనుగుణముగా సమస్త ప్రాణులలోగల ఒకేఒక ఆత్మ భిన్నభిన్నములైన ఆకారములతో భాసించుచున్నది. పైగా వెలుపలకూడ ఆ ఆత్మ ఉన్నది.

53 సూర్యో యథా సర్వలోకస్య చక్షు
ర్న లిప్యతే చాక్షుషైర్బాహ్య దోషైః,
ఏకస్తథా సర్వభూతాన్తరాత్మా
న లిప్యతే లోకదుఃఖేన బాహ్యః. 5.11

సర్వలోక నేత్రమైన సూర్యుడు నేత్రసంబంధములైన బాహ్యదోషములచే కలుషితుడు కానట్లు, సమస్త ప్రాణులలో ఉన్న ఒకేఒక ఆత్మ బాహ్యమును లోకదుఃఖముచే కలుషితముగుట లేదు.

54 ఏకో వశీ సర్వభూతాన్తరాత్మా
ఏకం రూపం బహుధా యః కరోతి,
త మాత్మస్థం యేఽనుపశ్యన్తి ధీరా
స్తేషాం సుఖం శాశ్వతం నేతరేషామ్. 5.12

సమస్తమును తన వశమునందుంచుకొని సమస్త ప్రాణులకును అంతరాత్మ అయియున్న ఆత్మ తన ఏకైకరూపమును అనేకవిధముల

గా భాసించుచున్నది. తను ఆత్మయందలి ఈ తత్త్వమును దర్శించు జ్ఞానులకు మాత్రమే శాశ్వతసుఖము కలుగుచున్నది.

55 నిత్యోఽనిత్యానాం చేతనశ్చేతనానా
మేకో బహూనాం యో విదధాతి కామాన్,
తమాత్మస్థం యేఽనుపశ్యన్తి ధీరా
స్తేషాం శాన్తిః శాశ్వతీ నేతరేషామ్. 5.13

అనిత్యములలో నిత్యమును, చేతనములలో చేతనమును, ఏకమైనను అనేకములైన కోరికలను తీర్చుచున్నదియు అగు ఆత్మను తమలోన దర్శించు ప్రాజ్ఞులకు మాత్రమే శాశ్వతమగు శాంతి లభించగలదు.

56 తదేతదితి మన్యన్తేఽనిర్దేశ్యం పరమం సుఖమ్.
5.14

నిర్దేశింప శక్యము గానిదియు, పరమమైనదియు నగు సుఖమును 'ఇదియే ఆ ఆత్మ' అని విజ్ఞులు భావింతురు.

57 న తత్ర సూర్యో భాతి న చన్ద్రతారకం
నేమా విద్యుతో భాన్తి కుతోఽయమగ్నిః,
తమేవ భాన్తమనుభాతి సర్వం
తస్య భాసా సర్వమిదం విభాతి. 5.15

అక్కడ (ఆ ఆత్మయందు) సూర్యుడును కాడు, చంద్రుడును కాడు, నక్షత్రములు కావు, మెఱపులు కావు ప్రకాశింపవు. ఇక ఈ అగ్ని విషయము వేఱుగ చెప్పవలయునా? ఆ ఆత్మ ప్రకాశించుటవలననే దానిని అనుసరించి తక్కినవన్నియు ప్రకాశించుచున్నవి. దాని ప్రకాశముచే ఇదియంతయు ప్రకాశించుచున్నది.

58 యదిదం కించ జగత్సర్వం
ప్రాణ ఏజతి నిఃసృతమ్,
మహద్భయం వజ్రముద్యతం య
ఏతద్విదు రమృతాస్తే భవన్తి. 6-2

ప్రాణరూపుడైన ఈ ఆత్మయందుండియే ప్రపంచమంతయు ఆవిర్భవించినది, దానియందే చలించుచున్నది. ఎత్తబడిన వజ్రాయుధమువలె అత్యంత భయమును కలిగించునను (ఆశ్చర్యమైనదిగ, భయప్రదముగ నుండునను). ఈ ఆత్మను తెలిసికొనినవారు జననమరణ రహితులగుదురు.

59 భయాదస్యాగ్నిస్తపతి భయాత్తపతి సూర్యః,
భయాదిన్ద్రశ్చ వాయుశ్చ మృత్యుర్ధావతి పఞ్చమః
6-3

ఈ ఆత్మయొక్క భయమువలననే అగ్ని మండుచున్నది. సూర్యుడు ప్రకాశించుచున్నాడు. ఇంద్రుడును, వాయువు, ఐదవవాడగు మృత్యువు తమ తమ పనులను సక్రమముగా నిర్వర్తించుచున్నారు.

60 ఇహ చేదశకద్బోద్ధుం ప్రాక్శరీరస్య విస్రసః,
తతః సర్గేషు లోకేషు శరీరత్వాయ కల్పతే. 6-4

శరీరము పతనమగుటకు ముందే ఈ ఆత్మను తెలిసికొనువారు సంసారబంధమునుండి విముక్తులగుచున్నారు. అట్లు తెలిసికొనని వారు అనేక జన్మలు మరల శరీరమును ధరించవలసివచ్చును (పునర్జన్మను పొందవలసి వచ్చును).

61 యథాఽఽదర్శే తథాఽఽత్మని
యథా స్వప్నే తథా పితృలోకే,

యథాఽప్సు పరీవ దదృశే తథా
గన్ధర్వలోకే ఛాయాతపయోరివ బ్రహ్మలోకే. 6_5

అద్దమునందు ప్రతిబింబము స్పష్టముగ గోచరించునట్లు ఈ ఆత్మ తనయందు స్పష్టముగ అనుభూతమగును. ఈ ఆత్మ పితృలోకమున స్వప్నమునందువలెను, గంధర్వలోకమున ఉదకమునందువలెను, బ్రహ్మలోకమున ఛాయాతపములవలెను అనుభూతమగును.

62. ఇన్ద్రియాణాం పృథగ్భావ ముదయాస్తమయౌ చ
యత్,
పృథ గుత్పద్యమానానాం మత్వా ధీరో న శోచతి.
6_6

వేరువేరు విధములుగ ఉత్పన్నమైన ఇంద్రియముల వేరు వేరు స్వభావములను, వాని నాశ ఉదయాస్తమయములను తెలిసికొనిన ధీరుడు దుఃఖింపడు.

63 ఇన్ద్రియేభ్యః పరం మనో మనసః సత్త్వము త్తమమ్,
సత్త్వాదధి మహానాత్మా మహతోఽవ్యక్తము త్తమమ్.
6_7

64 అవ్యక్తాత్తు పరః పురుషో వ్యాపకోఽలిఙ్గ ఏవ చ,
యం జ్ఞాత్వా ముచ్యతే జన్తు రమృతత్వం చ గచ్ఛతి.
6_8

ఇంద్రియముల కంటె మనస్సు గొప్పది. మనస్సు కంటె బుద్ధి గొప్పది. బుద్ధికంటె మహత్తత్త్వము గొప్పది. మహత్తత్త్వము కంటె అవ్యక్తము గొప్పది. అవ్యక్తము కంటె పురు

స్థితమును ఇంద్రియధారణచే పొందవలెను. అట్టి స్థితియందు యోగి అప్రమత్తుడై యుండవలెను. ఈ యోగమును పొందవచ్చును, (అప్రమత్తతచే) పోగొట్టుకొనవచ్చును.

68 నైవ వాచా న మనసా ప్రాప్తుం శక్యో న చక్షుషా,
అస్తీతి బ్రువతోఽన్యత్ర కథం తదుపలభ్యతే. 6-12

ఆత్మ వాక్కుచేతను, మనస్సుచేతను, నేత్రములచేతను పొందజాలనిది అయియున్నది. 'అది ఉన్నది' అని చెప్పువారి ద్వారా కాక మరి ఏ ఇతర సాధనముచే దానిని పొందవచ్చును?

69 అస్తీత్యేవోపలబ్ధవ్య స్తత్త్వభావేన చోభయోః,
అస్తీత్యేవోపలబ్ధస్య తత్త్వభావః ప్రసీదతి 6-13

ఉన్నది. లేదు—అను రెండింటిలోను 'ఉన్నది' అనునది మాత్రమే తత్త్వభావమునకు పొందబడవలెను. ఇట్టి అస్తిత్వమును అనుభవించు వానికే తత్త్వము అభివ్యక్తమగుచున్నది.

70 యదా సర్వే ప్రముచ్యన్తే కామా యేఽస్య హృది
శ్రితాః
అథ మర్త్యోఽమృతో భవత్యత్ర బ్రహ్మ సమశ్నుతే.
6.14

హృదయమునందు గల కోరికలన్నియు ఎప్పుడు పూర్తిగా తొలగిపోవునో, అప్పుడు మనుజుడు అమృతుడై ఇచటనే బ్రహ్మమును చక్కగ పొందుచున్నాడు.

71 యదా సర్వే ప్రభిద్యన్తే హృదయస్యేహ గ్రన్థయః,

అథమర్త్యోఽమృతో భవత్యేతావ దనుశాసనమ్.
6-15

హృదయగ్రంథులన్నియు ఎపుడు ఛేదింపబడునో అపుడు మనుజుడు అమృతుడగుచున్నాడు — అని వేదాంతము బోధించుచున్నది.

72 అంగుష్ఠమాత్రః పురుషోఽన్తరాత్మా
సదా జనానాం హృదయే సన్నివిష్టః,
తం స్వాచ్ఛరీరాత్ప్రవృహేన్ముంజాదివేషీకాం ధైర్యేణ
తం విద్యాచ్ఛుక్ర మమృతం తం
విద్యాచ్ఛుక్ర మమృత మితి. 6-17

బొటనవ్రేలి ప్రమాణముగల అంతరాత్మ యను పురుషుడు సదా ప్రాణుల హృదయములలో వసించును. ముంజగడ్డినుండి దర్భను వేఱుచేయునట్లు మనుజుడు శరీరమునుండి దీనిని వేఱుచేయవలెను. ఇదియే శుద్ధము, అమృతము అని తెలిసికొనవలెను.

4. ప్రశ్నోపనిషత్తు

1 భూయ ఏవ తపసా బ్రహ్మచర్యేణ శ్రద్ధయా
సంవత్సరం సంవత్స్యథ యథా కామం ప్రశ్నాన్
పృచ్ఛథ యది విజ్ఞాస్యామః సర్వం హ వో
వక్ష్యామ ఇతి. 1-2

మీరు మరల ఒక సంవత్సరము వఱకు తపస్సుతోను, బ్రహ్మచర్యముతోను, శ్రద్ధతోను నుండుడు. పిదప మీయిష్ట

ప్రకారము ప్రశ్నలను అడుగుడు. నే నెఱుంగునది చేసి సర్వమును మీకు వచింపగలను.

2 అథోత్తరేణ తపసా బ్రహ్మచర్యేణ శ్రద్ధయా విద్య
యాత్మాన మన్విష్యాదిత్య మభిజయన్త ఏతద్వై
ప్రాణానామాయతన మేతదమృత మభయ మేతత్ప
రాయణ మేతస్మాన్న పునరావర్తన్త ఇతి. 1-10

కొందరు మహర్షులు ఉత్తరమార్గమును అవలంబించి తపస్సు, బ్రహ్మచర్యము, శ్రద్ధ, విద్య — వీని చేత ఆత్మ సాక్షిని (ఆత్మరూపు) సూర్యలోకమును జయింతురు. ఈ ఆత్మరూప సూర్యుడే ప్రాణాధారము. ఇది అమృతము, భయరహితము, అన్నిటికంటెను శ్రేష్ఠమైనది. ఇచటినుండి మరల తిరిగి వచ్చుట లేదు. ప్రశ్నస్య చేత.

3 తమోంకారేణైవా యతనే నాన్వేతి విద్వాన్యత్తచ్ఛా
న్తమజర మమృత మభయం పరం చేతి. 5-7

ఓంకారరూపమును ఏ విద్వాంసుడు తెలిసికొనుచున్నాడో అట్టివాడు శాంతమై, అజరమై, అమృతమై అభయమైనట్టి పరబ్రహ్మమును పొందుచున్నాడు.

4 అరా ఇవ రథనాభౌ కలా యస్మిన్
ప్రతిష్ఠితాః, తం వేద్యం,
పురుషం వేదయథా మావో
మృత్యుః పరివ్యథా ఇతి. 6-6

రథచక్రనాభియందలి అరలవలె సమస్త కళలు ఎవనియందు ప్రతిష్ఠితములై యున్నవో, అట్టి వేద్యుడగు పురుషుని (ఆత్మను) పొందుము. నిన్ను మృత్యువు బాధింపక యుండును.

5. ముండకోపనిషత్తు

1 ప్లవా హ్యేతే అదృఢా యజ్ఞరూపా
అష్టాదశోక్తమవరం యేషు కర్మ,
ఏతచ్ఛ్రేయో యేఽభినన్దన్తి మూఢా
జరామృత్యుం తే పునరేవాపి యన్తి. 1-2.7

(కర్మ)కాండప్రతిపాద్యములైనవి యజ్ఞరూపములైన కర్మలు నాశవంతములైనవి. పదునెనిమిదిమంది చేరి చేయు యజ్ఞము శ్లాఘ్యమైనది కాదు. ఈ యజ్ఞము శ్రేష్ఠమని ఎవరు తలంతురో వారు జననమరణములను పొందుచుందురు.

2 అవిద్యాయామన్తరే వర్తమానాః
స్వయం ధీరాః పణ్డితంమన్యమానాః,
జంఘన్యమానాః పరియన్తి మూఢా
అన్ధేనైవ నీయమానా యథాన్ధాః. 1-2.8

అవిద్యయందుండి తామే ధీరులమని, పండితులమని తమను తాము పొగడుకొనుచున్నవారును, అగు మూఢులు గ్రుడ్డివానిచే గ్రుడ్డివారు నడిపింపబడునట్లు తిరుగుచున్నారు (జనన మరణములను పొందుచుందురు).

3 అవిద్యాయాం బహుధా వర్తమానా
వయం కృతార్థా ఇత్యభిమన్యన్తి బాలాః,
యత్కర్మిణో న ప్రవేదయన్తి రాగా
త్తే నాతురాః క్షీణలోకాశ్చ్యవన్తే. 1.2.9

అవిద్యయందు పలువిధములుగ (దేవమనుష్యాది రూపములుగ) ప్రవర్తించుచుండు వారును, తాము కృతార్థులమైతి మని తలంచువారును, కర్మను నమ్మకముతోను చేయుచు అగు అజ్ఞానులు తత్త్వజ్ఞానమును తెలిసికొనజాలక, ఆ కారణమున దుఃఖితులై (స్వర్గాది) లోకములనుండి జారి పడిపోవుచున్నారు.

4 పరీక్ష్య లోకాన్కర్మచితాన్బ్రాహ్మణో
నిర్వేదమాయాన్నాస్త్యకృతః కృతేన,
తద్విజ్ఞానార్థం స గురుమేవాభిగచ్ఛేత్
సమిత్పాణిః శ్రోత్రియం బ్రహ్మనిష్ఠమ్. 1.2.12

బ్రహ్మజ్ఞాని కర్మచే కలుగు లోకములకెంతయు శాశ్వతత్వమును పరీక్షించి తెలిసికొని, మోక్షము కర్మచేత లభించదని గ్రహించి వైరాగ్యమును పొంది, బ్రహ్మమును తెలుసుకొనుటకై, సమిధలు హస్తమందు గలవాడై, శ్రోత్రియుడును బ్రహ్మనిష్ఠుడును అగు గురువును ఆశ్రయింపవలయును.

5 తస్మై స విద్వానుపసన్నాయ సమ్యక్
ప్రశాన్త చిత్తాయ శమాన్వితాయ
యేనాక్షరం పురుషం వేద సత్యం
ప్రోవాచ తాం తత్త్వతో బ్రహ్మవిద్యామ్. 1-2-13

ఈ ప్రకారముగా చనిపట్టి శాంత, శమదమాది సద్గుణములు గల శిష్యునకు ఆ గురువు అక్షరమును, సత్యమును, పరమాత్మను తెలిసికొనుటకు సాధనమును అగు బ్రహ్మవిద్యను ఉపదేశించవలయును.

6 తదేతత్సత్యం. యథా సుదీప్తాత్పావకాద్విస్ఫులింగాః
సహస్రశః ప్రభవన్తే సరూపాః, తథాక్షరాద్వివిధాః
సోమ్యభావాః ప్రజాయన్తే తత్ర చైవాపి యన్తి. 2.1.1

సౌమ్యుడవగు ఓ శౌనకుడా! ఆ బ్రహ్మవస్తువు సత్యమైనది. బాగుగా మండుచున్న అగ్నినుండి అనేకములైన నిప్పురవ్వలు లేచునట్లు అక్షరపరబ్రహ్మము నుండి పలు విధములగు జీవులు పుట్టును మరల ఆ బ్రహ్మమునందే లీన మగును మన్నారు.

7 ధనుర్గృహీత్వౌపనిషదం మహాస్త్రం శరం హ్యుపాసా
నిశితం సన్ధీయత, ఆయమ్య తద్భావగతేన చేతసా
లక్ష్యం తదేవాక్షరం సోమ్య విద్ధి. 2.2.3

ఓ శౌనకా! ఉపనిషత్సంబంధమైనట్టి ధనుస్సును గ్రహించి, ఉపాసనచే తీక్ష్ణమొనర్చబడిన బాణమును సంధించి ఆ బ్రహ్మ భావన యందు విలీనమైన మనస్సుతో ఆ అక్షర పరమాత్మ స్వరూపమును గురిగా చేసికొని సాక్షాత్కరించుకొనవలెను.

8 ప్రణవో ధనుః శరోహ్యాత్మా బ్రహ్మ తల్లక్ష్యముచ్యతే,
అప్రమత్తేన వేద్ధవ్యం శరవత్తన్మయో భవేత్.
2.2.4

ప్రణవము (ఓంకారము) ధనుస్సు; జీవుడు బాణము; బ్రహ్మము లక్ష్యము అని చెప్పబడుచున్నది. సాధకుడు అప్రమత్తుడై

ఏకాగ్రచిత్తముతో లక్ష్యమగు బ్రహ్మమును సాక్షాత్కరింప గొనవలయును. అప్పుడు శిష్యుడు సాక్షాత్ పరబ్రహ్మమే అగు చున్నాడు.

9 యస్మిన్ ద్యౌః పృథివీ చాన్తరిక్ష మోతం మనః సహ
ప్రాణైశ్చ సర్వైః, తమేవైకం జానథాత్మానమన్యా
వాచో విముంచథ అమృతస్యైష సేతుః 2.2.5

దేనియందు స్వర్గము, భూమి, అంతరిక్షము, సకల ప్రాణము లతోం కూడిన మనస్సు గ్రుచ్చబడియున్నవో, అట్టి ఏకమైన ఆత్మను తెలిసికొనుడు. ఇతర వాక్యములను వదలివేయుడు. ఇది అమృతత్వమునకు (ఆత్మసాక్షాత్కారము), సముద్రమును దాం టుటకు వంతెన అయియున్నది.

10 భిద్యతే హృదయగ్రన్థిశ్ఛిద్యన్తే సర్వసంశయాః,
క్షీయన్తే చాస్య కర్మాణి తస్మిన్ దృష్టే పరావరే.
2.2.8

కార్యకారణ స్వరూపమగు పరావర స్వరూపమైనట్టి పర మాత్మను సందర్శించినంతనే జీవుని (అవిద్యా) హృదయగ్రంథి ఛిన్నమై పోవుచున్నది. సంశయములన్నియు తొలగిపోవుచున్నవి. కర్మ లన్నియు నశించిపోవుచున్నవి.

11 న తత్ర సూర్యో భాతి న చంద్రతారకం
నేమా విద్యుతో భాన్తి కుతోఽయ మగ్నిః,
తమేవ భాన్త మనుభాతి సర్వం
తస్య భాసా సర్వ మిదం విభాతి. 2.2.10

ఆత్మస్వరూపుడగు ఆ పరబ్రహ్మమునందు సూర్యుడు ప్రకాశించడు; అట్లే చంద్రుడును, నక్షత్రములు, మెరుపు, అగ్ని ప్రకాశింపవు. ఈ సూర్యాదు లన్నియును ఆ పరమాత్మవలననే ప్రకాశించుచున్నవి. ఆ పరమాత్మ ప్రకాశించుచుండగ ఈ సమస్త ప్రపంచము ప్రకాశించుచున్నది.

12 ద్వా సుపర్ణా సయుజా సఖాయా
సమానం వృక్షం పరిషస్వజాతే,
తయోరన్యః పిప్పలం స్వాద్వ
త్త్యనశ్నన్నన్యో అభిచాకశీతి. 3-1-1

(జీవుడు, ఆత్మ అను) రెండు పక్షులు మంచి గమనము కలవియు ఎల్లప్పుడు కలసియుండునవియు, మిత్రత్వముతో కూడియున్నవియు అయియున్నవి. అవి రెండును ఒకే వృక్షమును (శరీరమును) ఆశ్రయించుకొని కలసిమెలసి యున్నవి. వానిలో ఒకటి (జీవుడు) అజ్ఞానము వలన రుచికరముగతోచు కర్మఫలమును భుజించు చున్నది. మఱియొకటి (ఆత్మ) ఏమియు భుజించక సాక్షిమాత్ర ముగ చూచుచున్నది.

18 సమానే వృక్షే పురుషో నిమగ్నో
ఽనీశయా శోచతి ముహ్యమానః,
జుష్టం యదా పశ్యత్యన్య మీశ
మస్య మహిమాన మితి వీతశోకః 3-1-2

(జీవ, ఆత్మలకు) సమానమైన వృక్షమందు (శరీరమందు) ప్రవేశించిన జీవుడు మోహమొంది దుఃఖపడుచున్నాడు. ఎప్పుడాతడు వెలుగుచున్న పరమాత్మను చూచుచున్నాడో, అప్పుడు దుఃఖరహితుడగుచున్నాడు.

14 ప్రాణో హ్యేష యః సర్వభూతైర్విభాతి
విజానన్విద్వాన్భవతే నాతివాదీ,
ఆత్మక్రీడ ఆత్మరతిః క్రియావా
నేష బ్రహ్మవిదాం వరిష్ఠః. 3.1.4

ప్రాణస్వరూపుడైన ఈ పరమాత్మ బ్రహ్మాది స్తంబపర్యంతము గల సమస్త ప్రాణులందును విరాజిల్లుచున్నాడు.—ఆ ఆత్మయు, జీవరూపమునున్న తానును ఏకమే యని తెలిసికొనిన విద్వాంసుడు (జ్ఞాని) అతిక్రమించి మాట్లాడడు. ఆత్మయందే క్రీడించును ఆత్మయందే ఆసక్తికలిగి యుండును. జ్ఞాన, ధ్యాన, వైరాగ్యాది క్రియలు కలవాడై యుండును. బ్రహ్మవేత్తలలో శ్రేష్ఠుడై విరాజిల్లును.

15 సత్యేన లభ్య స్తపసా హ్యేష ఆత్మా
సమ్యగ్జ్ఞానేన బ్రహ్మచర్యేణ నిత్యమ్,
అన్తః శరీరే జ్యోతిర్మయో హి శుభ్రో
యం పశ్యన్తి యతయః క్షీణదోషాః, 3.1.5

దోషములు నశించినట్టి యత్నశీలురగు బ్రహ్మనిష్ఠులు ఏ ఆత్మస్వరూపమును దర్శించుచున్నారో, జ్యోతిర్మయుడును, పరిశుద్ధస్వరూపుడును నగు ఆ ఆత్మస్వరూపము ఎల్లప్పుడు సత్యముచేతను, తపస్సుచేతను, ఉత్తమ జ్ఞానముచేతను, బ్రహ్మచర్యముచేతను ఈ శరీరమునందే పొందబడుచున్నది.

16 సత్యమేవ జయతే నానృతం
సత్యేన పన్థా వితతో దేవయానః,

యేనాక్రమన్త్యృషయో హ్యాప్తకామా
యత్ర తత్సత్యస్య పరమం నిధానమ్. 3-1-6

సత్యమే జయించుచున్నది. అసత్యము జయించుట లేదు. సత్యమునకు స్థానభూతులైన ఆశారహితులగు ఋషులు ఏ మార్గము (దేవయానము) ద్వారా మోక్షమునకు పోవుచున్నారో, ఆ మార్గము సత్యమునకు శ్రేష్ఠమైన స్థానము అయియున్నది.

17 న చక్షుషా గృహ్యతే నాపి వాచా
నాన్యైర్దేవైస్తపసా కర్మణా వా,
జ్ఞానప్రసాదేన విశుద్ధసత్త్వ
స్తతస్తు తం పశ్యతే నిష్కలం ధ్యాయమానః.
3-1-8

ఆ బ్రహ్మము నేత్రములచేగాని, వాక్కుచేగాని, ఇతరేంద్రియములచేగాని, తపస్సుచేగాని, కర్మచేగాని గ్రహింప శక్యము కాదు. ఆత్మజ్ఞానముచేత పరిశుద్ధమైన అంతఃకరణము కలవాడై, ఆ నిరవయవ బ్రహ్మమును అవయవరహితముగా ధ్యానించువాడు మాత్రమే అద్దానిని తెలిసికొనుచున్నాడు.

18 యం యం లోకం మనసా సంవిభాతి
విశుద్ధసత్త్వః కామయతే యాంశ్చ కామాన్,
తం తం లోకం జయతే తాంశ్చ కామాం
స్తస్మాదాత్మజ్ఞం హ్యర్చయేద్భూతికామః. 3-1-10

పరిశుద్ధమైన అంతఃకరణము కలవాడు మనస్సుచేత ఏయే లోకములను సంకల్పించుచున్నాడో, ఏ కోరికలను కోరుచున్నాడో

ఆ యా లోకములను, ఆ యా కోరికలను పొందుచున్నాఁడు. కాబట్టి ఐశ్వర్యార్థియైనవాఁడు ఆత్మజ్ఞానిని పూజింపవలయును.

19 నాయమాత్మా ప్రవచనేన లభ్యో
న మేధయా న బహునా శ్రుతేన,
యమేవైష వృణుతే తేన లభ్య
స్తస్యైష ఆత్మా వివృణుతే తనూం స్వామ్. 3-2-3

ఈ ఆత్మ ప్రవచనములచేతఁ గాని, మేధాశక్తిచేతఁ గాని, ఎక్కువగా శ్రవణము చేయుటచేతఁ గాని పొందఁబడదు. ఎవఁడు ఆ పరమాత్మను పొందవలయునని అభిలషించుచున్నాఁడో, అయినను చేతనే అతఁడు పరమాత్మను పొందుచున్నాఁడు. అట్టివానికి ఈ ఆత్మ తన స్వరూపమును ప్రకాశింపఁ జేయుచున్నది.

20 నాయమాత్మా బలహీనేన లభ్యో
న చ ప్రమాదాత్తపసో వాప్యలిఙ్గాత్,
ఏతైరుపాయై ర్యతతే యస్తు విద్వాం
స్తస్యైష ఆత్మా విశతే బ్రహ్మధామ. 3-2-4

ఈ ఆత్మ బలహీనునిచేత (జ్ఞానదార్ఢ్యము లేనివానిచేత) పొందఁబడదు. అట్లే ప్రమత్తునిచేఁ గాని (లోకవిషయాసక్తునిచేఁ గాని), అజాగ్రతచేఁ గాని, త్యాగరహితమగు తపస్సుచేఁ గాని పొందఁబడదు. ఏ విద్వాంసుఁడు (జ్ఞాని) ఈ ఉపాయములచేత (జ్ఞానదార్ఢ్యము, అప్రమత్తత, విషయాసంగ పరిత్యాగము, త్యాగపూర్వకమైన తపస్సు—అను వానిచేత) ప్రయత్నించుచున్నాఁడో, అతఁడు బ్రహ్మస్వరూపమును పొందుచున్నాఁడు.

12 సంప్రాప్యైనమృషయో జ్ఞానతృప్తాః
కృతాత్మానో వీతరాగాః ప్రశాన్తాః,

తే సర్వగం సర్వతః ప్రాప్య ధీరా
యుక్తాత్మానః సర్వమేవా విశన్తి. 3-2-5

ఆత్మదర్శనము గల ఋషులు ఈ ఆత్మస్వరూపమును పొంది ఆత్మజ్ఞానముచేత తృప్తిని పొందిన వారును, ఆత్మస్వరూపులును, రాగరహితులును, ప్రశాంతులును అగుచున్నారు. అట్టి ఆత్మజ్ఞానము గల మహాత్ములు సర్వవ్యాపక మగు పరబ్రహ్మమును అంతట పొంది, ధీరులును, ఏకాగ్రచిత్తులును అయి సమస్తమును పొందుచున్నారు (లేక అన్నిటియందును ప్రవేశించుచున్నారు.)

22 వేదాన్తవిజ్ఞాన సునిశ్చితార్థాః
సంన్యాస యోగాద్యతయః శుద్ధసత్త్వాః,
తే బ్రహ్మలోకేషు పరాన్తకాలే
పరామృతాః పరిముచ్యన్తి సర్వే. 3-2-6

వేదాంతవిజ్ఞానముచే ఆత్మను నిశ్చయముగ ఎరిగినవారును త్యాగముచే శుద్ధాంతఃకరణులైనవారును అగు యతీశ్వరులైన మహనీయులు అంతమున బ్రహ్మస్వరూపమును పొందినవారై విముక్తులగు చున్నారు.

23 యథా నద్యః స్యన్దమానాః సముద్రే
అస్తం గచ్ఛన్తి నామరూపే విహాయ,
తథా విద్వాన్నామరూపాద్విముక్తః
పరాత్పరం పురుషముపైతి దివ్యమ్. 3-2-8

ప్రవహించు నదులు తమ నామరూపములను వదలి సముద్రమునందు లీనమగుచున్నవో, అట్లే ఆత్మజ్ఞాని నామరూప

మూలనుండి విముక్తుడై పరాత్పరుడగు దివ్యపురుషుని (బ్రహ్మ మును) పొందుచున్నాడు.

24 స యో హ వై తత్పరమం బ్రహ్మ వేద
బ్రహ్మైవ భవతి నాస్యా బ్రహ్మవిత్కులే భవతి,
తరతి శోకం తరతి పాప్మానం
గుహాగ్రంథిభ్యో విముక్తోఽమృతో భవతి. 3-2-9

ఎవడు శ్రేష్ఠమగు పరబ్రహ్మమును తెలిసికొనుచున్నాడో అట్టివాడు సాక్షాత్ పరబ్రహ్మ స్వరూపుడే అగుచున్నాడు. బ్రహ్మవేత్తయొక్క వంశమందు బ్రహ్మవేత్త కానివాడు జనింపడు. బ్రహ్మజ్ఞాని దుఃఖమును దాటుచున్నాడు. పాపమును దాటివేయుచున్నాడు. హృదయమందలి అజ్ఞానగ్రంథులు నిచ్ఛిన్నములైన వాడు అమృతస్వరూపుడు అగుచున్నాడు.

6. మాండూక్యోపనిషత్తు

1 ఓమిత్యేతదక్షరమిదం సర్వం తస్యోపవ్యాఖ్యానం భూతం భవద్భవిష్యదితి సర్వమోంకార ఏవ, యచ్చాన్యత్ త్రికాలాతీతం తదప్యోంకార ఏవ.

ఈ సమస్త ప్రపంచము 'ఓమ్' అను అక్షరము (ప్రణవము) ఓంకారము నాశరహిత పరబ్రహ్మము. భూతభవిష్యద్వర్తమానము లన్నియు ఓంకారము. త్రికాలములకు అతీతముగనున్నదియు ఓంకారమే.

2 సర్వం హ్యేతద్బ్రహ్మాయమాత్మా బ్రహ్మ సోఽయమాత్మా చతుష్పాత్. 2

ఓంకార మని చెప్పబడిన ఈ సమస్త ప్రపంచము బ్రహ్మమే, అంతయు బ్రహ్మమే. ఈ జీవుడును బ్రహ్మమే. అట్టి ఈ ఓంకారము (బ్రహ్మము, ఆత్మ) నాలుగుపాదములు కలిగియున్నది.

3 ఏష సర్వేశ్వర ఏష సర్వజ్ఞ ఏషోఽన్తర్యామ్యేష,
యోనిః సర్వస్య ప్రభవాప్యయౌ హి భూతానామ్. 6

ఈ ఆత్మయే సర్వేశ్వరుడు, సర్వజ్ఞుడు, సర్వాంతర్యామి. సమస్త ప్రాణులయొక్క ఉత్పత్తి వినాశములందు అన్నిటికిని అదియే కారణభూతమై యున్నది.

4 నాన్తఃప్రజ్ఞం న బహిఃప్రజ్ఞం నోభయతః ప్రజ్ఞం న
ప్రజ్ఞానఘనం న ప్రజ్ఞం నాప్రజ్ఞమ్. అదృష్టమవ్యవ
హార్య మగ్రాహ్య మలక్షణ మచింత్య మవ్యపదేశ్య
మేకాత్మ, ప్రత్యయసారం ప్రపంచోపశమం శాన్తం శివ
మద్వైతం చతుర్థం మన్యన్తే స ఆత్మా స విజ్ఞేయః. 7

ఈ ఆత్మ అంతఃప్రజ్ఞ (తైజసుడు) కాదు. బహిఃప్రజ్ఞ (విశ్వుడు) కాదు. ఈ రెండింటికిని మధ్య నున్నదియు కాదు. ప్రజ్ఞానఘనము కాదు; ప్రజ్ఞ కాదు; అప్రజ్ఞయు కాదు; అది అదృశ్యము, వ్యవహరింపబడ వీలులేనిది; జ్ఞానేంద్రియములకు అందనిది. తెలిసికొనుటకు సాధ్యము కానిది. ఇట్టిదని నిర్వచించి చెప్పుటకు సాధ్యము కానిది. ఏకాత్మ యనెడి విశ్వాసము ముఖ్యముగ గలది. లోకవ్యాపారము లేనిది. శాంతమైనది. మంగళకరమైనది. అద్వైతమైనది. ఈ ఆత్మయే తెలిసికొనుటకు తగినది. ఇది నాలుగవపాదము.

5 అమాత్రశ్చతుర్థోఽవ్యవహార్యః ప్రపంచోపశమః
శివోఽద్వైత ఏవ మోంకార ఆత్మైవ సంవిశత్యాత్మ
నాత్మానం య ఏవం వేద య ఏవం వేద. 12

ఓంకారమును అకారాది మాత్రలును విశ్వాది పాదములును లేని వస్తువు ప్రపంచోపశమనము కల మంగళస్వరూపముగ తెలిసికొనినవాడే తత్త్వవేత్త, యోగి అయియున్నాడు. మరియొకడు కాడు.

7. తైత్తిరీయోపనిషత్తు

1 అహం వృక్షస్య రేరివా కీర్తిః పృష్ఠం గిరేరివ ఊర్ధ్వ పవిత్రో వాజినీవ స్వమృత మస్మి ద్రవిణగ్ం సవర్చసమ్. సుమేధా అమృతోక్షితః. ఇతి త్రిశంకోర్వేదానువచనమ్. 1-10

నేను సంసారవృక్షమునకు అంతర్యామిత్వముగ కూడ ప్రేరకుడను. నా కీర్తి పర్వత శిఖరమువలె ప్రసిద్ధమై యున్నది. నేను పరిశుద్ధమైన జ్ఞానము (బ్రహ్మము) ముఖ్య కారణముగ కలవాడను. సూర్యునియందువలె పవిత్ర అమృతత్వమువలె నేను పరిశుద్ధమైన అమృత స్వరూపుడనై యున్నాను. నేను గొప్ప ధనమై (జ్ఞానమై) యున్నాను. పరిశుద్ధ బుద్ధిగలవాడనై యున్నాను. మరణము లేనివాడను, అక్షయుడను అయి యున్నాను. అమృతముచే తడుపబడినవాడనై యున్నాను—అని త్రిశంకు మహర్షియొక్క వేదానువచనము.

2 వేదమనూచ్యాచార్యోఽన్తేవాసిన మనుశాస్తి, సత్యం వద, ధర్మం చర, స్వాధ్యాయాన్మా ప్రమదః, ఆచార్యాయ ప్రియం ధన మాహృత్య ప్రజాతన్తుం మా వ్యవచ్ఛేత్సీః. సత్యాన్న ప్రమదితవ్యమ్. ధర్మాన్న ప్రమ

పడవని (నిందింపబడని) కర్మలను చేయవలెను. ఇతరములైన వానిని చేయరాదు. (శ్రేష్ఠులైన) మాకు గల సుచరితములను చేయుము. వానికి [illegible] శ్రద్ధతో ఇమ్ము. అశ్రద్ధతో ఇయ్యకుము. శ్రీసమృద్ధితోను, లజ్జతోను, భయముతోను, ప్రేమతోను ఇమ్ము.

నీ వృత్తియందుగాని, నీ కర్మమునందుగాని సందేహము కలిగినచో, నీ ప్రాంతమునందు [illegible] బ్రాహ్మణులు [illegible] ఉందురో, వారి ఆచరణ ప్రకారము నీ [illegible]. నీవు చేయు కర్మమునందు దోషమున్నచో, [illegible] వారు చెప్పినట్లు ఆచరింపుము. ఇదియే ఉపదేశము. ఇదియే [illegible]. ఇదియే అనుశాసనము. ఈ ప్రకారము [illegible] చేయవలెను. ఇదియే ఉపాస్యము.

3 బ్రహ్మవిదాప్నోతి పరం, తదేషాఽభ్యుక్తా సత్యం జ్ఞానమనంతం బ్రహ్మ, యో వేద నిహితం గుహాయాం పరమే వ్యోమన్. సోఽశ్నుతే సర్వాన్ కామాన్ సహ బ్రహ్మణా విపశ్చితేతి. తస్మాద్వా ఏతస్మా దాత్మన ఆకాశ స్సంభూతః, ఆకాశాద్వాయుః, వాయో రగ్నిః, అగ్నే రాపః, అద్భ్యః పృథివీ, పృథివ్యా ఓషధయః, ఓషధీభ్యోఽన్నమ్. అన్నాత్పురుషః. 2.1

బ్రహ్మమును తెలిసినవాడు బ్రహ్మమునే పొందుచున్నాడు. (బ్రహ్మమే యగుచున్నాడు). ఆ బ్రహ్మము సత్యమైనది, జ్ఞానస్వరూపమైనది, అనంతమైనది — అని [illegible] చెప్పుచున్నది. అదియే [illegible].

ఆ బ్రహ్మమును తన హృదయమునందు ఎవడు తెలుసుకొనునో, అతడు బ్రహ్మస్వరూపుడై, సమస్త భోగ్యములను అనుభవించును. అట్టి ఆత్మ (బ్రహ్మము) నుండి ఆకాశము కలిగెను. ఆకాశమునుండి వాయువు, వాయువునుండి అగ్ని, అగ్నినుండి జలము, జలమునుండి పృథివి, పృథివినుండి అన్నము, అన్నమునుండి పురుషుడు (దేహము) కలిగెను.

4 యతో వాచో నివర్తన్తే అప్రాప్య మనసా సహ,
ఆనందం బ్రహ్మణో విద్వాన్ న బిభేతి కదాచనేతి.
2-4

ఏ బ్రహ్మమును తెలిసికొనజాలక వాక్కు, మనస్సు తిరిగి మరలినవో, అట్టి బ్రహ్మముయొక్క ఆనందమును తెలిసికొనినవాడు దేనికిని భయపడడు.

5 అసన్నేవ స భవతి అసద్బ్రహ్మేతి వేద చేత్, అస్తి
బ్రహ్మేతి చేద్వేద, సంతమేనం తతో విదురితి.
2-6

బ్రహ్మము లేదనువాడు లేనివాడే యగును. బ్రహ్మము కలదనువాడు ఉన్నవాడే యగును.

6 యదా హ్యేవైష ఏతస్మి న్నదృశ్యేఽనాత్మ్యేఽ
నిరుక్తేఽనిలయనేఽభయం ప్రతిష్ఠాం విందతే. అథ
సోఽభయం గతో భవతి. యదా హ్యేవైష ఏతస్మి
న్నుదర మంతరం కురుతే. అథ తస్య భయం భవతి,
తత్త్వేవ భయం విదుషోఽమన్వానస్య. 2-7

ఎప్పుడు సాధకుడు కనబడనిదియు, శరీరము లేనిదియు, ఇట్టి దని గుర్తించి చెప్పుటకు వీలుగానిదియు, గుర్తించుటకు అవకాశము లేనిదియు నగు ఆత్మయందు స్థైర్యముతో తన్ను నిలిపికొనునో అప్పు డతడు అభయమును పొందును. ఎవ్వడు దానికి తాను వేఱనియు, ఆత్మ వేఱనియు భేదబుద్ధి కలుగుచున్నదో అతనికి భయము కలుగును. అట్లు తెలిసినవాడైయున్నప్పటికిని, భేద బుద్ధి కలిగియుండినచో అతనికి భయము కలుగును.

7 భీషాఽస్మాద్వాతః పవతే, భీషోదేతి సూర్యః,
భీషాఽస్మా దగ్నిశ్చేంద్రశ్చ, మృత్యుర్ధావతి పంచమ
ఇతి. 2-8

ఆ పరమాత్మ యొక్క భయము చేతనే గాలి వీచుచున్నది. సూర్యుడు ఉదయించుచున్నాడు. అగ్ని, ఇంద్రుడు, మృత్యువు తమ తమ కార్యముల కొనసాగించుచున్నారు.

8 సైషాఽఽనందస్య మీమాంసా భవతి-యువా స్యా
త్సాధు యువాధ్యాయకః, ఆశిష్ఠో ద్రఢిష్ఠో బలిష్ఠః,
తస్యేయం పృథివీ సర్వా విత్తస్య పూర్ణా స్యాత్, స
ఏకో మానుష ఆనందః శ్రోత్రియస్య చాకామహ
తస్య.

తే యే శతం మానుషా ఆనందాః, స ఏకో మనుష్య
గంధర్వాణామానందః శ్రోత్రియస్య చాకామహ
తస్య, తే యే శతం మనుష్యగంధర్వాణా మానందాః,
స ఏకో దేవగంధర్వాణా మానందః శ్రోత్రియస్య

చాకామహతస్య. తే యే శతం దేవగంధర్వాణా మానందాః, స ఏకః పితౄణాం చిరలోకలోకానా మానందః శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య, తే యే శతం పితౄణాం చిరలోకలోకానా మానందాః, స ఏక ఆజానజానాం దేవానామానందః శ్రోత్రియస్య చాకా మహతస్య, తే యే శత మాజానజానాం దేవానామా నందాః, స ఏకః కర్మదేవానాం దేవానా మానందః, యే కర్మణా దేవా నపియన్తి, శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య, తే యే శతం కర్మదేవానాం దేవా నామానందాః, స ఏకో దేవానామానందః శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య. తే యే శతం దేవానామానందాః, స ఏక ఇంద్రస్యానందః శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య, తే యే శతమింద్రస్యానందాః, స ఏకో బృహస్పతే రానందః శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య, తే యే శతం బృహస్పతే రానందాః, స ఏకః ప్రజాపతేరానందః శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య, తే యే శతం ప్రజా పతే రానందాః, స ఏకో బ్రహ్మణ ఆనందః శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య, స యశ్చాయం పురుషే యశ్చాసా వాదిత్యే స ఏకః ......

స య ఏవం విత్ అస్మాల్లోకాత్ప్రేత్య ఏత మన్నమయ మాత్మాన ముపసంక్రామతి ఏతం ప్రాణమయమాత్మాన ముపసంక్రామతి ఏతం మనోమయ మాత్మాన ముప సంక్రామతి ఏతం విజ్ఞానమయమాత్మాన ముపసంక్రా మతి ఏత మానన్దమయమాత్మాన ముపసంక్రామతి. 2-8

ఇప్పుడు ఆనందము విచారింపబడుచున్నది——

యౌవనము, సాధుత్వము, వేదాధ్యయనము, పరిజనము, శరీర దృఢత్వము, ధైర్యము, బలము, భూతలమంతయు పట్టునట్టి శక్తి, సంపూర్ణధనము మొదలైనవి కల ఒక మనుష్యుని ఆనందము ఒక మనుష్యానందమని చెప్పబడును. ఇట్టి ఆనందము వేదార్థమెఱిగిన శ్రోత్రియునకు, కామరహితునకును అను బ్రహ్మవేత్తకును కూడ కలదు.

ఇట్టి మనుష్యానందమునకు నూఱురెట్లు కలది మనుష్య గంధర్వానందము. దానికి నూఱురెట్లు కలది దేవగంధర్వానందము. దానికి నూఱంతలు కలది పితృదేవతలయొక్క ఆనందము. దానికి నూఱురెట్లు కలది ఆజానజ దేవతలయొక్క ఆనందము. దానికి నూఱంతలు కలది కర్మదేవతల ఆనందము. దానికి నూఱురెట్లు కలది దేవానందము. దానికి నూఱురెట్లు కలది ఇంద్రానందము. దానికి నూఱంతలు కలది బృహస్పతి ఆనందము. దానికి నూఱురెట్లు కలది ప్రజాపతి ఆనందము. దానికి నూఱురెట్లు అధికమైనది బ్రహ్మానందము. ఆ బ్రహ్మము మనుజుని హృదయమందున్నది. ఈ ఆనందము లన్నియును వేదార్థమెఱిగిన శ్రోత్రియునకును, కామరహితునకును కూడ కలవు. మనుజుని యందలి ఈ ఆనందరూప బ్రహ్మమేది కలదో, సూర్యునియందు ఏ బ్రహ్మము కలదో, ఆ రెండును ఒకటియే. ఇట్లు తెలిసికొనినవాడు విషయములనుండి వెడలి లేనివాడై అన్నమయకోశమును దాటుచున్నాడు. (ఆత్మకాదు అని వేఱుగా తెలిసికొనుచున్నాడు). అట్లే మనోమయ, విజ్ఞానమయ ఆనందమయకోశములను కూడ ఆత్మ కాదని తెలుసుకొనుచున్నాడు.

9 యతో వాచో నివర్తన్తే అప్రాప్య మనసా సహ,
ఆనందం బ్రహ్మణో విద్వాన్ న బిభేతి కుతశ్చనేతి
ఏతం హ వావ న తపతి, కిమహం సాధు నాకరవం,
కిమహం పాపమకరవమితి. 2-9

దేనినుండి వాక్కు, మనస్సు కలిసియుండియు దానిని పొందక మరలుచున్నవో అట్టి బ్రహ్మమును తెలిసికొనిన విద్వాంసుడు దేనికిని భయపడడు. 'నేను పుణ్యకార్యమును ఏల చేయలేదు? పాపకార్యమును ఏల చేసితిని?'—అను నట్టి చింత అట్టి బ్రహ్మవేత్తను తపింపచేయదు.

10 యతో వా ఇమాని భూతాని జాయంతే, యేన జాతాని
జీవంతి, యత్ప్రయన్త్యభిసంవిశంతి, తద్విజిజ్ఞాసస్వ
తద్బ్రహ్మేతి, స తపో ఽతప్యత. 3-1

బ్రహ్మాది స్తంబపర్యంతము కల ఈ సమస్త ప్రాణులు దేనినుండి ఆవిర్భవించినవో, దేనిచే జీవించుచున్నవో, దేనియందు లయమగుచున్నవో అదియే బ్రహ్మము. అట్టి బ్రహ్మమును ఎఱుంగ వలయును. (అని ఈ ప్రకారముగ తండ్రియగు వరుణుడు భృగువునకు ఉపదేశింపగా) అంతట భృగువు తపస్సు నాచరించెను.

11 అన్నం బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్. 3-2

(భృగువు) అన్నమును బ్రహ్మముగా తెలిసికొనెను.

12 ఆనందో బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్, ఆనందాద్ధ్యేవ ఖల్విమాని భూతాని జాయంతే, ఆనందేన జాతాని జీవంతి,

ఆనందం ప్రయంత్యభిసంవిశంతీతి. సైషా భార్గవీ
వారుణీ విద్యా, పరమే వ్యోమన్ ప్రతిష్ఠితా. స య
ఏవం వేద ప్రతితిష్ఠతి. అన్నవానన్నాదో భవతి,
మహాన్ భవతి ప్రజయా పశుభిర్బ్రహ్మవర్చసేన
మహాన్కీర్త్యా. 3_6

ఆనందమునుండియే ఈ సమస్త ప్రాణులు పుట్టుచున్నవి. ఆనందముచేతనే జీవించుచున్నవి. ఆనందమునందే లయించుచున్నవి. కావున ఆనందమే బ్రహ్మమని (భృగువు) తెలిసికొనెను.

ఈ సుప్రసిద్ధమైన బ్రహ్మవిద్యను వరుణుడు భృగువునకు ఉపదేశించెను. ఇది శ్రేష్ఠమైన హృదయాకాశమునందు ప్రతిష్ఠింపబడినది. ఎవడు ఈ విధముగా తెలిసికొనునో అతడు (బ్రహ్మమునందు) సుప్రతిష్ఠితుడగుచున్నాడు. అన్నము కలవాడు అగుచున్నాడు. అన్నమును భుజించుటకు తగిన శక్తి కలవాడగుచున్నాడు. మరియు అతడు మహాత్ముడగును, ప్రజలు, పశువులు, కీర్తి మున్నగువానిలో కూడినవాడును అగుచున్నాడు.

13 అన్నం న నింద్యాత్, తద్వ్రతమ్...... 3_7

అన్నమును నిందింపరాదు. అది వ్రతముగా చెప్పబడుచున్నది.

13 అన్నం బహు కుర్వీత, తద్వ్రతమ్...... 3_9

అన్నమును విస్తారముగా పొందుము, దానిని వినియోగించవలెను. అది వ్రతముగా చెప్పబడినది.

15 అహమన్న మహమన్న మహమన్నమ్, అహమ
న్నాదో౽హ మన్నాదో౽హ మన్నాదః. 3.10

నేను అన్నస్వరూపుడను అగుచున్నాను. నను దీప్యమాన జగత్తును కబళించువాడను అగుచున్నాను.

8. ఐతరేయోపనిషత్తు

1 ఆత్మా వా ఇదమేక ఏవాగ్ర ఆసీత్ నాన్యత్కించ
న మిషత్. స ఈక్షత లోకాన్ను సృజా ఇతి. 1–1–1

ఈ ప్రపంచము సృష్టికి పూర్వము ఒకే ఆత్మ ఉండెను. ఆ ఆత్మ తప్ప మరొకటి ఏదియును లేదు. ఆ ఆత్మ లోకములను సృష్టించవలయునని ఆలోచించెను.

2 యత్కించేదం ప్రాణి జంగమం చ పతత్రి చ యచ్చ
స్థావరం సర్వం తత్ప్రజ్ఞానేత్రం ప్రజ్ఞానే ప్రతిష్ఠితం
ప్రజ్ఞానేత్రో లోకః ప్రజ్ఞా ప్రతిష్ఠా ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మ.
3–3

స్థావరజంగమాత్మకమగు ప్రపంచ మంతయు బ్రహ్మమే. చెట్లు మొదలగు స్థావరములు, పక్షులు, ఇంకను నడుచు జీవులు అన్నియు ప్రజ్ఞచేతనే యున్నవి. సమస్తమును ప్రజ్ఞానేత్రము. సమస్తమును ప్రజ్ఞయందు స్థాపింపబడియున్నది. లోకమంతయు ప్రజ్ఞానేత్రము. ప్రజ్ఞయే ప్రతిష్ఠితమైయున్నది. ప్రజ్ఞానమే బ్రహ్మము.

9. ఛాందోగ్యోపనిషత్తు

1 ఓమిత్యేతదక్షర ముద్గీథముపాసీత... 1–1–1

ఓమ్ అను అక్షరమును ఉద్గీథమని ఉపాసించవలెను. అని గానము చేయవలెను.

2 స య ఏతదేవం విద్వానక్షరం ప్రణౌత్యేతదేవాక్షరం స్వరమమృతమభయం ప్రవిశతి తత్ప్రవిశ్య యదమృతా దేవాస్తదమృతో భవతి. 1-4.5

ఏ విద్వాంసుడు ఈ ప్రకారముగ తెలిసి, అమృతమును, అభయమునైన యీ ఓంకారమును ఉపాసించుచున్నాడో, అతడు దేవతలవలె అమృతత్వమును పొందును.

3 సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ తజ్జలానితి శాన్త ఉపాసీత... 3-14-1

నామరూపాత్మకమగు ఈ ప్రపంచమంతయు బ్రహ్మమే అయియున్నది. ఈ జగత్తు బ్రహ్మమునుండియే కలిగినది. బ్రహ్మమునందే లయమగుచున్నది. దానియందే ప్రతిష్ఠితమైయున్నది. ఈ ప్రకారము శాంతుడై బ్రహ్మమును ఉపాసించవలయును.

4 యథా సోమ్యైకేన మృత్పిండేన సర్వం మృణ్మయం విజ్ఞాతం స్యాద్వాచారమ్భణం వికారో నామధేయం మృత్తికేత్యేవ సత్యమ్. 6.1.4

(ఉద్దాలకుడు)- సౌమ్యుడవైన ఓ శ్వేతకేతూ! మృత్తికా పిండమునుండి ఘటాది కార్యములు అన్నియు మృత్తికతో తెలియును, నామరూపములు మాత్రమే వేరైనను, మృత్తికయే సత్యము. అట్లే ఈ ప్రపంచము బ్రహ్మమయమై యున్నది. ఆ బ్రహ్మమే సత్యమైనది.

5 సదేవ సోమ్యేద మగ్ర ఆసీ దేకమేవాద్వితీయం ...
6-2-1

నామరూపాదులతోఁ గూడిన ఈ జగత్తు ఉత్పన్నమగుటకు పూర్వము సత్తుగా ఏకమై, అద్వితీయమై యుండినది.

6 స య ఏషోఽణిమైతదాత్మ్యమిదం సర్వం తత్స
త్యం స ఆత్మా తత్త్వమసి శ్వేతకేతో...... 6-9-4

ఓ శ్వేతకేతూ! ఈ సమస్త ప్రపంచము పరమాత్మచే పరిపూర్ణమై యున్నది. ఆ పరమాత్మయే సత్యము. అదియే ఆత్మ. అదియే నీవై యున్నావు.

7 ఆచార్యవాన్ పురుషో వేద తస్య తావదేవ చిరం
యావన్న విమోక్ష్యే. 6.14.3

ఆచార్యుడుగల మనుజుడు బ్రహ్మమును తెలిసికొని వెంటనే మోక్షమును బడయుచున్నాడు.

8 సోఽహం భగవో మంత్రవిదేవాస్మి నాత్మవిత్.
శ్రుతం హ్యేవ మే భగవద్దృశేభ్య స్తరతి శోక
మాత్మవిదితి సోఽహం భగవశ్శోచామి తం
మా భగవాన్ శోకస్య పారం తారయత్వితి 7-1-3

(నారదుడు సనత్కుమారునితో-) మహాత్మా! నేను మంత్రవేత్తనై యున్నాను. ఆత్మవేత్తను కాలేదు. ఆత్మవేత్తయే శోకమునుండి విడివడి ముక్తుఁడగునని పెద్దలవలన వినియున్నాను. నేను శోకము నొంది యున్నాను. నన్ను శోకసముద్రమునుండి దాటింప ప్రార్థన.

9 యో వై భూమా తత్సుఖం నాల్పే సుఖమస్తి భూమైవ
సుఖం భూమాత్వేవ విజిజ్ఞాసితవ్య ఇతి భూమానం
భగవో విజిజ్ఞాస ఇతి. 7.23-1

(సనత్కుమారుడు—) భూమ (గొప్పది, బ్రహ్మము, ఆత్మ) అనునదియే సుఖము. అల్పమైన దానియందు సుఖము ఉండదు. కావున గొప్పదియే సుఖము. ఆ గొప్పది యగు ఆ ఆత్మనే తెలిసి కొనవలయును.

10 యత్ర నాన్యత్పశ్యతి నాన్యచ్ఛృణోతి నాన్యద్విజా
నాతి స భూమాఽథ యత్రాన్యత్పశ్యత్యన్యచ్ఛృణో
త్యన్యద్విజానాతి తదల్పం యో వై భూమా తదమృత
మథ యదల్పం తన్మర్త్యం. 7.24-1

దేనియందు (ఆత్మయందు) ఇంకొకటి వేఱైనది ఏదియు కనబడుటలేదో, వినబడుట లేదో, తెలియబడుట లేదో, అదియే భూమ. దీనికంటె వేఱైనది అంతయు అల్పము. భూమ యనగా సర్వమునకు ఆత్మ (బ్రహ్మము) నాశరహితమైనది. అల్పమైనది నాశము కలదు.

11 స ఏవాధస్తాత్స ఉపరిష్టాత్స పశ్చాత్స పురస్తాత్స దక్షి
ణతః స ఉత్తరతః స ఏవేదం సర్వమిత్యథాతోఽహం
కారాదేశ ఏవాహమేవాధస్తాదహ ముపరిష్టాదహం
పశ్చాదహం పురస్తాదహం దక్షిణతోఽహ ముత్తర
తోఽహ మే వేదం సర్వమితి. 7.25-1

ఆ భూమము (ఆత్మ) క్రింద, పైన, వెనుక, ముందు, ప్రక్కల అంతటను నిండియున్నది. ఈ కనబడు ప్రపంచ మంతయును అదియే. అదియే నేను. నేను క్రింద, పైన అన్నిటను ఉన్నాను. అంతయును నేనుగా ఉన్నాను.

12 అథాత ఆత్మాదేశ ఏవాత్మైవాధస్తా దాత్మోపరిష్టా
దాత్మా పశ్చాదాత్మా పురస్తాదాత్మా దక్షిణత ఆత్మో

త్తరత ఆత్మైవేదం సర్వమితి స వా ఏష ఏవం పశ్య
న్నేవం మన్వాన ఏవం విజాన న్నాత్మరతి రాత్మక్రీడ
ఆత్మమిథున ఆత్మానంద స్స స్వరాడ్భవతి తస్య
సర్వేషు లోకేషు కామచారో భవతి, అథయేఽన్యథా
ఽతో విదు రన్యరాజాన స్తే క్షయ్యలోకా భవన్తి తేషాం
సర్వేషు లోకే ష్వకామచారో భవతి. 7-25-2

క్రింద, పైన, అన్ని చోట్లను ఆత్మయే వ్యాపించియున్నది. అంతయు ఆత్మయే. ఈ విధముగ చూచువాడు, తలంచువాడు, తెలిసికొనువాడు ఆత్మయందే క్రీడించువాడగును. ఆత్మ తనయందే తన్మయుడై ఆనంద మొందుచుండును. కాన స్వారాజ్యమందును. సమస్త లోకములందును తన యిష్టప్రకారము సంచరించుచుండును. ఎవరు ఆత్మను మరియొక విధముగ ఎఱుగుదురో అట్టి అజ్ఞాని ఇతర రాజుల లోబడియుండును. నాశవంతమగు లోకములను పొందును. లోకము లన్నిటియందును తన యిష్టప్రకారము సంచరించుటకు అతనికి సాధ్యపడదు.

13 తదేష శ్లోకః ... న పశ్యో మృత్యుం పశ్యతి న రోగం నోత దుఃఖతాం, సర్వం హపశ్యః పశ్యతి సర్వమాప్నోతి సర్వశ ఇతి, స ఏకధా భవతి త్రిధా భవతి పంచధా సప్తధా నవధా చైవ పునశ్చైకాదశః స్మృతః, శతం చ దశచైకశ్చ సహస్రాణి చ వింశతిః, ఆహారశుద్ధౌ సత్త్వశుద్ధిః సత్త్వశుద్ధౌ ధ్రువాస్మృతిః, స్మృతిలమ్భే సర్వగ్రన్థీనాం విప్రమోక్షః తస్మై మృదిత కషాయాయ తమసః పారం దర్శయతి భగవాన్ సనత్కుమార స్తం స్కన్ద ఇత్యాచక్షతే తం స్కన్ద ఇత్యాచక్షతే.

7.26.2

ఈ ప్రకారము ఆత్మను [illegible] చంపబడుట రోగములను పొందదు; [illegible] నను ఆత్మగా చూచుటకు సమర్థమగు [illegible] అగును [illegible]. సృష్టికి పూర్వము ఆత్మ [illegible] తరువాత [illegible] అనేకమైనది.

[illegible] అంతఃకరణ శుద్ధి కలుగును. [illegible] అజ్ఞాన [illegible] చూచుచున్నాము. [illegible] భగవంతుడుగు [illegible].

14 స బ్రూయా న్నాస్య జరయైత జ్జీర్యతి న వధేనా
స్య హన్యత, ఏత త్సత్యం బ్రహ్మపుర మస్మిన్
కామా స్సమాహితా ఏష ఆత్మాఽపహతపాప్మా వి
జరో విమృత్యుర్విశోకో విజిఘత్సోఽపిపాస స్సత్యక
ామ స్సత్యసంకల్పో యథా హ్యేవేహ ప్రజా అన్వా
విశంతి యథానుశాసనం యం యమంత మభికామా
భవంతి యం జనపదం యం క్షేత్రభాగం తం త మే
వోపజీవంతి 8 1 – 5

ఈ దేహమునకు [illegible] (ఆత్మకు) [illegible] బ్రహ్మము [illegible] చేయుట సత్యము కాదు. [illegible] ఆత్మ [illegible] [illegible] మరణము, [illegible].

సత్యకాముఁడై యున్నది. (అని తెలిపిన ప్రకారము జయమును), సత్యసంకల్పుఁడై యున్నది. ఇట్టి ఆత్మను తెలిసికొనకయుండుట. దానిని తెలిసికొననిచో ఈ లోకమున రాజునొక్క ఆజ్ఞనుబట్టి అనుసరించువారు ఏ దేశమును, ఏ యే ప్రదేశమును కోరుదురో, దానిని పొందవలెనని సమస్తమును పొందనట్లు, సమస్తమును స్వేచ్ఛగా పొందలేరు.

15 స వా ఏష ఆత్మా హృది తస్యైతదేవ నిరుక్తం హృద్యయమితి తస్మాద్ధృదయ మహరహర్వా ఏవంవి త్స్వర్గం లోకమేతి. 8.3.3

ఈ ఆత్మ హృదయమునందే కలదు. దానికి ఇది శబ్దార్థము హృది-హృదయమందు, అయమ్-ఈ ఆత్మ. ఈ ప్రకారము తెలిసి కొనువాఁడు ప్రతిదినము స్వర్గమును (బ్రహ్మమును) పొందును.

16 అథ య ఏష సంప్రసాదోఽస్మాచ్ఛరీరాత్సముత్థాయ పరంజ్యోతి రుపసంపద్య స్వేన రూపేణాభినిష్పద్యత ఏష ఆత్మేతి హోవాచైత దమృత మభయ మేతద్బ్రహ్మేతి తస్య హ వా ఏతస్య బ్రహ్మణో నామ సత్య మితి. 8.3.4

ఈ ప్రకారము తెలిసికొనువాఁడు సంప్రసాదుఁ డనఁబడును. అట్టి వాఁడు (బ్రహ్మసాక్షాత్కారము నొందినవాఁడు) దేహాత్మ భావాది అజ్ఞానమునుండి తొలఁగి పరంజ్యోతి స్వరూపమును (ఆత్మను) సాక్షాత్కరించి తానే తానై ప్రకాశించుచున్నాఁడు. కనుక ఇప్పుడు ఆత్మ యనఁబడు చున్నది (ఋషి అనె). ఆ ఆత్మ అమృతమై, అభయమై, బ్రహ్మమై యున్నది. ఆ బ్రహ్మమునకు సత్యమని పేరు.

17 తాని హ వా ఏతాని త్రీణ్యక్షరాణి సతీయ మితి తద్య
త్స త్తదమృత మథ యత్తిన్మర్త్య మథ యద్యం తే
నోభే యచ్ఛతి యదనే నోభే యచ్ఛతి తస్మాద్యమహ
రహర్వా ఏవం విత్స్వర్గం లోకమేతి. 8-3-5

'సత్యమ్' — అను నామాక్షరములను ఇచట అర్థము చెప్పుచున్నది — 'స' అనగా అమృతము, 'తి' అనగా మర్త్యము. 'యమ్' అనగా ఆ రెండింటిని నియమముగా చేయునది. ఈ ప్రకారము తెలిసికొనినవాడు ప్రతిదినము స్వర్గమును (ఆత్మను) పొందుచున్నాడు.

18 అథ య ఆత్మా స సేతుర్విధృతిరేషాం లోకానామ
సమ్భేదాయ నైతం సేతు మహోరాత్రే తరతో న
జరా న మృత్యు ర్న శోకో న సుకృతం న దుష్కృ
తం సర్వే పాప్మానోఽతో నివర్తన్తేఽపహతపాప్మా
హ్యేష బ్రహ్మలోకః. 8-4-1

ఈ ఆత్మ సేతువు (కట్ట) వంటిది. సర్వమును ధరించియున్నది. ఈ ఆత్మ కాలపరిచ్ఛేదము లేనిది. దానికి ముసలితనము, మృత్యువు, శోకము, సుకృత దుష్కృతములు లేవు. కావున ఆత్మయందు సమస్త పాపములు నశించిపోవుచున్నవి. ఆత్మలోకము పాపసంబంధము లేనిది. కావున సాధకుడు ఆత్మను ఈ ప్రకారముగ ఉపాసించు వాడు స్వర్గమును (ఆత్మసదనమును) పొందుచున్నాడు.

19 తస్మాద్వా ఏతం సేతుం తీర్త్వాఽన్ధ స్సన్ననన్ధో
భవతి విద్ధస్సన్నవిద్ధో భవత్యుపతాపీ సన్ననుపతాపీ
భవతి తస్మాద్వా ఏతం సేతుం తీర్త్వాఽపి నక్తమహ

జ్ఞాని ఊర్ధ్వముగా వెళ్ళి అమృతత్వమును పొందుచున్నాడు. ఇతర నాడులు అడ్డముగా అంతట వ్యాపించియున్నవి.

22 య ఆత్మాఽపహతపాప్మా విజరో విమృత్యుర్విశోకో
విజిఘత్సోఽపిపాస స్సత్యకామ స్సత్యసంకల్పస్సో
ఽన్వేష్టవ్యస్స విజిజ్ఞాసితవ్యస్స సర్వాంశ్చ లోకా
నాప్నోతి సర్వాంశ్చ కామాన్యస్తమాత్మాన మను
విద్య విజానాతీతి హ ప్రజాపతి రువాచ. 8-7-1

ఆత్మ పాపరహితమైనది. ముసలితనము లేనిది, మరణము లేనిది, శోకము లేనిది, ఆకలిదప్పికలు లేనిది. అది సత్యకాముడును, సత్యసంకల్పుడును అయియున్నది. ఇట్టి ఆత్మను బాగుగా వెదకి తెలిసికొనవలెను. అట్లు తెలిసికొనువాడు సమస్త లోకములను, సమస్త కోరికలను పొందుచున్నాడని ప్రజాపతి చెప్పెను.

10. బృహదారణ్యకోపనిషత్తు

1 ఏతాని జపేత్. అసతో మా సద్గమయ, తమసో మా
జ్యోతిర్గమయ, మృత్యోర్మాఽమృతంగమయేతి...
1-3-28

ఈ మంత్రములను జపించవలెను—

1) అసతో మా సద్గమయ—
(అసత్యమునుండి సత్యమునకు గొనిపొమ్ము)

2) తమసో మా జ్యోతిర్గమయ—
(తమస్సునుండి జ్యోతిస్సునకు తీసికొని పొమ్ము)

3) మృత్యోర్మా అమృతం గమయ—

(మృత్యువునుండి అమృతత్వమును పొందింపజేయుము)

2 ఆత్మైవేద మగ్ర ఆసీత్ 1.4.1

సృష్టికి పూర్వము ఆత్మ ఒకటియే కలదు.

3 ద్వితీయాద్వై భయం భవతి 1.4.2

రెండవ వస్తువు గాని వ్యక్తిగాని [illegible]

4 తదేత త్ప్రేయః పుత్రా త్ప్రేయో విత్తా త్ప్రేయోఽ న్యస్మా త్సర్వస్మా దంతరతరం యదయమాత్మా స యోఽన్య మాత్మనః ప్రియం బ్రువాణం బ్రూయాత్ ప్రియం రోత్స్యతీతీశ్వరో హ తథైవ స్యాదాత్మాన మేవ ప్రియ ముపాసీత స య ఆత్మానమేవ ప్రియ ముపాస్తే న హాస్య ప్రియం ప్రమాయుకం భవతి.

1.4.8

[illegible]

యను ప్రియునస్తుపనే ఉపాసించవలయును. ఆత్మను ప్రియముగ ఉపాసించువాని ఆనందము ఎప్పటికిని నశింపదు.

5 బ్రహ్మ వా ఇదమగ్ర ఆసీ త్తదాత్మాన మేవావైత్
అహం బ్రహ్మాస్మీతి తస్మా త్తత్సర్వ మభవత్......
1-4-10

సృష్టికి పూర్వము ఈ ప్రపంచము బ్రహ్మముగా నుండెను. బ్రహ్మము 'నేనే బ్రహ్మమునై యున్నాను' అని తలంచెను. కావున అది సర్వస్వము అయినది.

6 అథ యోఽన్యాం దేవతా ముపాస్తేఽన్యోఽసావన్యోఽ
హ మస్మీతి న స వేద యథా పశు...... 1-4-10

ఎవఁడు తన ఆత్మకంటె వేఱైన దేవత కలదనియు, అది వేఱు, తాను వేఱు అనియు భావించి అన్యదేవతోపాసన చేయుచున్నాడో అతఁడు పశువే.

7 అథ యో హ వా అస్మాల్లోకా త్స్వం లోక మదృ
ష్ట్వా ప్రైతి స ఏన మవిదితో న భునక్తి యథా వేదో వా
ఽననూక్తో ఽన్యద్వా కర్మాకృతం యదిహ వా అప్య
నేవం వి న్మహత్పుణ్యం కర్మ కరోతి తద్ధాస్యాన్తతః
క్షీయత ఏవాత్మాన మేవ లోక ముపాసీత స య ఆత్మా
న మేవ లోక ముపాస్తే న హాస్య కర్మ క్షీయతే అస్మా
ద్ధ్యేవాత్మనో యద్యత్కామయతే తత్త త్సృజతే.
1-4-15

ఎవఁడు ఈ ప్రపంచమున నిజ స్వరూపమే అయియున్న ఆత్మ నెఱుఁగక మృతినొందునో, అతని నాత్మ (బ్రహ్మము) రక్షింపదు.

అధ్యయనము చేయుటయని వేదము మనుజుని రక్షించనట్లు ఆత్మ అట్టిని రక్షించదు. కాబట్టి ఆత్మ నెఱుగని వానికెట్టి సుకృత పుణ్యము నాచరించినప్పటికిని అది ఫలించక కాలాంతమున నశించిపోవును. కావున ఆత్మను రస ప్రధానమని ఉపాసించవలయును. అట్టివానికి కర్మము అంటదు. ఇట్టి ఆత్మజ్ఞాని ఏదేది ఇచ్ఛగించునో, ఆదంతయు ఆత్మచే ప్రాప్త మగును.

8 ఆత్మైవేద మగ్ర ఆసీ దేక ఏవ 1-4-17

ఆరంభమందు (మొదట) ఆత్మ ఒకటియే కలదు.

9 కామ స్సంకల్పో విచికిత్సా శ్రద్ధాఽశ్రద్ధా ధృతిరధృతి
ర్హ్రీ ర్ధీ ర్భీరిత్యే తత్సర్వం మన ఏవ. 1-5-3

కామము, సంకల్పము, సంశయము, శ్రద్ధ, అశ్రద్ధ, ధైర్యము అధైర్యము, లజ్జ, బుద్ధి, భయము---ఇవి అన్నియు మనస్సు (మనో రూపములే) కలుగుచున్నవి.

10 స వా అరే పత్యుః కామాయ పతిః ప్రియో భవ త్యా
త్మనస్తు కామాయ పతిః ప్రియో భవతి, స వా అరే
జాయాయై కామాయ జాయా ప్రియా భవ త్యాత్మ
నస్తు కామాయ జాయా ప్రియా భవతి, స వా అరే
పుత్రాణాం కామాయ పుత్రాః ప్రియా భవ న్త్యాత్మ
నస్తు కామాయ పుత్రాః ప్రియా భవన్తి, స వా అరే
విత్తస్య కామాయ విత్తం ప్రియం భవ త్యాత్మనస్తు
కామాయ వ విత్తం ప్రియం భవతి, స వా అరే
బ్రహ్మణః కామాయ బ్రహ్మ ప్రియం భవ త్యాత్మనస్తు

కామాయ బ్రహ్మ ప్రియం భవతి, న వా అరే క్షత్రస్య కామాయ క్షత్రం ప్రియం భవత్యాత్మనస్తు కామాయ క్షత్రం ప్రియం భవతి, న వా అరే లోకానాం కామాయ లోకాః ప్రియా భవన్త్యాత్మనస్తు కామాయ లోకాః ప్రియా భవన్తి. న వా అరే దేవానాం కామాయ దేవాః ప్రియా భవన్త్యాత్మనస్తు కామాయ దేవాః ప్రియా భవంతి.

న వా అరే భూతానాం కామాయ భూతాని ప్రియాణి భవన్త్యాత్మనస్తు కామాయ భూతాని ప్రియాణి భవన్తి న వా అరే సర్వస్య కామాయ సర్వం ప్రియం భవత్యాత్మనస్తు కామాయ సర్వం ప్రియం భవతి. ఆత్మా వా అరే ద్రష్టవ్యః శ్రోతవ్యో మన్తవ్యో నిదిధ్యాసితవ్యో మైత్రేయ్యాత్మనో వా అరే దర్శనేన శ్రవణేన మత్యా విజ్ఞానేనేదం సర్వం విదితమ్. **2-4-5**

(యాజ్ఞవల్క్యుడు—ఓ మైత్రేయీ!) భార్య తన భర్తయొక్క ప్రయోజనము నిమిత్తము ప్రియురాలుగా లేదు. తన ఆత్మయొక్క ప్రయోజనము నిమిత్తము ప్రియురాలుగా నున్నది. అట్లే భర్త తన భార్యయందును, తల్లి కుమారుని యందును, ఒకడు ధనమునందును, మరొకడు బ్రాహ్మణునియందును, ఒకడు క్షత్రియునియందును, ఒకడు లోకములందును, మరొకడు దేవతలయందును, ఒకడు ప్రాణులందును, మరొకడు సమస్తము నందును ప్రీతి కలిగియుండుచున్నాడు. సమస్తమును ఆత్మకొరకే

కాని చేయుటకాదు. ఆత్మయే చూడఁదగినది; ఆత్మయే వినదగినది; ఆత్మయే తలంపఁ దగినది; ఆత్మయే ధ్యానింపఁదగినది; ఆత్మయొక్క దర్శనము చేతను, శ్రవణము చేతను, స్మరణము చేతను, ధ్యానము చేతను సమస్తము బోధపడును.

11 యత్ర హి ద్వైత మివ భవతి తదితర ఇతరం పశ్యతి, తదితర ఇతరం జిఘ్రతి, తదితర ఇతరం శృణోతి, తదితర ఇతర మభివదతి, తదితర ఇతరం మనుతే, తదితర ఇతరం విజానాతి. యత్ర వా అస్య సర్వ మాత్మైవాభూ త్తత్కేన కం జిఘ్రే త్తత్కేన కం పశ్యే త్తత్కేన కం శృణుయా త్తత్కేన క మభివదే త్తత్కేన కం మన్వీత తత్కేన కం విజానీయాత్, యేనేదం సర్వం విజానాతి తం కేన విజానీయాత్ విజ్ఞాతారమరే కేన విజానీయాదితి. 2-4-14

ద్వైతభావముచే ఒకఁడు ఇతర వస్తువును చూచుచున్నప్పుడు వాసన చూచుచున్నాఁడు, వినుచున్నాఁడు, మాట్లాడుచున్నాఁడు, తలంచుచున్నాఁడు, తెలిసికొనుచున్నాఁడు. అతనికి సమస్తము ఆత్మగా తోఁచి అద్వైతజ్ఞానము కలిగినపుడు అప్పుడు ఎవఁడు దేనిచే దేనిని చూచుచున్నాఁడు? వినుచున్నాఁడు? వాసన చూచుచున్నాఁడు? తలంచుచున్నాఁడు? తెలిసికొనుచున్నాఁడు? మనుజుఁడు దేనిచే సమస్తమును తెలిసికొనుచున్నాఁడో అది దేనిచే తెలియఁబడఁగలదు? తెలిసికొనువానిని దేనిచే తెలిసికొనఁగలఁడు? కనుకను నాశము లేనిది, మార్పులేని వస్తువు తెలియరాదు. అదియు ఆత్మయే. ఆత్మ సుజ్ఞానముచే చూడఁబడును.

12 స వా అయ మాత్మా సర్వేషాం భూతానా మధిపతి
స్సర్వేషాం భూతానాం రాజా, తద్యథా రథనాభౌ చ
రథనేమౌ చారాః సర్వే సమర్పితా ఏవమే వాస్మిన్నా
త్మని సర్వే ప్రాణా స్సర్వే లోకా స్సర్వే దేవా స్స
ర్వాణి భూతాని సర్వ ఏత ఆత్మాన స్సమర్పితాః.
4-3-15

ఆ ఆత్మయే (విశ్వాత్మయే), (బ్రహ్మమే) ఈ అన్ని (జీవాత్మ)ల అది సమస్త ప్రాణులను అధిపతి. బండిచక్రమునందలి నాభి యందు ఆకులు (అరలు) గ్రుచ్చబడియున్నట్లు ఈ ఆత్మయందు సమస్త ప్రాణములు, సమస్త లోకములు, సమస్త దేవతలు, సమస్త భూతములు గ్రుచ్చబడియున్నవి.

13 సలిల ఏకో ద్రష్టాఽద్వైతో భవ త్యేష బ్రహ్మలోక
స్సమ్రాడితి హైన మనుశశాస యాజ్ఞవల్క్య ఏషాస్య
పరమా గతి రేషాస్య పరమా సంప దేషోఽస్యపరమో
లోక ఏషోఽస్య పరమ ఆనన్ద ఏతస్యైవానన్ద స్యా
న్యాని భూతాని మాత్రా ముపజీవన్తి. 4-3-32

అట్టి జలమువలె స్వచ్ఛమైన, ఏకమైన, ద్రష్టయు, అద్వైతమై యున్నది. అదియే బ్రహ్మలోకము, ఓరాజా సార్వభౌమా. అదియే జీవుని ఉత్తమగతి. అదియే సమస్త సంపదలకు ఆధారమైన శ్రేష్ఠస్థానము. అదియే పరమానందము. ఈ ఆనందమునందలి కొద్ది అంశమును ఆధారముగా చేసికొని సమస్త ప్రాణులును జీవించియున్నవి.

14 స యో మనుష్యాణాం రాద్ధ స్సమృద్ధో భవ త్యన్యేషా
మధిపతి స్సర్వై ర్మానుష్యకై ర్భోగై స్సంపన్నతమ

స్స మనుష్యాణాం పరమ ఆనందోఽథ యే శతం మనుష్యాణా మానందా స్స ఏకః పితౄణాం జిత లోకానా మానందోఽథ యే శతం పితౄణాం జిత లోకానా మానందా స్స ఏకో గంధర్వలోక ఆనందోఽథ యే శతం గంధర్వలోక ఆనందా స ఏకః కర్మదేవానామానందో యే కర్మణా దేవత్వ మభిసంపద్యన్తే, అథ యే శతం కర్మదేవానామానన్దా స్స ఏక ఆజానదేవానా మానందో యశ్చ శ్రోత్రియోఽవృజినోఽకామహతోఽథయే శతం ప్రజాపతి లోక ఆనందా స్స ఏకో బ్రహ్మలోక ఆనందో యశ్చ శ్రోత్రియోఽవృజినోఽకామహతోఽథైష ఏవ పరమ ఆనంద ఏష బ్రహ్మలోక స్సమ్రాడితి హోవాచ యాజ్ఞవల్క్యః.

4-3-33

మనుష్యులలో ఎవరు అవయవములు [illegible] కలిగి యున్నాడో, సమస్త ఉపభోగములు సమృద్ధిగ కలిగియున్నాడో, మనుష్య సమూహమునకు [illegible] భోగములలో ఏలికగా [illegible] యున్నాడో, అందరికిని యజమానుడై యున్నాడో, అట్టివాని ఆనందము ఒక్క మానుష్యానందమని చెప్పబడినది. దానిని నూరు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

శ్రో(త్రియుఁడును, అకాముఁడును, ... వాఁడు అట్టి బ్రహ్మసంతోషమును అనుభవించుచున్నాఁడు. అదియే పరమానందము. ఈ పరమానందమే బ్రహ్మలోకము (పరబ్రహ్మ స్థానము) - అని యాజ్ఞవల్క్యుఁడు జనకమహారాజునకు బోధించెను.

15 సాధుకారీ సాధు ర్భవతి పాపకారీ పాపో భవతి పుణ్యః పుణ్యేన కర్మణా భవతి పాపః పాపేన, అథో ఖల్వాహుః కామమయ ఏవాయం పురుష ఇతి స యథా కామో భవతి తత్క్రతుర్భవతి యత్క్రతుర్భవతి తత్కర్మ కురుతే యత్కర్మ కురుతే త దభిసంపద్యతే.
4-4-5

శాస్త్రములలో సాధుకార్యము చేయువాఁడు సాధువై యుండును. పాపము చేయువాఁడు పాపియై యుండును. పుణ్యము చేయువాఁడు పుణ్యశీలియై యుండును. కావున పెద్దలు పుణ్యపాపములకు ఈ శరీరమును గ్రహించుటకు కారణమైనవానిగా నున్నారు. ఎవ్వానికి ఒక సంకల్పము కలుగునో అతను ఒక నిశ్చయబుద్ధి కలవాఁడగుచున్నది. ఎప్పుడు నిశ్చయబుద్ధి కలవాఁడో, అట్టి కర్మము చేయ నారంభించును. పిదప ఆ కర్మఫలము అనుభవించవలసియున్నది.

16 యోఽకామో నిష్కామ ఆప్తకామ ఆత్మకామో న తస్య ప్రాణా ఉత్క్రామన్తి బ్రహ్మైవ సన్ బ్రహ్మాప్యేతి,
4-4-6

జ్ఞాని అకాముఁడు, నిష్కాముఁడు, ఆప్తకాముఁడు, ఆత్మకాముఁడు (ఆత్మకంటె వేఱుగ మఱియొకదాని కోరనివాఁడు). అట్టి వాని ప్రాణములు ఎచటికిని పోవుటలేదు. అతఁడు ఇచటనే బ్రహ్మస్వరూపుఁ డగుచున్నాఁడు.

17 యదా సర్వే ప్రముచ్యన్తే కామా యేఽస్య హృది
శ్రితాః, అథ మర్త్యోఽమృతో భవత్యత్ర బ్రహ్మ సమ
శ్నుతే. 4-4-7

ఎప్పుడు తన హృదయమునందుగల కోరికలన్నియు నశించిపోవునో, అప్పుడు మానవుడు అమృతుడై ఇచటనే బ్రహ్మానందమును పొందుచున్నాడు.

18 అన్ధం తమః ప్రవిశన్తి యేఽవిద్యా ముపాసతే.
4-4-10

అవిద్యను (అజ్ఞానమును) ఉపాసించువారు తమస్సును (అంధకారమును [illegible]) పొందుదురు.

19 అనన్దా నామ తే లోకా అన్ధేన తమసా వృతాః,
తాంస్తే ప్రేత్యాభిగచ్ఛన్త్యవిద్వాంసోఽబుధా జనాః.
4-4-11

అజ్ఞానులు తమస్సుతో కూడిన లోకములను పొందుదురు.

20 ఆత్మానం చే ద్విజానీయా దయమస్మీతి పూరుషః,
కిమిచ్ఛన్కస్య కామాయ శరీర మనుసంజ్వరేత్.
4-4-12

'ఈ ఆత్మయే నేను' అని తెలిసికొనిన మానవుడు [illegible] కొరకు ఈ శరీరమును కష్టపెట్టవలసిన పనిలేదు. [illegible] పనిలేదు. (అతనికి ఏ కోరికలును లేవు కావున).

21 స విశ్వకృత్స హి సర్వస్య కర్తా తస్య లోకః స ఉ
లోక ఏవ. 4-4-13

ఆత్మసాక్షాత్కారమును బడసినవాఁడు విశ్వకర్త. అతఁడు జగత్సృష్టి చేసినవాఁడు. సర్వమును సృష్టించినవాఁడు. సమస్తము అతని లోకము. (సమస్త లోకములు ఆత్మయందు కల్పింపబడి యుండుటవలన).

22 ఇహైవ సన్తోఽథ విద్మ స్త ద్వయం
న చేదవేదీ ర్మహతీ వినష్టిః,
యే తద్విదు రమృతాస్తే భవ
న్త్యథేతరే దుఃఖమేవాపియన్తి. 4.4.14

ఈ ప్రపంచమునందు మనము సాధనచే బ్రహ్మత్వమొందినారము. లేనియెడల మహాకష్టము కలుగును. బ్రహ్మవిద్యచే మోక్షము కలుగును. అదిలేనిచో దుఃఖము కలుగును.

23 యదైత మనుపశ్య త్యాత్మానం దేవ మంజ
సేశానం భూత భవ్యస్య న తతో విజుగుప్సతే.
4.4.15

కలిగియున్నట్టియు, కలుగబోవునట్టియు సమస్తమునకు అధిపతియైన పరమాత్మను ఎప్పుడు తన్నుగా సాక్షాత్కరించుకొనుచున్నాఁడో అప్పుడు వాఁడు ఇక దేనికిని భయపడవలసిన పనిలేదు

24 ప్రాణస్య ప్రాణ ముత చక్షుష
శ్చక్షు రుత శ్రోత్రస్య శ్రోత్రమ్,
మనసో యే మనో విదుః
తే నిచిక్యు ర్బ్రహ్మ పురాణ మగ్ర్యమ్. 4.4.18

ఎవరు బ్రహ్మమును ప్రాణమునకు ప్రాణముగను, నేత్రమునకు నేత్రముగను, శ్రోత్రమునకు శ్రోత్రముగను, మనస్సునకు మనస్సుగను ఉన్నదని తెలిసికొనుచున్నారో, వారు ఆ బ్రహ్మము శ్రేష్ఠవస్తు వనియు, పూర్వమే యున్నదనియు ఎఱుగుచున్నారు.

25 మనసైవానుద్రష్టవ్యం నేహ నానాస్తి కించన,
మృత్యోః స మృత్యు మాప్నోతి య ఇహ నానేవ
పశ్యతి. 4-4-19

నిర్మలమైన మనస్సుచేతనే ఆ బ్రహ్మము చూడదగును. (సాక్షాత్కరింప దగును). ఇచట అనేకత్వము కించిత్తైనను లేదు. కనుక ఏకమే బ్రహ్మము. ఎవడు ఇచట అనేకత్వమును చూచునో, అతడు ఒక మృత్యువునుండి మరియొక మృత్యువును పొందును. (జనన మరణరూప సంసారమును పొందును).

26 ఏకధైవానుద్రష్టవ్య మేత దప్రమేయం ధ్రువమ్,
విరజః పర ఆకాశా దజ ఆత్మా మహాన్ ధ్రువః.
4-4-20

ఈ బ్రహ్మమును ఏకముగ చూడవలెను. అది అప్రమేయమైనది; ధ్రువమైనది; నిర్మలమైనది; మాలిన్యరహితమైనది. ఆకాశము కంటె సూక్ష్మమైనది. జన్మములేనిది. సర్వశ్రేష్ఠమైనది. శాశ్వతమైనది.

27 తమేవ ధీరో విజ్ఞాయ ప్రజ్ఞాం కుర్వీత బ్రాహ్మణః,
నానుధ్యాయాద్బహూ ఞ్ఛబ్దాన్వాచో విగ్లాపనం హి
తదితి. 4-4-21

ఇట్టి ఆత్మను (బ్రహ్మమును) ధీరుడు (బ్రహ్మజ్ఞాని) ఎఱిగి ప్రజ్ఞను బడయవలెను. అనేక శబ్దములను ధ్యానింపగూడదు. ఏల యనిన అధిక శబ్దములు వాక్కునకు శ్రమమే యగును.

28 తదేతదృచాఽభ్యుక్తమ్—ఏష నిత్యో మహిమా బ్రాహ్మణస్య న వర్ధతే కర్మణా నో కనీయాన్, తస్యైవ స్యాత్పదవిత్తం విదిత్వా న లిప్యతే కర్మణా పాపకేనేతి, తస్మా దేవంవి చ్ఛాన్తో దాన్త ఉపరత స్తితిక్షుః సమాహితో భూత్వాఽఽత్మన్యేవాఽఽత్మానం పశ్యతి సర్వమాత్మానం పశ్యతి నైనం పాప్మా తరతి సర్వం పాప్మానం తరతి, నైనం పాప్మా తపతి, సర్వం పాప్మానం తపతి విపాపో విరజో ఽవిచికిత్సో బ్రాహ్మణో భవత్యేష బ్రహ్మలోకః సమ్రాడేనం ప్రాపితోఽసీతి హోవాచ యాజ్ఞవల్క్యః సోఽహం భగవతే విదేహాన్ దదామి మాం చాపి సహ దాస్యాయేతి.

4-4-23

ఇట్టి ఆత్మనుగూర్చి వేదఋక్కుచే స్పష్టముగా చెప్పబడి యున్నది. ఆ ఆత్మ నిత్యమైనది. బ్రహ్మవేత్తయొక్క మహిమయై యున్నది. అది పుణ్యకర్మచే వృద్ధినిగాని, పాపకర్మచే క్షీణత్వము గాని నొందుటలేదు. దాని మహిమను తెలిసినవాడే 'పదవిత్' అనబడును. ఆ మహిమను తెలిసినవానికి ఏ కర్మముతో సంబంధము లేదు. అతడు శాంతుడు, దాంతుడు, ఉపరతుడు, తితిక్షువు, సమాహితచిత్తుడు. ఇట్టి సద్గుణములతో గూడి ఆ మహనీయుడు తనయందే ఆత్మను దర్శించుచున్నాడు. సమస్తమును ఆత్మగా చూచుచున్నాడు. అతనిని పాపములు అంటవు. అతడు పాపములను దహించుచున్నాడు. అట్టి

కృతాకృత కర్మలు బాధించవు. అట్టి కర్మల వలన భస్మమగు నైనను మాన్యుడగు. అతడు పాపరహితుడై, విరజుడై, ఇచ్ఛారహి తుడై, సంశయవర్జితుడై బ్రహ్మము పొందినవాడై యుండును. ఇదియే బ్రహ్మలోకము—అని యాజ్ఞవల్క్యుడు జనకమహారాజు నకు బోధించెను.

అప్పుడు జనకుడు యాజ్ఞవల్క్యునితో మహాత్మా! మీరు నా కీ అమూల్యమైన ఉపదేశము చేసినందులకు నా రాజ్యమ ను సమర్పించితిని. నేను నీ దాసుడనైతిని—అని చెప్పెను.

29 స వా ఏష మహా నజ ఆత్మా ఽజరో ఽమరో ఽమృ
తో ఽభయో బ్రహ్మాభయం వై బ్రహ్మాభయం హి
బ్రహ్మ భవతి య ఏవం వేద. 4–4–

ఈ ఆత్మ మహాస్వరూపమైనది, జన్మరహితమైనది, వార్ధక్య మ లేనిది, మరణము లేనిది, అమృతమైనది, అభయమైనది— ఇట్లెఱింగినవాడు ఆ అభయ బ్రహ్మమే (ఆత్మయే) అగుచున్నా

30 అమృతత్వస్య తు నాశాస్తి విత్తేనేతి. 4–5

ధనముచేత (సంపదలచేత) అమృతత్వము (మోక్షము) రాదు. లభించునను ఆశ వ్యర్థ

11. బ్రహ్మోపనిషత్తు

1 యదక్షరం పరం బ్రహ్మ తత్సూత్రమితి ధారయేత్

నాశరహితమైనదగు పరబ్రహ్మమే తాను కలదో దానిని యజ్ఞో పమగ ధరించవలెను.

2 యేన సర్వమిదం ప్రోతం సూత్రే మణిగణా ఇవ,
తత్సూత్రం ధారయే ద్యోగీ యోగవి త్తత్త్వ
దర్శివాన్. 11

ఈ ప్రపంచమంతయు దారమునందు మణులవలె యేదానియందు గ్రుచ్చబడియున్నదో, అట్టి బ్రహ్మసూత్రమును యోగవేత్తయు, పరబ్రహ్మతత్త్వము తెలిసినట్టియు నగు యోగి ధరించును.

3 ఏకో దేవ స్సర్వభూతేషు గూఢః
సర్వవ్యాపీ సర్వభూతాన్త రాత్మా,
కర్మాధ్యక్షః సర్వభూతాధివాస
స్సాక్షీ చేతా కేవలో నిర్గుణశ్చ. 19

అద్వితీయుండును, స్వయంప్రకాశుండును అగు పరమాత్మ సమస్తప్రాణులందును నిగూఢముగ నున్నవాడును, సర్వవ్యాపకుండును, సర్వభూతాంతర్యామియు ఆత్మస్వరూపుడును, కర్మాధ్యక్షుండును, సర్వప్రాణులందును లక్షణమింది యున్నవాడును సాక్షియు, చైతన్యరూపుండును, నిర్గుణుండును అయియున్నాడు.

4 ఏకో వశీ సర్వభూతాన్తరాత్మా
ఏకం రూపం బహుధా యః కరోతి.
తమాత్మస్థం యే ఽనుపశ్యన్తి ధీరా
స్తేషాం సుఖం శాశ్వతం నేతరేషామ్. 20

అద్వితీయుండును, సమస్తమును స్వాధీనమునందుంచుకొనియుండు వాడును, సర్వభూతాంతరాత్మయు అగు ఏ పరమాత్మ ఒక్కరూపమునే అనేక రూపములుగ చేయునో, అట్టి హృదయమునందుండు

పరమాత్మను ఏ ధీరులు దర్శించుచున్నారో వారికే శాశ్వతమగు శాంతి లభించును గాని యితరులకు గాదు.

5 ఆత్మాన మరణిం కృత్వా ప్రణవం చోత్తరారణిమ్,
ధ్యాన నిర్మథనాభ్యాసా ద్దేవం పశ్యే న్నిగూఢవత్ 21

మనస్సును క్రిందికఱ్ఱగాను, ఓంకారమును పైకఱ్ఱగాను చేసి, ధ్యానాభ్యాసమను మథనమును సాధించు నిగూఢముగనున్న ఆత్మ దేవుని దర్శింపవలయును.

6 తిలేషు తైలం దధనీవ సర్పి
రాప స్స్రోత స్స్వరణీషు చాగ్నిః,
ఏవ మాత్మాత్మని జాయతేఽసౌ
సత్యేన తపసా యో ఽనుపశ్యతి. 22

నువ్వులయందు నూనెవలెను, పెరుగులో వెన్నవలెను, ప్రవాహమునందు జలమువలెను, కొయ్యలందు అగ్నివలెను ఆత్మ అంతఃకరణమునందు నిగూఢముగ నున్నది. సత్యముచేతను, తపస్సు చేతను, ధ్యానాభ్యాసము చేతను అట్టి ఆత్మస్వరూపమును మనుజుడు సాక్షాత్కరింపగలుగుచున్నాడు.

7 యతో వాచో నివర్తన్తే అప్రాప్య మనసా సహ,
ఆనంద మేత జ్జీవస్య యజ్జ్ఞాత్వా ముచ్యతే బుధః. 23

వాక్కు, మనస్సు, ఏ పరబ్రహ్మమును పొందలేక వెనుకకు మరలుచున్నవో, దేనిని తెలిసికొని మానవుడు ముక్తుడగుచున్నాడో, అదియే జీవుని పరబ్రహ్మ ఆనందము.

8 సర్వవ్యాపిన మాత్మానం క్షీరే సర్పిరివార్పితమ్,
ఆత్మవిద్యా తపోమూలం తద్బ్రహ్మోపనిషత్పదం
తద్బ్రహ్మోపనిషత్పదమితి. 26

బ్రహ్మవిద్యాప్రజ్ఞాన రహస్యాలే సూక్ష్మములుగాగల పరమాత్మను పాలయందు నెయివలె సర్వవ్యాపిగా బ్రహ్మవేత్తలు తెలిసికొను చున్నారు.

12. కైవల్యోపనిషత్తు

1 అథాశ్వలాయనో భగవన్తం పరమేష్ఠినం పరిసమేత్యో
వాచ. 1

సాధనచతుష్టయసంపత్తిని పొందినవాడగు ఆశ్వలాయనుడు భగవంతుడైన బ్రహ్మదేవుని సమీపించి యిట్లడిగెను—

2 అధీహి భగవన్ బ్రహ్మవిద్యాం వరిష్ఠాం
సదా సద్భి స్సేవ్యమానాం నిగూఢామ్,
యయాఽచిరా త్సర్వపాపం వ్యపోహ్య
పరాత్పరం పురుష ముపైతి విద్వాన్. 1

భగవంతుడా! శ్రేష్ఠమైనదియు, ఎల్లప్పుడు సజ్జనులచే ఉపాసింపబడినదియు, నిగూఢమైనదియు, దేనిచేత జ్ఞాని సమస్త పాపములను పోగొట్టుకొని, పరాత్పరుడగు పరమాత్ముని పొందునో, అట్టిదియగు బ్రహ్మవిద్యను ఉపదేశింపుము.

3 తస్మై స హోవాచ పితామహశ్చ
శ్రద్ధాభక్తిధ్యానయోగా దవైహి,

న కర్మణా న ప్రజయా ధనేన
త్యాగే నైకే అమృతత్వ మానశుః. 3

అది విని బ్రహ్మదేవుఁడు ఆశ్వలాయనునకు ఇట్లు బోధించెను: నీవు శ్రద్ధ, భక్తి, ధ్యానము, యోగము అనువానిద్వారా భగవంతుని తెలిసికొనుము. కర్మచేతఁగాని, సంతానముచేతఁగాని, ధనముచేతఁగాని మోక్షము కలుగదు. త్యాగము ఒక్కదానిచేతనే జ్ఞానులు మోక్షమును పొందిరి.

4 పరేణ నాకం నిహితం గుహాయాం
విభ్రాజతే యద్యతయో విశన్తి. 3

వేదాన్తవిజ్ఞాన సునిశ్చితార్థా
స్సన్న్యాసయోగా ద్యతయ శ్శుద్ధసత్త్వాః. 4

స్వర్గముకంటె శ్రేష్ఠమైనదియు, హృదయగుహయందున్నదియు, ప్రకాశించునదియు అగు ఆ పరబ్రహ్మమును, వేదాంత విజ్ఞానముచే బాగుగ నిశ్చయించుకొనిన అర్థమును తెలిసికొనిన వారును, సన్న్యాసయోగముచేత శుద్ధమైన అంతఃకరణము కల వారును అగు యతులు పొందుచున్నారు.

5 తే బ్రహ్మలోకేషు పరాన్తకాలే
పరామృతా త్పరిముచ్యన్తి సర్వే. 4

ఆ యతులు అందఱును చిరజీవన్ముక్తులై, అంతమందు బ్రహ్మలోకమునందు పరమాత్మను పొంది విముక్తులగుచున్నారు (పునర్జన్మరహితమగు మోక్షమును పొందుచున్నారు).

౬ వివిక్తదేశే చ సుఖాసనస్థ
శ్శుచిస్సమగ్రీవ శిరశ్శరీరః,
అత్యాశ్రమస్థ స్సకలేన్ద్రియాణి,
నిరుధ్య భక్త్యా స్వగురుం ప్రణమ్య

౭ హృత్పుండరీకం విరజం విశుద్ధం,
విచిన్త్య మధ్యే విశదం విశోకమ్,
అచిన్త్య మవ్యక్త మనన్తరూపం
శివం ప్రశాన్త మమృతం బ్రహ్మయోనిమ్.

౮ తథాదిమధ్యాన్త విహీన మేకం
విభుం చిదానంద మరూప మద్భుతమ్,
ఉమాసహాయం పరమేశ్వరం ప్రభుం,
త్రిలోచనం నీలకంఠం ప్రశాన్తమ్
ధ్యాత్వా ముని ర్గచ్ఛతి భూతయోనిం
సమస్తసాక్షిం తమసః పరస్తాత్. ౫,౬,౭

ఏకాంతప్రదేశమున సుఖాసనస్థుడై, నిర్మలమనస్కుడై కంఠము, శిరస్సు, దేహము అను నీని సమముగ నుంచుకొనినవాడై, ఆశ్రమధర్మములకు అతీతుడై, ఇంద్రియము లన్నిటిని నిగ్రహించి, భక్తితో గురువునకు నమస్కరించి, హృదయకమలమును రజోగుణరహితమునుగను, పరిశుద్ధమునుగను భావించి, ఆ హృదయకమల మధ్యమున నిర్మలుడైనవానిని, దుఃఖరహితుడైనవానిని, చింతింపనలవి కానివాడైనవానిని, అగోచరుడైనవానిని, అనంతరూపుడైనవానిని, మంగళకరుడైనవానిని, ప్రశాంతుడైనవానిని, అమృతస్వరూపుడైనవానిని, మాయకు కారణ

భూతేశుడును, ఆదిమధ్యాంతరహితుడును, అద్వితీయుడును, సర్వవ్యాపియు, చిదానందస్వరూపుడును, నాశరహితుడును, ఆశ్చర్యకరుడును, ప్రభువును, త్రినేత్రుడును, నీలకంఠుడును, శాంతస్వరూపుడును, ఉమాసహితుడును అగు పరమేశ్వరుని ధ్యానించి మునులు యోగులు సర్వసాక్షియు, అజ్ఞానమునకు అతీతమైనదియు, సమస్త ప్రాణులకును ఆధారభూతమైనదియు నగు పరమాత్మను పొందుచున్నారు.

9 స బ్రహ్మా స శివ స్సేంద్రః
సోఽక్షరః పరమ స్స్వరాట్,
స ఏవ విష్ణు స్స ప్రాణ
స్స కాలోఽగ్ని స్స చంద్రమాః. 8

ఆ పరమాత్మయే బ్రహ్మదేవుడు, ఆతడే శివుడు, ఇంద్రుడు, నాశరహితుడు, శ్రేష్ఠుడు, స్వయంప్రభువు, విష్ణువు, ప్రాణము, కాలము, అగ్ని, చంద్రుడు అయి యున్నాడు.

10 స ఏవ సర్వం యద్భూతం యచ్చ భవ్యం సనాతనమ్,
జ్ఞాత్వా తం మృత్యుమత్యేతి నాన్యః పంథా విముక్తయే
9

భూత, భవిష్యత్కాలంబులందు సమస్తము ఆ పరమాత్మయే. అతడు శాశ్వతుడు. ఆ పరమాత్మను తెలిసినవాడు జనన మృత్యువ్యులను దాటుచున్నాడు. మోక్షమును పొందుటకు ఇంతకంటె వేరగు మార్గము లేదు.

11 సర్వభూతస్థ మాత్మానం సర్వభూతాని చాత్మని,
సంపశ్యన్ బ్రహ్మపరమం యాతి నాన్యేన హేతునా.
10

సమస్త ప్రాణులందును తనను, తనయందు సమస్త ప్రాణులను చూచువాడు పరబ్రహ్మమును పొందుచున్నాడు. ఇతర కారణములచే పొందుటకు వీలులేదు.

12 ఆత్మాన మరణిం కృత్వా ప్రణవం చోత్తరారణిమ్,
జ్ఞాన నిర్మథనాభ్యాసా త్పాశం దహతి పండితః ॥ 11

తన మనస్సును క్రిందికట్టెగను, ఓంకారమును పైకట్టెగను చేసికొని జ్ఞానమను మథనము ద్వారా అభ్యాసము ద్వారా జ్ఞాని అజ్ఞానపాశమును దహించివేయుచున్నాడు.

13 స ఏవ మాయా పరిమోహితాత్మా
శరీరమాస్థాయ కరోతి సర్వమ్,
స్త్ర్యన్నపానాది విచిత్రభోగై
స్స ఏవ జాగ్రత్పరితృప్తి మేతి. 12

ఆ పరమాత్మయే (జీవరూపమున) మాయచే మోహింపబడిన అంతఃకరణము కలవాడై, శరీరమును పొంది కార్యము లన్నిటిని చేయుచున్నాడు. అతడే జాగ్రదవస్థయందు స్త్రీ, అన్నము పానము మొదలైన విచిత్రములగు భోగములచే పరితృప్తి పొందుచున్నాడు.

14 స్వప్నే తు జీవ స్సుఖదుఃఖభోక్తా
స్వమాయయా కల్పిత జీవలోకే,
సుషుప్తికాలే సకలే విలీనే
తమోఽభిభూత స్సుఖరూప మేతి. 13

స్వప్నమందు జీవుడు తనయొక్క మాయచేత కల్పింపబడిన సమస్త లోకములందును సుఖదుఃఖములను అనుభవించు

చున్నాడు. సుషుప్తికాలమున సమస్తము లయమైయుండి యుండగా తప్పుడు అజ్ఞానముచే ఆవరింపబడినవాడై సుఖరూపమును పొందు చున్నాడు.

15 పునశ్చ జన్మాంతర కర్మయోగా
త్స ఏవ జీవః స్వపితి ప్రబుద్ధః,
పురత్రయే క్రీడతి యశ్చ జీవ
స్తతస్తు జాతం సకలం విచిత్రమ్. 14

మరల జన్మాంతరకర్మ సంబంధముచే ఆ జీవుడే మెల్కొని తిరిగి స్వప్న జాగ్రదవస్థల పొందుచున్నాడు. ఈ ప్రకారముగ మూడవస్థలందును మూడు విధములైన భోగములను భుజించి క్రీడించుచుండు జీవునివలననే విచిత్రమైన సమస్త ప్రపంచము కలుగుచున్నది.

16 ఆధార మానంద మఖండబోధం
యస్మిన్ లయం యాతి పురత్రయం చ. 15

సమస్తమునకు ఆధారమును, ఆనందరూపమును, అఖండ బోధస్వరూపమును అగు పరమాత్మయందు మూడు దేహములు లయము పొందుచున్నవి.

17 ఏతస్మాజ్జాయతే ప్రాణో మన స్సర్వేంద్రియాణి చ,
ఖం వాయు ర్జ్యోతి రాపః పృథివీ విశ్వస్యధారిణీ. 16

ఆ పరమాత్మనుండి ప్రాణము, మనస్సు, సమస్త ఇంద్రియములు, ఆకాశము, వాయువు, అగ్ని, జలము, విశ్వమును ధరించు యుండు భూమి కలుగుచున్నవి.

18 యత్పరం బ్రహ్మ సర్వాత్మా విశ్వస్యాయతనం మహత్,
సూక్ష్మాత్సూక్ష్మతరం నిత్యం స త్వమేవ త్వమేవ తత్ 16

సర్వస్వరూపుడును, ప్రపంచమునకు ముఖ్యస్థానమును, సూక్ష్మముకంటె సూక్ష్మమును అగు పరబ్రహ్మమేది కలదో అదియే నీవు. నీవే అది.

19 జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్త్యాది ప్రపంచం యత్ప్రకాశతే,
తద్బ్రహ్మాహమితి జ్ఞాత్వా సర్వబంధైః ప్రముచ్యతే. 17

జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తులు మొదలగు వానియందు ఏ ప్రపంచము ప్రకాశించుచున్నదో, అది బ్రహ్మమే. 'ఆ బ్రహ్మము నేనే' అని తెలిసికొనువాడు సమస్త బంధములనుండియు విముక్తుడగును.

20 త్రిషు ధామసు యద్భోగ్యం
భోక్తా భోగశ్చ యద్భవేత్,
తేభ్యో విలక్షణః సాక్షీ
చిన్మాత్రోఽహం సదాశివః. 18

మూడు అవస్థలయందును అనుభవింపబడునది, అనుభవించువాడు, అనుభవము అను వీనికంటె వేరైన సాక్షిని, చిన్మాత్రుడను అగు సదాశివుడను నేనే.

21 మయ్యేవ సకలం జాతం మయి సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్,
మయి సర్వం లయం యాతి తద్బ్రహ్మాద్వయమస్మ్యహమ్. 19

నాయందే (ఆత్మయందే) సమస్తము కలుగుచున్నది; నా యందే సమస్తము లయించుచున్నది. అట్టి అద్వయ బ్రహ్మమునే నేను అయియున్నాను.

22 అణో రణీయా నహమేవ తద్వ
న్మహానహం విశ్వమహం విచిత్రమ్,
పురాతనోఽహం పురుషోఽహ మీశో
హిరణ్మయోఽహం శివరూప మస్మి. 20

నేను అణువుకంటెను సూక్ష్మమైనవాడను, మహత్తుకంటెను మహత్తరముయ్యు ఉన్నాను. విచిత్రమైన ఈ ప్రపంచము నేనే. పురాతన స్వరూపుండను నేనే. ఈశ్వరుండను నేనే. నేను జ్యోతిస్స్వరూపుండను, మంగళస్వరూపుండను అయియున్నాను.

23 అపాణి పాదోఽహ మచిన్త్యశక్తిః,
పశ్యా మ్యచక్షు స్స శృణో మ్యకర్ణః,
అహం విజానామి వివిక్త రూపో
న చాస్తి వేత్తా మమ చిత్సదాహమ్. 21

నేను చేతులు, కాళ్ళు లేనివాడను; చింతింపనలవికాని శక్తి కలవాడను; నేను కన్నులు లేకయే చూచుచున్నాను; చెవులు లేకయే వినుచున్నాను. నేను సమస్తమును ఎఱుగుచున్నాను. నేను ఏకవిధమైన రూపము కలవాడను. నన్ను తెలిసికొనువాడు లేడు. నేను సదా చిన్మాత్రుడను.

24 వేదై రనేకై రహమేవ వేద్యో
వేదాన్తకృ ద్వేదవిదేవ చాహమ్,

న పుణ్యపాపే మమ నాస్తి నాశో
న జన్మ దేహేన్ద్రియబుద్ధి రస్తి. 22

ఆ నేను పాపములచే చలింపబడనివాడను కనుక వేదాంత ప్రతిపాద్యుడను నేనే. వేదవేద్యుడను నేనే. నాకు పుణ్యపాపములు లేవు. నాకు నాశము లేదు. నాకు జన్మము, దేహము, ఇంద్రియములు, బుద్ధి లేవు.

25 న భూమి రాపో న చ వహ్ని రస్తి
న చానిలో మేఽస్తి న చాంబరం చ,
ఏవం విదిత్వా పరమాత్మరూపం
గుహాశయం నిష్కళ మద్వితీయమ్. 23

నాకు భూమి, నీరు, అగ్ని, వాయువు, ఆకాశము అను పంచభూతములు లేవు. హృదయగుహాయందున్నవాడును, కళారహితుడును, అద్వితీయుడును, సమస్త సాక్షియు, సదసద్రహితుడును, పరిశుద్ధుడును అగు పరమాత్మ స్వరూపమును తెలిసికొని [illegible] అట్టి పరమాత్మ స్వరూపమును పొందుచున్నాడు.

26 సమస్తసాక్షిం సదసద్విహీనం ప్రయాతి శుద్ధం పరమాత్మ రూపమ్, యః శతరుద్రీయ మధీతే సోఽగ్నిపూతో భవతి......తస్మాదవిముక్త మాశ్రితో భవతి, అత్యాశ్రమీ సర్వదా సకృద్వా జపేత్. 24

శతరుద్రీయమును ప్రతిదినము [illegible] ఉపనిషత్తును ఎవడు అధ్యయనము చేయునో అతడు అగ్నివలె పవిత్రుడగును, [illegible]

దోషమునుండియు, సువర్ణమును దొంగిలిన పాతకమునుండియు, బ్రహ్మహత్యాపాపమునుండియు, చేయదగిన వానిని చేయక పోయిన దోషమునుండియు, చేయదగని వానిని చేసిన దోషమునుండియు విముక్తి కల్గుచున్నది. కావున్నీ నోషమునుండి విముక్తి కొఱకు దీనిని అభ్యసించవలెను. ... ఎల్లప్పుడు గాని, లేక ఒకప్పుడుగాని జపించవలెను.

27 అనేన జ్ఞానమాప్నోతి సంసారార్ణవ నాశనమ్,
తస్మాదేవం విదిత్వైనం కైవల్యం పదమశ్నుతే,
కైవల్యం పద మశ్నుత ఇతి. 25

దీనిచే ... సంసార సముద్రమును నశింపజేయునట్టి జ్ఞానమును పొందుచున్నాడు. కావున ... కైవల్యపదమును పొందుచున్నాడు.

13. జాబాలోపనిషత్తు

1 యదహరేవ విరజేత్ తదహరేవ ప్రవ్రజేత్, 4

ఎవడు ... సంసారమునందు విరక్తిని పొందునో, అతడు అప్పుడే సన్న్యసించవలెను.

14. శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్తు

1 జ్ఞాత్వా దేవం ముచ్యతే సర్వపాశైః 1-8

పరమాత్మను ... తెలిసికొనినవాడు ... సమస్త పాశములనుండియు విడివడుచున్నాడు.

బ్రహ్మోడుపేన ప్రతరేత విద్వాన్
స్రోతాంసి సర్వాణి భయావహాని. 2_8

శిరస్సు, కంఠము, శరీరము—అను ఈ మూడింటిని నిట్టనా నిలిపి, ఇంద్రియములను, మనస్సును హృదయమందు స్థాపించి, బ్రహ్మ మనెడి తెప్పచేత భయావహములైన జననమరణాది సంసారమను ప్రవాహమును తీర్చి దాటవలెను.

7 … … దుష్టాశ్వయుక్తమివ వాహమేనం, విద్వాన్మనో ధారయేతా ప్రమత్తః. 2_9

చెడ్డగుఱ్ఱములు గల రథమును సారథి జాగ్రత్తగా నడిపించునట్లు, సాధకుడు అప్రమత్తుడై మనస్సును అదుపులో పెట్టవలెను.

8 … … న తస్య రోగో న జరా న మృత్యుః,
ప్రాప్తస్య యోగాగ్నిమయం శరీరమ్. 2_12

యోగాగ్నిమయమైన శరీరము కలవానికి రోగము కాని, వార్ధకము కాని, మరణము కాని ఉండవు.

9 లఘుత్వ మారోగ్య మలోలుపత్వం
వర్ణప్రసాదం స్వరసౌష్ఠవం చ,
గంధశ్శుభో మూత్రపురీష మల్పం,
యోగప్రవృత్తిం ప్రథమాం వదన్తి. 2-13

యోగాభ్యాసమందు ప్రవర్తించిన వానికి శరీరము తేలికగా నుండును. ఆరోగ్యవంతముగా నుండును. ఆశలు లేకుండును. శరీరము ప్రకాశవంతముగా నుండును. కంఠధ్వని స్పష్టముగానుండును.

శరీరగంధము సుహాసనగా నుండును, మూత్ర పురీషములు అల్పముగ నుండును—అని పెద్దలు చెప్పుదురు.

10 యథైవ బింబం మృదయోపలిప్తం
తేజోమయం భ్రాజతే తత్సుధాంతమ్,
తద్వాత్మతత్త్వం ప్రసమీక్ష్య దేహీ
ఏకః కృతార్థో భవతే వీతశోకః. 2-14

బంగారు విగ్రహములు మొదలైనవి మొదట మట్టి మొదలైన వానిచే పూయబడి తరువ అగ్ని మొదలైన వానివలన తేజోమయముగా ప్రకాశించునట్లు, సాధకుడు ఆత్మతత్త్వమును దర్శించి అద్వితీయుడును, ధన్యుడును, దుఃఖరహితుడును అగుచున్నాడు.

11 అజం ధ్రువం సర్వ తత్త్వై ర్విశుద్ధం
జ్ఞాత్వా దేవం ముచ్యతే సర్వపాశైః. 2-15

జన్మరహితుడును, నిశ్చలుడును, విశుద్ధుడును నగు ఆత్మదేవుని తెలిసికొని జీవుడు సమస్త పాశములనుండియు విడివడుచున్నాడు.

12 వేదాహమేతం పురుషం మహాన్త
మాదిత్యవర్ణం తమసః పరస్తాత్,
తమేవ విదిత్వాతిమృత్యుమేతి
నాన్యః పంథా విద్యతే ఽయనాయ. 3-8

ఆ పరమపురుషుని (పరమాత్మను) మహాత్ముడుగను, ప్రకాశస్వరూపుడుగను, తమస్సునకు అవలనున్నవాడుగను నేను ఎఱుగుచున్నాను. అతని నెఱిగి జీవుడు మృత్యువును దాటుచున్నాడు. మోక్షమునకు ఇంతకంటె వేఱుమార్గము లేదు.

13 యస్మాత్పరం నాపరమస్తి కించిద్యస్మా
న్నాణీయో న జ్యాయోఽస్తి కశ్చిత్,
వృక్ష ఇవ స్తబ్ధో దివి తిష్ఠ త్యేక
స్తేనేదం పూర్ణం పురుషేణ సర్వమ్. 3-9

దేనికంటె శ్రేష్ఠమైనదికాని, నీచమైనదికాని, పెద్దదికాని చిన్నదికాని ఏదియులేదో, ఏది వృక్షమువలె ఆకాశమందు స్థిరముగ నున్నదో, అట్టి పరమాత్మచేత ఈ సమస్త ప్రపంచము పరిపూర్ణమై వ్యాప్తమై యున్నది.

14 తతో యదుత్తరతరం తదరూపమనామయమ్,
య ఏతద్విదు రమృతాస్తే భవన్త్యథేతరే దుఃఖ
మేవాపియన్తి. 3-10

ఈ జగత్తునకు కారణమగుదానికంటె శ్రేష్ఠమైనదియు, రూపరహితమైనదియు, తాపత్రయరహితమైనదియునగు బ్రహ్మమును ఎఱిగినవారు మరణరహితులగుచున్నారు. తదితరులు దుఃఖమును పొందుచున్నారు.

15 సర్వాననశిరోగ్రీవః సర్వభూతగుహాశయః,
సర్వవ్యాపీ స భగవాన్ తస్మాత్సర్వగతః శివః. 3-11

ఆ భగవంతుడు సమస్త ప్రాణులయొక్క ముఖములను, శిరస్సులను, కంఠములను కలవాడై యున్నాడు. సర్వ జీవుల యొక్క హృదయగుహయందు నివసించుచున్నాడు. అతడు సర్వవ్యాపి. మంగళస్వరూపుడు. అందుచే సర్వగతుడు.

16 అంగుష్ఠమాత్రః పురుషోఽన్తరాత్మా
సదా జనానాం హృదయే సన్నివిష్టః,

హృదా మనీషీ మనసాభిక్లృప్తో
య ఏతద్విదు రమృతా స్తే భవన్తి. 3.13

పరమాత్మ అంగుష్ఠమాత్ర పరిమాణముతో హృదయగుహ యందు వెలయుచున్నాడు. అతడు పరిపూర్ణుడు, సమస్త ప్రాణుల హృదయములందు నుండి మనస్సుచే కల్పించబడి యున్నాడు. అతడు జ్ఞానమునకు ప్రభువు. ఈ ప్రకార మాతనిగురించి యెరిగినవారు మరణము లేనివారగుచున్నారు.

17 నవద్వారే పురే దేహీ హంసో లేలాయతే బహిః,
వశీ సర్వస్య లోకస్య స్థావరస్య చరస్య చ. 3.18

ఆ దేవుడు నవద్వారములుగల శరీర మను పట్టణమందు ఆత్మస్వరూపమున వెలయుచు, స్థావరజంగమాత్మకమైన సకల ప్రపంచమును స్వాధీనము చేసికొని బయటకూడ సంచరించుచున్నాడు.

18 మాయాం తు ప్రకృతిం విద్యా
న్మాయినం తు మహేశ్వరమ్,
తస్యావయవ భూతైస్తు
వ్యాప్తం సర్వ మిదం జగత్. 4.10

ప్రకృతి మాయ యనబడును, ఆ మాయకు అధిపతి మహేశ్వరుడని తెలియవలెను. ఆ మహేశ్వరునియొక్క అవయవరూపములగు పదార్థములచే ఈ జగత్తు వ్యాప్తమై యున్నది.

19 యో యోనిం యోని మధితిష్ఠ త్యేకో
యస్మి న్నిదం సం చ వి చైతి సర్వమ్,
త మీశానం వరదం దేవ మీడ్యం
నిచాయ్యేమాం శాన్తి మత్యన్త మేతి. 4.11

ఆ ఈశ్వరుడు ప్రకృతియందు మాయయందు వసించియున్నాడు. అతడు అద్వితీయుడు; ఈ ప్రపంచమంతయు అతని యందే లయమగుచున్నది. అతడే ముక్తి నొసంగువాడు, స్తుతింపదగినవాడు, దేవుడు. అట్టి ఈశ్వరుని గురుని విచారించి తెలిసికొనువాడు పరమ శాంతిని (మోక్షమును) పొందుచున్నాడు.

20 సూక్ష్మాతిసూక్ష్మం కలిలస్య మధ్యే
విశ్వస్య స్రష్టార మనేకరూపమ్,
విశ్వస్యైకం పరివేష్టితారం
జ్ఞాత్వా శివం శాన్తి మత్యన్త మేతి. 4-14

ఈ ప్రపంచమునందు సూక్ష్మాతిసూక్ష్మమై యుండువాడును, జగత్స్రష్టయు, సృష్టికర్తయు, అనేక రూపములు కలవాడును, అద్వితీయుడును, ప్రపంచమంతయు వ్యాపించియున్నవాడును, మంగళస్వరూపుడును అగు పరమేశ్వరుని తెలిసికొని మనుజుడు పరమశాంతిని పొందుచున్నాడు.

21 స ఏవ కాలే భువనస్య గోప్తా
విశ్వాధిప స్సర్వభూతేషు గూఢః,
యస్మిన్ యుక్తా బ్రహ్మర్షయో దేవతాశ్చ
తమేవం జ్ఞాత్వా మృత్యుపాశాం శ్ఛినత్తి. 4-15

ఆ పరమాత్మయే కాలస్వరూపుడును, లోకమును సంరక్షించువాడును, జగత్పరిపాలకుడును, సమస్త ప్రాణులందును గూఢముగ నున్నవాడును, ఋషులు, దేవతలు ధ్యానించునట్టి దేవదేవుడు అయియున్నాడు. అతని నెఱిగి జనులు మృత్యుపాశమును ఛేదించివేయుచున్నారు.

22 ఘృతాత్పరం మండమివాతి సూక్ష్మం
జ్ఞాత్వా శివం సర్వభూతేషు గూఢమ్,
విశ్వస్యైకం పరివేష్టితారం
జ్ఞాత్వా దేవం ముచ్యతే సర్వపాశైః 4-16

ఘృతముకంటెను అతి సూక్ష్మమైనవాడును, సమస్త ప్రాణులందును నిగూఢముగ నున్నవాడును, అద్వితీయుడును, ప్రపంచమునంతను వ్యాపించియున్నవాడును అగు ఆత్మదేవుని ఎఱింగి మానవుడు సమస్త పాశములనుండియు విడివడుచున్నాడు.

23 నైవ స్త్రీ న పుమానేష నైవ చాయం నపుంసకః,
యద్యచ్ఛరీర మాదత్తే తేన తేన స యుజ్యతే. 5-10

ఆ పరమాత్మ స్త్రీ కాదు, పురుషుడును కాడు, నపుంసకుడును కాడు. ఏ దేహమును ఆతడు ప్రవేశించునో, ఆ యా శరీరములతో గూడియుండును.

24 యదా చర్మవదాకాశం వేష్టయిష్యన్తి మానవాః,
తదా శివ మవిజ్ఞాయ దుఃఖస్యాన్తో భవిష్యతి. 6-20

ఆకాశమును చర్మమువలె చుట్టుట మనుష్యులకు శక్యము కాదో అట్లే పరమాత్మ నెఱుగక దుఃఖమునకు [illegible] నాశము కానేరదు.

25 యస్య దేవే పరాభక్తి ర్యథా దేవే తథా గురౌ,
తస్యైతే కథితా హ్యర్థాః ప్రకాశన్తే మహాత్మనః 6-23

ఎవనికి భగవంతునియందు విశేషభక్తి కలదో, అట్లే గురువునందును కలదో, అట్టి మహాత్మునకు ఉపదేశింపబడిన ఈ యర్థములన్నియు చక్కగా ప్రకాశించును. (అనుభవమునకు వచ్చును)

15. హంసోపనిషత్తు

1 …… బ్రహ్మచారిణే శాన్తాయ దాన్తాయ
గురుభక్తాయ హంస హంసేతి.

'హంస, హంస' అని సదా మహామంత్ర స్వరూపమును (భగవత్స్వరూపమును) సదా ధ్యానించుచుండెడు, శాంతుడు, దాంతుడు, గురుభక్తి గలవాడునగు బ్రహ్మచారికి జ్ఞానము బోధింపబడుచున్నది.

2 సర్వేషు దేహేషు వ్యాప్యవర్తతే. యథా హ్యగ్నిః
కాష్ఠేషు తిలేషు తైలమివ విదిత్వా న మృత్యుమేతి.

కొయ్యలయందు అగ్నివలెను, నువ్వులయందు నూనెవలెను, సమస్త దేహములయందును వ్యాపించియున్న పరమాత్మను తెలిసికొనినవాడు మృత్యువును (జనన మరణములను) పొందడు;

3 …… తస్మిన్ మనో విలీయతే మనసి గతే సంకల్ప
వికల్పే దగ్ధే పుణ్యపాపే సదాశివః శక్త్యాత్మా సర్వత్రా
వస్థితః స్వయంజ్యోతిః శుద్ధో బుద్ధో నిత్యో నిరఞ్జనః
శాన్తః ప్రకాశత ఇతి వేదప్రవచనమ్, వేదప్రవచ
నమ్.

జ్ఞానముచేత మనస్సు లయింపబడగా, మనస్సునందలి సంకల్పవికల్పములు తొలగిపోగా, పుణ్యపాపములు (జ్ఞానాగ్ని చేత) దగ్ధములు కాగా, సర్వశక్తిస్వరూపుడును, సర్వత్ర వెలుగుచుండు వాడును, స్వయంజ్యోతి స్వరూపుడును, శుద్ధుడును, బుద్ధుడు

డును, నిర్ద్వంద్వుడును, నిరంజనుడును, శాంతుడును నగు ఆతడు పరా శివుడు (పరమాత్మ) ప్రకాశించుచున్నాడు (అనుభూతుడు నగు చున్నాడు)

16. ఆరుణికోపనిషత్తు

1 ...ఔషధవ దశనమాచరేత్ ఔషధవ దశనం ప్రాశ్నీయాత్ యథాలాభ మశ్నీయాత్ బ్రహ్మచర్య మహింసాం చాపరిగ్రహం చ సత్యం చ యత్నేన హే రక్షత హే రక్షత హే రక్షత ఇతి. 3

ఔషధమును స్వీకరించునట్లు భోజనమును (దొరికినంత) భుజించవలెను. బ్రహ్మచర్యమును, అహింసను, అపరిగ్రహమును, సత్యమును ప్రయత్నపూర్వకముగ రక్షించవలయును (అవ లంబించవలెను).

2 ... కామక్రోధహర్షరోషలోభమోహమదమాత్సర్య దంభ దర్పేచ్ఛాసూయా మమత్వాహంకారాదీ నపి పరిత్యజేత్. 4

కామము, క్రోధము, హర్షము, రోషము, లోభము, మోహము, మదము, మాత్సర్యము, దంభము, దర్పము, ఇచ్ఛ, అసూయ, మమత్వము, అహంకారము మున్నగువానిని పరిత్యజించ వలెను.

17. గర్భోపనిషత్తు

1 ఋతుకాలే సంప్రయోగాత ఏకరాత్రోషితం కలలం భవతి.

2 సప్తరాత్రోషితం బుద్బుదం భవ త్యర్ధమాసాభ్యన్తరేణ పిణ్డో భవతి. మాసాభ్యన్తరేణ కఠినో భవతి. మాసద్వయేన శిరః కురుతే మాసత్రయేణ పాదప్రదేశో భవత్యథ చతుర్థే మాసే జఠరకటిప్రదేశో భవతి. పఞ్చమే మాసే పృష్ఠవంశో భవతి. షష్ఠేమాసి నాసాక్షిశ్రోత్రాణి భవన్తి. సప్తమే మాసే జీవసంయుక్తో భవ త్యష్టమే మాసే సర్వసంపూర్ణో భవతి. నవమే పిపతే.

బుద్బుదాకారము ఏడు రాత్రులు ఉండినతరువాత పక్షరాత్రులయందు దానిని (శుక్ల శోణిత పదార్థము) ముద్ద అగుచున్నది. ఒక నెల ఉండి నకో ముద్ద అగుచున్నది. పదునైదు దినములకు పిండమగుచున్నది. ఒక నెలకు గట్టిపడుచున్నది. రెండు నెలలకు కాళ్ళు కలుగుచున్నవి. నాలుగు నెలలకు కడుపు, నడుము కలుగుచున్నవి. ఐదవ నెల వెన్నెముక కలుగుచున్నది. ఆరవ నెల ముక్కు, కన్నులు, చెవులు కలుగుచున్నవి. ఏడవ నెల ప్రాణము కలుగుచున్నది. ఎనిమిదవ నెల శరీరముతోడ అవయవములన్నియు సంపూర్ణముగ కలుగును. తొమ్మిదవ నెల జనించుచున్నది.

3 పఞ్చాత్మకస్సమర్థః పఞ్చాత్మక తేజసాద్ధ గస్థరసశ్చ సమ్యగ్జ్ఞానాద్ధ్యానాదక్షర మోంకారం చింతయతి తదేత దైకాక్షరం జ్ఞాత్వాష్టౌ ప్రకృతయః షోడశ వికారాః శ్శరీరే తస్యైవ దేహినామథ నవమే మాసే సర్వలక్షణ జ్ఞానకరణ సంపూర్ణో భవతి. పూర్వజాతిం స్మరతి శుభాశుభం చ కర్మ విందతి.

గర్భస్థుడగు శిశువు పంచభూతస్వరూపుడును, సమర్థుడును అగుచున్నాడు. పంచేంద్రియములతో గూడి అతడు గంధరసాదులను ఎఱుగుచున్నాడు. మంచి జ్ఞానముచేతను, ధ్యానముచేతను ఓంకారమును ఎఱుగుచున్నాడు. పరబ్రహ్మస్వరూపమైన ఆ ఏకాక్షరమును (ప్రణవమును) తెలిసికొనుచున్నాడు. ఈ శరీరము మరియు ఎనిమిది ప్రకృతులును, పదునారు వికారములును కలవు. తొమ్మిదవ నెలయందు అన్ని లక్షణములుగను పూర్తియగుచున్నది. అత్తఱి శిశువు తన పూర్వజన్మజాతిని, పూర్వకర్మను, చేయబోవు కర్మను, మంచికర్మను, చెడ్డకర్మను తెలిసికొనుచున్నాడు.

4 నానాయోని సహస్రాణి దృష్ట్వాచైవ తతో మయా,
ఆహారా వివిధా భుక్తాః పీతాశ్చ వివిధాః స్తనాః.

(అప్పుడు గర్భస్థశిశువు ఈ ప్రకారముగ చింతన చేయుచున్నాడు—) నేను అనేక స్త్రీ యోనులను చూచితిని. అనేకములైన ఆహారములను భుజించితిని. అనేక స్తనములద్వారా క్షీరమును పానము చేసితిని.

5 జన్మభూమిర్హి సర్వాభూ శ్శత్రుశాసమపి మే పురా,
చతురశీతి లక్షేషు యోనిభేదేషు సంభవమ్.

నాకు గతమున భూమియందు జన్మభూమియందే. సమస్తభూమియందు శత్రుశాసనమే. నేను ఎనుబదినాలుగు లక్షల యోనిభేదములందు జన్మించితిని.

6 జాతశ్చాపిస్మి మృతశ్చాపిస్మి సంసారేస్మిన్ పునః పునః,
జన్మమృత్యూ పునర్జన్మ పునర్మృత్యుః పునర్జనిః.

ఎన్ని దేహాలు పుట్టినను, ఎన్ని దేహాలు చచ్చినను, ఎన్ని దేహాలు సంపాదించినను ఉండెను. పుట్టుట, చచ్చుట, మరల పుట్టుట, చచ్చుట ఈ ప్రకారముగ ఎంతో కాలము గడచిపోయినది.

7 గర్భవాసే మహద్దుఃఖం మోహో దుఃఖం చ జన్మను,
బాల్యే దుఃఖం తథా ఘోరః పారవశ్యం చ మూఢతా

గర్భవాసము మహాదుఃఖకరమైనది — జన్మల సమయమందలి మోహము మహాదుఃఖకరమైనది. బాల్యమునందు దుఃఖము, ఘోరము పారవశ్యము, మూఢత్వము కలుగుచున్నవి.

8 హితాశ్రవణ మాలస్య మహితాచరణం తథా,
యౌవనే విషయాసక్తి స్తాపత్రయనిపీడితః,

యౌవనమునందు హితవాక్యములు చేయక సోమరితనము, అహితకార్యములు ఆచరించుట, విషయాసక్తి, తాపత్రయముచే బాధింపబడుట సంభవించుచున్నవి.

9 చింతారోగశ్చ వార్ధక్యే మరణే తు మహద్భయమ్,
ఆశయా బాధమానస్య కామక్రోధాది సంకటే,
అత్యుత్కటే మహద్దుఃఖ మస్వతంత్రశ్చ దుఃఖితః

వార్ధక్యమునందు చింతయు, రోగములు కలుగుచున్నవి. మరణమునందు మహాభయము కలుగుచున్నది. ఆశచేతను, అభిమానముచేతను అతిక్రూరమైన కామక్రోధాదుల సంకటమునందు తనువా నుచేతను, అస్వతంత్రతచేతను మిక్కిలి దుఃఖము కలుగుచున్నది.

10 దుఃఖమేవమిదం జన్మ దుఃఖరూపం చ దుస్సహమ్,
నివృత్తిర్ధర్మో సోపాయః స యోగజ్ఞానసాధనమ్.

ఈ జన్మము దుఃఖమునకే కారణమైయున్నది. దుఃఖరూపమైనది. మిగుల సహింపరానిదై యున్నది. దీని నివృత్తి కర్మ

ముడు ఏమియు చేయలేను. సంసారము నుండి ముక్తుడ గాని, జ్ఞానము నుండి కాని సాధన చేయుటకు చేయలేను.

11 అహో దుఃఖోదధౌ మగ్నో న పశ్యామి ప్రతి
క్రియామ్,
ధిగ్జ్ఞానం ధిగ్జ్ఞానం ధిక్కామక్రోధసంకటమ్.

అహో! దుఃఖసముద్రమున నేను మునిగియున్నాను. దీనికి ప్రతీకార మేదియు కనుగొన లేకున్నాను. అజ్ఞానమునకు మరల మరల ధిక్కారమగుగాక! కామక్రోధసంకటమునకు ధిక్కారమగు గాక!

12 సంసారశృంఖలం ఛిత్త్వా గాచార్యాత్ జ్ఞానమాప్నుయామ్
యది యోన్యాః ప్రముంచామి సాంఖ్యం యోగం
సమాశ్రయే.

సంసారమను సంకెలమునకు ధిక్కారమగుగాక! ఈ గర్భము నుండి బయటకు వచ్చినపిదప సద్గురువును ఆశ్రయించి జ్ఞానమ్మును పొందెదను. ఈ యోని ద్వారము నుండి వెలువడినచో నేను సాంఖ్య యోగమును లెస్సగ ఆశ్రయించెదను.

13 అశుభక్షయకర్తారం ఫలముక్తిప్రదాయకమ్.
యోన్యాం యది ప్రముంచామి తం ప్రపద్యే
మహేశ్వరమ్.

ఈ యోని ద్వారమునుండి నేను బయటకు వచ్చినచో, అశుభమును తొలగించునట్టియు, మోక్షఫలము నొసంగు నట్టియు అగు మహేశ్వరుని శరణుబొందెదను.

14 అశుభత్రయకర్తారం పురుషార్థప్రదాయినమ్,
యది యోన్యాః ప్రముంచామి ప్రపద్యే
జగదీశ్వరమ్.

ఈ యోనిద్వారము నుండి నేను బయటకు వచ్చినచో, అశుభమును తొలగించువాడును, పురుషార్థముల నొసంగువాడును అగు జగదీశ్వరుని శరణుబొందెదను.

15 సర్వశక్తిం చిదాత్మానం సర్వకారణకారణమ్,
యది యోన్యాః ప్రముచ్యేయం ప్రపద్యే పరమే
శ్వరమ్
గర్భం పశుపతిం రుద్రం మహాదేవం జగద్గురుమ్.

ఈ యోని నుండి నేను బయటకు వచ్చినచో, సర్వశక్తిమంతుడును, సర్వకారణములకును కారణభూతమైనవాడును, భర్గుడును, పశుపతియు, రుద్రుడును, మహాదేవుడును, జగద్గురువును అయిన పరమేశ్వరుని శరణుబొందెదను.

16 యోనిద్వారాత్ప్రముచ్యేయం యది తప్స్యే మహత్తపః

ఈ యోని బంధమునుండి వెలువడినచో గొప్ప తపస్సు నాచరించెదను.

17 గర్భవాసాత్ప్రముచ్యేయం యది విష్ణుం భజే హృది
అమృతపద మానందం నారాయణ మనామయమ్.

ఈ గర్భవాసమునుండి బయటకు వచ్చినచో అమృతత్వమును (మోక్షమును) కలుగజేయువాడును, ఆనందరూపుడును, అనామయుడును, నారాయణుడు అగు విష్ణువును హృదయమందు ధ్యానించెదను.

18 మాతృకుక్షౌ నిబద్ధోఽస్మి ముచ్యే యద్యద్య బన్ధనైః,
వాసుదేవం ప్రపత్స్యామి భగవన్త మనన్యధీః.

నేనిపుడు తల్లిగర్భమందు బంధింపబడి యున్నాను. ఈబంధనములనుండి విముక్తుడనైనచో భగవంతుడగు వాసుదేవుని అనన్య చిత్తముతో భజించి సంతోషపెట్టెదను.

19 పురా పరజనస్యార్థే కృతంకర్మ శుభాశుభమ్,
ఏకాకీ తేన దహ్యామి గతాస్తే ఫలభాగినః.

పూర్వము నేను ఇతరులకొఱకై కర్మలనుచేసితిని. ఇప్పుడు ఒంటరిగనే బాధపడుచున్నాను. ఫలమును భోగించినవారందరును వెడలిపోయిరి.

20 నాస్తిక్యేన భయం త్యక్త్వా పాపా న్యకరవం పురా,
భుంజామి తత్ఫలం హ్యద్య భవిష్యా మ్యాస్తిక స్త్వితః,

పూర్వము నేను నాస్తికుడనై భయమును వదలి అనేకపాపములను చేసితిని. ఇప్పుడా పాపఫలమును అనుభవించుచున్నాను. ఇకమీదట నేను ఆస్తికుడనై యుండెదను.

21 ఏవం నానావిధా నర్థా స్స్మరిత్వాస్త్రి ముహుర్ముహుః,
శశ్వత్సాంసారికం దుఃఖం స్మృత్వా నిర్వేద మాపత్ర
చ.

అవిద్యాకామకర్మాద్యై ర్మహ్యతే జన్తు రాంతరః.

ఈ ప్రకారముగ అనేకవిధములైన అనర్థములను గూర్చి పలుమారు చింతనచేసి, జనన మరణరూప సంసారదుఃఖమును పలుమార్లు సంస్మరించి గర్భమందలి శిశువు వైరాగ్యమునుపొంది

అజ్ఞానము, కామము, కర్మము మున్నగువానిచే మోహము నొందు చున్నాఁడు.

22 స వై జంతుః స్త్రీయోనిశతం గత్వా యోనిద్వారముపేత్య ముముక్షురత్యతే, తత్రత్వాశక్తో యంత్రేణపీడ్యతే మహతా దుఃఖేన క్లిశ్యతి పిష్యతే చ ప్రసూతివాతేన, జాతమాత్రస్తు వైష్ణవేన వాయునా సంస్పృశ్యతే, తదా న స్మరతి నైవ కించన పారత్రికం, నా పరోక్షదృగ్భవతి.

ఆ జీవుఁడు వందలకొలఁది స్త్రీల యోనిద్వారములను పొంది యున్నాఁడు. ఇప్పుడు ఆ యోని ద్వారమునుండి వెడలఁ బోవుటకు ప్రయత్నించుచున్నాఁడు. అట్లు వెడలఁబోవుటకు శక్తిలేనివాఁడై యంత్రము నందు తగుల్కొనినట్లు పీడింపఁబడుచున్నాఁడు. మహాతి శయముచే క్లేశము నొందుచున్నాఁడు. ప్రసవవాయువుచేత పీడింపఁ బడుచున్నాఁడు. జనన మొందినవెంటనే అతఁడు వైష్ణవవాయువుచే స్పృశింపఁబడుచున్నాఁడు. అప్పుడు అతఁడు పరలోకసాధనము దేనిని స్మరింపలేఁడు. అతఁడు అపరోక్షజ్ఞానము లేక యుండును.

23 భూమి సంస్పర్శనా జ్జన్తు ర్మృగవద్భ్రామకో భవేత్ జలసంస్పర్శనాదూర్ధ్వం దృగ్దోష స్తస్య నశ్యతి.

భూమియొక్క స్పర్శ అయిన వెంటనే జీవుఁడు మృగవద్దృష్టి కలవాఁడును, పాఱుచుండువాఁడును అగుచున్నాఁడు. జలముచే కడుగఁ బడిన తరువాత అతని ఆ దృష్టిదోషము తొలఁగుచున్నది.

24 స హా వై జాతస్య జన్మమరణ కర్మశుభాశుభసాధన స్స్వాభిర్వాసనాభ్యో నిగూహితా భవన్తి.

[illegible] జనములు, నరకములు, కర్మములు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

25 తస్మిన్ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ప్రతిష్ఠా [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ప్రతిష్ఠితో [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] సపునర్భవం ప్రాహో[illegible].

[illegible]

26 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] యథా [illegible] [illegible]
[illegible].

27 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] మోక్షశాస్త్రం పరిసమాప్తం, [illegible]
మోక్షశాస్త్రం పరిసమాప్త మిత్యుపనిషత్.

అట్లుగాక, అజ్ఞానముచే సంసారమును పొందువానికి కీటకమువలెను నరకముతో సమానమైన ఈ దేహమందు, మూత్రపురీష పానము చేయు దుస్థితి కలుగును. ఈతత్త్వము నెఱిగినచో జీవుఁడు విరక్తిఁ జెందును—అని పిప్పలాద మహర్షి చెప్పెను.

18. నారాయణోపనిషత్తు

1 అథ నిత్యో నారాయణః, బ్రహ్మా నారాయణః, శివశ్చ నారాయణః, శక్రశ్చ నారాయణః, ద్యావాపృథివ్యౌ చ నారాయణః, కాలశ్చ నారాయణః దిశశ్చ నారాయణః, ఊర్ధ్వం చ నారాయణః, అధశ్చ నారాయణః, అంతర్బహిశ్చ నారాయణః, నారాయణ ఏవేదం సర్వం యద్భూతం యచ్చ భవ్యం, నిష్కళంకో, నిరంజనో, నిర్వికల్పో నిరాఖ్యాతశ్శుద్ధో దేవ ఏకో నారాయణః న ద్వితీయోఽస్తి కశ్చిత్, య ఏవం వేద స విష్ణురేవ భవతి, స విష్ణురేవ భవతి. 2

నారాయణుఁడు నిత్యుఁడు, బ్రహ్మదేవుఁడు నారాయణుఁడే, శివుఁడు నారాయణుఁడే, ఇంద్రుఁడు నారాయణుఁడే, భూమ్యాకాశములు నారాయణుఁడే, కాలతత్త్వము నారాయణుఁడే, దశదిక్కులు నారాయణుఁడే, ఊర్ధ్వభాగమున నున్నదంతయు నారాయణుఁడే, అధోభాగమున నున్నదంతయు నారాయణుఁడే, మధ్యభాగమున నున్నదంతయు నారాయణుఁడే, బాహ్యాభ్యంతరములయందున్నదంతయు నారాయణుఁడే. ఈ సమస్తము నారాయణుఁడే, భూత భవిష్యద్వర్తమానము లన్నియు నారాయణుఁడే, నారాయణుఁడు

నిష్కళంకుడు, నిరంజనుడు, నిర్వికల్పుడు, వాక్కు చే నిర్వచింప శక్యము కానివాడు, శుద్ధుడు, దేవుడు, అద్వితీయుడు, అతడు తప్ప మరియొకడు ఎవడును లేడు—ఈ ప్రకారముగ తెలిసినవాడు విష్ణువే (నారాయణుడే) యగుచున్నాడు.

2 ఓమిత్యగ్రే వ్యాహరేత్, నమ ఇతి పశ్చాత్, నారాయణాయేత్యుపరిష్టాత్, ఓమిత్యేకాక్షరం, నమ ఇతి ద్వే అక్షరే, నారాయణాయేతి పంచాక్షరాణి, ఏతద్వై నారాయణస్యాష్టాక్షరం పదం, యోహవై నారాయణస్యాష్టాక్షరం పదమధ్యేతి, అనపబ్రువస్సర్వ మాయురేతి, విందతే ప్రాజాపత్యగ్ం రాయస్పోషం గౌపత్యం తతోఽమృతత్వ మశ్నుతే తతోఽమృతత్వ మశ్నుత ఇతి, య ఏవం వేద. 2

మొదట 'ఓమ్' అని ఉచ్చరింపవలెను. తరువాత 'నమః' అని ఉచ్చరింపవలెను. పిమ్మట 'నారాయణాయ' అని ఉచ్చరింపవలెను. 'ఓమ్' అను అక్షరము ఒకటి 'నమః' అను అక్షరములు రెండు, 'నారాయణాయ' అను అక్షరములు ఐదు. ఇదియే శ్రీనారాయణ అష్టాక్షర మహామంత్రము. ఎనిమిది అక్షరములుగల ఈ మంత్రమును ఎవడు భక్తి, శ్రద్ధలతో, ప్రీతితో, నిష్కామముగ స్మరణము చేయునో అతడు దీర్ఘాయుస్సు కలవాడగును; ప్రజాపతిత్వమును పొందును. సద్గోధనత్వమును బడయును. ధనధాన్యాది ఐశ్వర్యమును, సంపదను పొందును. పిమ్మట తుదకు అతడు అమృతత్వమును (మోక్షమును) బడయుచున్నాడు.

3 ......ప్రత్యగానందం బ్రహ్మపురుషం ప్రణవస్వరూపమ్ అకార ఉకారో మకార ఇతి తా అనేకధా సమ

తపస్తదేవరోమితి యముక్త్వా ముచ్యతే యోగీ జన్మసంసారబంధనాత్. ఓం నమో నారాయణాయేతి మంత్రోపాసకః వైకుంఠభువనం గమిష్యతి.

బ్రహ్మణ్యో దేవకీపుత్రో బ్రహ్మణ్యో మధుసూదనః, బ్రహ్మణ్యః పుండరీకాక్షో బ్రహ్మణ్యో విష్ణురచ్యుత ఇతి. సర్వభూతస్థమేకం వై నారాయణం కారణ పురుషమకారణం పరం బ్రహ్మోమ్. 4

'అ'కార, 'ఉ'కార 'మ'కారములను ఈ మూడక్షరములను కలసి 'ఓమ్' అను ప్రణవ మగుచున్నది. ఈ ప్రణవమునకు అర్థము ప్రత్యగానందస్వరూపమగు పరబ్రహ్మము. ఈ ఓంకారమును ఊర్ధ్వముగా స్మరణచేయు యోగి జనన మరణ రూప సంసారబంధనము నుండి విడివడుచున్నాడు. 'ఓం నమో నారాయణాయ' అను అష్టాక్షర మంత్రమును ఉపాసించువాడు వైకుంఠలోకమును పొందుచున్నాడు. సర్వవ్యాపకమగు ఆ పరబ్రహ్మస్వరూపము పుండరీకమందు విజ్ఞానఘనమై, అనంతమ్ముగా, అనంతాత్మగా ప్రకాశించుచున్నది. అది మెఱుపువలె ప్రకాశమును ఇచ్చునది. పరబ్రహ్మస్వరూపుడగు నారాయణుడు బ్రహ్మణ్యుడు. దేవకీపుత్రుడు, మధుసూదనుడు. సర్వభూతములందు ఏకముగా నారాయణుడు విష్ణువని వెలయుచున్నాడు. అతడు సర్వవ్యాపకుడు ఈ సమస్త ప్రపంచమునకు కారణభూతుడై, తనకు వేఱొక కారణము లేనివాడై వెలయుచున్నాడు.

19. పరమహంసోపనిషత్తు

1 యచ్ఛిత్తం తత్పరా మయ్యేవాపతిష్ఠతే తస్మై దహ్యం చ తస్మిన్నేవావతిష్ఠతే.

పరమహంసయోగియగువాడు తనచిత్తమును నాయందే ప్రధానం బుగ యుంచి స్థాపించును. కాబట్టి నేనును అతనియందు ఉం డున్నాను.

2 సర్వకర్మాణి సన్న్యస్యాయం బ్రహ్మాండం చ హిత్వా...

పరమహంస సమస్తకర్మలను గూర్చిన బ్రహ్మాండమును (బ్రహ్మాండభావనను) కూడ వదలిపెట్టి (అన్నిటిని త్యజించి) యుండును.

3 స్వవపుః కుణప మివ దృశ్యతే

పరమహంస తనదేహమును శవము మాదిరి (శవముగా) చూచును.

4 సర్వాన్ కామాన్ పరిత్యజ్య అద్వైతే పరమే స్థితిః.

పరమహంస కోరిక లన్నింటిని విడిచిపెట్టి అద్వైత పరమాత్మయందు మనస్సును స్థాపించియుండును.

5 జ్ఞానదండో ధృతో యేన ఏకదండీ స ఉచ్యతే.

జ్ఞానదండమును ఎవడు ధరించునో అతడు 'ఏకదండి' సన్న్యాసి యనబడును.

6 కాష్ఠదండో ధృతో యేన సర్వాశీ జ్ఞానవర్జితః
తితిక్షా జ్ఞానవైరాగ్యశమాదిగుణవర్జితః
భిక్షామాత్రేణ యో జీవేత్ స పాపీ యతివృత్తిహా.

ఎవడు కేవలము కాష్ఠదండమును మాత్రమే గ్రహించిన వాడును, ప్రాపంచిక భోగము లన్నింటిని అనుభవించువాడు ను, ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానము లేనివాడును, తితిక్ష (ఓర్పు), జ్ఞానము, వై

4 నిరస్తవిషయాసంగం సంనిరుద్ధం మనో హృది,
యదాయాత్యాత్మనో భావం తదా తత్పరమం పదమ్. 4

విషయములందలి ఆసక్తిని వదలి హృదయమునందు నిగ్రహింపబడిన మనస్సు ఎప్పుడు ఆత్మస్వరూపమును పొందునో అప్పుడది ఆ శ్రేష్ఠమైన పదము (స్థానము) [illegible].

5 తావదేవ నిరోద్ధవ్యం యావద్ధృది గతం క్షయమ్,
ఏతజ్జ్ఞానం చ ధ్యానం చ శేషో న్యాయశ్చ విస్తరః 5

హృదయమునందలి సంకల్పములు నశించువరకు మనస్సును నిరోధించవలెను. ఇదియే జ్ఞానము, ధ్యానము. తక్కినది వ్యాఖ్యానము (విస్తరము) [illegible] [illegible].

6 తదేవం నిష్కలం బ్రహ్మ నిర్వికల్పం నిరంజనమ్,
తద్బ్రహ్మాహమితి జ్ఞాత్వా బ్రహ్మసంపద్యతే ధ్రువమ్ 6

ఆ బ్రహ్మము నిష్కళము, నిర్వికల్పము, నిరంజనము అయియున్నది. ఆ బ్రహ్మమే 'నేను' అని తెలిసికొనిన [illegible] [illegible] నిశ్చయముగా బ్రహ్మమే యగుచున్నాడు.

7 నిర్వికల్ప మనన్తం చ హేతుదృష్టాన్తవర్జితమ్,
అప్రమేయ మనాద్యం చ యజ్జ్ఞాత్వా ముచ్యతే బుధః. 7

నిర్వికల్పమై, అనంతమై, కారణవర్జితమై, దృష్టాంతరహితమై అప్రమేయమై, అనాదియైనట్టి ఆ బ్రహ్మమును తెలిసికొని జ్ఞాని బంధమునుండి విడివడుచున్నాడు.

8 న నిరోధో న చోత్పత్తిర్న బద్ధో న చ సాధకః,
న ముముక్షుర్న వై ముక్త ఇత్యేషా పరమార్థతా. 10

నిరోధము లేదు, ఉత్పత్తి లేదు, బద్ధుడు లేడు, సాధకుడును లేడు, ముముక్షువు లేడు, ముక్తుడు లేడు—ఇదియే పరమార్థ తత్త్వము.

9 ఏక ఏవాత్మా మన్తవ్యో జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తిషు
స్థానత్రయవ్యతీతస్య పునర్జన్మ న విద్యతే. 11

మననము చేయదగిన ఆత్మ జాగ్రత్, స్వప్న, సుషుప్తులందును ఒక్కటే అయియున్నది. ఆ జాగ్రత్, స్వప్న, సుషుప్తులను మూడు అవస్థలను దాటినవానికి పునర్జన్మము లేదు.

10 ఏక ఏవ హి భూతాత్మా భూతేభూతే వ్యవస్థితః,
ఏకధా బహుధా చైవ దృశ్యతే జలచంద్రవత్. 12

ప్రాణులకు ఆత్మయైనది ఒక్కటే. అది సమస్త ప్రాణులందును కలదు. ఆ ఆత్మ నీటియందు చంద్రునివలె ఒకటిగాను, అనేకములుగాను కనబడుచున్నది.

11 ఘటసంవృతమాకాశం నీయమానే ఘటే యథా,
ఘటో నీయేత నాకాశం తద్వజ్జీవో నభోపమః. 13

కుండను తీసికొని పోవునపుడు అందలి ఆకాశమును తీసికొని పోవుట లేదు. కుండను మాత్రమే తీసికొని పోవుచున్నారు. అట్లే

జీవుడు ఆ ఆకాశముతో సమానముగా నున్నాడు. (అటులను నిరాకాశస్వరూపుడు).

12 ఘటవద్వివిధాకారం భిద్యమానం పునఃపునః,
తద్భగ్నం న చ జానాతి స జానాతి చ నిత్యశః. 14

కుండవలె శరీరము వివిధములైన ఆకారములు కలిగి యున్నది. మరల మరల నాశనము నొందుచుండును. శరీరము తన నాశనమును తెలిసికొనుట లేదు. ఆత్మ మాత్రము సదా తెలిసికొనుచున్నది.

13 శబ్దమాయావృతో నైవ తమసో యాతి పుష్కరే,
భిన్నే తమసి చైకత్వ మేక ఏవానుపశ్యతి. 15

శబ్దాది ప్రపంచమాయచే ఆవరింపబడి యుండువాడు ఆ మాయయను అంధకారము నుండి ప్రకాశమునకు వచ్చుట లేదు. (ప్రకాశరూప బ్రహ్మమును తెలిసికొనుట లేదు.) ఆ అంధకారము తొలగినపుడు సర్వత్ర ఏకత్వముగనే చూచుచున్నాడు.

14 శబ్దాక్షరం పరంబ్రహ్మ తస్మిన్ క్షీణే యదక్షరమ్,
తద్విద్వానక్షరం ధ్యాయే ద్యదిచ్ఛే చ్ఛాంతిమాత్మనః 16

ప్రణవశబ్దమునందు సాకారరూపమైన శ్రేష్ఠమైన బ్రహ్మము కలదు. ఆ ప్రణవశబ్దము లయించగా ఏ అక్షర పరబ్రహ్మము శేషించునో, ఆ నిరాకారమగు పరబ్రహ్మమును ఆత్మ శాంతిని కోరువాడు సదా ధ్యానించవలెను.

15 ద్వే విద్యే వేదితవ్యే తు శబ్దబ్రహ్మ పరం చ యత్,
శబ్దబ్రహ్మణి నిష్ణాతః పరంబ్రహ్మాధి గచ్ఛతి. 17

రెండువిద్యలను కూడ తెలిసికొనవలెను— శబ్దబ్రహ్మమును గూర్చి పరబ్రహ్మమును గూర్చి; శబ్దబ్రహ్మమును చక్కగా తెలిసికొనిన వాడు పరబ్రహ్మమును పొందగలుగును.

16 గ్రన్థ మభ్యస్య మేధావీ జ్ఞానవిజ్ఞాన తత్పరః,
పలాల మివ ధాన్యార్థీ త్యజేద్గ్రన్థ మశేషతః. 18

బుద్ధిశాలి వేదశాస్త్రాది గ్రంథములను బాగుగ అభ్యసించి జ్ఞాన, విజ్ఞానములందు తత్పరుడై, ఆ తరువాత—ధాన్యమును కోరు వాడు పొట్టును వదలివేయునట్లు ఆ గ్రంథముల నన్నిటిని వదలి వేయవలెను.

17 గవా మనేకవర్ణానాం క్షీరస్యాప్యేకవర్ణతా,
క్షీరవత్పశ్యతే జ్ఞానం లింగినస్తు గవాం యథా. 19

ఆవులు పలురంగులు కలవి యయియున్నను, వాని యొక్క పాలు ఒకేవర్ణము కలిగియుండు నట్లు, ప్రపంచమునందలి బహు విధరూపములు ఆవులు. జ్ఞానరూపమగు ఆత్మ పాలవంటిది.

18 ఘృతమివ పయసి నిగూఢం
భూతేభూతే చ వసతి విజ్ఞానమ్,
సతతం మనసి మన్థయితవ్యం
మనోమన్థాన భూతేన. 20

పాలయందు నేయి నిగూఢముగ నుండునట్లు ప్రతిప్రాణి యందును విజ్ఞానరూపమగు ఆత్మ నిగూఢముగ నున్నది. సదా మనస్సును మథించి ఆ ఆత్మను పవిత్రమును తెలిసికొనవలెను.

19 జ్ఞాననేత్రం సమాదాయ చోద్ధరేద్వహ్నివత్పరమ్,
నిష్కలం నిర్మలం శాన్తం తద్బ్రహ్మాహమితి స్మృతమ్.
21

మనుష్యుల [illegible] కలవాడై మహాత్ముడు [illegible] 'సర్వ [illegible] బ్రహ్మమే నేను' అని [illegible] బ్రహ్మజ్ఞానము అనుభవ [illegible].

20 సర్వభూతాధివాసం చ యద్భూతేషు వసత్యపి, సర్వా
నుగ్రాహకత్వేన తదస్మ్యహం వాసుదేవ స్తదస్మ్యహం
వాసుదేవ ఇత్యుపనిషత్. 22

'సమస్త ప్రాణులకు ఆధారముగ నున్నవాడు, సమస్త ప్రాణు లందు వసించువాడు, సమస్త ప్రాణులను సంరక్షించువాడు నగు వాసుదేవుడను నేను, ఆ వాసుదేవుడను నేను.'

21. అమృతనాదోపనిషత్తు

1 ఓం శాస్త్రాణ్యధీత్య మేధావీ అభ్యస్య చ పునః పునః
పరమం బ్రహ్మవిజ్ఞాయ ఉల్కావ త్తాన్యథోత్సృజేత్. 1

బుద్ధిమంతుడు శాస్త్రములను బాగుగ అధ్యయనము చేసి, అందలి సర్వప్రమాణములను [illegible] అభ్యాసము చేసి పరబ్రహ్మమును తెలిసికొని, [illegible] వానిని విడిచిపెట్టవలెను.

2 ఓంకారరథమారుహ్య విష్ణుం కృత్వాథ సారథిమ్,
బ్రహ్మలోకపదాన్వేషీ రుద్రారాధన తత్పరః. 2

ఓంకారమను రథమునెక్కి, విష్ణువును సారథిగ [illegible] బ్రహ్మలోకపదము [illegible] రుద్రారాధన [illegible] ఉండవలెను.

3 తావ ద్రథేన గన్తవ్యం యావద్రథపథిస్థితః,
స్థిత్వా రథపథస్థానం రథముత్సృజ్య గచ్ఛతి. 3

బ్రహ్మలోక యాత్రాపరుడగు సాధకుడు రథమార్గ మున్నంతవరకు రథములో పోయి, తరువాత రథమును వీడి బ్రహ్మ లోకమున కేగవలెను.

4 శబ్దాదివిషయాన్ పంచ మనశ్చైవాతి చంచలమ్,
చిన్తయే దాత్మనో రశ్మీన్ప్రత్యాహారస్స ఉచ్యతే. 4

శబ్ద స్పర్శాది విషయము లైదు, అతిచంచలమగు మనస్సు అను వస్తువులను వశమందుంచుకొని, సంయమనశీలుడైన యోగికది ప్రత్యాహార మనబడును.

5 ప్రత్యాహార స్తథా ధ్యానం ప్రాణాయామోఽథధారణా
తర్కశ్చైవ సమాధిశ్చ షడంగో యోగ ఉచ్యతే. 6

ప్రత్యాహారము, ధ్యానము, ప్రాణాయామము, ధారణ, తర్క సత్య విచారణ, సమాధి—అను ఆరు అంగములు యోగమని చెప్పబడును.

6 యథా పర్వతధాతూనాం దహ్యన్తే ధమనాన్మలాః,
తథేన్ద్రియ కృతా దోషా దహ్యన్తే ప్రాణధారణాత్. 7

పర్వత(గైరిక) ధాతువులను కొలిమిలో పెట్టి ఊదుటవలన, వానియందలి మాలిన్యము తొలగి పోవునట్లు, ఇంద్రియములకు చెందిన దోషములు ప్రాణాయామముచే నశించిపోవు చున్నవి.

7 ప్రాణాయామైర్దహే ద్దోషా న్ధారణాభిశ్చ కిల్బిషమ్,
ప్రత్యాహారేణ సంసర్గాన్ ధ్యానేనానీశ్వరా న్గుణాన్. 8

ప్రాణాయామములచే మనస్సునందలి దోషములను హరింపవలెను. ధారణలచే పాపములను హరింపవలెను. ప్రత్యాహారముచే సంసర్గదోషములను హరింపవలెను. ధ్యానముచే అనీశ్వరములైన ప్రకృతిగుణములను హరింపవలెను.

8 కిల్బిషం హి క్షయం నీత్వా రుచిరం చైవ చింతయేత్.
9

పాపమును క్షయింపజేసిన పిమ్మట [illegible] చింతన చేయవలెను.

9 సవ్యాహృతిం స ప్రణవాం గాయత్రీం శిరసా సహ,
త్రిః పఠేదాయతప్రాణః ప్రాణాయామస్స ఉచ్యతే 11

వ్యాహృతులతోను, ఓంకారముతోను, శిరస్సుతోను గాయత్రీమంత్రమును ప్రాణమును నిరోధించి మూడుసార్లు పఠించవలెను. అదియే ప్రాణాయామము అనబడును.

10 అన్ధవ త్పశ్య రూపాణి శబ్దం బధిరవచ్ఛృణు,
కాష్ఠవ త్పశ్య వై దేహం ప్రశాన్తస్యేతి లక్షణమ్.15

గ్రుడ్డివానివలె రూపములను చూడుము. చెవిటివానివలె శబ్దములను వినుము. దేహమును కొయ్యవలె చూడుము. ఇదియే ప్రశాంతుని లక్షణమని యున్నది.

11 మనస్సంకల్పకం ధ్యాత్వా సంక్షిప్యాత్మని బుద్ధిమాన్,
ధారయిత్వా తథాఽఽత్మానం ధారణా పరికీర్తితా.16

సంకల్పరూపమైన మనస్సును విచారణచే గాకుండ తెలిసినగాని బుద్ధిమంతుడు తన యొక్క మనస్సును ఆత్మయందు స్థాపించి, ధ్యానశీలుడై యుండుట ధారణ యనబడును.

12 ఆగమస్యావిరోధేన ఊహనం తర్క ఉచ్యతే,
సమం మన్యేత యల్లబ్ధ్వా స సమాధిః ప్రకీర్తితః. 17

వేదములకు అనుగుణ్యముగ చేయబడు తర్కమును తర్కమని చెప్పబడును. దేనిని పొంది సర్వత్ర సమముగా నున్న పరబ్రహ్మమందు నిలుకడకలిగి యుండునో అది సమాధియని చెప్పబడును.

13 భూమౌ దర్భాసనే రమ్యే సర్వదోషవివర్జితే,
కృత్వా మనోమయీం రక్షాం జప్త్వావై రథమండలే. 18

మనోజ్ఞమై, దోషవర్జితమైనట్టి భూమియందు దర్భాసనము వేసి దానిపై కూర్చుండి, మంత్రమయమైన మనస్సులో రక్షించుచు, రథమండలమున ఓంకారమును జపించవలయును.

14 పద్మకం స్వస్తికం వాపి భద్రాసన మథాపి వా,
బద్ధ్వా యోగాసనం సమ్యగుత్తరాభిముఖః స్థితః. 19

సాధకుడు ధ్యానమునకు అనుకూలమైనట్టి పద్మకము, స్వస్తికము, భద్రము మున్నగు యోగాసనములలో దేనినైన వేసి కొని ఉత్తరదిక్కునకు అభిముఖముగా ఉపవిష్టుడై ధ్యానించవలెను.

15 ఓమిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మ ఓమిత్యేవేన రేచయేత్,
దివ్యమంత్రేణ బహుధా కుర్యా దామలముక్తయే. 21

ఏకాక్షరమును, బ్రహ్మస్వరూపమును అగు ఓంకారముతో బ్రహ్మధ్యానపూర్వకముగ రేచకము సలుపవలెను. ఈ ప్రకార

ముగ నిత్యమంత్రమునకు అనేక పర్యాయములు రేచకాదులను సలుపుచు, మనస్సునందలి దోషములెల్ల నశించిపోవునట్లు ఆ ప్రకారము జపధ్యానాదులను గావించుచుండవలెను.

16 తిర్యగూర్ధ్వ మధో దృష్టిం విహాయ చ మహామతిః,
స్థిరస్థాయీ వినిష్కంపః సదా యోగం సమభ్యసేత్ 23

అడ్డముగాను, నిలువుగాను, క్రిందుగాను ప్రసరించుచున్న దృష్టినివిడి ధ్యానశీలుడు స్థైర్యము కలవాడై, నిశ్చల శరీరుడై సదా యోగమును తప్పక అభ్యాసము చేయవలెను.

17 భయం క్రోధమథాలస్య మతిస్వప్నాతిజాగరమ్,
అత్యాహారమనాహారం నిత్యం యోగీ వివర్జయేత్ 28

ధ్యానపరుడైన యోగి భయమును, క్రోధమును, సోమరితనమును, అతినిద్రను, అతిజాగరణమును, అతిహారమును, అనాహారము తెలిసి సదా వర్జింపవలెను.

18 అనేన విధినా సమ్యజ్నిత్య మభ్యస్యతే క్రమాత్,
స్వయ ముత్పద్యతే జ్ఞానం త్రిభి ర్మాసై ర్న సంశయః
20

ఈ ప్రకారముగ క్రమముగ ధ్యానమును సదా అభ్యసించు చుండినచో మూడు నెలలలో స్వయముగ జ్ఞానము తప్పక కలుగ గలదు.

22. అథర్వశిరోపనిషత్తు

1 ......యస్మాదుచ్చార్యమాణ ఏవ ప్రాణా నూర్ధ్వ ముత్క్రామయతి తస్మాదుచ్యతే ఓంకారః. 4-1

ఉచ్చరించగనే శరీరమునందలి ప్రాణములు పైకి లేచుచున్నవి కావున ఓంకారము అని చెప్పబడుచున్నది.

2 ...... యస్మాదుచ్చార్యమాణ ఏవ ఋగ్యజుస్సామా థర్వాంగిరసం బ్రహ్మ బ్రాహ్మణేభ్యః ప్రణామయతి నామయతి చ తస్మాదుచ్యతే ప్రణవః. 4-2

ఉచ్చరించగనే ఉచ్చరించు బ్రాహ్మణులకు ఋగ్యజుస్సామా థర్వవేదములను, వేదాంగములను మున్నగు నానా జ్ఞానము బ్రాహ్మణులకు ప్రణామము చేయించును. కావున ఓంకారము ప్రణవము అని చెప్పబడుచున్నది.

3 ...... యస్మాదుచ్చార్యమాణ ఏవ గర్భజన్మవ్యాధి జరామరణసంసార మహద్భయాత్సంతారయతి తస్మా దుచ్యతే తారమ్ 4-5

ఉచ్చరించగనే గర్భము, జన్మ, వ్యాధి, జరామరణరూప సంసారము నుండి మహాభయమునుండి తరింపజేయును, కావున ఓంకారము తారము అని చెప్పబడుచున్నది.

4 ...... యస్మాదుచ్చార్యమాణ ఏవ బృహతి బృంహయతి తస్మాదుచ్యతే పరంబ్రహ్మ. 4-9

ఉచ్చరించగనే వృద్ధిని పొందుచున్నదై ఇతరములైన వానిని (ప్రాణాదులను) వృద్ధిని పొందించును కావున ఓంకారము 'పరంబ్రహ్మ' అని చెప్పబడుచున్నది.

5 య స్సర్వాన్ భావా నీక్షత్యాత్మజ్ఞానం నిరీక్షయతి,
యోగం గమయతి తస్మాదుచ్యతే భగవాన్. 5

సమస్త పదార్థములను చూచుచుండుటవలనను, ఆత్మజ్ఞానమును కలుగజేయుటవలనను, యోగమును (జీవబ్రహ్మైక్యమును) పొందింపజేయుటవలనను, పరమాత్మ 'భగవాన్' అని చెప్పబడుచున్నాడు.

6 ఏషో హ దేవః ప్రదిశో ను సర్వాః
పూర్వో హ జాతః స ఉ గర్భే అన్తః,
స ఏవ జాతః స జనిష్యమాణః
ప్రత్యఙ్జనాస్తిష్ఠతి సర్వతో ముఖః. 5.1

ఓ జనులారా! ఈ పరమాత్మయే స్వయంప్రకాశుడైన దేవుడు. సమస్త దిక్కులను, అవాంతర దిక్కులను వ్యాపించియున్నాడు. అతడే సర్వులకు పూర్వుడుగా జనించెను. మరియు బ్రహ్మాండ గర్భములో అతడే పుట్టినవాడు. అతడే పుట్టబోవువాడు. అతడు ప్రత్యగాత్మస్వరూపుడు, సర్వతోముఖుడు అయియున్నాడు.

7 వాలాగ్రమాత్రం హృదయస్య మధ్యే
విశ్వం దేవం జాతవేదం వరేణ్యమ్,
తమాత్మస్థం యేఽను పశ్యన్తి ధీరా
స్తేషాం శాన్తి శ్శాశ్వతీ నేతరేషామ్. 5.8

కేశాగ్రభాగ (సూక్ష్మ) పరిమాణము కలిగియున్నవాడును, హృదయమధ్యమున నున్నవాడును, విశ్వస్వరూపుడును, స్వయంప్రకాశుడును, వేదములచే ఉత్కృష్టుడైనవాడును, శ్రేష్ఠుడును,

అంతఃకరణమున యున్నవాఁడును అగు పరమాత్మను ఏ ధీరులు చూచు చున్నారో అట్టివారికే శాశ్వతమగు శాంతి కలుగునుగాని ఇతరులకు కాదు.

8 యో యోనిం యోని మధితిష్ఠత్యేకో,
యేనేదం పూర్ణం పంచవిధం చ సర్వమ్,
తమీశానం పురుషం దేవమీడ్యం
విదిత్వా ధ్యాయాత్తారం శాంతి మత్యంత మేతి. అ-9

ఒక్కఁడయిన ఏ పరమాత్మ ప్రతి శరీరమునందును నెలకొని యున్నాఁడో, ఎవనిచే ఈ పంచవిధమైన సకల ప్రపంచము స్థితిని పొందించ బడుచున్నదో, సర్వనియంతయు, పరిపూర్ణుఁడును, స్వయంప్రకాశకుఁడును, స్తుతింపఁదగినవాఁడును అగు అట్టి పరమాత్మను ధ్యానించ వలయును. అట్టి ధ్యానముచే సంసారతారకుఁడగు పరమాత్మ సాక్షాత్కారము మనుజులకు కలుగుచున్నది.

9 అగ్నిరితి భస్మ, వాయురితి భస్మ, జలమితి భస్మ, స్థల మితి భస్మ, వ్యోమేతి భస్మ, సర్వం హ వా ఇదం భస్మ, మన ఏతాని చక్షూంషి భస్మాని, అగ్ని రిత్యాదినా భస్మ గృహీత్వా విమృజ్యాంగాని సం స్పృశేత్ తస్మాద్ వ్రత మేత త్పాశుపతం పశుపాశ విమోక్షాయ. అ-10

అగ్నియే భస్మము, వాయువే భస్మము, జలమే భస్మము, స్థలమే భస్మము, ఆకాశమే భస్మము, ఈ సమస్తమును భస్మము. మనస్సు, ఈ నేత్రాది ఇంద్రియములును భస్మమే. 'అగ్నిరితిభస్మ' ఈ మున్నగు మంత్రములచేత భస్మమును గ్రహించి, దేహము

నకు ప్రాణికోటి శిరస్సు మొదలగు అవయవములను పోషించెను. అందువలన ఈ వ్రతము 'పాశుపతము' అనబడుచున్నది. ఇది అజ్ఞానులగు జీవులనెల్ల అజ్ఞాన, లోభ, క్రోధములనుండి విమోచనము కొరకు ఉపయుక్తమైనది.

23. అథర్వశిఖోపనిషత్తు

1 ...... శివ ఏకో ధ్యేయః శివంకరః సర్వమన్య
త్పరిత్యజ్య. 3

శుభకరమైన శివుని మాత్రమును ధ్యానించి శివభక్తులైన (మోహమును పొందనివారైన) శివుని (బ్రహ్మవిష్ణు పరమాత్మను) ఉపాసించి ధ్యానించవలెను.

24. మైత్రాయణ్యుపనిషత్తు

(బృహద్రథుడను రాజు శాకాయన్యుడను ఋషిని ఇట్లు ప్రశ్నించెను).

1 భగవన్న స్థి చర్మ స్నాయుమజ్జామాంసశుక్ల శోణిత
శ్లేష్మాశ్రుదూషితే విణ్మూత్రవాతపిత్తకఫసంఘాతే
దుర్గన్ధే నిస్సారేఽస్మిం ఛరీరే కిం కామోపభోగైః.
1-2

(బృహద్రథుడను రాజు శాకాయన్యుడను ఋషిని ఇట్లడిగెను).

మహాత్మా! ఎముకలు, చర్మము, నరములు, మజ్జ, మాంసము, శుక్లము, శోణితము, శ్లేష్మము, కన్నీరు—వీనిచే దూషితమైన దియు, మలమూత్రములచే వాతపిత్తకఫములచే దుర్గంధమైనదియు, సారహీనమైనదియు నగు ఈ శరీరమునందు కామభోగములచే జను లకు కలుగు లాభమేమి?

2 కామక్రోధలోభమోహభయవిషాదేర్ష్యేష్టవియోగా
నిష్టసంప్రయోగక్షుత్పిపాసా జరామృత్యురోగశోకా
ద్యైరభిహతేఽస్మిం ఛ్ఛరీరే కిం కామోపభోగైః 1-3

మహాశయా! కామము, క్రోధము, లోభము, మోహము, భయము, విషాదము, ఈర్ష్య, ఇష్టజనవిరహము, అనిష్టప్రాప్తి, ఆకలి, దప్పిక, ముసలితనము, మరణము, రోగము, శోకము మొదలైన వానిచే అభిహతమైన ఈ శరీరమునందు కామభోగములచే జనులకు కలుగు లాభమేమి?

3 సర్వం చేదం క్షయిష్ణు పశ్యామో యథేమేదం శమశకా
దయ స్తృణవనస్పతయోద్భూత ప్రధ్వంసినః. 1-4

ఈ దృశ్యజగత్తు అంతయు నాశవంతముగా కనబడుచున్నది. ఈగలు, దోమలు మొదలైన కీటములు పచ్చగడ్డివలె పుట్టుచు, గిట్టుచు, నశ్వరములై యున్నవి.

4 అథ కిమేతై ర్వా పరేఽన్యే మహాధనుర్ధరాశ్చక్రవర్తి
నః కేచిత్సుద్యుమ్నేంద్రద్యుమ్న కువలయాశ్వ యౌ
వనాశ్వ వద్ధ్రియాశ్వాశ్వపతిః శశబిందుర్హరిశ్చంద్రో
ఽంబరీషో ననూక్తస్స్వయాతి ర్యయాతిరనరణ్యోక్ష
సేనోత్తమరుత్తభరత ప్రభృతయో రాజానో మిషతో

బన్ధుపక్షస్య మహతీం శ్రియం త్యక్త్వాస్మాల్లోకా దముం లోకం ప్రయాన్తి. 1-5

గొప్ప ధనధాన్యసమృద్ధిగల చక్రవర్తులు కొందఱు కలరు. వారు సుద్యుమ్నుడు, ఇంద్రద్యుమ్నుడు, కువలయాశ్వుడు, యౌవనాశ్వుడు, వధ్ర్యశ్వుడు, అశ్వపతి, శశబిందువు, హరిశ్చంద్రుడు, అంబరీషుడు, అనన్తుడు, శర్యాతి, యయాతి, అనరణ్యుడు, ఉక్షసేనుడు మొదలగువారు. బహుసంఖ్యాకమైన బంధుజనమును ధనమును విడిచిపెట్టి ఇహలోకమునుండి పరలోకమునకు పోయిరి.

5 అథ కిమేతైర్వాన్యానాం శోషణం మహార్ణవానాం శిఖరిణాం ప్రపతనం ధ్రువస్య ప్రచలనం స్థానం వా తరూణాం నిమజ్జనం పృథివ్యాః స్థానాదపసరణం సురాణాం సోఽహమిత్యేతద్విధేఽస్మిన్సంసారే కిం కామోపభోగైర్యైరేవాశ్రితస్యాసకృదిహావర్తనం దృశ్యత ఇత్యుద్ధర్తుమర్హసీత్యన్ధోదపానస్థో భేక ఇవాహమస్మిన్సంసారే భగవంస్త్వం నో గతిస్త్వం నో గతిః. 1-7

మహాసముద్రములు ఎండిపోవుచున్నవి, పర్వతములు కూలిపోవుచున్నవి, ధ్రువనక్షత్రము సంచలించుచున్నది. చెట్లు నిలుచుట లేదు. భూతలము మునిగిపోవుచున్నది. దేవతలు స్థానభ్రష్టులగుచున్నారు. ఇట్టి సంసారమునందు కామభోగముల వలన కలుగు లాభమేమి? కామభోగాసక్తుడైన జీవుడు ఈ లోకమున అనేక జన్మలను పొందుచుండుట కానవచ్చుచున్నది. పూజనీయుడా! [illegible] మీరే మాకు దిక్కు!

6 య ఏష సంప్రసాదోఽస్మాచ్ఛరీరాత్సముత్థాయ పరం జ్యోతిరుపసంపద్య స్వేన రూపేణాభినిష్పద్యత ఏష

ఆత్మేతి హోవాచై తదమృతమభయమే తద్బ్రహ్మేతి. 2.2

(నా అడిగిన ప్రశ్నకు బుషి. యుక్తి బ్రహ్మర్షి మొదలగువారు) రాజా! పరిశుద్ధమైన జీవుడగు ఈ శరీరమునుండి నిష్క్రమించి పరం జ్యోతిని చేరి పరంజ్యోతిగా కనబడుచున్నాడు. ఇదియే ఆత్మ. ఇది అమృతమైనది. అభయమైనది. ఇదియే బ్రహ్మము.

7 స వా ఏష శుద్ధః స్థిరోఽచలశ్చాలేపోఽవ్యగ్రో నిస్పృహః ప్రేక్షకవదవస్థితః, స్వస్య చరితభు గ్గుణమయేన పటే నాత్మాన మంతర్ధాయావస్థిత ఇత్యవస్థిత ఇతి. 2.11

పరమగు ఈ ఆత్మ పరిశుద్ధమైనది, స్థిరమైనది, నిశ్చలమైనది, అసంగమైనది, అవ్యగ్రమైనది, నిస్పృహమైనది. నాటకమును గాంచు ప్రేక్షకుని భంగి యున్నది. గుణమయమైన వస్త్రముచే తన స్వరూపమును ఆచ్ఛాదించుకొనియుండునది అయియున్నది.

7 అథాన్యత్రా ప్యుక్తం – శరీరమిదం మైథునా దేవో ద్భూతం సంవిద్వ్యపేతం నిరయ ఏవ మూత్రద్వారేణ నిష్క్రాంత మస్థిభిశ్చితం మాంసే నానులిప్తం చర్మ ణావబద్ధం విణ్మూత్రపిత్త కఫ మజ్జా మేదో వసాభి రన్యైశ్చ మలై ర్బహుభిః పరిపూర్ణం కోశ ఇవ ధనే నేతి. 3.4

ఈ శరీరము స్త్రీపురుషసంయోగమున కలిగినది. జ్ఞానము లేనిది. నరకసదృశమైన యోనినుండి వెలువడినది. ఎముకలతో కూడినది. మాంసముతో నిండినది. చర్మముతో కప్పబడినది. మలమూత్రములు, పిత్తము, కఫము, మజ్జ, మెదడు, క్రొవ్వు, తదితరములైన

మొన్నదియూ పలితములతో నిండినదై ధనముతో నిండిన కోశాగారమువలె నున్నది.

9 శబ్దస్పర్శాదయో యేఽర్థా అనర్థా ఇవ తే స్థితాః,
యేషాం సక్తస్తు భూతాత్మా న స్మరేచ్చ పరంపదమ్. 4_2

శబ్దము, స్పర్శము మొదలైన విషయములు మనుష్యులకు అనర్థములవలె నున్నవి. ఆసక్తికరములైన అట్టి విషయములందు ఆసక్తుడై జీవుడు పరంధామమైన మోక్షమునుగూర్చి తలంచుట లేదు.

10 తపసా ప్రాప్యతే సత్త్వం సత్త్వాత్సంప్రాప్యతే మనః,
మనసా ప్రాప్యతే త్వాత్మా హ్యాత్మాప్త్యా సనివర్తత ఇతి. 4_3

తపస్సుచే సత్త్వగుణము కలుగును. సత్త్వగుణముచే పరిశుద్ధమైన మనస్సు లభ్యమగును. అట్టి పరిశుద్ధ మనస్సుద్వారా ఆత్మ లభించుచున్నది. ఆత్మలాభముచే జీవునకు పునరావృత్తిలేని సర్వోత్తమ లక్ష్యము సిద్ధింపజేయుచున్నది.

11 యథా నిరింధనో వహ్నిస్స్వయోనా వుపశామ్యతి,
తథా వృత్తిక్షయా చ్చిత్తం స్వయోనా వుపశామ్యతి. 4_4

కట్టెలు లేని అగ్ని తనయందే తాను ఉపశమించునట్లు, వృత్తులు (సంకల్పములు) నశించుటచే మనస్సు తనయందే తాను ఉపశమించుచున్నది.

12 చిత్తమేవ హి సంసారస్తత్ప్రయత్నేన శోధయేత్,
యచ్చిత్త స్తన్మయో భవతి గుహ్యమేత త్సనాతనమ్.
4_6

చిత్తమే సంసారము. చిత్తమును ప్రయత్నపూర్వకముగ శుద్ధి చేయవలయును. చిత్తము ననుసరించి స్వభావము, చేష్టలు, అభ్యాసములు కలుగుచుండును. ఇది పురాతనమైన రహస్యము.

13 చిత్తస్య హి ప్రసాదేన హన్తి కర్మ శుభాశుభమ్,
ప్రసన్నాత్మాత్మని స్థిత్వా సుఖమవ్యయ మశ్నుతే.
4_7

చిత్తముయొక్క నిర్మలత్వముచే శుభాశుభ కర్మలను నశింపజేయుచున్నాడు. పరిశుద్ధ మనస్సుకలవాడు ఆత్మయందు స్థిరుడై అక్షయసుఖ మనుభవించుచున్నాడు.

14 సమాసక్తం యథా చిత్తం జన్తో ర్విషయగోచరే,
యద్యేవం బ్రహ్మణిస్యాత్తత్ కో న ముచ్యేత
బన్ధనాత్. 4_8

చిత్తము విషయములయందు ఆసక్తమైనట్లుగ, పర బ్రహ్మమునందు ఆసక్తమైనచో, అప్పుడిక ఎవడు బంధనమునుండి విముక్తుడు కాకుండును?

15 మనో హి ద్వివిధం ప్రోక్తం శుద్ధం చా శుద్ధమేవ చ,
అశుద్ధం కామసంకల్పం శుద్ధం కామ వివర్జితమ్ 4_9

మనస్సు శుద్ధము, అశుద్ధము అని రెండు విధములుగా చెప్పబడినది. కామసంకల్పములతో కూడినది అశుద్ధమనస్సు, కామవర్జిత మైనది శుద్ధ మనస్సు ఎఱుగవలయును.

16 లయవిక్షేప రహితం మనః కృత్వా సునిశ్చలమ్,
యదా యాత్యమనీభావం తదా తత్పరమం పదమ్. 4-10

మనస్సును లయ, విక్షేపరహితముగను, సునిశ్చలముగను గావించి ధ్యానశీలుడు అమనస్కభావమును ఎప్పుడు పొందునో, అప్పుడు పరమాత్మపదమును బడయును.

17 తావదేవ నిరోద్ధవ్యం హృది యావత్క్షయం గతమ్,
ఏతజ్జ్ఞానం చ మోక్షం చ శేషాస్తు గ్రన్థవిస్తరాః. 4-11

సాధకుడు తన హృదయమందలి సంకల్పములు నిశ్శేషముగా నశించిపోవువఱకు మనస్సును నిగ్రహించవలయును. సంపూర్ణ మనోనిగ్రహమే జ్ఞానము. అదియే మోక్షము. ఇతర తత్త్వ బోధలన్నియు గ్రంథవిస్తరమే యగును.

18 సమాధినిర్ధూత మలస్య చేతసో
నివేశితస్యాత్మని యత్సుఖం భవేత్,
న శక్యతే వర్ణయితుం గిరా తదా
స్వయం తదంతఃకరణేన గృహ్యతే. 4-12

నిశ్చలసమాధినిష్ఠచే మనోమాలిన్యము తొలగించుకొని, అట్టి నిర్మల మనస్సు ఆత్మయందు ఉంచబడినపుడు కలుగు సుఖమును వాక్కుతో వర్ణించుటకు శక్యము కాదు. ఆ సుఖము స్వయముగ తన అంతఃకరణముద్వారానే అనుభవింపబడగలదు.

19 ......ఏ తదేవాక్షరం పుణ్యమే తదేవాక్షరం జ్ఞాత్వా
యో యదిచ్ఛతి తస్య తత్. 5-4

ఈ అనవరపర(బ్రహ్మము మనకు సన్నిహితమైనది. దీని తెలిసిన వారు ఏది కోరుదురో అది వారికి లభించును.

20 ... యత్ర ద్వైతీభూతం విజ్ఞానం తత్ర హి శృణోతి పశ్యతి జిఘ్రతి రసయతే చైవ స్పర్శయతి, సర్వమాత్మా జానీతేతి యత్రాద్వైతీభూతం విజ్ఞానం కార్యకారణనిర్ముక్తం నిర్వచన మనౌపమ్యం నిరుపాఖ్యం కిం తదుక్తవాచ్యమ్. 5_7

ఎప్పుడు మనస్సును ద్వైతభావము కలిగియుండునో, అప్పుడు వాడు వినును; చూచును; వాసన చూచును; రుచి చూచును; స్పృశించును; సమస్తము నెఱుఁగును. ఎప్పుడు బుద్ధి అద్వైతభావము కలిగియుండునో, కార్యకారణరహితము, అనిర్వచనము, అనుపమానము నగు అట్టి బుద్ధిని గూర్చి యేమని చెప్పగలను? (అట్టి బుద్ధి అద్వైతభావము కలిగియుండును).

21 ... సర్వభూతేభ్యోఽభయం దత్త్వారణ్యం గత్వాథ దేహీ శ్రుత్వేన్ద్రియార్థాన్ స్వశరీరాదుపలభతే నైవ మితి.
5-8

శ్రేష్ఠ కార్యసాధకుడు సాధకుడు సర్వభూతములకు అభయము నొసంగి, ఏకాంతముగా గుణ శబ్దాది విషయములను తనయందే అనుభవించి తనను తాను, తన శరీరమందే (అంతరంగ ముగా) సాక్షాత్కారము పొందును.

25. కౌషీతకి బ్రాహ్మణోపనిషత్తు

1 విద్వాన్ సర్వేషాం భూతానాం శ్రైష్ఠ్యం స్వారాజ్యమాధిపత్యం పర్యేతి. 1-20

విజ్ఞానవంతుడు (ఆధ్యాత్మిక సాధనాపరుడు) సర్వ ప్రాణులకంటెను శ్రేష్ఠమైన స్వారాజ్యమును (మోక్షమును), ఆధిపత్యమును పొందుచున్నాడు.

26. బృహజ్జాబాలోపనిషత్తు

1 ... యత్ర న సూర్యస్తపతి యత్ర న వాయుర్వాతి యత్ర న చన్ద్రమా భాతి యత్ర న నక్షత్రాణి భాన్తి యత్ర నాగ్నిర్దహతి యత్ర న మృత్యుః ప్రవిశతి యత్ర న దుఃఖాని ప్రవిశన్తి, సదానందం పరమానందం శాంతం శాశ్వతం సదాశివం బ్రహ్మాదివందితం యోగిధ్యేయం పరంపదం యత్ర గత్వా న నివర్తన్తే యోగినః తదేతదృచాభ్యుక్తమ్. 8.6

ఎచట సూర్యుడు వెలుగడో, ఎచట వాయువు వీచదో, ఎచట చంద్రుడు వెలుగడో, ఎచట నక్షత్రములు ప్రకాశింపవో, ఎచట అగ్ని దహింపదో, ఎచట మృత్యువు ప్రవేశించదో, ఎచట దుఃఖములు ప్రవేశింపవో, ఏది సదానందమై, పరమానందమై, శాంతమై, శాశ్వతమై, సదా మంగళస్వరూపమై, బ్రహ్మాదిదేవతా వందితమై, యోగిధ్యేయమైనదై యున్నదో, దేని పొందిన యోగులు తిరిగి [illegible].

27-1. నృసింహపూర్వతాపిన్యుపనిషత్తు

1 ... ఏష సర్వేశ్వర ఏష సర్వజ్ఞ ఏషోఽంతర్యామ్యేష
యోని స్సర్వస్య ప్రభవాప్యయౌ హి భూతానామ్.4

ఈ పరమాత్మ సర్వేశ్వరుడు, సర్వజ్ఞుడు, అంతర్యామి, సమస్త జగత్తునకు జన్మస్థానమైనవాడు. ప్రాణికోట్లయొక్క జనన మరణములకు ఆధారభూతుడు.

27-2. నృసింహోత్తరతాపిన్యుపనిషత్తు

1 నిత్యానందం సదేకరసం హ్యేవ చక్షుషో ద్రష్టా శ్రో
త్రస్య ద్రష్టా వాచో ద్రష్టా మనసో ద్రష్టా బుద్ధేర్ద్రష్టా
ప్రాణస్య ద్రష్టా తమసో ద్రష్టా సర్వస్య ద్రష్టా తతస్స
ర్వస్మా దన్యో విలక్షణ శ్చక్షుష స్సాక్షీ శ్రోత్రస్య సాక్షీ
వాచ స్సాక్షీ మనసస్సాక్షీ బుద్ధే స్సాక్షీ ప్రాణస్య సాక్షీ
తమసస్సాక్షీ సర్వస్య సాక్షీ తతోఽవిక్రియో మహచ్చై
తన్యోఽస్మా త్సర్వస్మా త్ప్రియతమ ఆనందఘనం
హ్యేవమస్మాత్సర్వస్మా త్పురత స్సువిభాత మేకరస
మేవాజర మమృత మభయం బ్రహ్మైవ...... 2

ఆత్మ నిత్యానందస్వరూపమైనది. సత్యమైనది. ఏకరసమైనది. నేత్రేంద్రియమునకు ద్రష్టయైయున్నది. అట్లే శ్రోత్రేంద్రియమునకు, వాగింద్రియమునకు, మనస్సునకు, బుద్ధికి, ప్రాణమునకు, తమస్సునకు, సమస్తమునకు ద్రష్టయై యున్నది. కావున ఆత్మ సర్వమున

యుండు భేదములు గాంచువారలు నూఱు ఖండములుగాను, వేయి ఖండములుగాను ప్రత్యక్షములై మృత్యుగ్రస్తులగుచుందురు. ఈ జగత్తు ఆత్మస్వరూపమే యగును. ఆ ఆత్మ అద్వితీయము, స్వప్రకాశము, మహానందము, అమృతము, అభయము నగు బ్రహ్మమే యగును. అభయమైన బ్రహ్మము నెఱుగు వాడు బ్రహ్మస్వరూపుడే యగును. ఇది పరమరహస్యమైనది.

3 ... అద్వయ ఏకాయమాత్మా సన్మాత్రో నిత్యః శుద్ధో బుద్ధః సత్యో ముక్తో నిరంజనో విభురద్వయానందః పరః ప్రత్యగేకరసః ప్రమాణైరేతైరవగతః సత్తామాత్రం......ఆత్మా హి స్వమహిమస్థో నిరపేక్ష ఏక ఏవ సాక్షీ స్వప్రకాశః 9

అద్వయమైన ఈ ఆత్మ సన్మాత్రస్వరూపమైనది. నిత్యమైనది. శుద్ధమైనది. బుద్ధమైనది. సత్యమైనది. ముక్తమైనది. నిరంజనమైనది. వ్యాపకమైనది. అద్వయానందస్వరూపమైనది. పరతత్త్వమైనది. ఏకరసమైన ప్రత్యగాత్మయైనది. ఈ ప్రమాణములచే నెఱుగఁబడు సన్మాత్రస్వరూపమైనది. ఆత్మ స్వీయ మహిమయందుండునది. నిరపేక్షమైనది. స్వయంప్రకాశస్వరూపమైన ఏకైక సాక్షి అయియున్నది.

28. కాలాగ్నిరుద్రోపనిషత్తు

1 అథ సనత్కుమారః పప్రచ్ఛ ప్రమాణ మస్య త్రిపుండ్రధారణస్య త్రిధా రేఖా ఆలలాటా దా చక్షు.

షో రామూర్ధ్వం హ్రుణ్డ్రోర్ధ్వతశ్చ యాస్య ప్రథమా రేఖా సా గార్హపత్య శ్చాకారో రజో భూర్లోకః స్వాత్మా క్రియాశక్తి ర్ఋగ్వేదః ప్రాతస్సవనం మహేశ్వరో దేవతేతి, యాస్య ద్వితీయా రేఖా సా దక్షిణాగ్ని రుకారస్సత్త్వ మన్తరిక్ష మన్తరాత్మేచ్ఛాశక్తి ర్యజుర్వేదో మాధ్యం దినం సవనం సదాశివో దేవతేతి, యాస్య తృతీయా రేఖా సాఽహవనీయో మకార స్తమో ద్యౌర్లోకః పరమాత్మా జ్ఞానశక్తి స్సామవేదస్తృతీయ సవనం మహాదేవో దేవతేతి, ఏవం త్రిపుండ్రం విధిం భస్మ నా కరోతి యో విద్వాన్ బ్రహ్మచారీ గృహీ వానప్రస్థో యతిర్వా స మహాపాతకోప పాతకేభ్యః పూతో భవతి, సర్వేషు తీర్థేషు స్నాతో భవతి సర్వాన్వేదానధీతో భవతి, స సర్వాన్ దేవాన్ జ్ఞాతో భవతి స సతతం సకల రుద్రమన్త్రజాపీ భవతి, స సకల భోగాన్ భుఙ్క్తే, దేహం త్యక్త్వా శివసాయుజ్యమేతి న స పునరావర్తతే న స పునరావర్తత ఇత్యాహ భగవాన్ కాలాగ్ని రుద్రః.

సనత్కుమారుఁడు త్రిపుండ్రధారణ విధిని, వివరమును గూర్చి భగవంతుఁడగు కాలాగ్నిరుద్రుని యడుగఁగా వా రిట్లు చెప్పిరి — త్రిపుండ్రధారణ మిట్టిదనుట: భ్రూమధ్యము గుండా మూఁడు రేఖలతోఁ గావింపఁబడును. అందు 'మొదటి రేఖ గార్హపత్యాగ్నియు, అకారమును, రజోగుణమును, భూర్లోకమును, స్వా

గ్రైను, క్రియాశక్తిని, ఋగ్వేదమును, ప్రాతస్సవనమును, మహే-శ్వర దేవతను సూచించును. రెండవ రేఖ దక్షిణాగ్నిని, ఉకారమును, సత్త్వగుణమును, అంతరిక్షమును, అంతరాత్మను, ఇచ్ఛాశక్తిని, యజుర్వేదమును, మాధ్యందినసవనమును, సదాశివ దేవతను సూచించును. మూడవ రేఖ ఆహవనీయాగ్నిని, మకారమును, తమోగుణమును, స్వర్గలోకమును, పరమాత్మను, జ్ఞానశక్తిని, సామవేదమును. తృతీయసవనమును, మహాదేవ దేవతను సూచించును. ఈ ప్రకారముగ త్రిపుండ్రవిధిని భస్మముతో చేయువాడు విద్యాంసుడైనను, బ్రహ్మచారియైనను, గృహస్థుడైనను, వానప్రస్థుడైనను, సన్న్యాసియైనను మహాపాతకములనుండి విముక్తుడై పవిత్రుడగును; సమస్త తీర్థములందు స్నానముచేసిన వాడగును; వేదము లన్నిటిని అధ్యయనము చేసినవాడగును. దేవతలందరిని ఎఱిగిన వాడగును (ధ్యానించినవాడగును). సదా సమస్త రుద్రమంత్రములను జపించిన వాడగును. సమస్త భోగములను అనుభవించినవాడగును. దేహమును వదలిన పిదప అతడు శివసాయుజ్యమును పొందును. అతడు తిరిగి ఈ సంసారమునందు జన్మింపడు.

29. మైత్రేయోపనిషత్తు

ఉద్ధర్తు మర్హసీత్యన్నోదపానస్థో భేక ఇవాహమస్మి న్సం
సారే భగవం స్త్వం నో గతిరితి. 1_2

(శిష్యులు: – గురువుతో నిట్లనిరి—) మహాత్మా! పాడుబావి లోని గ్రుడ్డికప్పవలె నేను ఈ సంసారమున నున్నాను. నన్ను ఉద్ధరింపుము. ఈ ప్రపంచమున నాకు మీరే దిక్కు.

2 సమాసక్తం యదా చిత్తం జన్తోర్విషయగోచరే,
యద్యేవం బ్రహ్మణి స్యాత్తత్కో న ముచ్యేత బన్ధనాత్. 1-7

(గురువు—) మానవునకు దృశ్యవిషయములందు మనస్సు ఏ విధముగ ఆసక్తమగుచున్నదో, ఆ ప్రకారముగ బ్రహ్మమునందు ఆసక్తమగునో, అప్పుడిక ఎవ్వడు బంధమునుండి విడివడకుండును?

3 హృత్పుండరీక మధ్యే తు భావయేత్పరమేశ్వరమ్,
సాక్షిణం బుద్ధివృత్తస్య పరమప్రేమ గోచరమ్. 1-8

బుద్ధివృత్తులకు సాక్షియు, పరమప్రేమమునకు గోచరుడు నగు పరమేశ్వరుని హృదయకమల మధ్యమందు భావనచేయవలెను.

4 ఆనందాబ్ధిర్మహేశ్వర సోఽహమస్మి ప్రత్యగ్గాఢ
ర్మాత్ర సంశీతి రస్తి. 1-11

మానవునకు ఏది ఆనందసముద్రమో అదియే నేను. ఆ ఆనంద సముద్రము మనోబుద్ధులకంటె పరమైనది, ఇందు సంశయము లేదు.

5 ఆనందమంతర్నిజమాశ్రయంత
మాశా పిశాచీ మవమానయన్తమ్,
ఆలోకయన్తం జగదింద్రజాల
మాపత్కథం మాం ప్రవిశేదసంగమ్. 1.12

అంతరంగమున ఆనందమును ఆశ్రయించినవాడను, ఆశయను పిశాచమును అవమానపరచుచున్నవాడను, ఈ జగత్తును ఇంద్రజాలము (గారడి) వలె గాంచుచున్నవాడను, అసంగుడను అగు నాకు ఆపదయెట్లు కలుగగలదు?

6 దేహో దేవాలయః ప్రోక్త స్స జీవః కేవల శ్శివః,
త్యజే దజ్ఞాననిర్మాల్యం సోఽహంభావేన పూజయేత్.
2_1

దేహము దేవాలయమని చెప్పబడినది. జీవుడు కేవలము శివుడే అయియున్నాడు. అజ్ఞానమను నిర్మాల్యమును తొలగించి 'సోఽహం' భావనచే (ఆ పరమాత్మయే 'నేను' అను భావనచే) పూజింపవలెను.

7 అభేదదర్శనం జ్ఞానం ధ్యానం నిర్విషయం మనః,
స్నానం మనోమలత్యాగ శ్శౌచమిన్ద్రియ నిగ్రహః.
2_2

అభేదదర్శనమే జ్ఞానము. మనస్సును నిర్విషయముగ (విషయసంకల్పము లేనిదానిగా) నుంచుటయే ధ్యానము. మనస్సు నందలి మాలిన్యమును, అపవిత్రతను తొలగించుటయే స్నానము. ఇంద్రియనిగ్రహమే శౌచము.

8 బ్రహ్మామృతం పిబే ద్భైక్ష మాచరే ద్దేహ రక్షణే,
వసే దేకాన్తికో భూత్వా చైకాన్తే ద్వైతవర్జితే.
ఇత్యేవ మాచరే ద్ధీమాన్ స ఏవం ముక్తి మాప్నుయాత్
2_3

బ్రహ్మానందమను అమృతమును త్రాగవలెను. దేహ సంరక్షణ కొరకు భిక్షాటన మాచరింపవలెను. ద్వైతవర్జితమగు ఏకాంతమునందు వసింపవలెను. ఈ ప్రకారముగ బుద్ధిమంతుడు ఆచరించినచో మోక్షమును బడయగలడు.

9 జాతం మృతమిదం దేహం మాతాపితృమలాత్మకమ్,
సుఖదుఃఖాలయామేధ్యం స్పృష్ట్వా స్నానం విధీయతే,
2.4

ఈ దేహము పుట్టునదియు, నశ్చునదియు అయియున్నది. ఇది మూలావిద్యా మలస్వరూపమైనది. సుఖదుఃఖములకు నిలయమైనది. అపవిత్రమైనది. దీనిని తాకినచో స్నానము చేయవలెను.

10 ధాతుబద్ధం మహారోగం పాపమన్దిర మధ్రువమ్,
వికారాకారవిస్తీర్ణం స్పృష్ట్వా స్నానం విధీయతే. 2-5

చర్మము, మాంసము, ఎముకలు మొదలైన ఏడు విధము లైన ధాతువులతో కూడినదియు, మహారోగగ్రస్తమైనదియు, పాప నిలయమైనదియు, అస్థిరమైనదియు, వికారములతో కూడిన ఆకారము కలదియు నగు ఈ దేహమును తాకినచో స్నానము చేయవలయును.

11 నవద్వారమలస్రావం సదాకాలే స్వభావజమ్,
దుర్గన్ధం దుర్మలోపేతం స్పృష్ట్వా స్నానం విధీయతే.
2-6

సదా స్వభావముగనే తొమ్మిది రంధ్రములనుండి మలమును స్రవించునదియు, దుర్గంధముతోను, దుర్మలములతోను కూడినదియు నగు ఈ శరీరమును తాకినచో స్నానము చేయవలెను.

12 మాతృసూతకసంబద్ధం సూతకే సహ జాయతే,
మృతసూతకజం దేహం స్పృష్ట్వా స్నానం విధీయతే.
2-7

మాతృసూతకముతో సంబంధము కలదియు, సూతకముతో పుట్టినదియు, మృతసూతకమును కలుగజేయునదియు నగు ఈ దేహమును తాకినచో స్నానము చేయవలెను.

13 అహం మమేతి విణ్మూత్రలేపగన్ధాది మోచనమ్,
శుద్ధశౌచమితి ప్రోక్తం మృజ్జలాభ్యాం తు లౌకికమ్. 2-8

'నేను, నాది'యను విజ్ఞానములవలని అశౌచమును తొలగించుకొనుట శుద్ధశౌచమని చెప్పబడినది. కేవలము మట్టితోను, నీటితోను కలుగఁజేసికొను శౌచము లౌకికశౌచము అనఁబడును.

14 చిత్తశుద్ధికరం శౌచం వాసనాత్రయ నాశనమ్,
జ్ఞానవైరాగ్య మృత్తోయైః క్షాళనా చ్ఛౌచ ముచ్యతే.

వాసనాత్రయమును (లోకవాసన, దేహవాసన, శాస్త్రవాసన అను మూఁడింటిని) పోఁగొట్టునట్టిదియును శౌచము చిత్తమును శుద్ధిచేయునట్టిదియును. జ్ఞానమను మృత్తికతోను, వైరాగ్యమను జలముతోను కడుగుటచేత అది శౌచమనఁబడుచున్నది.

15 అద్వైతభావనా భైక్ష మభక్ష్యం ద్వైతభావనమ్,
గురుశాస్త్రోక్త భావేన భిక్షో ర్భైక్షం విధీయతే. 2-10

అద్వైతభావనయే భక్ష్యము (భోజనము). ద్వైతభావన అభక్ష్యమగును. గురువు, శాస్త్రములు చెప్పిన భావము ప్రకారము సాధకుఁడైన భిక్షువునకు భోజనము విధింపఁబడుచున్నది.

16 విద్వాన్ స్వదేశ ముత్సృజ్య
సన్న్యాసానన్తరం స్వతః,
కారాగార వినిర్ముక్త
చోరవ ద్దూరతో వసేత్. 2-11

బుద్ధిమంతుడు సన్న్యాసానంతరము స్వస్థానమును విడచి, కారాగారమునుండి విడువబడిన చోరునివలె స్వగృహ దూరముగ నివసింపవలెను.

17 అహంకారసుతం విత్తభ్రాతరం మోహమన్దిరమ్,
ఆశాపత్నీం త్యజేద్యావత్తావన్ముక్తో న సంశయః.
2-12

ఎవ్వడు మనుజుడు అహంకారమను కుమారుని, ధనమను సోదరుని, మోహమను ఇంటిని ఆశయను భార్యను ఎడలి చేయునో అప్పుడతడు నిస్సంశయముగ ముక్తి గాంచును.

18 మృతా మోహమయీ మాతా జాతో బోధమయస్సుతః
సూతకద్వయ సంప్రాప్తౌ కథం సంధ్యాముపాస్మహే.
2-13

మోహమను తల్లి చనిపోయినది. జ్ఞానమను కుమారుడు జన్మించినాడు. ఈ ప్రకారముగ రెండు సూతకములు సంభవించి నందున ఇక సంధ్యవార్చుట ఎట్లు?

19 హృదాకాశే చిదాదిత్యస్సదా భాసతి భాసతి,
నాస్తమేతి న చోదేతి కథం సంధ్యాముపాస్మహే.
2-14

హృదయాకాశమునందు చిదాత్మయను సూర్యుడు సదా ప్రకాశించుచున్నాడు. అతడు అస్తమించుటలేదు, ఉదయించుటలేదు. కాబట్టి ఇక సంధ్యవార్చుట ఎట్లు?

20 ఏకమేవాద్వితీయం యద్గురోర్వాక్యేన నిశ్చితమ్,
ఏత దేకాన్త మిత్యుక్తం న మఠం న వనాన్తరమ్.
2-15

గురువాక్యములచే ' అద్వితీయమగు పరమాత్మ యొకటియే కలదు ' అను నిశ్చయము కలిగియుండుటయే ఏకాంతమని చెప్పఁబడినది కాని, మఠమున గాని, వనాంతరమున గాని ఏకాంతములు కావు.

21 అసంశయవతాం ముక్తి స్సంశయావిష్ట చేతసామ్,
న ముక్తి ర్జన్మ జన్మాన్తే తస్మాద్విశ్వాస మాప్నుయాత్. 2-16

సంశయరహితులైన వారికే మోక్షము కలుగును. సంశయగ్రస్తులైన వారికి జన్మజన్మాంతరములందును మోక్షము కలుగదు. కావున గురుశాస్త్రాదులందు విశ్వాసము కలిగియుండవలెను.

22 కర్మత్యాగా న్న సన్న్యాసో న ప్రైషోచ్చారణేన తు,
సన్ధౌ జీవాత్మనో రైక్యం సన్న్యాసః పరికీర్తితః. 2-17

కర్మత్యాగము సన్న్యాసము కాదు. ప్రైషోచ్చారణము సన్న్యాసము కాదు. జీవాత్మపరమాత్మల యొక్క ఐక్యమే సన్న్యాసమని చెప్పఁబడినది.

23 వమనాహారవద్యస్య భాతి సర్వేషణాదిషు,
తస్యాధికార స్సన్న్యాసే త్యక్తదేహాభిమానినః. 2-18

సమస్తములైన విషయభోగములందు ఎవనికి వమనాహారము (వాంతి అన్నము) నందువలె హేయభావము కలుగునో, దేహాభిమానరహితుడైన అట్టివానికే సన్న్యాసమునందు అర్హత కలదు.

24 యదా మనసి వైరాగ్యం జాతం సర్వేషు వస్తుషు,
తదైవ సన్న్యసే ద్విద్వా నన్యథా పతితో భవేత్ 2-19

సమస్తపదార్థముల యెడల ఎప్పుడు మనస్సునందు వైరాగ్యము కలుగునో, అప్పుడు మాత్రమే బుద్ధిమంతుడు సన్న్యసించవలయును. లేకున్న పతితుడు కాగలడు.

25 ద్రవ్యార్థ మన్నవస్త్రార్థం యః ప్రతిష్ఠార్థ మేవ చ,
సంన్యసే దుభయభ్రష్టస్స ముక్తిం నాప్తుమర్హతి.2.20

ధనముకొరకు కాని, అన్నవస్త్రములకొరకు గాని, ప్రతిష్ఠకొరకు గాని, సన్న్యసించినచో ఉభయభ్రష్టుడు కాగలడు. అట్టివాడు మోక్షమును పొందుటకు తగడు.

26 ఉత్తమా తత్త్వచింతైవ మధ్యమం శాస్త్రచింతనమ్,
అధమా మన్త్రచిన్తా చ తీర్థభ్రాంత్యధమాధమా 2-21

(బ్రహ్మ) తత్త్వచింతనము ఉత్తమమైనది. శాస్త్రచింతనము మధ్యమమైనది. మంత్రచింతనము అధమమైనది. తీర్థయాత్ర అధమాధమమైనది.

27 అనుభూతిం వినా మూఢో వృథా బ్రహ్మణి మోదతే.
ప్రతిబింబిత శాఖాగ్రఫలాస్వాదన మోదవత్...2-22

మూఢుడు అనుభూతిలేకనే బ్రహ్మమునుగూర్చి వాదా చర్చలు సాగించి సంతోషించుచుండును. అట్టివాడు నీటిలో ప్రతిబింబించిన కొమ్మచివరనున్న ఫలము గాంచి సంతోషించువానివలెనే ఉండును.

28 న త్యజేచ్చే ద్యతి ర్ముక్తో యో మాధుకరమాతరమ్,
వైరాగ్యజనకం శ్రద్ధాకలత్రం జ్ఞానవర్ధనమ్. 2-23

యతి మాధుకరము (భిక్షాటనము) అను తల్లిని, వైరాగ్య

మను తం(డ్రిని, శ్రద్ధయను భార్యను జ్ఞానమను కుమారుని వదలి పెట్టినచో మోక్షమగును.

29 తపోవృద్ధా వయోవృద్ధా విద్యావృద్ధాస్తథైవ చ,
తే సర్వే జ్ఞానవృద్ధస్య కింకరాః శిష్యకింకరాః. 2-24

తపోవృద్ధులు, వయోవృద్ధులు, విద్యావృద్ధులు అందఱును జ్ఞానవృద్ధునకు భృత్యులే యగుదురు. అంతియే కాదు. అతని శిష్యులకును భృత్యులే యగుదురు.

30 మన్మాయయా మోహిత చేతసో మా
మాత్మాన మాపూర్ణ మలబ్ధవన్తః,
పరం విదగ్ధోదరపూరణాయ
భ్రమన్తి కాకా ఇవ సూరయోఽపి, 2-25

కొందఱు పండితులై యున్నను నా మాయచేత మోహిత చిత్తులైనవారై, అంతట నిండియున్న ఆత్మనగు నన్ను పొందజాలక కేవలము ఉదరమును నింపుకొనుటకొఱకై కాకులవలె అచ్చటచ్చట సంచరించుచున్నారు.

31 పాషాణలోహమణి మృణ్మయ విగ్రహేషు
పూజా పునర్జనన భోగకరీ ముముక్షోః,
తస్మాద్యతిః స్వహృదయార్చనమేవ కుర్యా
ద్బాహ్యార్చనం పరిహరే దపునర్భవాయ. 2-26

రాతి శిలామయములును, లోహమయములును, మణిమయములును, మృణ్మయములును అగు విగ్రహములను కాక తన హృదయమునందలి పరమాత్మనే అర్చించవలెను. మోక్షముకొఱకై బాహ్యార్చనమును విసర్జింపవలెను.

32. అంతఃపూర్ణో బహిఃపూర్ణో పూర్ణకుంభ ఇవార్ణవే,
అంతఃశూన్యో బహిఃశూన్య శ్శూన్యకుంభ ఇవాంబరే.
2.27

సముద్రమునం దుంచబడిన నిండు కుండవలె పరమాత్మ లోపల, వెలుపల పరిపూర్ణమైనది. మరియు ఆకాశమునం దుంచబడిన శూన్యఘటమువలె లోపల, వెలుపల (దృశ్య) శూన్య మైనది.

33 మా భవ గ్రాహ్యభావాత్మా గ్రాహకాత్మా చమా భవ,
భావనామఖిలాం త్యక్త్వా యచ్ఛిష్టం తన్మయో భవ.
2.28

నీవు గ్రాహ్యపదార్థము కావలదు. గ్రాహకపదార్థమున్ను కావలదు. సమస్త భావనలను విడనాడి ఏది శేషించునో, అట్టి ఆత్మతో తన్మయుడవై యుండుము.

34 ద్రష్టృదర్శన దృశ్యాని త్యక్త్వా వాసనయా సహ,
దర్శన ప్రథమా భాసమాత్మానం కేవలం భజ.2.29

ద్రష్ట, దర్శనము, దృశ్యము —అను త్రిపుటిని వాసనలతో గూడ విడనాడి, సర్వదా ప్రకాశమానమైనట్టి కేవలము ఆత్మనే భజింపుము.

35 సంశాన్త సర్వసంకల్పా యా శిలావదవస్థితిః,
జాగ్రన్నిద్రా వినిర్ముక్తా సా స్వరూపస్థితిః పరా.2.30

సమస్త సంకల్పములు నిశ్శేషముగ శమించినట్టియు, శిల వంటి స్థితిని పోలినదియు, జాగ్రద్దశ, స్వప్నాదశ లేనటువంటి ఏ స్థితికలదో, అదియే శ్రేష్ఠమైన (ఆత్మ) స్వరూపస్థితి అయియున్నది.

36 నానాత్వ భేదహీనోఽస్మి హ్యఖండానంద విగ్రహః,
నాహమస్మి న చాన్యోఽస్మి దేహాదిరహితోఽస్మ్యహమ్
3-8

నేను అనేకత్వ భేదము లేనివాఁడను; అఖండానందస్వరూపుఁడను, అహంకారము లేనివాఁడను; నేను ఇతరుఁడను కాను (దేహ దృశ్యపదార్థములు కాను), నేను దేహాదిరహితుఁడను అయియున్నాను.

37 సర్వపూర్ణస్వరూపోఽస్మి సచ్చిదానన్ద లక్షణః,
సర్వలీనస్వరూపోఽస్మి పరమాత్మాస్మ్యహం శివః.
3-12

నేను సర్వత్ర పరిపూర్ణమైన స్వరూపము కలవాఁడను; సచ్చిదానందస్వరూపుఁడను; సర్వము లీనమగు స్వరూపుఁడను, పరమాత్మను, శివ (మంగళ) స్వరూపుఁడను అయియున్నాను.

38 అఖండాకాశరూపోఽస్మి హ్యఖండాకార మస్మ్యహమ్
ప్రపంచముక్త చిత్తోఽస్మి ప్రపంచరహితోఽస్మ్యహమ్
3-20

నేను అఖండాకాశస్వరూపుఁడను, అఖండాకారస్వరూపుఁడను, ప్రపంచముక్తచిత్తుఁడను, ప్రపంచరహితుఁడను అయియున్నాను.

39 సర్వప్రకాశరూపోఽస్మి చిన్మాత్రజ్యోతిరస్మ్యహమ్,
కాలత్రయ విముక్తోఽస్మి కామాదిరహితోఽస్మ్యహమ్
3-21

నేను సర్వప్రకాశస్వరూపుఁడను, చిన్మాత్రజ్యోతిస్స్వరూపుఁడను, కాలత్రయవిముక్తుఁడను, కామాదిరహితుఁడను అయియున్నాను.

40 గన్ధవ్యవ్రేశహీనోఽస్మి గమనాదివివర్జితః,
సర్వదా సమరూపోఽస్మి శాన్తోఽస్మి పురుషోత్తమః 3.23

నేను గన్ధవ్యమగు ప్రవేశము లేనివాఁడను, గమనాది రహితుఁడను, సదా సమరూపుఁడను, శాంతుఁడను, పురుషోత్తముఁడను అయియున్నాను.

41 ఏవం స్వానుభవో యస్య సోఽహమస్మి న సంశయః,
యః శృణోతి సకృద్వాపి బ్రహ్మైవ భవతి స్వయం
బ్రహ్మైవ భవతి స్వయమిత్యుపనిషత్ 3.24

ఈ ప్రకారముగ స్వానుభవ మెవనికి కలిగియుండునో అతఁడు నేనే అయియున్నాను. ఇం సంశయము లేదు. దీనిని ఒక సారి అయినను ఎవఁడు వినునో అతఁడు స్వయముగ బ్రహ్మమే యగుచున్నాఁడు.

30. సుబాలోపనిషత్తు

1 అన్తః శరీరే నిహితో గుహాయా మజ ఏకో నిత్యో యస్య
పృథివీ శరీరం యః పృథివీ మన్తరే సంచరన్ యం
పృథివీ న వేద, యస్యాపః శరీరం యోఽపోఽన్తరే
సంచరన్ యమాపో న విదుః 7

శరీరము లోపల హృదయగుహయందు అజుఁడు, నిత్యుఁడు, అద్వితీయుఁడు, నగు పరమాత్మ కలఁడు. అతనికి పృథివి శరీరము. అతఁడు పృథివిలో సంచరించును. కాని అతనిని పృథివి ఎఱుఁగ నేరదు. అప్పు అతనికి జలము శరీరము. అతఁడు జలమునందు సంచరించును. కాని జల మాతనిని ఎఱుఁగనేరదు.

2 శాన్తోదాన్త ఉపరత స్తితిక్ష స్సమాహితో భూత్వాఽఽత్మ న్యేవాత్మానం పశ్యతి సర్వస్యాత్మా భవతి య ఏవం వేద. 9

ముముక్షువు శాంతుడుగను, దాంతుడుగను, ఉపరతుడుగను, తితిక్షువు, సమాధానస్థుడుగను నుండి తన అంతరాత్మయందే పరమాత్మను దర్శించుచున్నాడు. ఆ పరమాత్మ నెరిగిన విజ్ఞుడు సర్వమునకు ఆత్మయగుచున్నాడు.

3 ..... మహత్పదం జ్ఞాత్వా వృక్షమూలే వసేత కుచే
లోఽసహాయ ఏకాకీ సమాధిస్థ ఆత్మకామ ఆప్త
కామో నిష్కామో జీర్ణకామో హస్తిని సింహే దంశే
మశకే నకులే సర్పరాక్షసగన్ధర్వే మృత్యో రూపాణి
విదిత్వా న బిభేతి కుతశ్చనేతి వృక్ష మివ తిష్ఠాసే
చ్ఛిద్యమానోఽపిన కుప్యేత న కంపేతో త్పలమివ
తిష్ఠాసే చ్ఛిద్యమానోఽపి న కుప్యేత, న కంపేతాకాశ
మివ తిష్ఠాసే చ్ఛిద్యమానోఽపి న కుప్యేత న కంపేత
సత్యేన తిష్ఠాసే త్సత్యోఽయమాత్మా 13

బ్రహ్మనిష్ఠుడు మహాత్త్మకమగు ఆత్మపదము నెఱిగినవాడై వృక్షమూలమునందు నివసింపవలయును. వైరాగ్యశీలుడు, వివేకవంతుడు, ముముక్షువు ఆ ప్రాజ్ఞుడు పరిమితవస్త్రమును ధరించినవాడై, అసహాయుడుగను లేనివాడై, ఏకాకియై, సమాధినిష్ఠుడై, ఆత్మకాముడు, ఆప్తకాముడు, నిష్కాముడు, జీర్ణకాముడునై ఏనుగునందును, సింహమునందును, దంశమునందును, దోమయందును, ముంగిసయందును, సర్పమునందును, రాక్షసునియందును, గంధర్వునియందును ...

కీనాడులను ఛేదనముచేయుటకై [illegible] యుండును. [illegible] [illegible] వృత్తులవలె [illegible] [illegible] కలవన్నియు [illegible] [illegible] [illegible] సత్యశీలుడై [illegible] పరమాత్మ సన్నిహితమైనది.

31. క్షురికోపనిషత్తు

నిశ్శబ్దం దేశ మాస్థాయ తత్రాసన మవస్థితః, 2
కూర్మోఽంగానీవ సంహృత్య మనో హృది నిరుధ్య చ
మాత్రా ద్వాదశయోగేన ప్రణవేన శనై శ్శనైః 3
పూరయేత్సర్వమాత్మానం సర్వద్వారం నిరుధ్యచ. 4

సాధకుడు నిశ్శబ్దముగనున్న ప్రదేశమున సమానిదైన ఆసనము వేసికొని కూర్చుండి తాబేలు తన అవయవములను ఉప సంహరించుకొనునట్లు సర్వేంద్రియములను విషయములనుండి మరలించి, మనస్సును హృదయమునందు నిశ్చలముగా నిలిపి, ద్వాదశ మాత్రలుగల ప్రణవమంత్రముతో మెల్లమెల్లగ సర్వాత్మను పూరించవలెను.

తతో విజిత చిత్తస్తు నిశ్శబ్దం దేశ మాస్థితః
నిస్సంగ స్సాంగయోగజ్ఞో నిరపేక్ష శ్శనై శ్శనైః. 21
పాశం ఛిత్త్వా యథా హంసో నిర్విశంకం ఖముత్పతేత్
ఛిన్నపాశస్తథా జీవస్సంసారం తరతే సదా. 22

ఇంద్రియములను జయించి, విజితచిత్తుడై, నిశ్శబ్ద ప్రదేశమునందు [illegible], సాంగయోగము

నెట్టివేసినవాఁడై, పిరపీడుఁడై, మెల్లమెల్లఁగ బంధములను త్రెంచు కొని ఆకాశమున ఎగిరిపోవు హంసపక్షివలె జీవుఁడు భిన్నపాశుఁడై సంసారమును దాటి మోక్షధామమును జేరి సుఖించును.

6 అమృతత్వం సమాప్నోతి యదా కామాత్స ముచ్యతే
సర్వేషణా వినిర్ముక్త శ్ఛిత్వా తంతూ న్న బధ్యత
అమృతోపనిషత్. 25

కామబంధనమునుండి విముక్తుఁడైన వెంటనే జీవుఁడు సర్వ కామవారహితుఁడై, సంసారపాశములను ఛేదించి అమృతత్వమును (మోక్షమును) పొందును. మరల అతఁడు బంధమును పొందఁడు.

32. మన్త్రికోపనిషత్తు

1 తమేక మేవ పశ్యన్తి పరిశుభ్రం విభుం ద్విజాః,
యస్మి న్సర్వ మిదం ప్రోతం బ్రహ్మ స్థావరజఙ్గమమ్,
తస్మిన్నేవ లయం యాన్తి స్రవన్త్యః సాగరే యథా.
17

ఎవనియందు ఈ చరాచర జగత్తు కూర్చఁబడియున్నదో, ఆ పరిశుభ్రమైన, సర్వవ్యాపకమైనను, అద్వితీయుఁడైన పరమాత్మను బ్రహ్మనిష్ఠులు దర్శించుచుందురు. మఱియు నదులు సముద్రము నందువలె ఆతనియందే లయమును పొందుచుందురు.

33. సర్వసారోపనిషత్తు

1 బన్ధః అనాత్మనాం దేహాదీనా మాత్మత్వే నాభిమన్య
తే సోఽభిమాన ఆత్మనోబన్ధః, తన్నివృత్తి ర్మోక్షః,

యయా తదభిమానం కారయతి సా అవిద్యా. సోఽభి మానో యయా నివర్తతే సా విద్యా.

జీవునకు అనాత్మవస్తువులగు దేహాదులను ఆత్మగా తలంచుచు అభిమానించునట్టిదియు, ఆ దేహాభిమానమే ఆత్మకు బంధము. అది తొలగుటకు సాధనము విద్య. అట్టి అభిమానమును కలుగజేయునది అవిద్య. అట్టి అభిమానము దేనిచే తొలగింపబడునో అదియే విద్య.

2 **అప్రాణో హ్యమనాః శుభ్రో బుద్ధ్యాదీనాం హి సర్వదా**
సాక్ష్యహం సర్వదా నిత్యశ్చిన్మాత్రోఽహం న సంశయః

నేను ప్రాణరహితుడను. మనోరహితుడను. పరిశుద్ధుడను. బుద్ధి మొదలైనవానికి సదా సాక్షిమాత్రుడను. నేను సదా నిత్యుడను, చిన్మాత్రుడను. ఇందు సంశయము కొంచెమును లేదు.

3 **స్థాణుర్నిత్యః సదానన్దః శుద్ధో జ్ఞానమయో ఒమలః,**
ఆత్మాహం సర్వభూతానాం విభుః సాక్షీ న సంశయః.

నేను స్థాణువును (నిశ్చలుడను), నిత్యుడను, సదా ఆనంద స్వరూపుడను, శుద్ధుడను, జ్ఞానస్వరూపుడను, నిర్మలుడను. నేను సమస్తప్రాణులయొక్క ఆత్మను, సర్వవ్యాపకుడను, సాక్షిని. ఇందు సంశయము లేదు.

4 **బ్రహ్మైవాహం సర్వవేదాంతవేద్యం**
నాహం వేద్యం వ్యోమవాతాదిరూపమ్,
రూపం నాహం నామ నాహం న కర్మ
బ్రహ్మైవాహం సచ్చిదానందరూపమ్.

సర్వవేదాంతవేద్యమగు బ్రహ్మమును నేను. నేను అక్షయుండను. ఆకాశాది పంచభూతములు నేను కాను. నేను నామములను కాను. కర్మలు కాను. సచ్చిదానందమయమైన బ్రహ్మమునే నేను.

౮ నాహం దేహో జన్మమృత్యూ కుతో మే
నాహం ప్రాణః క్షుత్పిపాసే కుతో మే,
నాహం చేతః శోకమోహౌ కుతో మే
నాహం కర్తా బన్ధమోక్షౌ కుతో మే_ఇత్యుపనిషత్.

నేను దేహమును కాను. కావున జననమరణములు ఇక నా కెచట? నేను ప్రాణమును కాను. కావున ఆకలిదప్పికలు ఇక నా కెచట? నేను చిత్తమును కాను. కావున శోకమోహములు ఇక నా కెచట? నేను కర్తను కాను. కావున బంధమోక్షములు ఇక నా కెచట?

34. నిరాలంబోపనిషత్తు

1 ఓం నమశ్శివాయ గురవే సచ్చిదానంద మూర్తయే,
నిష్ప్రపంచాయ శాన్తాయ నిరాలంబాయ తేజసే.

గురుస్వరూపుడును, సచ్చిదానందమూర్తియును, ప్రపంచరహితుడును, శాంతుడును, ఆధారరహితుడును, తేజోరూపుడును అగు శివునకు (మంగళస్వరూపుడగు పరమాత్మకు) నమస్కారము.

2 నిరాలంబం సమాశ్రిత్య సాలంబం విజహాతి యః,
స సంన్యాసీ చ యోగీ చ కైవల్యం పద మశ్నుతే.

నిర్గుణ బ్రహ్మమును ఆశ్రయించి సగుణాకారమును ఎవఁడు త్యజించునో అతఁడే సన్న్యాసి, అతఁడే యోగి, అట్టివాఁడు మోక్ష పదము నొందును.

3 అద్వితీయ సకలోపాధి వినిర్ముక్తం తత్సకల శక్త్యుపబృంహిత మనాద్యనన్తం శుద్ధం శివం శాన్తం నిర్గుణ మిత్యాది వాచ్య మనిర్వాచ్యం చైతన్యం బ్రహ్మ.

అద్వితీయమైనదియు, సకలోపాధినిర్ముక్తమైనదియు, సర్వశక్తిసంపన్నమైనదియు, ఆదిఅంతములు లేనిదియు, శుద్ధమైనదియు, మంగళకరమైనదియు, శాంతమైనదియు, నిర్గుణమైనదియు, అనిర్వచనీయమైనదియు నగు చైతన్యమే బ్రహ్మము.

4 సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ నేహ నానాస్తి కించన.

ఈ సమస్తము బ్రహ్మమే. ఇచట అనేకత్వ మింతైనను లేదు.

5 దేహేన్ద్రియ నిగ్రహ సద్గురూపాసన శ్రవణమనననిదిధ్యాసనై ర్యద్యద్దృగ్దృశ్య స్వరూపం సర్వాంతరస్థం సర్వసమం ఘటపటాది పదార్థ మివావికారం వికారేషు చైతన్యం వినా కించిన్నాస్తీతి సాక్షాత్కారానుభవో జ్ఞానమ్.

శరీర, ఇంద్రియ నిగ్రహముచేతను, సద్గురూపాసనచేతను, శ్రవణమనన నిదిధ్యాసనములచేతను, దృగ్దృశ్యస్వరూపమైనదంతయును సర్వాంతర్యామియై యున్నది. సర్వసమానమగు, ఘటపటాదివస్తువులందు వికారరహితమైనది యగు చైతన్యము తప్ప వేఱొకటి లేదు. అనెడి సాక్షాత్కారానుభవమే జ్ఞానము.

6 రజ్జౌ సర్పభ్రాన్తిరివా ద్వితీయే సర్వానుస్యూతే సర్వ
మయే బ్రహ్మణి దేవతిర్యఙ్నర స్థావర స్త్రీపురుషవర్ణా
శ్రమబన్ధమోక్షోపాధి నానాత్మభేదకల్పితం జ్ఞాన మజ్ఞా
నమ్.

త్రాటియందు సర్పభ్రాంతివలె కేవలము సర్వాంతర్యామి సర్వస్వరూపమునగు బ్రహ్మమునందు దేవతలు, పశుపక్షులు, మనుష్యులు, స్త్రీలు, పురుషులు, వర్ణాశ్రమములు, బంధమోక్షములు అను అనేక భేదములచే కల్పితమైన జ్ఞానమే అజ్ఞానము.

7 సచ్చిదానన్దస్వరూపం జ్ఞాత్వా ఆనన్దరూపావస్థితి
రేవ సుఖమ్.

సచ్చిదానంద స్వరూపము నెరిగి ఆనందస్వరూపమునం దుండుటయే సుఖము.

8 అనాత్మరూపవిషయ సంకల్ప ఏవ దుఃఖమ్.

అనాత్మరూపములైన విషయములయొక్క సంకల్పమే దుఃఖము.

9 సత్సంసర్గః స్వర్గః.

సజ్జనుల సాంగత్యమే స్వర్గము.

10 అసత్సంసారవిషయ జనసంసర్గ ఏవ నరకః.

అసత్తైన సంసారముయొక్క విషయములందు ప్రవృత్తులైన అజ్ఞానులతోడి సాంగత్యమే నరకము.

11 అనాద్యవిద్యావాసనయా జాతోఽహ మిత్యాది సంక
ల్పో బంధః పితృమాతృసహోదర దారాపత్య గృహా

రామక్షేత్రాది మమతా సంసారావరణసంకల్పో బన్ధః కర్తృత్వాద్యహంకారసంకల్పో బన్ధః, అణిమాద్యష్టైశ్వర్యాశా సిద్ధ సంకల్పో బన్ధః, సంకల్పమాత్ర సంభవో బన్ధః.

అనాదియగు అజ్ఞానముయొక్క వాసనచే 'నేను జన్మించిన వాఁడను' అను ఈ ప్రకారమ్ములైన సంకల్పములు కలిగియుండుటయే బంధము. తల్లిదండ్రులు, సోదరులు, భార్య, బిడ్డలు, గృహము, ఉద్యానము, పొలము మొదలైన వానియందు మమత్వము కలిగి యుండి సంసారముయొక్క ఆవరణమునుగూర్చిన సంకల్పము కలిగి యుండుటయే బంధము.

కర్తృత్వాదులు, అహంకారము — వీనినిగూర్చిన సంకల్పమే బంధము.

అణిమాది అష్టైశ్వర్యములను గూర్చిన ఆశ, వానినిగూర్చిన సంకల్పము బంధము.

కేవలము సంకల్పమాత్రమే బంధము.

12 నిత్యానిత్య వస్తు విచారా దనిత్యసంసారసుఖదుఃఖ విషయ సమస్త క్షేత్ర మమతాబంధక్షయో మోక్షః.

నిత్యానిత్య వస్తువిచారణచే అనిత్యములైన సంసార సుఖ దుఃఖ విషయములగు సమస్త వస్తువులందును మమకారము నశించు టయే మోక్షము.

13 సర్వశరీరస్థ చైతన్యబ్రహ్మప్రాపకో గురు రుపాస్యః.

సర్వజీవుల శరీరములందున్న చైతన్యబ్రహ్మమును పొందించు గురువు ఉపాసింపఁదగినవాఁడు.

14 సర్వాత్మస్థ స్వసంవిద్రూపవిత్ విద్వాన్.

సర్వుల అంతరంగమున ఉన్న స్వరూపమును (ఆత్మను) ఎఱిఁగినవాఁడే విద్వాంసుఁడు.

15 కర్తృత్వాద్యహంకార భావారూఢో మూఢః.

కర్తృత్వాది అహంకారభావము నాశ్రయించినవాఁడు మూఢుఁడు.

16 బ్రహ్మ సత్యం జగన్మిథ్యేత్యపరోక్షజ్ఞానాగ్నినా బ్రహ్మాద్యైశ్వర్యాశాసిద్ధ సంకల్పబీజసంతాపరూపం తపః.

'బ్రహ్మము సత్యము, జగత్తు మిథ్య' - అను అపరోక్షజ్ఞానరూపమగు అగ్నిచే బ్రహ్మాద్యైశ్వర్యవాంఛయొక్క సంకల్పమును సంతాపముగ దగ్ధమొనర్చుటయే తపస్సు.

17 ప్రాణేంద్రియాద్యంతఃకరణ గుణాదేః పరతరం సచ్చిదానందమయం సర్వసాక్షికం నిత్యముక్త బ్రహ్మ స్థానం పరమం పదమ్.

ప్రాణము, ఇంద్రియములు మొదలైనవానికంటెను; అంతఃకరణముకంటెను, త్రిగుణములకంటెను, పరమైనదియు, సచ్చిదానందస్వరూపమైనదియు, సర్వమునకు సాక్షియైనదియు; నిత్యముక్తమైనదియునగు బ్రహ్మముయొక్క స్థానమే పరమపదము.

18 దేశకాలవస్తు పరిచ్ఛేదరాహిత్య చిన్మాత్రస్వరూపం గ్రాహ్యమ్.

దేశకాలవస్తు పరిచ్ఛేదరహిత చిన్మాత్రస్వరూపమే గ్రహింపఁదగినది.

19 స్వస్వరూపవ్యతిరిక్త మాయామయ బుద్ధీన్ద్రియగోచర జగత్సత్యత్వ చింతన మగ్రాహ్యమ్.

స్వస్వరూప వ్యతిరిక్తమైనదియు, మాయామయములగు బుద్ధీంద్రియములకు గోచరమైనదియు నగు జగత్తు సత్యమను చింతనము గ్రహింపదగినది కాదు.

20 సర్వధర్మాన్ పరిత్యజ్య నిర్మమో నిరహంకారో భూత్వా బ్రహ్మేష్టం శరణ ముపగమ్య 'తత్త్వమసి', 'అహం బ్రహ్మాస్మి', 'సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ', 'నేహ నానాస్తి కించన' ఇత్యాది మహావాక్యార్థానుభవజ్ఞానా ద్బ్రహ్మైవాహమస్మీతి నిశ్చిత్య నిర్వికల్ప సమాధినా స్వతంత్రో యతి శ్చరతి స సన్న్యాసీ స ముక్తః, స పూజ్యః, స యోగీ, స పరమహంసః సోఽవధూతః, స బ్రాహ్మణ ఇతి.

సర్వధర్మములనెల్ల పరిత్యజించి నిర్మముడై, నిరహంకారుడై, తన కిష్టమగు బ్రహ్మమును శరణుజొచ్చి, 'తత్త్వమసి అహంబ్రహ్మాస్మి, సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ, నేహ నానాస్తి కించన'— మొదలైన మహావాక్యములయొక్క అర్థమును అనుభవమునకు తెచ్చుకొనుటవలన 'నేను బ్రహ్మమునే యగుదును' అని నిశ్చయముగా తెలిసి నిర్వికల్ప సమాధియోగముచే స్వతంత్రుడై గూఢ సంచరించుచుండును. అతడే సన్న్యాసి. అతడే ముక్తుడు. అతడే పూజ్యుడు, అతడే యోగి, అతడే పరమహంస, అతడే అవధూత, అతడే బ్రాహ్మణుడు.

30. శుకరహస్యోపనిషత్తు

1 యేనేక్షతే శృణోతీదం జిఘ్రతి వ్యాకరోతి చ,
స్వాద్వస్వాదు విజానాతి తత్ప్రజ్ఞానముదీరితమ్. 3

జీవుడు ఏదేని చూచుచున్నదో, వినుచున్నదో, వాసన చూచుచున్నదో, మాట్లాడుచున్నదో, రుచిని చూచుచున్నదో అదియే ప్రజ్ఞానమని చెప్పబడినది.

2 చతుర్ముఖేన్ద్రదేవేషు మనుష్యాశ్వగవాదిషు,
చైతన్యమేకం బ్రహ్మాతః ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మ మయ్యపి.
3

బ్రహ్మదేవునియందును, ఇంద్రాది దేవతలందును. మనుష్యులందును గుఱ్ఱము, ఆవు మొదలైన జంతువులందును ఏకమైన చైతన్యమే బ్రహ్మము. అందుచే నాయందలి చైతన్యము కూడ బ్రహ్మమే యగును.

3 పరిపూర్ణః పరాత్మాస్మిన్ దేహే విద్యాధికారిణి,
బుద్ధేః సాక్షితయా స్థిత్వా స్ఫురన్నహ మితీర్యతే
3

పరిపూర్ణమైన పరమాత్మ బ్రహ్మజ్ఞానమును పొందుటకు అధికారి యైన ఈ మనుష్యశరీరమునందు, బుద్ధికి సాక్షిగా, నిర్వికారముగ ప్రకాశించుచున్నదై పరమాత్మ 'అహమ్' (నేను) అను పదముచే చెప్పబడుచున్నది.

4 స్వతః పూర్ణః పరాత్మాత్ర బ్రహ్మశబ్దేన వర్ణితః,
అస్మీత్యైక్యపరామర్శ స్తేన బ్రహ్మ భవామ్యహమ్.
3-4

స్వయముగా పరిపూర్ణమైన పరమాత్మ మహావాక్యమునందు బ్రహ్మమను పదముచే చెప్పబడినది. 'అస్మి' అను పదము జీవ బ్రహ్మైక్యమును తెలుపుచున్నది. అందుచే నేను బ్రహ్మమునే అగుదును.

5 ఏక మేవాద్వితీయం స న్నామరూప వివర్జితమ్,
సృష్టేః పురాధునాప్యస్య తాదృక్త్వం తదితీర్యతే.
3-5

సృష్టికి పూర్వము నామరూపములు లేనిది, ఏకమైనది అద్వితీయమైనది అగు ఏ వస్తువు కలదో, ఆ వస్తువు నిర్వికారముగ నిప్పుడును గూడ ఆ స్వభావమునే చెప్పబడుచున్నది.

6 శ్రోతు ర్దేహేన్ద్రియాతీతం వస్త్వత్ర త్వం పదోదితమ్
ఏకతా గ్రాహ్యతేఽసీతి తదైక్య మనుభూయతామ్.
3-6

శ్రోతయొక్క దేహేంద్రియములకంటె అతీతమైన సర్వసాక్షి మహావాక్యమునందు 'త్వం' పదముచే చెప్పబడినది. 'అసి' అను పదముచే ఐక్యము గ్రహింపబడుచున్నది. అట్టి తత్, త్వం పదార్థముల ఐక్యమును ముముక్షువు లనుభవింతురు గాక!

7 స్వప్రకాశాపరోక్షత్వ మయమిత్యుక్తితో మతమ్,
అహంకారాదిదేహాన్తం ప్రత్యగాత్మేతి గీయతే. 3-7

'అయమ్' అను పదముచే ఆత్మ స్వయంప్రకాశస్వరూపము ప్రత్యక్షస్వరూపము - అని అర్థము చెప్పబడినది. అది అహంకారాది అవిద్యాగుణముల స్థూలశరీరము వరకు గల జగత్తునకంత సాక్షిగా నున్న ప్రత్యగాత్మగనే చెప్పబడుచున్నది.

8 దృశ్యమానస్య సర్వస్య జగత స్తత్త్వ మీర్యతే,
బ్రహ్మశబ్దేన తద్బ్రహ్మ స్వప్రకాశాత్మ రూపకమ్. ॥

దృశ్యజగత్తునకెల్ల అధిష్ఠానమగు సత్తత్త్వము 'బ్రహ్మ' శబ్దముచే చెప్పబడుచున్నది. ఆ బ్రహ్మము స్వయంప్రకాశస్వరూపమైన ప్రత్యగాత్మస్వరూపమే యగును.

9 కార్యోపాధి రయం జీవః కారణోపాధిరీశ్వరః,
కార్యకారణతాం హిత్వా పూర్ణబోధో ఽవశిష్యతే. ॥

జీవుడు కార్యోపాధి, ఈశ్వరుడు కారణోపాధి. కార్యకారణ ఉపాధులను విడనాడినచో పూర్ణబోధరూప (ఆత్మవస్తువు) శేషించును.

10 అన్యవిద్యాపరిజ్ఞాన మవశ్యం నశ్వరం భవేత్,
బ్రహ్మవిద్యా పరిజ్ఞానం బ్రహ్మప్రాప్తికరం స్థితమ్. ॥

ఇతరవిద్యలయొక్క పరిజ్ఞానము అవశ్యము నశ్వరము. బ్రహ్మవిద్యయొక్క పరిజ్ఞానము బ్రహ్మమును సంప్రాప్తింపజేయును.

36. పాశుపతబ్రహ్మోపనిషత్తు

విశ్వదానందబోధాయ సర్వద్రష్ట్రే సాక్షిణే,
నమో వేదాన్తవేద్యాయ బ్రహ్మణే ఽనన్తరూపిణే.

సచ్చిదానందస్వరూపమైనదియు, సర్వుల బుద్ధివృత్తులకు సాక్షియైనదియు, వేదాంతవేద్యమైనదియు, అనంతరూపమైనదియు నగు బ్రహ్మమునకు నమస్కారము.

2 యః కశ్చిదాత్మాన మద్వితీయం జాతిగుణక్రియా
హీనం షడూర్మిషడ్భావవికారాది సర్వదోషరహితం
సత్యజ్ఞానానందానంతస్వరూపం స్వయం నిర్వికల్ప
మశేషజగదాధార మశేష భూతాంతర్యామిత్వేన వర్త
మాన మంతర్బహిశ్చాకాశవ దనుస్యూత మఖండా
నందస్వభావ మప్రమేయ మనుభవైకవేద్య మపరోక్ష
తయా భాసమానం కరతలామలకవ త్సాక్షాదపరోక్షీ
కృత్య కృతార్థతయా కామరాగాది దోషరహితశ్శమ
దమాది సంపన్నో భావమాత్సర్య తృష్ణాశా మోహాది
రహితో దంభాహంకారాదిభి రసంస్పృష్టచేతా వర్తతే
ఏవ ముక్తలక్షణో యః స ఏవ బ్రాహ్మణ ఇతి శ్రుతి
స్మృతీతిహాసపురాణాభిప్రాయః అన్యథా హి బ్రాహ్మ
ణత్వ సిద్ధిర్నాస్త్యేవ, సచ్చిదానంద మాత్మాన మద్వి
తీయం బ్రహ్మ భావయే దాత్మానం సచ్చిదానందం
బ్రహ్మ భావయే దిత్యుపనిషత్.

అద్వితీయమును, జాతిగుణక్రియాహీనమైనదియు, షడూర్ములు, షడ్భా గులు మొదలైన షడ్భావవికారములు లేనిదియు, నిర్దోషమైనదియు, సత్యజ్ఞానానందస్వరూపమైనదియు, అశేషజగదాధారమైనదియు, నిర్వికల్ప రహితమైనదియు, ఎన్నిరూపా కల్పనములకు ఆధారమైనదియు, సర్వభూతాంతర్యామియు, ఆకాశమువలె లోపల వెలుపల వ్యాపించినదియు, అఖండానందస్వభావయుక్తమైనదియు, ఊహకు అందని

దియు, అనుభవముచే తెలిసికొనదగినదియు, ప్రత్యక్షముగా గోచరించునదియు నగు పరమాత్మను శరత్కాలాకాశము వలె స్వచ్ఛమైనదిగా సందర్శించి కృతార్థతను జెందె. కామరాగాది దోషములులేనివాడై శమదమాది సద్గుణసంపన్నుడై, మాత్సర్యము, తృష్ణ, ఆశా వ్యామోహము, దంభము, అహంకారము మొదలైన దుర్గుణములు లేనివాడై యుండువాడే, ఇట్టి పూర్వోక్తలక్షణములు కలిగియుండు వాడే బ్రాహ్మణుడని వేద, శాస్త్ర, పురాణ, ఇతిహాసములయొక్క అభిప్రాయము. ఇట్టి లక్షణములు కలిగియుండుటచేతప్ప మరియొక విధముగా బ్రాహ్మణత్వము సిద్ధించదు. సచ్చిదానందమును అద్వయమును అనిర్వాచ్యమైనట్టి బ్రహ్మమును ధ్యానించవలయును.

37. తేజోబిందూపనిషత్తు

1 యుక్తాహారో జితక్రోధో జితసంగో జితేన్ద్రియః,
నిర్ద్వన్ద్వో నిరహంకారో నిరాశీ రపరిగ్రహః. 1-3

నియమితాహారము కలవాడవై, క్రోధమును జయించినవాడవై, సంగరహితుడవై, ఇంద్రియజయము కలవాడవై, ద్వంద్వరహితుడవై, అహంకారవర్జితుడవై, ఆశారహితుడవై పరిగ్రహము లేనివాడవై బ్రహ్మమును తెలిసికొనుము.

2 పరం గుహ్యతమం విద్ధి హ్యస్తతన్ద్రో నిరాశ్రయః.
1.5

తంద్రను (సోమరితనమును) పోగొట్టుకొని, నిరాశ్రయుడవై అత్యంత రహస్యమైన బ్రహ్మమును తెలిసికొనుము.

3 ఉపాధిరహితం స్థానం వాఙ్మనోఽతీత గోచరమ్. 1.7

పరబ్రహ్మముయొక్క - స్థానము ఉపాధిరహితమైనది. మఱియు వాక్కునకు మనస్సునకు అతీతమైనది. విశుద్ధమైన బుద్ధికి గోచరించునది అయియున్నది.

4 అశూన్యం శూన్యభావం తు శూన్యాతీతం హృది స్థితమ్. 1.10

ఆ బ్రహ్మము శూన్యము కానిది, (దృశ్య) శూన్యమైనది. శూన్యాతీతమైనది. సమస్త ప్రాణుల హృదయమునం దున్నదియై యున్నది.

5 యమో హి నియమ స్త్యాగో మౌనం దేశశ్చ కాలతః,
అసనం మూలబన్ధశ్చ దేహసామ్యం చ దృక్ స్థితిః
1.15

6 ప్రాణసంయమనం చైవ ప్రత్యాహారశ్చ ధారణా,
ఆత్మధ్యానం సమాధిశ్చ ప్రోక్తాన్యంగాని వై క్రమాత్
1.16

యమము, నియమము, త్యాగము, మౌనము, దేశము, కాలము, ఆసనము, మూలబంధము, దేహసామ్యము, దృక్స్వరూపమునందు స్థితి, ప్రాణసంయమనము, ప్రత్యాహారము, ధారణ, ఆత్మధ్యానము, సమాధి - అనునవి క్రమముగ యోగమునకు అంగములుగ చెప్పబడినవి.

7 సర్వం బ్రహ్మేతి వై జ్ఞానా దింద్రియగ్రామ సంయమః
యమో ఉయమితి సంప్రోక్తో ఉభ్యసనీయో ముహు
ర్ముహుః. 1.17

‘ సమస్తము బ్రహ్మమే ’ అను జ్ఞానముచే ఇంద్రియములను నిగ్రహించుట యమము అని చెప్పబడినది. దీనిని మాటిమాటికి అభ్యసించవలయును.

8 సజాతీయ ప్రవాహశ్చ విజాతీయ తిరస్కృతిః,
నియమో హి పరానన్దో నియమాత్క్రియతే బుధైః.
1-18

సజాతీయభావప్రవాహము (మనశ్శాంతికి తోడ్పడు భావములు) కలిగియుండి విజాతీయ భావములను (మనశ్శాంతికి భంగకరములైన భావములను) నిరస్కరించుట నియమమని చెప్పబడినది. ఇది పరమానందకరమైనది. విజ్ఞులు నియమముతో దీనిని ఆచరించుదురు.

9 త్యాగః ప్రపంచరూపస్య సచ్చిదాత్మావలోకనాత్,
త్యాగో హి మహతాం పూజ్య స్సద్యో మోక్షప్రదా
యకః. 1-10

సచ్చిదాత్మయొక్క అవలోకనముచే ప్రపంచరూపమును సంపూర్ణముగ తలంచి త్యజించివేయుట త్యాగమని చెప్పబడును. ఇది మహాత్ములకు పూజ్యమైనదియు, తక్షణమే మోక్షమును కలుగజేయునదియు అయియున్నది.

10 యస్మాద్వాచో నివర్తన్తే అప్రాప్య మనసా సహ,
యన్మౌనం యోగిభి ర్గమ్యం తద్భవే త్సర్వదా బుధః
1-20

ఏ ఆత్మను పలుకలేక వాక్కులు, మనస్సుతోకూడ వెనుకకు మరలుచున్నవో, యోగులు పొందదగిన స్థానమేదో, అట్టి మౌనమును విజ్ఞుడు సదా సేవించుచుండవలెను.

ఇతి వా తద్భవేన్మౌనం సర్వం సహజసంజ్ఞితమ్,
గిరా మౌనం తు బాలానామయుక్తం బ్రహ్మవాదినామ్.
1-22

సహజమైన ఈ మౌనమే సర్వసమ్మతము. వాక్కుచే మౌనము బాలు(రకు సామాన్యులకే) తగును. అది బ్రహ్మనిష్ఠులకు అయుక్తమైనది

ఆదావన్తే చ మధ్యే చ జనో యస్మిన్న విద్యతే,
యేనేదం సతతం వ్యాప్తం స దేశో విజనః స్మృతః.
1-23

ఆదియందును, అంతమందును, మధ్యమందును జనులు లేనిది ఏదో, దేనిచే ఈ జగత్తు వ్యాప్తమైయున్నదో, అది నిర్జనప్రదేశమని చెప్పబడినది.

కల్పనా సర్వభూతానాం బ్రహ్మాదీనాం నిమేషతః,
కాలశబ్దేన నిర్దిష్టం హ్యఖండానంద మద్వయమ్ 1-24

సమస్త జీవులయొక్కయు, బ్రహ్మాది దేవతల యొక్కయు చేసెడి నిమేషకాలములను ఏది గణించుచున్నదో, అట్టి అద్వితీయ అఖండానందమైన బ్రహ్మ కాలమను శబ్దముచే నిర్దేశింపబడినది.

సుఖేనైవ భవేద్యస్మిన్నజస్రం బ్రహ్మచిన్తనమ్,
ఆసనం తద్విజానీయాదన్యత్సుఖవినాశనమ్. 1-25

దేనియందు సదా బ్రహ్మచింతనము సుఖముగా జరుగునో, అదియే ఆసనమని గ్రహింపవలెను. ఇతరమైన ఆసనము సుఖనాశకము.

15 యన్మూలం సర్వలోకానాం యన్మూలం చిత్తబంధనమ్,
మూలబంధ స్సదా సేవ్యో యోగ్యో౽సౌ బ్రహ్మవాది
నామ్. 1_27

సమస్త లోకములకు మూలమైనదియు, చిత్తనిగ్రహమునకు మూలకారణమైనదియు అగు మూలబంధము సదా సేవింపదగినది. ఇది బ్రహ్మనిష్ఠులకు తగినది.

16 అంగానాం సమతాం విద్యాత్ సమే బ్రహ్మణి లీయతే,
నో చే న్నైవ సమానత్వ మృజుత్వం శుష్కవృక్షవత్.
1_28

మనస్సు సమమైన బ్రహ్మమునందు లీనమగుటకు ఉపకరించునదియే అంగసమత్వమని తెలియవలయును. అది లేనిచో సమత్వము కలుగదు. దేహము ఋజువుగా కూర్చుండుట శుష్కవృక్షమువలె నుండును.

17 దృష్టిం జ్ఞానమయీం కృత్వా
పశ్యేద్బ్రహ్మమయం జగత్,
సా దృష్టిః పరమోదారా
ననాసాగ్రావలోకినీ. 1_29

దృష్టిని జ్ఞానమయముగ నొనర్చి, జగత్తును బ్రహ్మమయముగ గాంచవలెను. అట్టి దృష్టియే మహోదారమైనది కాని నాసికాగ్రదృష్టి కాదు.

18 ద్రష్టృదర్శనదృశ్యానాం విరామో యత్ర వా భవేత్,
దృష్టి స్తత్రైవ కర్తవ్యా న నాసాగ్రావలోకినీ. 1_30

ద్రష్ట, దర్శనము, దృష్టి అనువానికి ఎచట విరామము కలుగునో, అచటనే దృష్టిని నిలుపవలెను గాని నాసికాగ్రమునందు కాదు.

19 చిత్తాది సర్వభావేషు బ్రహ్మత్వేనైవ భావనాత్,
నిరోధ స్సర్వవృత్తీనాం ప్రాణాయామ స్స ఉచ్యతే. 1-31

చిత్తము మొదలైన సమస్త పదార్థములందును బ్రహ్మత్వమును భావించుటవలన, చిత్తవృత్తులన్ని నిరోధించుట ప్రాణాయామమని చెప్పబడును.

20 నిషేధనం ప్రపంచస్య రేచకాఖ్య స్సమీరితః,
బ్రహ్మైవాస్మీతి యా వృత్తిః పూరకో వాయురుచ్యతే. 1-32

జగత్తును నిషేధించుట రేచకమని చెప్పబడినది. 'నేను బ్రహ్మమును' అను వృత్తి పూరకమని చెప్పబడుచున్నది.

21 తత స్తద్వృత్తి నైశ్చల్యం కుంభకం ప్రాణసంయమః,
అయం చాపి ప్రబుద్ధానా మజ్ఞానాం ఘ్రాణపీడనమ్.

'నేను బ్రహ్మమును' అను వృత్తి నిశ్చలముగా నిలుచుట కుంభకమను ప్రాణాయామముగా చెప్పబడినది. ఇది జ్ఞానులాచరించు ప్రాణాయామము. అజ్ఞానులు చేయునది నాసికాపీడనమగును.

22 విషయేష్వాత్మతాం దృష్ట్వా మనస శ్చిత్తరంజకమ్,
ప్రత్యాహార స్స విజ్ఞేయోఽభ్యసనీయో ముహుర్ముహుః. 1-34

విషయములందును ఆత్మస్వరూపమును గాంచి మనోమందమునకుండుట ప్రత్యాహారమని యెఱుంగవలెను. దీనిని సాధకులు మాటిమాటికి అభ్యాసము చేయవలెను.

23 యత్ర యత్ర మనో యాతి బ్రహ్మణస్తత్రదర్శనాత్
మనసా ధారణం చైవ ధారణా సా పరా మతా 1-35

మనస్సు ఎచటెచటికి పోవునో, అచటచట బ్రహ్మమును దర్శించుటవలన మనసా బ్రహ్మమును ధరించుట శ్రేష్ఠమైన ధారణ యగును.

24 బ్రహ్మైవాస్మీతి సద్వృత్త్యా నిరాలంబతయా స్థితిః
ధ్యానశబ్దేన విఖ్యాతః పరమానందదాయకః 1-36

'నేను బ్రహ్మమునే అయియున్నాను' అను సద్వృత్తిచే నిరాధారముగ నుండుట ధ్యానమని ప్రసిద్ధికెక్కినది. అది పరమానందదాయకమైనది.

25 నిర్వికారతయా వృత్త్యా బ్రహ్మాకారతయా పునః
వృత్తివిస్మరణం సమ్యక్ సమాధిరభిధీయతే. 1-37

వికారములులేని బ్రహ్మాకారవృత్తిచే 'నేను బ్రహ్మమును' అను భావము గల్గి ఆ వృత్తియు నశించుట లేకుండుట సమాధి యని చెప్పబడుచున్నది.

26 ఇమం చాకృత్రిమానందం తావత్సాధు సమభ్యసేత్,
లక్ష్యో యావత్క్షణాత్పుంసః ప్రత్యక్త్వం సంభవే
త్స్వయమ్. 1-38

అప్రాకృతమైన ఈ ఆనందమును బ్రహ్మసాక్షాత్కారమునను లక్ష్యము కలుగు వఱకును సాధకుడు తప్పక అభ్యసించుచుండ వలెను.

27 సమాధౌ క్రియమాణే తు
విఘ్నాన్యాయాన్తి వై బలాత్,
అనుసంధానరాహిత్య
మాలస్యం భోగలాలసమ్. 1.40

28 లయః స్తమశ్చ విక్షేప స్తేజః స్వేదశ్చ శూన్యతా,
ఏవం హి విఘ్నబాహుల్యం త్యాజ్యం బ్రహ్మవిశారదైః.
1.41

సమాధిని అభ్యసించునప్పుడు కొన్ని విఘ్నములు వాటిల్లు చుండును. అవి ఏవి యనిన - అనుసంధానము (ధ్యానము) చేయకుండుట, సోమరితనము, భోగలాలసత్వము, నిద్ర, తమోగుణము కలుగుట, విక్షేపము, ఉష్ణము, చెమట, శూన్యత్వము - ఈ ప్రకారముగైన విఘ్నములు అన్నిటిని బ్రహ్మనిష్ఠులు త్యజించివేయవలెను.

29 భావవృత్త్యా హి భావత్వం
శూన్యవృత్త్యా హి శూన్యతా,
బ్రహ్మవృత్త్యా హి పూర్ణత్వం
తయా పూర్ణత్వ మభ్యసేత్. 1.42

భావవృత్తిచే భావము కలుగును. శూన్యవృత్తిచే శూన్యత్వము కలుగును. బ్రహ్మవృత్తిచే పూర్ణత్వము కలుగును. కావున బ్రహ్మనిష్ఠులు పూర్ణత్వమును అభ్యసింపవలెను.

30 యో హి వృత్తిం విహాయైనాం
బ్రహ్మాఖ్యాం పావనీం పరామ్,
వృథైవ తే తు జీవన్తి
పశుభిశ్చ సమా నరాః. 1-43

ఎవరు పవిత్రమైనను ఈ బ్రహ్మవృత్తిని వదలి సంచరించుచుందురో, వారు పశుప్రాయులై వ్యర్థముగ జీవించువారే యగుదురు.

31 యే హి వృత్తిం విజానన్తి జ్ఞాత్వా వై వర్ధయన్తి యే,
తే వై సత్పురుషా ధన్యా వన్ద్యాస్తే భువనత్రయే.
1.44

ఎవరు ఈ బ్రహ్మవృత్తిని యెఱుంగుదురో, ఎఱిఁగి దానిని వృద్ధిపొందింపఁజేయుదురో వారే సజ్జనులు. వారే ముల్లోకములందును ధన్యులు. వారే వంద్యులు నగుదురు.

32 యేషాం వృత్తిః సమా వృద్ధా పరిపక్వా చ సా పునః,
తే వై సద్బ్రహ్మతాం ప్రాప్తా నేతరే శబ్దవాదినః.
1-45

ఎవరియొక్క బ్రహ్మవృత్తి సమమై, అభివృద్ధినొందినదై, పరిపక్వమైయుండునో, అట్టివారే సద్బ్రహ్మత్వమును పొందినవారగుదురు. ఇతరులగు శబ్దవాదులు కారు.

33 కుశలా బ్రహ్మవార్తాయాం వృత్తిహీనాః సురాగిణః,
తేఽప్యజ్ఞానతయా నూనం పునరాయాన్తి యాన్తి చ
1-46

బ్రహ్మమునందున్ని కేవలము నలుసటయుండు నిపుణులును, బ్రహ్మవృత్తి లేనివారును, విషయముల మునుగు అనురాగము కల వారును అజ్ఞానులే యగుదురు. వారు నిక్కముగ జననమరణము లను పొందుచుందురు.

34 నిమిషార్ధం న తిష్ఠన్తి వృత్తిం బ్రహ్మమయీం వినా,
యథా తిష్ఠన్తి బ్రహ్మాద్యాః సనకాద్యాః శుకాదయః.
1-47

బ్రహ్మదేవుడు మొదలైనవారు, సనకాదులు, శుకాదులు బ్రహ్మమయమగు వృత్తిలేకుండ ఒక్క అర్ధనిమిషమైనను ఉండరు.

35 అథ శుద్ధం భవేద్వస్తు యద్వై వాచామగోచరమ్,
ఉదేతి శుద్ధచిత్తానాం వృత్తిజ్ఞానం తతః పరమ్. 1-49

చిత్తము శుద్ధముగా నున్నవారికి వాక్కునకు అగోచరమగు బ్రహ్మమునందున్న వృత్తి కలుగును. తరువాత బ్రహ్మజ్ఞానము, బ్రహ్మప్రాప్తి కలుగును.

36 భావితం తీవ్రవేగేన యద్వస్తు నిశ్చయాత్మకమ్,
దృశ్యం హ్యదృశ్యతాం నీత్వా బ్రహ్మాకారేణ చిన్తయేత్
1-50

తీవ్రవేగముతో ఏ వస్తువు భావింపబడునో, అది నిశ్చయముగ అనుభవింపబడగలదు. కావున బ్రహ్మమును కూడ తీవ్రముగ భావింపవలయును. దృశ్యమును అదృశ్యముగా భావించి దానిని బ్రహ్మాకారముగ చింతన చేయవలెను.

37 విద్వాన్నిత్యం సుఖే తిష్ఠేద్ధియా చిద్రసపూర్ణయా,
1-51

బుద్ధిమంతుడు చిరదసప్రాప్తునగు బుద్ధితో కూడి సదా ఆత్మ సుఖమందే నిలుకడ కలిగియుండవలెను.

38 అఖండైకరసం సర్వం చిన్మాత్రమితి భావయేత్.
2-23

ఈ సమస్త జగత్తు అఖండైకరసస్వరూపమైనదియు, చిన్మాత్రమనియు భావన చేయవలెను.

39 పరబ్రహ్మస్వరూపోఽహం పరమానంద మస్మ్యహమ్.
కేవలం జ్ఞానరూపోఽహం కేవలంపరమోఽస్మ్యహమ్.
3-1

నేను పరబ్రహ్మస్వరూపుడను, పరమానందస్వరూపుడను, కేవలము జ్ఞానస్వరూపుడను, కేవలము పరమాత్మస్వరూపుడను అయియున్నాను.

40 దేహభావవిహీనోఽస్మి చిన్తాహీనోఽస్మి సర్వదా.
చిత్తవృత్తివిహీనోఽహం చిదాత్మైకరసోఽస్మ్యహమ్
3-14

నేను దేహాభిమానరహితుడను, చింతావర్జితుడను, సంకల్పాధిష్ఠానరహితుడను, సదా చిద్ఘన ఆత్మస్వరూపుడను అయియున్నాను.

41 సర్వదృశ్యవిహీనోఽహం దృగ్రూపోఽస్మ్యహమేవ హి,
సర్వదా పూర్ణరూపోఽస్మి నిత్యతృప్తోఽస్మ్యహం సదా.
3-15

నేను సర్వదృశ్యరహితుడను, దృగ్రూపుడను, సదా పరిపూర్ణరూపుడను, నిత్యతృప్తుడను అయియున్నాను.

42 అహమేవ మహానాత్మా హ్యహమేవ పరాత్పరః,
అహ మన్యవదాభామి హ్యహమేవ శరీరవత్. 3–17

నేను మహాత్మక ఆత్మస్వరూపుడను, పరాత్పరుడను. నేను మరియొకనివలె తోంచుచున్నాను. నేను శరీరమువలె తోంచుచున్నాను. (వాస్తవముగ శరీరమును కాను. నేను అశరీరాత్మను.)

43 మయాతిరిక్తం యద్యద్వా తత్తన్నాస్తీతి నిశ్చిను,
అహం బ్రహ్మాస్మి సిద్ధోఽస్మి నిత్యశుద్ధోఽస్మ్యహం సదా.
3–20

నాకంటె (ఆత్మకంటె అన్యమైనది ఏదియు లేదని నిశ్చయింపుము. నేను బ్రహ్మమును, సిద్ధుడను, నిత్యశుద్ధుడను అయియున్నాను.

44 స్వచైతన్యే స్వయం స్థాస్యే స్వాత్మరాజ్యే సుఖే రమే
స్వాత్మసింహాసనే స్థిత్వా స్వాత్మనోఽన్య న్న చింతయే
3 25

నేను నా చైతన్యమందు నిలచియుందును. స్వాత్మరాజ్యమందు సుఖముగా క్రీడింతును. స్వాత్మసింహాసనముపై ఆసీనుడనై స్వాత్మకంటె ఇతరమైనదానిని దేనిని చింతింపను.

45 బ్రహ్మమాత్ర మిదం సర్వం
బ్రహ్మణోఽన్య న్న కించన,
తదేవాహం సదానందం
బ్రహ్మైవాహం సనాతనమ్. 3-31

ఈ సమస్తము బ్రహ్మము మాత్రమే అయియున్నది. బ్రహ్మముకంటె వేరుగ ఇచట ఒకింతైనను లేదు. సదానందమై, సనాతనమైనట్టి ఆ బ్రహ్మమే నేను అయియున్నాను.

46 దేహత్రయ మన ద్విద్ధి కాలత్రయ మసత్సదా,
గుణత్రయ మసద్విద్ధి హ్యహం సత్యాత్మక శ్శుచిః. 3-49

దేహత్రయమును అసత్యమని యెఱుఁగుము. అట్లే కాలత్రయమును, గుణత్రయమును సదా అసత్యమని తెలిసికొనుము. నేను (ఆత్మ) సత్యస్వరూపుఁడను. శుచిస్వరూపుఁడను.

47 స్వాత్మమంత్రం సదా పశ్యే
త్స్వాత్మ మంత్రం సదాఽభ్యసేత్. 3-59

స్వాత్మమంత్రమును సదా చూడవలెను. స్వాత్మ మంత్రమును సదా అభ్యసించవలెను.

48 అహం బ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం
దృశ్యపాపం వినాశయేత్,
అహం బ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం
ద్వైతదుఃఖం వినాశయేత్. 3-62

'అహంబ్రహ్మాస్మి' (నేను బ్రహ్మమును) అను ఈ మంత్రము దృశ్యపాపమును నశింపజేయును. 'అహంబ్రహ్మాస్మి' అను ఈ మంత్రము ద్వైతదుఃఖమును నశింపజేయును.

49 అహం బ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం
సర్వవ్యాధీన్ వినాశయేత్,
అహం బ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం
సర్వశోకం వినాశయేత్. 3-65

'అహం బ్రహ్మాస్మి' అను ఈ మంత్రము సమస్త పాపములను తొలగించును. అహంబ్రహ్మాస్మి అను ఈ మంత్రము దుఃఖము నంతయు నశింపజేయును.

50 ఆనందఘనమహోఽస్మి
పరానందఘనో ఽస్మ్యహమ్
యస్య దేహాదికం నాస్తి
యస్య బ్రహ్మేతి నిశ్చయః,
పరమానందపూర్ణో యః
స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే. 4-3

నేను ఆనందఘనస్వరూపుడను, పరానందఘనుడను. ఎవనికి దేహాదికము లేదో, ఎవనికి తాను బ్రహ్మమను నిశ్చయము కలదో, ఎవడు పరమానందపరిపూర్ణుడై యుండునో, అట్టివాడు జీవన్ముక్తుడని చెప్పబడును.

51 న మే దేహః కదాచిద్వా న మే ప్రాణాదయః క్వచిత్
న మే మాయా న మే కామో న మే క్రోధః పరో
ఽస్మ్యహమ్. 4-8

నాకు దేహము ఎప్పుడును లేదు. ప్రాణాదులున్ను ఎప్పుడును లేవు. నాకు మాయగాని, కామముగాని, క్రోధముగాని లేవు. నేను పరమగు ఆత్మను అయియున్నాను.

52 న మే జరా న మే బాల్యం న మే యౌవన మణ్వపి,
అహం బ్రహ్మాస్మ్యహం బ్రహ్మాస్మ్యహం బ్రహ్మేతి
నిశ్చయః 4-29

నాకు వార్ధక్యము లేదు. బాల్యము లేదు. నాకు యౌవనము అణుమాత్రమైనను లేదు. 'నేను బ్రహ్మమును; మహాత్ముడనైన నేను బ్రహ్మమును' అను నిశ్చయము కలవాడనై అయియున్నాను.

53 స్వయమేవ స్వయం పశ్యే
త్స్వాత్మరాజ్యే సుఖీ వసేత్,
స్వాత్మానందం స్వయం భుక్త్వా
స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే. 4.31

స్వయముగనే తన్ను (ఆత్మను) తాను చూచుకొనవలయును. స్వాత్మరాజ్యమున సుఖముగ నివసింపవలెను. ఎవడు స్వాత్మానందమును స్వయముగ అనుభవించునో అట్టివాడు జీవన్ముక్తుడని చెప్పబడును.

54 కేవలః పరమాత్మాహం కేవలో జ్ఞానవిగ్రహః,
సత్తామాత్ర స్వరూపాత్మా నాస్తి కించి జ్జగద్భయమ్
4.45

నేను కేవలుడను పరమాత్ముడను. కేవలుడను జ్ఞానస్వరూపుడను. సత్తామాత్ర స్వరూపాత్ముడను. నాకు జగత్తువలన కొంచెమైనను భయము లేదు.

55 నిత్యప్రత్యక్షరూపోఽహం నిత్యప్రత్యక్షనిర్ణయః. 4.70

ముక్తుడనైన నాకు నిత్యము గోచరమగు ప్రత్యక్షస్వరూపము కలవాడను, నిత్యము ప్రత్యక్షమైన నిర్ణయము కలవాడను అయియున్నాను.

56 ఆత్మాన మేవ వీక్షస్వ ఆత్మానం బోధయ స్వకమ్,
స్వ మాత్మానం స్వయం భుంక్ష్వ స్వస్థో భవ షడానన
4-80

ఓ మహాత్మా! నీవు సత్యము నీ ఆత్మయే కాంచుము. నీ ఆత్మనే ఎఱుంగుము. నీ ఆత్మనే అనుభవింపుము. స్వస్థుడవు కమ్ము.

57 అనాత్మేతి జగద్వాపి నాస్తి నాస్తీతి నిశ్చను,
సర్వసంకల్ప శూన్యత్వా త్సర్వకార్య వివర్జనాత్.
5_16

ఈ జగత్తే అనాత్మయనియు, ఇది లేదు, లేదు అనియు నిశ్చయించుము. నీవు సర్వసంకల్పశూన్యుడవు, సర్వకార్య వివర్జితుండవు కమ్ము.

58 చిత్తాభావా చ్చింతనీయం దేహాభావా జ్జరా న చ,
పాదాభావా ద్గతి ర్నాస్తి హస్తాభావాత్క్రియా న చ.
5_19

చిత్తాభావమువలన చింతనీయము లేదు. దేహాభావమువలన ముసలితనము లేదు. పాదములు లేనందువలన గమనము లేదు. హస్తములు లేనందువలన క్రియలేదు.

59 మృత్యు ర్నాస్తి జనాభావా
ద్బుద్ధ్యభావా త్సుఖాదికమ్. 5_20

జననము లేకపోవుటచే మృత్యువు లేదు. బుద్ధి లేకపోవుటచే సుఖదుఃఖాదులు లేవు.

60 ఇదం ప్రపంచం నాస్త్యేవ
నోత్పన్నం నో స్థితం క్వచిత్. 5-31

ఈ ప్రపంచము వాస్తవముగ లేదు. ఇది ఉత్పన్నము కాలేదు. స్థితిగల్గియుండలేదు.

61 చిత్తం ప్రపంచ మిత్యాహు ర్నాస్తి నాస్త్యేవ సర్వదా
న ప్రపంచం న చిత్తాది నాహంకారో న జీవకః 5.32

చిత్తమే ప్రపంచమని చెప్పబడినది. అట్టి ప్రపంచము వాస్తవముగ ఎన్నడును లేనేలేదు. ప్రపంచముకాని, చిత్తాదులు కాని, అహంకారముకాని, జీవుడు కాని లేడు.

62 మాయాకార్యాదికం నాస్తి
మాయా నాస్తి భయం న హి,
కర్తా నాస్తి క్రియా నాస్తి
శ్రవణం మననం న హి, 5.33

మాయాకార్యాదులులేవు. మాయలేదు. కావున భయము లేదు. కర్తలేడు, క్రియలేదు. శ్రవణము లేదు. మననము లేదు.

63 వాచా వదతి యత్కించి త్సంకల్పైః కల్ప్యతే క్వచిత్
మనసా చిన్త్యతే యద్య త్సర్వం మిథ్యా న సంశయః
5.45

వాక్కుచేత చెప్పబడునదియు, సంకల్పములచే సంకల్పింపబడునదియు, మనస్సుచేత చింతింపబడునదియు నగు సమస్తము మిథ్యయే అయియున్నది. ఇందు సంశయము లేదు.

64 అనేకకోటి బ్రహ్మాండం సర్వం మిథ్యేతి నిశ్చిను.
5.54

అనేకకోట్ల బ్రహ్మాండములన్నియు మిథ్యయని నిశ్చయింపుము.

65 త్వమేవ పరమాత్మాసి త్వమేవ పరమో గురుః.
5.58

27. తేజోబిందూపనిషత్తు

[illegible]

66 ఆనందోఽసి పరోఽసి త్వమేక ఏవాద్వితీయకః,
చిద్ఘనానందరూపోఽసి పరిపూర్ణస్వరూపకః. 5.66

ఆనందమవు నీవు. నీవు పరుడవు. నీవు ఏకాకివి. అద్వితీయుడవు. చిద్ఘనానందరూపుడవు. పరిపూర్ణస్వరూపుడవు.

67 దేహోఽహమితి సంకల్పో మహత్సంసార ఉచ్యతే,
దేహోఽహమితి సంకల్పం తద్బంధమితి చోచ్యతే.
5.90

68 దేహోఽహమితి సంకల్పం తద్దుఃఖమితి చోచ్యతే,
దేహోఽహమితి యజ్జ్ఞానం తదేవ నరకం స్మృతమ్.
5.91

'నేను దేహమును' అను సంకల్పమే మహాసంసారము, అదియే బంధము, అదియే దుఃఖము, అదియే నరకము అని చెప్పబడినది.

69 మన ఏవ జగత్సర్వం మన ఏవ మహారిపుః,
మన ఏవ హి సంసారో మన ఏవ జగత్త్రయమ్. 5.98

70 మన ఏవ మహద్దుఃఖం మన ఏవ జరాదికమ్. 5.99

మనస్సే ఈ జగత్తంతయు. మనస్సే మహాశత్రువు. మనస్సే సంసారము. మనస్సే ముల్లోకములు. మనస్సే మహాదుఃఖము. మనస్సే వార్ధక్యాదులు.

71 జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్త్యాది మనోమయ మితీరితమ్,
5.103

జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్త్యాదు లన్నియు మనోమయములని చెప్పఁబడినవి.

72 న సత్త్వం న భయం ద్వైతం
న వృక్ష స్తృణ పర్వతాః. 6-11

ఈ సత్త్వమున్ను (వృక్షము) లేదు. భయము లేదు. ద్వైతము లేదు. వృక్షములు, తృణములు, పర్వతములు లేవు.

73 బ్రహ్మైవ సర్వం నాన్యోఽస్తి
తదహం తదహం తథా,
తదేవాహం తదేవాహం
బ్రహ్మైవాహం సనాతనమ్, 6-31

సమస్తము బ్రహ్మమే. మఱియొకటి లేదు. ఆ బ్రహ్మము నేను. ఆ బ్రహ్మము నేనే. నేను సనాతనమైన బ్రహ్మమును.

74 బ్రహ్మైవాహం న సంసారీ
బ్రహ్మైవాహం న మే మనః. 6-32

నేను బ్రహ్మమునే. నేను సంసారిని కాను. నాకు మనస్సు లేదు.

75 శివ శివ సదా బ్రహ్మ సచ్చిదానంద మస్మ్యహమ్,
సర్వం బ్రహ్మమయం ప్రోక్తం సర్వం బ్రహ్మమయం
జగత్. 6-38

ఇప్పుడు నేనా బ్రహ్మనే అయియున్నాను. నేను సచ్చిదానందమును. సమస్తము బ్రహ్మమనుమాట చెప్పబడినది. ఈ జగ త్తంతయు బ్రహ్మమయమే అయియున్నది.

76 స్వయం బ్రహ్మ న సందేహ స్స్వస్మాదన్య న్న కించన
సర్వమాత్మైవ శుద్ధాత్మా సర్వం చిన్మాత్ర మద్వయమ్ 6-39

నేను స్వయముగ బ్రహ్మమును. ఇట సందేహము లేదు. నాకంటె అన్యముగ కించిత్తైనను లేదు. సమస్తము చిన్మాత్రమై, అద్వయమైనట్టి, శుద్ధాత్మగా అయియున్నది.

77 ఆనందం పరమానంద మన్యత్కించిన్న కించన 6-42

అంతయు ఆనందమే, పరమానందమే. మఱియొకటి ఏదియు కించిత్తైనను లేదు.

78 చైతన్యమాత్ర మోంకారం బ్రహ్మైవ సకలం స్వయమ్
అహమేవ జగత్సర్వ మహమేవ పరం పదమ్. 6-43

ఓంకారము చైతన్యమాత్రమే అయియున్నది. అంతయును స్వయముగ బ్రహ్మమే యగును. నేనే ఈ జగత్తంతయును. నేనే పరమగు ఆత్మపదమును.

79 అహమేవ గుణాతీత అహమేవ పరాత్పరః.
అహమేవ పరం బ్రహ్మ అహమేవ గురోర్గురుః.6-44

నేను గుణాతీతుడను. నేనే పరాత్పరుడను. నేనే పర బ్రహ్మమును. నేనే గురోర్గురువును.

80 ఆత్మనోఽన్యా గతి ర్నాస్తి సర్వమాత్మమయం జగత్
ఆత్మనో ఽన్యన్న హి క్వాపి ఆత్మనో ఽన్యత్తృణం
న హి. 6-46

ఆత్మ తప్ప వేఱొకగతి లేదు. జగత్తంతయు ఆత్మమయము అయియున్నది. ఆత్మ కన్యమగ ఎచటను ఏమియును లేదు. ఆత్మ కంటె వేఱుగ తృణమైనను లేదు.

81 యత్కించిద్దృశ్యతే లోకే యత్కించిద్భాష్యతే జనైః
6-52

యత్కించిద్భుజ్యతే క్వాపి తత్సర్వ మసదేవ హి.
6-53

ఈ ప్రపంచమున ఏది కనుపించుచున్నదో, జనులచే ఏది మాట్లాడబడుచున్నదో, ఏది భుజింపబడుచున్నదో, అదియంతయు అసత్తే (లేనిది) అయియున్నది.

82 సచ్చిదానందమాత్రోఽహ మనుత్పన్న మిదం జగత్
ఆత్మైవాహం చిదానందో నాన్యాస్సంసారదృష్టయః
6-58

నేను సచ్చిదానందమాత్రుడను. ఈ జగత్తు ఉత్పన్నమే కాలేదు. చిదానందస్వరూపుడను ఆత్మనే నేను. ఇతరములగు సంసారదృష్టు లెవ్వియును లేవు.

83 అహమేవ హరిస్సాక్షా దహమేవ సదాశివః.
శుద్ధచైతన్య భావోఽహం శుద్ధసత్త్వానుభావనః. 6-64

నేనే సాక్షాత్తు హరిని. నేనే సదాశివుడను. నేను శుద్ధ చైతన్యస్వరూపుడను. స్వచ్ఛసత్త్వమునందలి అనుభవము కలవాడను.

84 మత్తోఽన్య ద్వస్తి చేన్మిథ్యా యథా మరుమరీచికా,
వన్ధ్యాకుమారవచనే భీతిశ్చే దస్తి కించన. 6.73

నాకంటె వేఱుగ వస్తు ఉన్నచో అది ఎండమావులవలె మిథ్యయే యగును. గొడ్రాలికొడుకు మాటలయందు భయము కలుగునా?

85 అజ కుక్షౌ జగన్నాస్తి హ్యాత్మకుక్షౌ జగన్నహి. 6-98

(బ్రహ్మదేవుని ఉదరమునందు జగత్తులేదు. ఆత్మ వస్తువుయందు (ఉదరమందు) జగత్తులేదు.

86. మాయాకార్య మిదం భేద మస్తి చేద్బ్రహ్మభావనమ్,
దేహోఽహమితి దుఃఖం చేద్బ్రహ్మాహ మితి నిశ్చయః
6.100

మాయాకార్యమగు ఈ భేదము ఎప్పుడైనను స్ఫురించినచో వెంటనే బ్రహ్మభావన చేయవలెను. 'నేను దేహమును' అను భావనచే దుఃఖము కలుగుచో వెంటనే 'నేను బ్రహ్మమును' అను నిశ్చయమును గావింపవలయును.

87 అహం బ్రహ్మేతి నిశ్చిత్య అహంభావం పరిత్యజ,
సర్వమేవ లయం యాతి సుప్తహస్తస్థ పుష్పవత్ 6.104

'నేను బ్రహ్మమును' అని నిశ్చయించి అహంభావమును పరిత్యజింపుము. అప్పుడు నిద్రించువాని చేతియందలి పుష్పమువలె సమస్తజగత్తు లయించిపోవును.

88 సర్వవ్యాపార ముత్సృజ్య అహం బ్రహ్మేతి భావయ.
6.106

సమస్త లోకములను వదలి 'నేను బ్రహ్మమును' అని భావించుచుండుము.

38. నాదబిందూపనిషత్తు

1 తేనైవ బ్రహ్మభావేన పరమానంద మశ్నుతే. 20

బ్రహ్మభావనచేతనే పరమానందమును జీవుఁడనుభవించును.

2 ఆత్మానం సతతం జ్ఞాత్వా కాలం నయ మహామతే,
ప్రారబ్ధ మఖిలం భుంజ న్నోద్వేగం కర్తు మర్హసి. 21

ఓ మహామతీ! ఎల్లప్పుడు ఆత్మను ఎఱిఁగి కాలమును గడపుము. ప్రారబ్ధ మంతయు అనుభవించుచు భయమును పొందక యుండుము.

3 అధిష్ఠానే తదా జ్ఞాతే ప్రపంచే శూన్యతాం గతే,
దేహస్యాపి ప్రపంచత్వా త్ప్రారబ్ధావస్థితిః కుతః. 28

అధిష్ఠానమగు బ్రహ్మము (ఆత్మ) తెలియఁబడఁగా, ప్రపంచము శూన్యత్వమును పొందగ, దేహముకూడ ప్రపంచమునందే చేరినదగుటచే ప్రారబ్ధమునకు ఉనికి యెక్కడిది?

4 మకరందం పిబన్ భృంగో గంధా న్నాపేక్షతే యథా,
నాదాసక్తం సదా చిత్తం విషయం న హి కాంక్షతే. 42

పుష్పములందలి తేనెను గ్రోలుచు తుమ్మెద గంధమును ఆపేక్షించనట్లు చిత్తము సదా (ప్రణవ) నాదమునందు లగ్నమై బాహ్యవిషయములను కోరకయుండును.

5 మనస్తత్ర లయం యాతి తద్విష్ణోః పరమం పదమ్. 47

మనస్సు ఎచట లయించునో అదియే విష్ణువుయొక్క సర్వోత్తమ పదమైయున్నది.

6 సర్వావస్థావినిర్ముక్తః సర్వచిన్తా వివర్జితః
మృతవత్తిష్ఠతే యోగీ స ముక్తో నాత్ర సంశయః. 51

సర్వావస్థా రహితుండును, సర్వచింతావర్జితుండును అగు యోగి మృతునివలె నుండును. అట్టివాడు ముక్తుండగును. ఇట సంశయము లేదు.

7 కాష్ఠవజ్జాయతే దేహ ఉన్మన్యావస్థయా ధ్రువమ్,
న జానాతి స శీతోష్ణం న దుఃఖం న సుఖం తథా. 53

జీవుండు ఉన్మన్యవస్థను (మనస్సును దాటిన స్థితిని) పొందినప్పుడు శరీరము నిశ్చలముగ కట్టెవలెనుండును. అట్టివానికి శీతోష్ణములు, సుఖదుఃఖములు తోంచకయుండును.

8 జాగ్రన్నిద్రా వినిర్ముక్తః స్వరూపావస్థతామియాత్. 55

సాధకుడు (ధ్యానాభ్యాస పరిపక్వతచే) జాగ్రదవస్థ, నిద్రావస్థలేనివాడై (ఆత్మ) స్వరూపస్థితియందుండును.

39. ధ్యానబిందూపనిషత్తు

1 యది శైలసమం పాపం విస్తీర్ణం బహుయోజనమ్,
భిద్యతే ధ్యానయోగేన నాన్యో భేదః కదాచన. 1

పర్వతమంతగాని, బహుయోజనవిస్తీర్ణమైనదిగాని పాప మైనను ధ్యానయోగముచే నశించిపోవును. మఱియొక భేదోపాయ ముతో వసించెను.

2 పుష్పమధ్యే యథా గంధః
పయోమధ్యే యథా ఘృతమ్,
తిలమధ్యే యథా తైలం
పాషాణేష్వివ కాంచనమ్. 5

3 ఏవం సర్వాణి భూతాని మణౌ సూత్ర ఇవాత్మని,
స్థిరబుద్ధి రసమ్మూఢో బ్రహ్మవిద్బ్రహ్మణి స్థితః 6

పుష్పములందు గంధమువలెను, పాలయందు నేయివలెను, నువ్వులయందు నూనెవలెను, రాళ్ళయందు బంగారమువలెను, మణియందు దారమువలెను సమస్త ప్రాణులును ఆత్మయందు కూర్చబడియున్నవి. స్థిరబుద్ధియు, నిర్మోహుడును, బ్రహ్మవేత్తయు నగు వాడు అట్టి బ్రహ్మమునందు స్థితిగల్గియుండును.

4 తిలానాం తు యథా తైలం పుష్పే గంధ ఇవాశ్రితః,
పురుషస్య శరీరే తు సబాహ్యాభ్యంతరే స్థితః. 7

నువ్వులందు నూనవలెను, పుష్పమునందు గంధమువలెను, మనుజుని శరీరమందు ఆ పరమాత్మ బాహ్యాభ్యంతరములందు వ్యాపించియున్నాడు.

5 ఓమిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మ ధ్యేయం సర్వముముక్షుభిః 8

'ఓమ్' అను ఏకాక్షరరూపమైన బ్రహ్మము ముముక్షువు లెల్లను ధ్యానము చేయవలెను.

6 హ్రస్వో దహతి పాపాని దీర్ఘః సంపత్ప్రదోఽవ్యయః,
అర్ధమాత్రాసమాయుక్తః ప్రణవో మోక్షదాయకః. 17

హ్రస్వమైన ఓంకారము పాపములను భస్మము చేయును. దీర్ఘమైన ఓంకారము సంపదల నొసంగును. అర్ధమాత్రతో కూడిన యట్టి ప్రణవము మోక్షమును కలుగఁజేయును.

7 తైలధారా మివాచ్ఛిన్నం దీర్ఘఘంటానినాదవత్,
అవాచ్యం ప్రణవస్యాగ్రం యస్తం వేద స వేదవిత్.
18

తైలధారవలె అవిచ్ఛిన్నమైనదియు, ఘంటానినాదమువలె దీర్ఘమైనదియు, అనిర్వచనీయమైనదియు నగు ప్రణవముయొక్క అగ్రమును ఎవఁ డెఱుఁగునో అతఁడు వేదము నెఱిఁగిన వాఁడగును.

8 హృత్పద్మకర్ణికామధ్యే స్థిరదీపనిభాకృతిమ్,
అంగుష్ఠమాత్ర మచలం ధ్యాయే దోంకార మీశ్వరమ్.
19

హృదయపద్మమందలి కర్ణికయందు నిశ్చలమైన దీపమువలె శోభిల్లువాఁడును, అంగుష్ఠమాత్ర ప్రమాణముకలవాఁడును, నిశ్చలుఁడును, ఓంకారస్వరూపుఁడును అగు పరమేశ్వరుని ధ్యానింపవలయును.

9 గమాగమస్థం గమనాదిశూన్య
మోంకార మేకం రవికోటిదీప్తమ్,
పశ్యన్తి యే సర్వజనాన్తరస్థం
హంసాత్మకం తే విరజా భవన్తి. 24

గమనాగమనములం దుండునదియు, వాస్తవముగ గమనాదులు లేనిదియు, కోటిసూర్య ప్రకాశము కలదియు, సర్వ జీవుల వ్యాపకమునందుండునదియు, హంసస్వరూపమైనదియు, ఏకమైనదియునగు ఓంకారమును ఎవరు కాంచుదురో వారు సకలకర్మ రహితులై మోక్షభాగులగుదురు.

10 ఆసనం ప్రాణసంరోధః ప్రత్యాహారశ్చ ధారణా,
ధ్యానం సమాధి రేతాని యోగాంగాని భవన్తి షట్.
41

ఆసనము, ప్రాణాయామము, ప్రత్యాహారము, ధారణ ధ్యానము, సమాధి—అను ఈ ఆరును యోగమునందలి అంగములని చెప్పబడినవి.

11 ద్వాదశారమహాచక్రే పుణ్యపాపనియన్త్రితః,
తావజ్జీవో భ్రమ త్యేవం యావ త్తత్త్వం న విన్దతి.
43

పండ్రెండు ఆకులుగల చక్రమునందు జీవుడు పుణ్యపాప నియంత్రితుడై, బ్రహ్మతత్త్వము తెలిసికొనునంతవఱకు తిరుగుచునే యుండును.

12 హకారేణ బహిర్యాతి సకారేణ విశేత్పునః,
హంస హంసే త్యముం మన్త్రం జీవో జపతి సర్వదా
61

'హ' కారముతో బయటకేగును. సకారముతో లోనికి కేగును. ఈ ప్రకారముగ శ్వాస, ప్రశ్వాసలతో జీవుడు సదా 'సోఽహం' మంత్రమును జపించుచున్నాడు.

13 శతాని షడ్దివారాత్రం సహస్రాణ్యేకవింశతిః,
ఏతత్సంఖ్యాన్వితం మన్త్రం జీవో జపతి సర్వదా. 62

జీవుఁడు అహోరాత్రము ఇరువదియొక్కవేల ఆఱునూరులు పర్యాయములు ఈ 'సోఽహం' మంత్రమును సదా జపించుచున్నాఁడు.

14 అజపా నామ గాయత్రీ యోగినాం మోక్షదా సదా,
అస్యాః సంకల్పమాత్రేణ నరః పాపైః ప్రముచ్యతే 63

అజపాగాయత్రియనఁబడు ఈ మంత్రము సదా మోక్షప్రదమైనది. ఈ మంత్రమును స్మరించినంతమాత్రముచే జీవుఁడు సమస్త పాపములనుండి విముక్తుఁ డగును.

15 ...[illegible] శిరఃపానస్య స్సృతిః. 71

[illegible] పాపము[illegible] దుఃఖము[illegible] సాధకులు సుఖవంతులగుదురు. ([illegible] భావము)

16 బ్రహ్మచారీ మితాహారీ యోగీ యోగపరాయణః,
అబ్దాదూర్ధ్వం భవేత్సిద్ధో నాత్ర కార్యా విచారణా 72

(బ్రహ్మచారి, మితాహారి, యోగపరాయణుఁడు అయినవాఁడు సంవత్సరకాలమైన పిదప సిద్ధిని పొందును. ఇవ్విషయమున విచారింప వలసిన పనిలేదు.

17 ... మతియే కేవలపరమాత్మసంబంధినీ భవతి, నిత్య
బోధస్వరూపో భవతి, తదా తస్మై స్వస్మై [illegible] స్వ
ధ్యాన గృహీతగృహీతయా, ఆత్మసంస్థం పునః కృత్వా న

కించిదపి చిన్తయేత్, తదా ప్రాణాపానయో రైక్యం కృత్వా సర్వం విశ్వ మాత్మస్వరూపేణ లక్ష్యం ధారయతి. తదా తురీయాతీతావస్థా, తదా సర్వేషా మానన్ద స్వరూపో భవతి, ద్వన్ద్వాతీతో భవతి, యావద్దేహ ధారణా వర్తతే తావత్తిష్ఠతి, పశ్చా త్పరమాత్మస్వరూపేణ ప్రాప్తి ర్భవతి, ఇత్యనేనప్రకారేణ మోక్షో భవతి ఇదమేవాత్మదర్శనోపాయం భవతి. 94

తురీయమునందు బ్రహ్మనిష్ఠుని స్థితి పరమాత్మ సంబంధము గలదియగును. అది ఇట్లు లోకస్వరూపమైనది. అప్పుడు సాధకుఁడు ప్రత్యక్షముతోఁగూడిన బుద్ధితోను మనస్సును జ్ఞానేన్ద్రియములనుండి మరలించి అంతర్ముఖముచేసి హృదయమునందు నిలిపి ఇతర చింతలను వీడి సదా బ్రహ్మమునే ధ్యానించవలెను. అప్పుడు ప్రాణాపానములను ఏకముచేసి సర్వజగత్తును బ్రహ్మముగాఁ గాంచఁగలఁడు. అటుపై తురీయాతీతదశ యగును. అప్పుడు తాను సర్వ శ్రేష్ఠులకును ఆనందస్వరూపుఁడుగా గోచరించును. ద్వంద్వరహితుఁడగును. శరీరధారణ యున్నంతవఱకును ఇట్లుండును. తదుపరి (విదేహముక్తిని పొంది) పరమాత్మలో లీనమగును. ఈ ప్రకారముగ జీవునకు మోక్షము కలుగుచున్నది. పరమాత్మను పొందుటకిదియే సరియైన ఉపాయము అయియున్నది.

18 కోదండద్వయమధ్యే తు బ్రహ్మరంధ్రేషు శక్తితః 104

19 స్వాత్మానం పురుషం పశ్యే న్మన స్తత్ర లయంగతమ్ య ఏవం వేద పురుషః స కైవల్యం సమశ్నుతే ఇత్యుపనిషత్. 105

బ్రహ్మనిష్ఠుడగు శ్రోత్రియుని మధ్యవర్తిగాగా, బ్రహ్మసంప్రదాయము గాని దృష్టిని కేంద్రీకరించి పరమపురుషుని (ఆత్మను) వీక్షించును. మనస్సు అందే లయమై కొంచెమైయుండును. ఏ బ్రహ్మనిష్ఠుడు తన మనస్సును బ్రహ్మమునందు లీనముచేసి ఆనందించునో అతడు మోక్షమును బడయును.

40. బ్రహ్మవిద్యోపనిషత్తు

1 కాంస్యఘంటానినాదస్తు యథా లీయేత శాన్తయే,
ఓంకారస్తు తథా యోజ్యః శాన్తయే సర్వమిచ్ఛతా 12

కంచుగంట యొక్క శబ్దము క్రమముగ లయించునట్లు సర్వశాంతిని పొందగోరువారు ఓంకారమును క్రమముగ లయింపజేయవలెను.

2 యస్మిన్ సంలీయతే శబ్దస్తత్పరం బ్రహ్మ గీయతే,
ధియం హి లీయతే బ్రహ్మ సోఽమృతత్వాయ
కల్పతే. 13

శబ్దము దేనియందు లయించునో, అది పరబ్రహ్మమని చెప్పబడుచున్నది. ఎవని బుద్ధి బ్రహ్మమునందు లయించునో అతడు మోక్షమును పొందుటకు అర్హుడగును.

3 సకారం చ హకారం చ జీవో జపతి సర్వదా. 16

జీవుడు సదా 'స' కారమును 'హ' కారమును జపించుచుండును.

4 హంసవిద్యామృతే లోకే నాస్తి నిత్యత్వసాధనమ్. 2-6

హంసవిద్యతప్ప లోకమున నిత్యత్వమును (శాశ్వత మోక్షమును) పొందుటకు వేఱుసాధనము లేదు.

5 యో దదాతి మహావిద్యాం
హంసాభ్యాం పారమేశ్వరీమ్,
తస్య దాస్యం సదా కుర్యాత్
ప్రజ్ఞయా పరయా సహ. 2-7

హంసయను పేరుగలదియు, పరమేశ్వర సంబంధమైనదియు నగు మహావిద్యను ఉపదేశించువానికి పరమప్రజ్ఞతో గూడ సదా సేవచేయవలెను.

6 గురుభక్తిం సదా కుర్యాత్ శ్రేయసే భూయసే నరః,
గురు రేవ హరిః సాక్షాత్ నాన్య ఇత్యబ్రవీత్ శ్రుతిః. 31

పరమశ్రేయమును బడయుటకై గురుభక్తి సదా చేయవలెను. గురువు సాక్షాత్తు హరియే యగును, మరియొకడు కాదని శ్రుతి చెప్పినది.

7 శ్రుత్యా యదుక్తం పరమార్థ మేవ
తత్సంశయో నాత్ర తతః సమస్తమ్,
శ్రుత్యా విరోధే న భవత్ప్రమాణం
భవే దనర్థాయ వినా ప్రమాణమ్. 32

శ్రుతిచే నేది చెప్పఁబడినదో, అది యంతయు పరమార్థమే యగును. ఇందు సంశయము లేదు. వేదమునకు విరోధమైనది ప్రమాణము కాదు. ప్రమాణము లేనిచో అనర్థము కలుగును.

8 తిలేషు చ యథా తైలం పుష్పే గన్ధ ఇవాశ్రితః,
పురుషస్య శరీరేస్మి న్స బాహ్యాభ్యన్తరే తథా. 35

నువ్వులయందు నూనె వలెను, పుష్పమునందు గంధము వలెను మనుజుని శరీరమందు బాహ్యాభ్యంతరముల పరమాత్మ వ్యాపించి యున్నాడు.

9 ఏతజ్జ్ఞానామృతం ప్రాప్య పరమాక్షరనిర్ణయమ్,
గుహ్యాద్గుహ్యతమంగోప్యం గ్రహణీయం ప్రయత్నతః.
46

పరమాక్షరమును ఆత్మస్వరూపమును నిర్ణయించు శుద్ధమైన జ్ఞానామృతమును పొంది మహారహస్యమై, గోప్యమైనట్టి బ్రహ్మమును ప్రయత్నపూర్వకముగ బడయవలెను.

10 చోదకో బోధకశ్చైవ మోక్షదశ్చ పరః స్మృతః,
ఇత్యేషాం త్రివిధో జ్ఞేయ ఆచార్యస్తు మహీతలే. 51

ఈ ప్రపంచమున చోదకుడు, బోధకుడు, మోక్షదుడు— అని యాచార్యులు మూడు విధములుగా పేర్కొనబడుచున్నారు.

11 చోదకో దర్శయేన్మార్గం బోధకః స్థాన మాచరేత్,
మోక్షదస్తు పరం తత్త్వం యజ్జ్ఞాత్వా పర మశ్నుతే.
52

చోదకుడు మార్గమును చూపును. బోధకుడు స్థానమును చూపును. మోక్షదుడు పరతత్త్వమును చూపును. ఆ పరతత్త్వము నెరిగి మానవుడు మోక్షమును పొందును.

12 ప్రాణినాం దేహమధ్యే తు స్థితో హంసః సదాచ్యుతః
60

(ప్రాణులయొక్క హృదయమున నాశరహితుండైన హంస (పరమాత్మ) సదా స్థితుండై యున్నాడు.

13 సదా సమాధిం కుర్వీత హంసమంత్ర మనుస్మరన్,
నిర్మలస్ఫటికాకారం దివ్యరూప మనుత్తమమ్. 65

హంసమంత్రమును స్మరించుచు సదా సమాధిని అభ్యసించవలయును. నిర్మల స్ఫటికాకృతి గల సర్వోత్తమ దివ్య స్వరూపుని (ఆత్మను) సేవింప వలయును.

14 సర్వభూతస్థితం దేవం సర్వేశం నిత్యమర్చయేత్,
ఆత్మరూపం తమాలోక్య జ్ఞానరూపం నిరామయమ్. 77

సర్వజీవులయందున్న సర్వేశ్వరుడైన దేవుని సదా పూజింపవలెను. జ్ఞానస్వరూపుడును నిరామయుడును నగు ఆత్మస్వరూపమును అవలోకింప వలయును.

15 బుద్ధోహం భూతపాలోఽహం
భారూపో భగవానహమ్. 101

నేను బుద్ధుడను. జీవులను పాలించువాడను. ప్రకాశస్వరూపుడను. భగవంతుడను.

16 సర్వభూతాంతరాత్మాహ మహ మస్మి సనాతనః,
అహం సర్వవిశ్వభావోఽస్మి స్వే మహిమ్ని సదా స్థితః
105

నేను సర్వజీవుల అంతరాత్మను. సనాతనుడను. నేను విశ్వమంతటా భాసించువాడను. స్వీయ మహిమయందు సదా నెలకొని యున్నవాడను.

17 సర్వాన్తరః స్వయంజ్యోతిః సర్వాధిపతి రస్మ్యహమ్,
సర్వభూతాధివాసో౽హం సర్వవ్యాపీ స్వరాడహమ్. 106

నేను సర్వాంతరాత్ముఁడను. స్వయంజ్యోతిస్స్వరూపుఁడను. సర్వాధిపతిని. సర్వజీవులకు నివాసస్థానుఁడను. సర్వవ్యాపకుఁడను. స్వయంప్రకాశ స్వరూపుఁడను. స్వరాట్టును.

18 సమస్తసాక్షీ సర్వాత్మా సర్వభూత గుహాశయః,
సర్వేన్ద్రియగుణాభాస స్సర్వేన్ద్రియవివర్జితః. 107

నేను సమస్తమునకు సాక్షిని. సర్వాత్మస్వరూపుఁడను. సమస్త ప్రాణుల హృదయగుహాయందు దాఁగియున్నవాఁడను. సర్వేంద్రియముల గుణాభాసుఁడను. సర్వేంద్రియ వివర్జితుఁడను.

19 ఏవం యో వేద తత్త్వేన స వై పురుష ఉచ్యతే ..
ఇత్యుపనిషత్. 111

ఈ ప్రకారముగ ఎవఁడు యథార్థముగ తెలిసికొనునో అతఁడే పురుషుఁడని చెప్పఁబడును.

41. యోగతత్త్వోపనిషత్తు

1 నానామార్గైస్తు దుష్ప్రాపం కైవల్యం పరమం పదమ్,
పతితాః శాస్త్రజాలేషు ప్రజ్ఞయా తేన మోహితాః. 6

సర్వోత్తమపదమగు కైవల్యము (మోక్షము) అనేక మార్గములద్వారా పొందరానిది. కొందరు శాస్త్రజాలములలో పడి ప్రజ్ఞచే మోహితులై వస్తుతత్త్వము నెఱుఁగలేక యున్నారు.

2 అనిర్వాచ్యం పదం వక్తుం న శక్యం తైః సురైరపి,
స్వాత్మప్రకాశరూపం తత్కిం శాస్త్రేణ ప్రకాశ్యతే. 7

అనిర్వాచ్యమైన మోక్షపదమును గూర్చి వచించుటకు దేవతలకును సాధ్యముకాదు. స్వాత్మప్రకాశరూపము శాస్త్రముచేత ప్రకాశింపఁబడునా యేమి?

3 నిష్కలం నిర్మలం శాంతం సర్వాతీతం నిరామయమ్,
తదేవ జీవరూపేణ పుణ్యపాపఫలై ర్వృతమ్. 8

నిష్కలమై, నిర్మలమై, శాంతమై, సర్వాతీతమై, నిరామయమైనదైన బ్రహ్మమే పుణ్యపాపఫలములతోఁ గూడి జీవరూపముగ నున్నది.

4 తృష్ణా లజ్జా భయం దుఃఖం విషాదో హర్ష ఏవ చ,
ఏభి ర్దోషై ర్వినిర్ముక్తః స జీవః కేవలో మతః. 13

తృష్ణ, లజ్జ, భయము, దుఃఖము, విషాదము, హర్షము— ఈ మున్నగు దోషములనుండి విముక్తుఁడైన జీవుఁడు కేవలుఁడు పరమాత్మగా తెలియఁబడుచున్నాఁడు.

5 తస్మా ద్దోషవినాశార్థ ముపాయం కథయామి తే,
యోగహీనం కథం జ్ఞానం మోక్షదం భవతి ధ్రువమ్. 14

6 యోగోఽపి జ్ఞానహీనస్తు న క్షమో మోక్షకర్మణి,
తస్మా జ్జ్ఞానం చ యోగం చ ముముక్షు ర్దృఢ మభ్య
సేత్. 15

కావున దోషముల వినాశము కొఱకు నీకు ఉపాయము చెప్పుచున్నాను. యోగము లేక జ్ఞానము నిశ్చయముగ మోక్ష మెట్లు కలుగఁగలదు? యోగమున్ను జ్ఞానములేక మోక్షమొసంగ లేదు. కాబట్టి యోగమును, జ్ఞానమును రెండింటిని ముముక్షువు దృఢముగ అభ్యసించవలయును.

చతుర్ముఖా! ప్రారంభదశలో అభ్యాసకాలమున కొన్ని విఘ్నములు కలుగును. అవి లోపియైన - పొగడికయు, ఆత్మ శ్లాఘము, దుష్టులతోడి సంభాషణము, మంత్రాది సాధనములు ప్రదర్శనము చేయుట, స్త్రీలోలత్వము మున్నగునవి. ఇవి ఎంత మాత్రులవంటివని తెలిసికొని బుద్ధిమంతుడు ఆ విఘ్నము లన్నిటిని పుణ్యప్రభావముచే త్యజించివేయవలెను.

13 స దర్శయేచ్చ సామర్థ్యం దర్శనం వీర్యవత్తరమ్,
స్వల్పం వా బహుధా దుఃఖం యోగీ న వ్యథతే తదా. 56

యోగి తనశక్తిసామర్థ్యములను, వీర్యవత్తరమైన వ్యక్తిత్వమును ఇతరులకు చూపరాదు. స్వల్పమైనదిగాని, అధికమైనదిగాని దుఃఖము కలిగినప్పుడు యోగి వ్యథ నొందడు.

14 తతో రహస్యుపావిష్టః ప్రణవం ప్లుతమాత్రయా,
జపేత్ పూర్వార్జితానాం తు పాపానాం నాశహేతవే. 63

యోగి ఏకాంతముగ కూర్చుని పూర్వార్జితములైన పాపములను నశింపజేయుటకొరకు ప్లుత ప్రణవమంత్రమును జపించవలెను.

15 సర్వవిఘ్నహరో మంత్రః ప్రణవః సర్వదోషహా. 64

ప్రణవమంత్రము (ఓంకారము) సర్వవిఘ్నములను నశింపజేయునదియు, సమస్తదోషములను తొలగించునదియు అయి యున్నది.

16 యద్యత్ పశ్యతి చక్షుర్భ్యాం
తత్తదాత్మేతి భావయేత్. 69

మనమూలను శ్వేతములతో జేసిన దేహమని నాకానన్, అదియుం తేయు ఆత్మనేను యని భావించువలెను.

17 యద్యచ్ఛృణోతి కర్ణాభ్యాం
తత్తదాత్మేతి భావయేత్. 76

చెవులతో ఏదేది వినునో, అదియంతయు ఆత్మయేయని భావన చేయవలెను.

18 యథా మూఢో యథా మూర్ఖో యథా బధిర ఏవ వా,
తథా వర్తేత లోకస్య స్వసామర్థ్యస్య గుప్తయే. 77

యోగి లోకమునకు తన సామర్థ్యమును తెలుపక గోప్యముగ నుంచుకొనుటకొఱకై మూఢునివలెను, మూర్ఖునివలెను, చెవిటివాని వలెను మెలఁగవలెను.

19 శిష్యాశ్చ స్వస్వకార్యేషు ప్రార్థయన్తి న సంశయః,
తత్తత్కర్మకరవ్యగ్రః స్వాధ్యాయే విస్మృతో భవేత్
78

శిష్యులు తమ తమ కార్యములకై నిశ్చయముగ గురువును ప్రార్థించెదరు. అట్టితఱి ఆయా కార్యక్రమములందు మునిగినవాఁడై యోగి తనయొక్క యోగాభ్యాసమును మఱచిపోవును.

20 అవిస్మృత్య గురోర్వాక్యమభ్యసేత్తదహర్నిశమ్. 79

గురుప్రోక్తమగు వాక్యమును మఱచిపోక రేయింబవళ్ళు బాగుగ అభ్యసించవలెను.

21 అనభ్యాసవతశ్చైవ వృథా గోష్ఠ్యా న సిద్ధ్యతి,
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన యోగమేవ సదాఽభ్యసేత్.
80

అభ్యాసము చేయనందువలనను, వ్యర్థాగోష్ఠులవలనను యోగము సిద్ధించదు. కాబట్టి యోగి సర్వప్రయత్నములతో యోగమునే సదా అభ్యసించవలయును.

22 స్మర న్నారాయణం దేవం చతుర్బాహుం కిరీటినమ్,
శుద్ధస్ఫటికసంకాశం పీతవాసస మచ్యుతమ్. 89
23 ధారయే త్పంచఘటికాః సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే. 90

నాలుగు బాహువులును, కిరీటమును కలవాడును, శుద్ధస్ఫటికమువలె ప్రకాశమానుడును, పీతవస్త్రధారియు, అచ్యుతుడును, దేవుడును అగు నారాయణుని స్మరించుచు ఐదు గడియలు ధారణ యొనర్చినచో సర్వపాపములనుండియు విడివడును.

24 సమాధిః సమతావస్థా జీవాత్మపరమాత్మనోః. 107

జీవాత్మ పరమాత్మల సమత్వస్థితినే సమాధియని చెప్పబడుచున్నది.

25 య స్తనః పూర్వపీత స్తం నిష్పీడ్య ముద మశ్నుతే,
యస్మా జ్జాతో భగా త్పూర్వం తస్మి న్నేవ భగే
రమన్. 131

సంసారమున జనులు పూర్వము తాము పాలుత్రాగిన స్తనములనే మర్దించి సంతోషించుచున్నారు. తాము పూర్వము పుట్టిన యోనియందే రమించుచున్నారు.

26 యా మాతా సా పునర్భార్యా
యా భార్యా మాతరేవ హి,
యః పితా స పునః పుత్రో
యః పుత్రః స పునః పితా. 135

ఎవతె స్తన్యము త్రాగబడియుండెనో, ఆమె మరల భార్య యగుచున్నది. ఎవతె పూర్వము భార్యగా నుండెనో ఆమె మరల తల్లియగుచున్నది. పూర్వము ఎవడు తండ్రియైయుండెనో అతడు ఇప్పుడు కొడుకుగా అగుచున్నాడు. పూర్వము కొడుకుగా నున్న వాడు ఇప్పుడు తండ్రియగుచున్నాడు.

27 ఏవం సంసారచక్రేణ కూపచక్రే ఘటా ఇవ,
భ్రమన్తో యోనిజన్మాని శ్రుత్వా లోకా న్సమశ్నుతే. 133

ఈ ప్రకారముగ కూపచక్రమునందు ఘటములవలె సంసార చక్రమునందు జీవుడు తిరుగుచు, జన్మలనెత్తుచు పరిభ్రమించుచు న్నాడు. (కావున యోగాభ్యాసము, ఆత్మచింతన మున్నగు తరుణోపాయముల నవలంబించి ఈ సంసారచక్రమునుండి తప్పించు కొని మోక్షము నొందవలెను)

42. ఆత్మబోధోపనిషత్తు

1 ఓమ్ ప్రత్యగానందం బ్రహ్మ పురుషం ప్రణవ స్వరూపమ్, అకార ఉకార మకార ఇతి త్ర్యక్షరం ప్రణవమ్, తదేత దోమితి, య ముక్త్వా ముచ్యతే యోగీ జన్మ సంసారబంధనాత్. 1

ప్రత్యగానందరూపుడు, ప్రణవస్వరూపుడు నగు పురుషుడే బ్రహ్మము. అకార ఉకార మకారములను మూడు అక్షరముల సంయోగమే ప్రణవము. అదియే ఓంకారము. అట్టి ఓంకారమును ఉచ్చరించి యోగి జన్మసంసారబంధనమునుండి విడివడుచున్నాడు.

2 నిష్కలోఽపి ప్రపంచో మే సత్యవ ద్భాతి సర్వదా,
సర్పాదౌ రజ్జుసత్తేవ బ్రహ్మసత్తైవ కేవలమ్. 12

ప్రపంచము మిథ్యయైనను ఎప్పుడును సత్యమువలె కానుపించుచున్నది. సర్పాదులందు రజ్జుసత్తవలె కేవలము బ్రహ్మసత్తయే ఇచట కలదు.

3 అద్వయబ్రహ్మరూపేణ వ్యాప్తోఽహం వై జగత్త్రయమ్,
బ్రహ్మాదికీటపర్యన్తాః ప్రాణినో మయి కల్పితాః. 14

నేను అద్వయ బ్రహ్మరూపమున ముల్లోకములందును వ్యాపించియున్నాను. బ్రహ్మదేవుడు మొదలుకొని కీటకమువరకు గల ప్రాణులన్నియు నాయందు కల్పింపబడినవి.

4 విషయానందవాంఛా మే మా భూ దానందరూపతః,
దారిద్ర్యాశా యథా నాస్తి సంపన్నస్య తథా మమ. 16

ఆనందస్వరూపుడనైన నాకు విషయానంద వాంఛ కలుగకుండుగాక! ధనసంపన్నునకు దారిద్ర్యాశ కలుగనేరదు కదా!

5 బ్రహ్మానన్దే నిమగ్నస్య విషయాశా న తద్భవేత్. 17

బ్రహ్మానందమునందు నిమగ్నుడైనవానికి విషయాశ కలుగనేరదు.

6 విషం దృష్ట్వా ఽమృతం దృష్ట్వా
విషం త్యజతి బుద్ధిమాన్,
ఆత్మాన మపి దృష్ట్వాహ
మనాత్మానం త్యజామ్యహమ్. 17

విషమును వదలి, అమృతమును గ్రహించి బుద్ధిమంతుడు విషమును పరిత్యాగము చేయుచున్నాడు. అట్లే నేను ఆత్మను గాంచి అనాత్మను విసర్జించుచున్నాను.

7 ఘటావభాసకో భాను ర్ఘటనాశే న నశ్యతి,
దేహావభాసకః సాక్షీ దేహనాశే న నశ్యతి. 18

ఘటమును ప్రకాశింపజేయు సూర్యుడు ఘటము నశించుటచే నశింపడు. అట్లే దేహమును ప్రకాశింపజేయు సాక్షియైన ఆత్మ దేహము పోవుటచే నశింపదు.

8 న మే బంధో న మే ముక్తి
ర్న మే శాస్త్రం న మే గురుః,
మాయామాత్ర వికాసత్వా
న్మాయాతీతో ఽహ మద్వయః. 19

నాకు బంధము లేదు, మోక్షము లేదు, శాస్త్రము లేదు. గురువును లేడు. ఇది యంతయు మాయావిలాసము. నేను మాయాతీతుడనైన అద్వయ ఆత్మను.

9 ప్రాణాః స్పందన్తు తద్ధర్మైః కామైర్వా హన్యతాం మనః
స్వబోధానందపూర్ణస్య మమ దుఃఖం కథం భవేత్. 20

ప్రాణములు వాని ధర్మములతో చలించుగాక! మనస్సు కామములచే హతమగుగాక! ఆత్మానందపరిపూర్ణుడనైన నాకు దుఃఖ మెట్లు కలుగును?

10 ఆత్మాన మంజసా వేద్మి క్వాప్యజ్ఞానం పలాయితమ్,
కర్తృత్వ మపి మే నష్టం కర్తవ్యం వాపి న క్వచిత్.
21

నేను ఆత్మను వాస్తవముగా తెలిసికొంటిని. అజ్ఞాన మెచటకో పారిపోయినది. నాకు కర్తృత్వము కూడ నశించిపోయినది. నాకు కర్తవ్య మేదియును లేదు.

11 బ్రాహ్మణ్యం కులగోత్రే చ నామసౌందర్యజాతయః,
స్థూలదేహగతా ఏతే స్థూలాద్భిన్నస్య మే న హి. 22

బ్రాహ్మణత్వము, కులగోత్రములు, నామము, సౌందర్యము, జాతి మొదలైనవి స్థూలశరీరమునకు చెందినవి, స్థూలశరీరముకంటె వేరైన నాకు అవి యేవియును లేవు.

12 క్షుత్పిపాసాన్ధ్యబాధిర్య కామక్రోధాదయోఽఖిలాః,
లింగదేహగతా ఏతే హ్యలింగస్య న విద్యతే. 23

ఆకలి, దప్పిక, గ్రుడ్డితనము, చెవుడు, కామము, క్రోధము మొదలైనవి సూక్ష్మదేహమునకు చెందినవి. సూక్ష్మదేహ రహితుడనగు నాకవి లేవు.

13 జడత్వ ప్రియమోదత్వ ధర్మాః కారణదేహగాః,
న సన్తి మమ నిత్యస్య నిర్వికారస్వరూపిణః. 24

జడత్వము, ప్రియత్వము, మోదత్వము మొదలైన ధర్మములు కారణదేహమునకు చెందినవి. నిత్యుడనను, నిర్వికారుడను అయిన నాకవి లేవు.

14 ఉలూకస్య యథా భాను రన్ధకారః ప్రతీయతే,
స్వప్రకాశే పరానన్దే తమో మూఢస్య జాయతే. 25

గ్రుడ్లగూబకు సూర్యుడు అంధకారముగ తోచునట్లు మూఢునకు స్వయంప్రకాశమైన పరమానందమునందు తమస్సు తోచుచున్నది.

15 చక్షుర్దృష్టినిరోధే ఽభ్రైః సూర్యో నాస్తీతి మన్యతే,
తథా ఽజ్ఞానావృతో దేహీ బ్రహ్మ నాస్తీతి మన్యతే 26

మేఘములు క్రమ్ముకొనినప్పుడు ఆకాశమున సూర్యుడు గోచరింపనట్లుగనే, సూర్యుడు లేడని అజ్ఞాని తలంచునట్లు అజ్ఞానావృతుడైన జీవుడు దేహియగు బ్రహ్మము లేదని తలంచును.

16 యథా ఽమృతం విషాద్భిన్నం విషదోషైర్న లిప్యతే,
న స్పృశామి జడాద్భిన్నో జడదోషాన్ప్రకాశయన్,
27

విషమునకంటె వేరైన అమృతము విషదోషములచే అంటబడనట్లు, జడమునకంటె వేరై ప్రకాశస్వరూపుడనైన నేను జడదోషములచే అంటబడను.

17 స్వల్పాపి దీపకణికా బహులం నాశయేత్తమః,
స్వల్పోఽపి బోధో ఉపజ్ఞానం బహులం నాశయే
త్తథా. 8

చీకటిని చిన్నదైన దీపకళిక పోగొట్టునట్లు కొంచెమైన జ్ఞానమున్ను బహుళమైన అజ్ఞానమును పోగొట్టును.

18 కాలత్రయే యథా సర్పో రజ్జౌ నాస్తి తథా మయి,
అహంకారాదిదేహాంతం జగన్నాస్త్యహమద్వయః,
29

త్రికాలములందును త్రాటియందు పాము లేనట్లు నాయందు అహంకారాదిదేహము వరకు గల జగత్తు లేదు. నేను అద్వయుడను.

19 చిద్రూపత్వాన్న మే జాడ్యం సత్యత్వాన్నానృతం మమ,
ఆనందత్వాన్న మే దుఃఖ మజ్ఞానా ద్భాతి సత్యవత్. 30

జ్ఞానస్వరూపుఁడ నగుటచే నాకు జడత్వము లేదు. సత్యస్వరూపుఁడ నగుటచే నాకు అసత్యము లేదు. ఆనందస్వరూపుఁడ నగుటచే నాకు దుఃఖము లేదు. అజ్ఞానవశమున అసత్యమైన జగత్తు సత్యముగ తోఁచుచున్నది.

43. నారదపరివ్రాజకోపనిషత్తు

1 ... అథ భగవన్ బ్రహ్మపుత్ర కథం ముక్త్యుపాయో ఽస్మాకం వక్తవ్య మిత్యూచుః ... ... సాధనచతుష్టయ సంపన్నః సర్వసంసారోపరి మనోవాక్కాయకర్మభి ర్యథాశానివృత్త స్తథా వాసనైషణోపర్యపి నిర్వైరక్యాంతో దాన్తః సంన్యాసీ పరమహంసాశ్రమే ణాస్ఖలితస్వస్వరూపధ్యానేన దేహత్యాగం కరోతి స ముక్తో భవతీత్యుపనిషత్. 1

మహాత్మా! బ్రహ్మపుత్రా! మోక్షము నొందుటకు ఉపాయమును మాకు తెలుపుము—అని మునులు నారదుని ప్రశ్నించిరి.

(నారదుఁ డిట్లు వచించెను—)

సాధనచతుష్టయసంపన్నుఁడై మనుజుఁడు సంసారమునందు విరక్తుఁ డగుచు, మనోవాక్కాయకర్మలచే నివృత్తుఁడై, ఆశావర్జితుఁడై, వాసనారహితుఁడై ఏషణలను త్యజించి, నైరాశ్యము చేసి దాంతుఁడును, శాంతుఁడును, దాంతుఁడును, సన్న్యాసియు అయి పరమహంసాశ్రమమునందు ఆత్మస్వరూపమును ధ్యానించుచు శరీరమును త్యజించును. అట్టివాఁడు ముక్తుఁ డగును.

2 అభయం సమవాప్నోతి స పరివ్రాడితి స్మృతః. 3.1

నిర్భయమును (నిర్భయమగు ఆత్మను) పొందువాడు పరివ్రాట్ అని చెప్పబడును.

3 యదా మనసి సంజాతం వైతృష్ణ్యం సర్వవస్తుషు,
తదా సంన్యాస మిచ్ఛన్తి పతితః స్యా ద్విపర్యయే
3.11

ఎప్పుడు మనస్సునందు సమస్త పదార్థముల యెడల వైరాగ్యము కలుగునో అప్పుడు మనుజుడు సన్న్యసింపవలయును. లేనిచో పతితుఁ డగును,

4 యస్త్వేతాని సుగుప్తాని జిహ్వోపస్థోదరం కరః,
సంన్యసే దకృతోద్వాహో బ్రాహ్మణో బ్రహ్మచర్య
వాన్. 3.13

జిహ్వేంద్రియమును, గుహ్యేంద్రియమును, ఉదరమును, హస్తము వశమునందున్నవాఁడు, వివాహము కానివాఁడు, బ్రహ్మచర్యము కలవాఁడు నగు బ్రహ్మనిష్ఠుఁడు సన్న్యసింపవలెను.

5 సంసారమేవ నిస్సారం దృష్ట్వా సారదిదృక్షయా,
ప్రవ్రజన్త్యకృతోద్వాహాః పరం వైరాగ్య మాశ్రితాః.
3.14

సంసారమును నిస్సారముగాఁ గాంచి సారము నెఱుఁగఁగోరి, అవివాహితులు, తీవ్రవైరాగ్యమును పొందినవారు సన్న్యసింతురు.

6 పరమాత్మని యో రక్తో విరక్తో ఽపరమాత్మని,
సర్వేషణావినిర్ముక్తః స భైక్షం భోక్తు మర్హతి. 3.18

పరమాత్మయందు అనురక్తుడును, [illegible] [illegible] [illegible] భుజించు [illegible].

7 పూజితో వందితశ్చైవ సుప్రసన్నో యథా భవేత్,
తథా చేత్తాడ్యమానస్తు తదా భవతి భైక్షభుక్. 3.19

పూజింపబడినప్పుడు, వందనము చేయబడినప్పుడు [illegible] ప్రసన్నుడై యుండునో, [illegible] ప్రసన్నుడై యుండునో [illegible] భిక్షాన్నము భుజించ [illegible].

8 అహమేవాక్షరం బ్రహ్మ వాసుదేవాఖ్య మద్వయమ్,
ఇతి భావో ధ్రువో యస్య తదా భవతి భైక్షభుక్.
3.20

నేను అక్షరమైన బ్రహ్మమును, వాసుదేవుడను, అద్వితీయ [illegible] అను భావము [illegible] భిక్షాన్నము భుజించ [illegible].

9 యస్మిన్ శాంతిః శమః శౌచం
సత్యం సంతోష ఆర్జవమ్,
అకించన మదంభశ్చ
స కైవల్యాశ్రమే వసేత్. 3.21

ఎవనికి శాంతి, శమము, శుచిత్వము, సత్యము, సంతోషము [illegible], [illegible], [illegible] – అను [illegible], [illegible] కైవల్యాశ్రమమున [illegible] వసించు [illegible].

10 ధృతిః క్షమా దమో ఽస్తేయం
శౌచ మింద్రియనిగ్రహః,

ధీ ర్విద్యా సత్య మక్రోధో
దశకం ధర్మలక్షణమ్. 3_24

ధైర్యము, ఓర్పు, దమము, చోరత్వము లేకుండుట, శుచిత్వము, ఇంద్రియనిగ్రహము, బుద్ధి, విద్య, సత్యము, కోపము లేకుండుట అను ఈ పదియును ధర్మమునకు లక్షణములైయున్నవి.

11 అతీతా న్న స్మరేద్భోగా న్న తథానాగతానపి,
ప్రాప్తాంశ్చ నాభినన్దే ద్యః స కైవల్యాశ్రమే వసేత్.
3.25

గడచిపోయిన భోగములనుగాని, రానున్న భోగములనుగాని తలంపనివాడును, ప్రాప్తించిన భోగములనుగూర్చి సంతోషింపనివాడును అగు మనుజుడు కైవల్యాశ్రమమునందు వసించవలెను.

12 ప్రాణే గతే యథా దేహః సుఖం దుఃఖం న విన్దతి,
తథా చేత్ప్రాణయుక్తోఽపి స కైవల్యాశ్రమే వసేత్
3.26

ప్రాణము పోయినప్పుడు దేహము సుఖదుఃఖములను పొందనట్లు, ప్రాణము ఉన్నప్పుడును అట్లు సుఖదుఃఖములను పొందనివాడో అట్టివాడు కైవల్యాశ్రమమునందు వసింపవలయును.

13 కామః క్రోధ స్తథా దర్పో లోభమోహాదయశ్చ యే
తాంస్తు దోషాన్ పరిత్యజ్య పరివ్రాణ్ణిర్మమో భవేత్.
3.33

కామము, క్రోధము, దర్పము, లోభము, మోహాదులు అను దోషములను వదలి పరివ్రాజకుడు మమకార రహితుడై యుండవలెను.

14 రాగద్వేషవియుక్తాత్మా సమలోష్టాశ్మకాంచనః,
ప్రాణిహింసానివృత్తశ్చ మునిః స్యాత్సర్వనిఃస్పృహః. 3-34

రాగద్వేషములు లేనివాడై, మట్టిగడ్డను బంగారమును సమముగ గాంచువాడై, ప్రాణిహింస లేనివాడై, సర్వవిషయములందును ఆశలేనివాడై, మననశీలుడై యుండవలెను.

15 దంభాహంకారనిర్ముక్తో హింసాపైశున్యవర్జితః,
ఆత్మజ్ఞానగుణోపేతో యతి ర్మోక్ష మవాప్నుయాత్. 3-35

దంభము, అహంకారము, హింస, పిశునత్వము లేనివాడును, ఆత్మజ్ఞానము, సద్గుణములు కలవాడును అగు యతి మోక్షము నొందును.

16 ఇంద్రియాణాం ప్రసంగేన దోషమృచ్ఛత్యసంశయః,
సంనియమ్య తు తాన్యేవ తతః సిద్ధిం నిగచ్ఛతి. 3-36

సాధకుడు ఇంద్రియములను విషయములందు ప్రవర్తింపచేసినయెడల తప్పక దోషములను పొందును. ఆ ఇంద్రియములను నిగ్రహించినయెడల మోక్షసిద్ధిని బడయును.

17 న జాతు కామః కామానా ముపభోగేన శామ్యతి,
హవిషా కృష్ణవర్త్మేవ భూయ ఏవాభివర్ధతే. 3-37

కామమును అనుభవించుటచే యెన్నటికిని కామము శమించదు. కామము ననుభవించిన కొలది నేతిచే అగ్నివలె కామము ఎంతో ఇంకను అభివృద్ధి నొందును.

18 శ్రుత్వా స్పృష్ట్వా చ భుక్త్వా చ
దృష్ట్వా ఘ్రాత్వా చ యో నరః,
న హృష్యతి గ్లాయతి వా
స విజ్ఞేయో జితేన్ద్రియః. 3-38

విని, తాకి, భుజించి, చూచి, వాసనచూచి ఎవడు సంతోషమునుగాని, శోకమునుగాని పొందడో, అట్టివాడు జితేంద్రియుడని తెలియవలెను.

19 యస్య వాఙ్మనసీ శుద్ధే సమ్యగ్గుప్తే చ సర్వదా,
స వై సర్వమవాప్నోతి వేదాన్తోపగతం ఫలమ్. 3-39

ఎవనికి వాక్కు, మనస్సు నిర్మలములై యుండునో, లెస్సగా నిగ్రహములై యుండునో, అతడు వేదాంతశాస్త్రములందు చెప్పబడిన ఫలములన్నియు పొందును.

20 సమ్మానాద్బ్రాహ్మణో నిత్య ముద్విజేత విషాదివ,
అమృతస్యేవ చాకాంక్షే దవమానస్య సర్వదా. 3-40

బ్రాహ్మణుడు తన కితరులు చేయు సన్మానమును విషము వలె సదా భయంకరముగా చూడవలెను. అవమానమును ఎల్లప్పుడును అమృతమునువలె కోరుచుండవలెను.

21 అతివాదాం స్తితిక్షేత నావమన్యేత కంచన,
న చేమం దేహ మాశ్రిత్య వైరం కుర్వీత కేనచిత్.
3-42

ఎవ్వరి వద్దను అజ్ఞానముతో ఓర్పుకొనవలెను. ఎవరి పవిత్రతను అనుమానింపరాదు. ఈ శరీరమును ప్రత్యక్షించుకొని ఎవరితోను విరోధమును పెట్టుకొనరాదు.

22 ప్రధ్వస్తం న ప్రతిక్రుద్ధే దాక్ష్యేష్టః కుశలం వదేత్,
సప్తద్వారావకీర్ణాం చ న వాచ మనృతాం వదేత్.
3.43

కోపగించువానిని తిరిగి కోపించరాదు. నిందించువానినిగూర్చి కుశలమును పలుకవలెను. అసత్యమును పలుకరాదు.

23 అధ్యాత్మరతి రాసీనో నిరపేక్షో నిరామిషః,
ఆత్మనైవ సహాయేన సుఖార్థీ విచరే దిహ. 3.44

బ్రహ్మమునందు ఆసక్తి కలవాడై, నిరపేక్షుడై, నిరామిషుడై, ఆత్మసహాయుడై, అధ్యాత్మసుఖమును కోరుచు ఈ ప్రపంచమున సంచరించవలెను.

24 ఇన్ద్రియాణాం నిరోధేన రాగద్వేషక్షయేన చ,
అహింసయా చ భూతానా మమృతత్వాయ కల్పతే.
3.45

ఇంద్రియనిగ్రహము చేతను, రాగద్వేషనాశనము చేతను, జీవహింస చేయకుండుట చేతను మానవుడు అమృతత్వమును (మోక్షమును) పొందుటకు అర్హుడగును.

25 అస్థిస్థూణం స్నాయుబద్ధం మాంసశోణితలేపితమ్,
చర్మావనద్ధం దుర్గన్ధిపూర్ణం మూత్రపురీషయోః. 3.46

26 జరాశోకసమావిష్టం రోగాయతన మాతురమ్,
రజస్వల మనిత్యం చ భూతావాస మిమం త్యజేత్.

ఎముకలను స్తంభములు గలదియు, నరములతోఁ గట్టఁబడినదియు, మాంసముతోను, రక్తముతోను లిప్తమైనదియు, చర్మముతో కప్పఁబడినదియు, దుర్గంధము గలదియు, మలమూత్రములతో నిండినదియు, ముసలితనముచేతను, శోకముచేతను ఆవిష్టమైనదియు, రోగములకు స్థానమైనదియు, రజోగుణము గలదియు, అనిత్యమైనదియు నగు ఈ శరీరమునందు మమత్వమును, అభిమానమును విడిచి పెట్టవలెను.

27 మాంసాసృక్పూయ విణ్మూత్ర
స్నాయు మజ్జాస్థిసంహతౌ,
దేహే చేత్ప్రీతిమా న్మూఢో
భవితా నరకేఽపి సః. 3_48

మాంసము, రక్తము, మలమూత్రములు, నరములు, మజ్జ, ఎముకలుగల ఈ దేహమునందు ప్రీతికల మూఢుఁడు నరకమునందును ప్రీతిగలవాఁడే యగును.

28 సా కాలసూత్రపదవీ సా మహావీచివాగురా,
సాఽసిపత్రవనశ్రేణీ యా దేహేఽహమితి స్థితిః 3_49

'దేహమే నేను' అను భావ మేదికలదో, అదియే కాలసూత్ర నరకము మార్గము; అదియే మహావీచినరక మను వల; అదియే అసిపత్రవన మను నరకము.

29 సా త్యాజ్యా సర్వయత్నేన సర్వనాశే ఽప్యుపస్థితే,
స్ప్రష్టవ్యా సా న భవ్యేన సశ్వమాంసేవ పుల్కసీ.
3_50

ఉత్తముడగు సాధకుడు సర్వనాశము సంభవించినప్పటికిని, సర్వప్రయత్నములతోను దేహరక్షణ చేయుము, మధ్యాహ్నకాలమునందు సూచిన చండాలస్త్రీనైనను స్పృశించరాదు. (దరికి చేర్చరాదు).

30. ఏక ఏవ చరే న్నిత్యం సిద్ధ్యర్థమసహాయకః. 3-53

సాధకుడు అసహాయుడైనను సాంసిద్ధికొఱకై సదా ఒంటరిగనే సంచరించవలెను.

31 ఏకో భిక్షు ర్యథోక్త స్తు
ద్వావేవ మిథునం స్మృతమ్,
త్రయో గ్రామః సమాఖ్యాత
ఊర్ధ్వం తు నగరాయతే. 3_56

32 నగరం న హి కర్తవ్యం గ్రామో వా మిథునం తథా,
ఏతత్త్రయం ప్రకుర్వాణః స్వధర్మా చ్చ్యవతే యతిః.
3.57

33 రాజవార్తాదితేషాం స్యా ద్భిక్షావార్తా పరస్పరమ్,
స్నేహ పైశున్యమాత్సర్యం సన్నికర్షా న్నసంశయః.
3_58

సన్న్యాసి ఒంటరిగనే సంచరించుచు ఒంటరిగనే ధ్యానమందు నిలువవలెను. ఒకడున్న భిక్షువు ఒక్కడుగా అది భిక్షువు అనబడును. ముగ్గురున్నచో అది గ్రామము అనబడును. అంతకు ఎక్కువమంది ఉన్నచో అది నగర మనబడును. భిక్షువు ఏకాకిగా సంచరించవలెను కాని మిథునము, గ్రామము, నగరము కారాదు. అట్లు ఆ మూడును చేసినచో యతి స్వధర్మమునుండి జారిపోవును. యతులు అనేకులు కలిసినచో వారిలో పరస్పరము

రాజవార్తాదులు, భిక్షువార్తలు కలుగును. ద్వంద్వముగా వారితో స్నేహము, లోభము, మాత్సర్యము, మొదలైనవి తప్పక కలుగ గలవు. కావున భిక్షువు ఏకాకిగనే సంచరించుచు ధ్యానాభ్యాసమును శీలించవలయును.

34 ఏకాకీ నిస్పృహ స్తిష్ఠే న్న హి కేన సహాలపేత్,
దద్యా న్నారాయణే త్యేవం ప్రతివాక్యం సదా యతిః
3-59

యతి ఏకాకియై, కోరికలు లేనివాడై యుండవలెను. ఎవని తోను మాట్లాడరాదు. సదా 'నారాయణ' అను జవాబు చెప్ప వలయును.

35 అజిహ్వః షణ్డకః పంగు రంధో బధిర ఏవ చ,
ముగ్ధశ్చ ముచ్యతే భిక్షు షడ్భి రేతై ర్న సంశయః.
3-62

సన్న్యాసి నాలుక లేనివాని వలెనను, నపుంసకుని వలె నుండను, కుంటివాని వలెనను, గ్రుడ్డివాని వలెనను, చెవిటి వాని వలెనను, బాలకుని వలెనను ఉండవలెను. (ఇంద్రియ ములను నిగ్రహించవలెనని భావము) ఈ ఆరు సాధనలను ఆచరించినచో అతడు తప్పక ముక్తినొందగలడు.

36 ఇదం మృష్ట మిదం నేతి యో ఽశ్నన్నపి న సజ్జతి,
హితం సత్యం మితం వక్తి త మజిహ్వం ప్రచక్షతే.
3-63

ఎవడు భుజించుచున్నను 'ఇది రుచి కలిగినది, ఇది రుచిలేనిది అను తలంపు లేకుండునో, హితముగను, సత్యముగను, మితముగను

మాట్లాడునో అతఁడు 'అజిహ్వుఁడు' (జిహ్వలేనివాఁడు) అని చెప్పఁబడును.

37 అద్య జాతాం యథా నారీం తథా షోడశవార్షికీమ్,
శతవర్షాం చ యో దృష్ట్వా నిర్వికారః స షండకః.
3-64

ఎవఁడు అప్పుడే పుట్టిన ఆఁడుపిల్లను, పదునాఱు సంవత్సరముల ఈడుగల స్త్రీని, నూఱు సంవత్సరముల వయస్సు గలిగిన స్త్రీని సమదృష్టితో చూచునో, వారిని చూచినప్పుడు నిర్వికారుఁడై యుండునో, అతఁడు 'షండకుఁడు' (నపుంసకుఁడు) అని చెప్పఁబడును.

38 భిక్షార్థం అటనం యస్య విణ్మూత్రకరణాయ చ,
యోజనాన్న పరం యాతి సర్వథా పంగురేవ సః.
3-65

ఎవఁడు భిక్షాన్నముకొఱకును, మలమూత్రవిసర్జనముకొఱకును మాత్రమే సంచరించునో, యోజనము (ఆమడ) కంటె ఎక్కువ దూరము నడవకుండునో, అతఁడు అన్నివిధముల 'పంగువు' (కుంటివాఁడు) అని చెప్పఁబడును.

39 తిష్ఠతో వ్రజతో వాపి యస్య చక్షుర్న దూరగమ్,
చతుర్యుగాం భువం ముక్త్వా పరివ్రాట్ సో౽న్ధ
ఉచ్యతే. 3-66

నిలఁబడియున్నప్పుడుకాని, నడచుచున్నప్పుడుకాని ఎవని దృష్టి నాలుగు గజములకంటె ఎక్కువ దూరము ప్రసరించదో, అట్టి పరివ్రాజకుఁడు అంధుఁడని చెప్పఁబడును.

40 హితాహితం మనోరామం వచ శ్శోకావహం చ యత్
శ్రుత్వాపి న శ్రుణోతీవ బధిర స్స ప్రకీర్తితః. 3-67

హితమైనవియును, అహితమైనవియును, మనోహరమైనవియును, దుఃఖకరమైనవియును వచనములను వినియును విననివానివలె నుండువాడు 'బధిరుడు' (చెవిటివాడు) అని చెప్పబడును.

41 సాన్నిధ్యే విషయాణాం యః సమర్థో వికలేంద్రియః,
సుప్తవ ద్వర్తతే నిత్యం స భిక్షు ర్ముగ్ధ ఉచ్యతే. 3-68

సర్వేంద్రియములు కలవాడయ్యు విషయములు సాన్నిధ్యమందున్నను నిద్రించువానివలె నుండువాడు 'ముగ్ధుడు' అని చెప్పబడును.

42 నటాదిప్రేక్షణం ద్యూతం
ప్రమదాం సుహృదం తథా,
భక్ష్యం భోజ్య ముదక్యాం చ
షణ్ణ పశ్యే త్కదాచన. 3-69

సన్న్యాసి నాటకమును, జూదమును, స్త్రీలను, మిత్రులను, భక్ష్యమును, భోజ్యమును, బహిష్టులను — ఈ ఆరింటిని ఎన్నడును చూడరాదు.

43 రాగం ద్వేషం మదం మాయాం ద్రోహం మోహం
పరాత్మసు,
షడేతాని యతి ర్నిత్యం మనసాపి న చింతయేత్. 3-70

ఇతరులయెడల రాగమును, ద్వేషమును, మదమును, మాయను, ద్రోహమును, మోహమును—ఈ ఆరింటిని యతి మనస్సుచేతనైనను చింతింపరాదు.

44 దూరయాత్రాం ప్రయత్నేన వర్జయే దాత్మచింతకః,
సదోపనిషదం విద్యా మభ్యసే న్ముక్తి హైతుకీమ్.

3-72

యతి ఆత్మచింతన గావించువాడగుచు, దూరయాత్రలను ప్రయత్నపూర్వకముగ వర్జించవలెను. మరియు ముక్తి హేతువైన ఉపనిషద్విద్యను సదా అభ్యసించవలెను.

45 అపాప మశఠం వృత్తం మజిహ్మం నిత్య మాచరేత్,
ఇంద్రియాణి సమాహృత్య కూర్మో౽ఙ్గానీవ సర్వశః.

3.74

సదా పాపరహితుండై, శఠత్వము లేనివాడై, వంచనారహితుండై వర్తించవలెను. తాబేలు తన అవయవములను ఉపసంహరించుకొనులాగున ఇంద్రియములను అన్నివైపులనుండియు ఉపసంహరించుకొని ధ్యానశీలుండై యుండవలెను.

46 అప్రమత్తః కర్మభక్తిజ్ఞానసంపన్నః స్వతంత్రో. 3.77

సాధకుడు అప్రమత్తుడై, కర్మ భక్తి జ్ఞానములు కలవాడై యుండవలెను.

47 యేన సర్వమిదం ప్రోతం సూత్రే మణిగణా ఇవ,
తత్సూత్రం ధారయే ద్యోగీ యోగవి త్తత్త్వదర్శనః.

3.79

దారమునందు మణులవలె దేనిచే ఈ జగత్తంతయు అనుస్యూతమై యున్నదో, యోగజ్ఞుడు తత్త్వదర్శి అయినవాడు అట్టి బ్రహ్మమను సూత్రమును ధరించవలయును.

48 ... ద్వంద్వసహిష్ణు ర్న శీతం న చోష్ణం న సుఖం న దుఃఖం న నిద్రాం న మానావమానే చ షడూర్మి వర్జితో నిందాహంకార మత్సరగర్వ దంభేర్ష్యాసూయే చ్ఛాద్వేష సుఖదుఃఖ కామక్రోధ లోభమోహాదీ న్విసృజ్య, స్వవపు శ్శవాకార మివ స్మృత్వా స్వవ్యతిరిక్తం సర్వమంతర్బహి రమన్యమానః. 3-86

(బ్రహ్మనిష్ఠుడగు యతి ద్వంద్వసహిష్ణువై, శీతోష్ణములను సుఖదుఃఖములను, (అతి) నిద్రను, మానావమానములను, షడూర్ములను త్యజించి, నింద, అహంకారము, మాత్సర్యము, గర్వము, దంభము, ఈర్ష్య, అసూయ, వాంఛలు, ద్వేషము, కామక్రోధములు, లోభమోహాములు అను వీనిని విసర్జించి, తన శరీరమును శవముతో సమానముగ తలంచి, లోపల వెలుపల వ్యాపించియున్న వానిగ తనతప్ప అన్యముగ్గా తలంచనివాడై, ఆత్మధ్యాన నిరతుడై యుండవలెను.

49 లాభాలాభయో స్సమో భూత్వా నిర్మమ శ్శుక్లధ్యాన పరాయణో ఽధ్యాత్మనిష్ఠ శ్శుభాశుభకర్మ నిర్మూలనపర స్సన్న్యస్య పూర్ణానందైకబోధ స్తద్బ్రహ్మాహమస్మీతి బ్రహ్మప్రణవ మనుస్మరన్ భ్రమరకీటన్యాయేన శరీరత్రయ ముత్సృజ్య సంన్యాసేనైవ దేహత్యాగం కరోతి స కృతకృత్యో భవతీత్యుపనిషత్

3-86

లాభాలాభములందు సమభావముకలవాడై, మమకారము లేనివాడై, ఆత్మధ్యానపరాయణుడై, అధ్యాత్మనిష్ఠ కలవాడై, కర్మనిర్మూలనపరుడై, పూర్ణానందైకబోధ కలవాడై, 'నేను

బ్రహ్మనగుదు' అని భావించుచు, బ్రహ్మానుసంధానమును సంస్మరించుచు భ్రమరకీట న్యాయమునతో శరీరత్రయమును వదలి సంన్యాసముతోనే దేహత్యాగము చేయువాడు కృతకృత్యుడగును.

50 త్యక్త్వా లోకాంశ్చ వేదాంశ్చ
విషయానింద్రియాణి చ,
ఆత్మన్యేవ స్థితో యస్తు
స యాతి పరమాం గతిమ్. 4-1

లోకములను, వేదములను, విషయములను ఇంద్రియములను వదలి ఆత్మ యందే స్థిరముగ నుండువాడు ఉత్తమగతియగు మోక్షమును పొందును.

51 నామగోత్రాదివరణం దేశకాలం శ్రుతం కులమ్,
వయోవృత్తం వ్రతం శీలం ఖ్యాపయేన్నైవ సద్యతిః
4-2

ఉత్తముడగు యతి తన గోత్రమును, పేరును, దేశకాలములను, విద్యను, కులమును, వయస్సును, నడవడిని, వ్రతమును, శీలమును వెల్లడిచేసికొనరాదు.

52 ఆసంభాషేత్ స్త్రియం కాంచి
త్పూర్వదృష్టాం చ న స్మరేత్,
కథాం చ వర్జయేత్ తాసాం
న పశ్యే ల్లిఖితా మపి. 4-3

సన్యాసియగువాడు స్త్రీతో మాటలాడరాదు. పూర్వము చూచిన స్త్రీని గుర్తు తెచ్చుకొనరాదు. స్త్రీలకథలను వినరాదు, వారి చిత్రములను చూడరాదు.

53 ఏత చ్చతుష్టయం మోహాత్ క్రీడా మాదదతో యతేః
చిత్తం విక్షిపతే ఉపశ్యం తద్వికారా త్ప్రణశ్యతి.

4.4

ఈ నాలుగింటిని మోహావశముచే గ్రహించినచో యతికి చిత్తము తప్పక వికారమును పొందును. చిత్తవికారముచేత అతడు వినాశమును బొందును.

54 జాయాభ్రాతృసుతాదీనాం బంధూనాం చ శుభాశుభమ్,
శ్రుత్వా దృష్ట్వా న కంపేత శోకహర్షౌ త్యజే ద్యతిః.

4-9

యతి భార్య, అన్నదమ్ములు, పుత్రులు, బంధువులు, మొదలైన వారియొక్క శుభాశుభములను వినినను, చూచినను చలింపరాదు. శోకహర్షములను విడనాడవలెను.

55 నిర్ద్వంద్వో నిత్యసత్త్వస్థ స్సర్వత్ర సమదర్శనః,
తురీయః పరమో హంస స్సాక్షా న్నారాయణో యతిః

4-13

ద్వంద్వరహితుడు, నిత్యము శుద్ధసత్త్వమునందుండువాడు, అంతటను సమదృష్టికలవాడు, తురీయావస్థయందుండువాడు, పరమహంసయగు యతి సాక్షాత్ నారాయణుడే యగును.

56 అదూషయన్ సతాం మార్గం
ధ్యానయుక్తో మహీం చరేత్. **4.17**

సజ్జనుల మార్గమును దూషింపక యతి ధ్యానశీలుడై భూమిపై సంచరింపవలెను.

57 ఆత్మవత్సర్వభూతాని పశ్య న్నిష్ట శ్చరే న్మహీమ్,
అన్ధవజ్జడవచ్చైవ బధిరోన్మత్తమూకవత్. 4-?2

భిక్షువు సమస్త ప్రాణులను తనవలె చూచుకొనుచు భూమిపై చరించవలెను. అంధునివలె, వికలాంగునివలె, చెవిటివానివలె, పిచ్చివానివలె, మూగవానివలె నుండవలెను. (ఇంద్రియ నిగ్రహా దులు కలిగియుండవలెనని భావము).

58 త్వఙ్మాంసరుధిరస్నాయు మజ్జామేదోస్థి సంహతౌ,
విణ్మూత్రపూయే రమతాం క్రిమీణాం కియదన్తరమ్.
4-26

చర్మము, మాంసము, రక్తము, నరములు, మజ్జ క్రొవ్వు ఎముకలు మొదలైనవాని సముదాయమునను, మలమూత్రములచే మలినమగు ఈ దేహమునందు రమించువారికిని, క్రిములకును ఏమి భేదము ?

59 క్వ శరీర మశేషాణాం శ్లేష్మాదీనాం మహాచయః,
క్వ చాఙ్గశోభా సౌభాగ్యకమనీయాదయో గుణాః.
4-27

శ్లేష్మాదు లన్నింటికిని నిలయమైన శరీర మెచట ? సౌందర్యము మొదలైన మనోహర గుణము లెచట ?

60 మాంసాసృక్పూయవిణ్మూత్రస్నాయుమజ్జాస్థిసంహతౌ
దేహే చేత్ప్రీతిమా న్మూఢో భవితా నరకేఽపి సః.
4-28

మాంసము, రక్తము, మలమూత్రములు, నరములు, మజ్జ, ఎముకలు మొదలగువాని సమూహమైన శరీరమునందు ప్రీతిగల మానవుడు నరకమునందును ప్రీతికలవాడే యగును.

61 స్త్రీణా మవాచ్యదేశస్య క్లిన్ననాడీవ్రణస్య చ,
అభేదేఽపి మనోభేదా జ్జనః ప్రాయేణ వంచ్యతే.

4-29

స్త్రీలయొక్క గుహ్యప్రదేశమునకును, చీమునెత్తురు కారు నాడులతో కూడిన వ్రణమునకును భేదము లేకపోయినను సామాన్యజనులు మనోభేదముచే తెలియక మోసపోవుచున్నారు.

62 చర్మఖండం ద్విధా భిన్న మపానోద్గారధూపితమ్,
యే రమన్తి నమ స్తేభ్యః సాహసం కిమతః పరమ్.

4.30

రెండుగా చీలినదియు, అపానవాయువుచే ధూపితమైనదియు నగు చర్మఖండమునందు రమించువారికి నమస్కారము! ఇంతకంటె సాహసము మరియేమి కలదు?

63 మునిః కౌపీనవాసాః స్యా
న్నగ్నో వా ధ్యానతత్పరః,
ఏవం ధ్యానపరో యోగీ
బ్రహ్మభూయాయ కల్పతే. 4-32

ముని కౌపీనధారియైగాని, లేక దిగంబరుడైగాని యుండి ధ్యానపరుడై వర్తింపవలెను. ధ్యానశీలుడైన యోగి బ్రహ్మత్వమును బడయుటకు అర్హుడగును.

64 తం దృష్ట్వా శాన్తమనసం స్పృహయన్తి దివౌకసః,
లింగాభావాత్తు కైవల్య మితి బ్రహ్మానుశాసనమితి.
4-37

శాంతచిత్తుడైన ఆ [illegible] దేవతలు వాంఛించుచున్నారు. [illegible] అతనికి [illegible] కలుగును. బ్రహ్మానుశాసనము (ఉపనిషదుపదేశము) [illegible].

65 శాస్త్రజ్ఞానాత్ పాపపుణ్యలోకానుభవ శ్రవణ ద్రవ్య
ప్రపంచోపరతః క్రోధేర్ష్యాసూయాహంకారాభిమానాత్మక
సర్వసంసారం నివర్త్య, దారైషణా పుత్రైషణా లోకై
షణాత్మక దేహవాసనాం, శాస్త్రవాసనాం, లోకవాస
నాం త్యక్త్వా వమనాన్నమివ ప్రాప్యమిదం సర్వమిదం
హేయం మత్వా సాధనచతుష్టయసంపన్నో
యః సన్న్యస్యతి స ఏవ జ్ఞానసన్న్యాసీ. 5-1

శాస్త్రజ్ఞానమువలనను, [illegible] ప్రపంచమునుండి [illegible], క్రోధము, ఈర్ష్య, అసూయ, అహంకారము, అభిమానము [illegible] సంసారమునుండి [illegible] దారైషణ, పుత్రైషణ, లోకైషణ [illegible] శాస్త్రవాసన, లోకవాసన [illegible] వమనాన్నమువలె [illegible] సాధనచతుష్టయ సంపన్నుడై సన్న్యసించువాడు జ్ఞానసన్న్యాసి యని చెప్పబడును.

66 యం యం వాపి స్మరన్ భావం త్యజత్యన్తే కలేబరమ్,
తం తమేవ సమాప్నోతి నాన్యథా శ్రుతిశాసనమ్. 5-1

జీవుండు సంసారభావమునందుండి అవసాన కాలమున శరీరమును త్యజించునో, ఆయా భావమునే పొందును. ఇది శ్రుతి శాసనము.

67 తదేవం జ్ఞాత్వా స్వరూపానుసంధానం వినాఽన్యథా ఆచారపరో న భవేత్ ... ... జ్ఞానవైరాగ్యసంప న్నస్య స్వస్మిన్నేవ ముక్తిః 5-1

ఈ ప్రకారముగ ఆత్మతత్త్వము నెఱింగిన పిదప బ్రహ్మవిదుండు ఆత్మానుసంధానపరుండై యుండవలెను. జ్ఞానవైరాగ్య సంపన్నునకు తన అంతఃకరణమందే మోక్షము కలుగును.

68 శుక్తియం రజత మితి జ్ఞాత్వా జాగరితే సుషుప్త్యవస్థా పన్న ఇవ యచ్ఛ్రుతం యద్దృష్టం తత్సర్వ మవిజ్ఞాత మివ యో వసేత్తస్య స్వప్నావస్థాయా మపి తాదృగవస్థా భవతి, స జీవన్ముక్త ఇతి వదన్తి. 5-1

యోగనిష్ఠుని సంశయరహితమైనదియు నొకటి జాగ్రదవస్థయందు సుషుప్తినివలెనుండునో, ఎవఁడు తాను వినినట్టి, కనినట్టివన్నియు తనకు తెలియనివానివలె ఉండునో, అట్టివానికి స్వప్నమునందును తురీయస్థితియే కలుగును. అతఁడు జీవన్ముక్తుండని విజ్ఞులు చెప్పుదురు.

69 స్వరూపానుసంధానవ్యతిరిక్తాన్యశాస్త్రాభ్యాసై ఉష్ట్రకుంకుమ భారవ ద్వ్యర్థో, న యోగశాస్త్రప్రవృత్తి ర్న సాంఖ్యశాస్త్రాభ్యాసో న మంత్రతంత్రవ్యాపార

ఇతరశాస్త్రప్రవృత్తి ర్యతే రస్తి చేచ్ఛవాలంకారవ
చ్చర్మకారవదపి. 5-1

[illegible] శాస్త్ర[illegible] [illegible] అన్య [illegible] [illegible] అట్టి [illegible] శాస్త్ర[illegible] [illegible] [illegible] చేయు [illegible]

70 బాలోన్మత్తపిశాచవ న్మరణం జీవితం వా న కాంక్షేత
కాలమేవ ప్రతీక్షేత 5-1

[illegible]

71 న దండధారణేన న ముండనేన న వేషేణ న దంభా
చారేణ ముక్తిః. 5-2

[illegible]

72 ప్రత్యక్షా [illegible] గీతా మహర్షిభిః,
తస్మా దేవాం పరిత్యజ్య [illegible] 5-3

[illegible]

73 స్వప్నేఽపి యో హి యుక్తః స్యాజ్జాగ్రతీవ విశేషతః
ఈదృక్చేష్టః స్మృతః శ్రేష్ఠో వరిష్ఠో బ్రహ్మవాదినామ్.
5-4

ఏ [illegible] వానిని [illegible] ప్రాణులు [illegible] వారికి [illegible] ప్రాణులు [illegible] వాడులలో [illegible].

74 అధ్యాత్మ రతిరాసీనో నిరపేక్షో నిరామిషః,
నిరయం న విముంచన్తి ముముక్షో [illegible].
5-10

[illegible]

75 యథాంబస్థోఽపి [illegible] స్మృతి [illegible] 5-14
[illegible]

76 అభయం సర్వభూతేభ్యో దత్త్వా చరతి యో మునిః,
న తస్య సర్వభూతేభ్యో భయముత్పద్యతే క్వచిత్.
5-16

ఏ ముని సర్వప్రాణులకు అభయము [illegible] వానికి [illegible].

77 నిర్మాన శ్చానహంకారో నిర్ద్వన్ద్వ శ్ఛిన్నసంశయః,
నైవ క్రుధ్యతి న ద్వేష్టి నానృతం భాషతే గిరా. 5-17

[illegible] అభిమానము [illegible], అహంకారము [illegible] ద్వంద్వరహితుడు, సంశయములులేనివాడై, [illegible], అసత్యమాడక యుండును.

78 న కుర్యా న్నవదే త్కించి
న్న ధ్యాయే త్సాధ్వసాధు వా,
ఆత్మారామో౽నయా వృత్త్యా
విచరే జ్జడవ న్మునిః. 5-37

ముని ఏమియు చేయరాదు. ఏమియూ పలుకరాదు, మంచి చెడ్డలను తలంపరాదు. సదా ఆత్మారాముడై ప్రపంచమున జడునివలె సంచరింపవలయును.

79 ఏక శ్చరే న్మహీ మేతాం నిస్సంగః సంయతేన్ద్రియః,
ఆత్మక్రీడ ఆత్మరతి రాత్మవా న్సమదర్శనః. 5-26

యతి సంగరహితుడును, వశీకృతేంద్రియుడును, ఆత్మయందే రమించువాడును, ఆత్మారాముడును సమదృష్టియు అయి మెలగవలయును.

80 జరాయుజాండజాదీనాం వాఙ్మనః కాయకర్మభిః,
యుక్తః కుర్వీత న ద్రోహం సర్వసఙ్గాంశ్చ వర్జయేత్
5-31

యోగయుక్తుడైన యతి మనుష్యులకును, పశుపక్షి క్రిమికీటకాదులకును త్రికరణములతో ఎట్టి ద్రోహమును చేయరాదు. అతడు సర్వసంగములను పరిత్యజింపవలెను.

81 కామక్రోధౌ తథా దర్పలోభమోహాదయశ్చ యే,
తాంస్తు దోషా న్పరిత్యజ్య పరివ్రా డ్భయవర్జితః
5-32

పరివ్రాజకుడు, కామక్రోధములను, గర్వమును, లోభమును మోహమును వదలి భయరహితుడై సంచరింపవలయును.

82 భైక్షాశనం చ మౌనిత్వం తపోధ్యానం విశేషతః,
సమ్యగ్జ్ఞానం చ వైరాగ్యం ధర్మోఽయం భిక్షుకే మతః.
5.35

భిక్షాన్నము భుజించుట, మౌనము (సంభాషించకుండుట) అధికముగా తపోధ్యానాదుల నాచరించుట, సమ్యగ్జ్ఞానము కలిగియుండుట, వైరాగ్యము కలిగియుండుట, సన్న్యాసులకు ధర్మములు.

83 బహిరన్తశ్చ సర్వత్ర సంపశ్యన్హి జనార్దనమ్. 5.36

84 సర్వత్ర విచరేన్మౌనీ వాయువద్వీతకల్మషః,
సమదుఃఖసుఖః క్షాన్తో హస్తప్రాప్తం చ భక్షయేత్.
5.37

బయట లోపలను, సర్వాంతరముగ అంతటను జనార్దనుని (పరమాత్మను) గాంచుచు, సుఖదుఃఖములను సమానముగ తలంచుచు, ఓర్పుకలవాడై, కరపాత్రమునందు లభించిన దానిని భుజించుచు, వాయువువలె నిష్కల్మషుడై అంతటను సంచరించవలయును.

85 నిర్వైరేణ సమం పశ్యన్ద్విజగోఽశ్వమృగాదిషు,
భావయన్మనసా విష్ణుం పరమాత్మానమీశ్వరమ్.
5.38

నిర్వైరముతో ద్విజులు, గోవులు, గుఱ్ఱములు, మృగములు మొదలైనవానిని చూచి, సమదృష్టితో గాంచుచు, మనస్సులో విష్ణువు, ఈశ్వరుడు నగు పరమాత్మను ధ్యానించుచు నుండవలెను.

86 చిన్మయం పరమానందం బ్రహ్మైవాహ మితి స్మరన్. 5-39

జ్ఞానస్వరూపము, పరమానందము నగు బ్రహ్మమే నేను' అని యతి సదా స్మరించుచుండవలెను.

87 నావ మతిపక్షం కర్ణదార ఇవ యన్త్రేణ గజం స్వ బుద్ధ్యావశీకృత్య, స్వవ్యతిరిక్తం సర్వం కృతకం నశ్వర మితి మత్వా విరక్తః పురుష స్సర్వదా బ్రహ్మాహమితి వ్యాహరేత్, నాన్యత్కించి ద్వేదితవ్యం స్వవ్యతిరేకేణ జీవన్ముక్తో వసేత్, కృతకృత్యో భవతి. 6-1

నావికుడు నావను, మావటివాడు ఏనుగును లోబఱచు కొనునట్లు బ్రహ్మనిష్ఠుడు శరీర, ఇంద్రియములను బుద్ధిద్వారా వశీకరించుకొని, ఆత్మకంటె, ఇతరమైనవెల్ల కల్పితమని, నశ్వరమని తలంచి విరక్తుడై, ఎల్లప్పుడును 'బ్రహ్మాహమ్' నేను (బ్రహ్మము) అని పలుకుచుండవలెను. ఇతరమైన లౌకికవిషయములను తెలిసికొనరాదు. ఈ ప్రకారముగ జీవన్ముక్తుడై యుండవలెను. అట్టి వాడు కృతార్థుడగును.

88 శరీరాభిమానం త్యజేత్, న శరీరాభిమానీ భవతి, స ఏవ బ్రహ్మేత్యుచ్యతే. 6-1

(శరీరాభిమానముచేత జీవత్వము కలుగును. కావున) శరీరాభిమానమును వదలవలెను. దేహాభిమానము లేనివాడే బ్రహ్మమగును, అని ఉపనిషత్తు తెలుపుచున్నది.

89 త్యక్తసంగో జితక్రోధో లఘ్వాహారో జితేంద్రియః, పిధాయ బుద్ధ్యా ద్వారాణి మనో ధ్యానే నివేశయేత్. 6-1

బ్రహ్మనిష్ఠుడను సంగ రహితుడై, క్రోధమును జయించిన వాడై, స్వల్పాహారమును నైర్గొనుచు, జితేంద్రియుడై, బుద్ధితో ఇంద్రియములను వశీకరించుకొని మనస్సును ధ్యానమునందు నిలుప వలయును.

90 యస్మిన్గృహే విశేషేణ లభే ద్భిక్షాం చ వాసనాత్,
తత్ర నో యాతి యో భూయః స యతి ర్నేతరః
స్మృతః. 6-8

ఏ యింటియందు భిక్ష అధికముగ దొరకునో, వాసనావశ మున ఆ యింటికి మరల వెళ్ళని యతియే ఉత్తమయతిగ తలంప బడుచున్నాడు.

91 వర్ణాశ్రమాదయో దేహే మాయయా పరికల్పితాః,
వర్ణాశ్రమాదులు దేహమునందు మాయచే కల్పింపబడినవి.

92 తస్మా దన్యగతా వర్ణా ఆశ్రమా అపి నారద,
ఆత్మ న్యారోపితాః సర్వే భ్రాన్త్యా తేనాత్మవేదినా.
6-14

కావున మోక్షకాంక్షకు (జ్ఞానమునకు) సంబంధించిన వర్ణా శ్రమాదులు భ్రాంతిచే ఆత్మయందు ఆరోపింపబడినవే యగును.

93 విరజ్య సర్వభూతేభ్య ఆవిరించిపదాదపి,
ఘృణాం విపాట్య సర్వస్మి న్పుత్రమిత్రాదికేష్వపి.
6-16

94 శ్రద్ధాలు ర్ముక్తిమార్గేషు వేదాన్తజ్ఞానలిప్సయా,
ఉపాయనకరో భూత్వా గురుం బ్రహ్మవిదాం వ్రజేత్.
6-17

సాధకుడు బ్రహ్మవేత్తయైన సదను ముముక్షువుకొరకు సమస్త పదములనుండియు, సర్వశబ్దములనుండియు విరక్తుడై, ధృతిశ్రోత్రాదులు గూడ త్యాగమనుభవించి శ్రద్ధాభక్తి, ముక్తిపారమ్యములందు వేదాంతజ్ఞానమును పొందుటకొరకైనె, సత్యప్రవృత్తులను గ్రహింపగోరి బ్రహ్మవేత్తయైన గురువును ఆశ్రయించవలెను.

95 సేవాభిః పరితోష్యైనం చిరకాలం సమాహితః,
సదా వేదాన్తవాక్యార్థం శృణుయాత్సుసమాహితః.
6.18

గురువును సేవాదులచే సంతోషపెట్టి చాలకాలము సమాధానవంతుడై ఏకాగ్రతతో వేదాంత వాక్యార్థమును సదా శ్రవణము చేయవలెను.

96 నిర్మమో నిరహంకార స్సర్వసంగవివర్జితః,
సదా శాన్త్యాదియుక్త స్సన్ ఆత్మ న్యాత్మాన మీక్షతే.
6.19

నిర్మముడు, నిరహంకారుడు, సమస్తసంగవివర్జితుడై, సదా శాంత్యాది సద్గుణములతో గూడినవాడై తన హృదయమునందే పరమాత్మను వీక్షించును.

97 సంసారదోషదృష్ట్యైవ విరక్తి ర్జాయతే సదా,
విరక్తస్య తు సంసారా త్సన్న్యాసః స్యా న్న
సంశయః. 6.20

సంసారమునందలి దోషదృష్టి కలుగుటవలన సదా వైరాగ్యము జనించును. విరక్తునకు సంసారమునుండి సన్న్యాసము (సంగత్యాగము) సంభవించును. ఇందు సంశయము లేదు.

98 వేదాన్తాభ్యాసనిరతః శాన్తో దాన్తో జితేన్ద్రియః,
నిర్భయో నిర్మమో నిత్యో నిర్ద్వన్ద్వో నిష్పరిగ్రహః.
6-23

సాధకుడు వేదాంతాభ్యాసనిరతుడై, శాంతుడై, దాంతుడై, జితేంద్రియుడై, నిర్భయుడై, మమత్వరహితుడై, నిత్యుడై, ద్వంద్వరహితుడై, పరిగ్రహరహితుడై యుండవలెను.

99 ద్వ్యాశ్రమో న విరజ్యేత విపరీతేన కర్మణా,
నిరారంభో గృహస్థశ్చ కార్యవాంశ్చైవ భిక్షుకః.
6-30

లోకమునందు కార్యశీలుడు కాని గృహస్థుడును, కార్యవంతుడైన భిక్షువున్ను వైరాగ్యమును పొందజాలరు.

100 సంభాషణం సహ స్త్రీభి రాలాపః ప్రేక్షణం తథా,
నృత్తం గానం సహాసం చ పరివాదాంశ్చ వర్జయేత్.
6-32

బ్రహ్మచారి స్త్రీలతో సంభాషణము చేయరాదు. ఆలాపము చేయరాదు. స్త్రీలను చూడరాదు. నృత్యగానములను, హాసమును, నిందను విడనాడవలయును.

101 సంత్యజే త్సర్వకర్మాణి లోకాచారం చ సర్వశః,
కృమికీటపతఙ్గాంశ్చ తథా యోగీ వనస్పతీన్. 6-35

102 న నాశయే ద్బుధో జీవ న్పరమార్థమతి ర్యతిః,
నిత్య మన్తర్ముఖః స్వచ్ఛః ప్రశాన్తాత్మా స్వపూర్ణధీః.
6-36

యోగి పరమార్థబుద్ధిగల యతి సమస్త కర్మలను లౌకికాచారములను విసర్జించవలెను. క్రిమికీటకములను, పశువులను, వృక్షములను, పక్షులను నశింపజేయరాదు. సదా అంతర్ముఖుడై, నిర్మలుడై, ప్రశాంతచిత్తుడై పూర్ణబుద్ధికలవాడై యుండవలెను.

103 అన్తస్సఙ్గపరిత్యాగీ లోకే విహర నారద. 6-37

ఓ నారదా! అంతరంగమున సంగరహితుడవై లోకమున విహరింపుము.

104 జ్ఞాతచరదేశం చండాలవాటికా మివ, స్త్రియం మహీ మివ, సువర్ణం కాలకూట మివ, సభాస్థలం శ్మశాన స్థల మివ, రాజధానీం కుంభీపాక మివ. 7-1

ఆధ్యాత్మికమార్గమునందున్నవాడు తాను యింతకు తెలిసిన ప్రదేశమును చండాలవాటికవలెను, స్త్రీని సర్పమువలెను, బంగారమును కాలకూటవిషమువలెను, సభాస్థలమును శ్మశానవాటికవలెను, రాజధానిని కుంభీపాక నరకమువలెను తలంచవలెను.

105 పదార్థం పునః ప్రాప్తహర్ష ఇవ స్వమానంద మను స్మరన్, స్వశరీరాభిమాన దేశవిస్మరణం మత్వా స్వ శరీరం శవ మివ హేయముపగమ్య, కారాగార వినిర్ముక్త చోరవ త్పుత్రాప్తబన్ధుభవస్థలం, విహాయ దూరతో వసేత్, అయత్నేన ప్రాప్త మాహరన్ బ్రహ్మప్రణవ ధ్యానానుసన్ధానపరో భూత్వా సర్వకర్మనిర్ముక్తః కామక్రోధ లోభమోహ మదమాత్సర్యాదికం దగ్ధ్వా త్రిగుణాతీతః షడూర్మిరహితః షడ్భావవికారశూన్యః

సత్యవా క్వచి ద్విదోషే గ్రామైకరాత్రం, పత్తనే
పంచరాత్రం, క్షేత్రే పంచరాత్రం, తీర్థే పంచరాత్ర
మనికేతః, స్థిరమతి ర్నానృతవాదీ గిరికందరేషు
వసేత్. 7.1

సన్యాసియును తిరిగి భిక్షకునివలె యతి హస్తముతో స్వకీయ ఆత్మజ్ఞానమును స్మరించుచు, కోపభయ విషయము వదలి తన శరీరమును శవమువలె చేయుడుగ భావించి, గ్రామగ్రామమునందు ఏకరాత్రిబడిన గ్రామమునకు పుణ్యబంధువుల ప్రదేశమును వదలి దూరముగ నివసించవలెను. మరియు అప్రయత్నముగ లభించిన దానిని భుజించుచు ప్రణవధ్యానపరుడై, బ్రహ్మానుసంధానపరుడై, సర్వకర్మరహితుడై, కామక్రోధలోభమోహ మదమాత్సర్యాదులను దహించివేసి త్రిగుణాతీతుడై, షడూర్మివర్జితుడై, షడ్భావవికారశూన్యుడై, సత్యవాక్శీలుడై, శుచిమంతుడై, ద్రోహాపతలంపులేనివాడై, గ్రామమునందు ఒకరోజు, పట్టణమునందు, క్షేత్రమునందు, తీర్థమునందు ఐదు రాత్రులు వసించుచు అనికేతుడై, స్థిరబుద్ధికలవాడై, అసత్యము పలుకక పర్వతగుహలయందు నివసించవలయును.

106 మత్తో న కల్పదవోస్తి ఉత్తరం, ఇత్యాత్మన్యాలోచ్య
సర్వత్ర స్వస్వరూపమేవ పశ్యన్, జీవన్ముక్తి మవాప్య
ప్రారబ్ధప్రతిభాసనాశపర్యన్తం చతుర్విధం స్వరూపం
జ్ఞాత్వా, దేహపతనపర్యన్తం స్వరూపానుసంధానేన
వసేత్... 7.1

'నాకంటె వేఱైనది ఏదియును లేదు' అని నిశ్చయించి యతి సర్వత్ర ఆత్మస్వరూపమునే కాంచుచు జీవన్ముక్తిని పొంది

ప్రార్థనము [illegible], దేహపతనపర్యంతము అగ్నిస్వరూపము [illegible].

107 తదే వాత్మని విద్యేత ప్రసహ్యాశ్రేన వర్ణితమ్,
తదేవ సుస్మృత మజర మమృతాయ తథోమితి. 8.4

ఆ ఆత్మ 'బ్రహ్మ' [illegible] అన్యక్తము, [illegible] [illegible] సంభవించును.

108 సంయుక్త మేతత్ క్షర మక్షరం చ వ్యక్తావ్యక్తం భరతే
విశ్వమీశః అనీశ శ్చాత్మా బధ్యతే భోక్తృభావాత్
జ్ఞాత్వా దేవం ముచ్యతే సర్వపాశైః 9 7

[illegible] బ్రహ్మము [illegible] బ్రహ్మము అవ్యక్తము. [illegible] పాలించుచున్నాడు. నేను కర్తను, భోక్తను అను [illegible] బంధమును పొందుచున్నాడు. [illegible] (ఆత్మ) [illegible] సర్వసంసారబంధములనుండి [illegible] ముక్తిని పొందును.

109 ఏతజ్జ్ఞేయం నిత్యమే వాత్మసంస్థం
నాతఃపరం వేదితవ్యం హి కించిత్,
భోక్తా భోగ్యం ప్రేరితారం చ మత్వా
సర్వం ప్రోక్తం త్రివిధం బ్రహ్మ మేతత్, 9-11

[illegible] [illegible]

లేదు. భోక్త, భోగ్యము, ప్రేరకుఁడు అనువాని నెఱిఁగి [illegible], ఈశ్వరుఁడు, జగత్తు అను మూఁడువిధముల గోచరించుచున్న సమస్తము బ్రహ్మమేయని చెప్పఁబడినది.

110 ఆత్మవిద్యాతపోమూలం తద్బ్రహ్మోపనిషత్పదమ్,
య ఏవం విదిత్వా స్వరూప మేవానుచిన్తయన్,
తత్ర కో మోహః కః శోక ఏకత్వ మనుపశ్యతః.
9-12

అధ్యాత్మవిద్యకును, తపస్సునకును మూలభూతమైనది, ఉపనిషత్ప్రతిపాద్యమైనది పరబ్రహ్మము. ఈ రహస్యము నెఱింగి బ్రహ్మస్వరూపమును ధ్యానించువానికి, సర్వత్ర ఏకత్వమును గాంచు వానికి మోహ మెక్కడ? శోక మెక్కడ?

111 సర్వసంసారం విసృజ్య చామోహితః పరివ్రాట్
ఏకం నిర్ధనిరః సుఖీ ధనవాన్ జ్ఞానాజ్ఞానో భయాతీతః
సుఖదుఃఖాతీతః స్వయంజ్యోతిః ప్రకాశః సర్వవేద్యః
సర్వజ్ఞః సర్వసిద్ధిదః సర్వేశ్వరః సోఽహమితి, తద్వి
ష్ణోః పరమం పదం యత్ర గత్వా న నివర్తన్తే యోగి
నః, సూర్యో న తత్ర భాతి, న శశాఙ్కోఽపి న స
పునరావర్తతే తత్కైవల్య మిత్యుపనిషత్. 9-20

పరివ్రాజకుఁడు సర్వసంసారమును త్యజించి, మోహరహితుఁడై యుండును. అతఁడు నిర్ధనుఁడు [illegible] జ్ఞానధన సంపన్నుఁడు; సుఖవంతుఁడు, జ్ఞానాజ్ఞానములకు అతీతుఁడు. సుఖదుఃఖములకు అతీతుఁడు. స్వయంజ్యోతిస్స్వరూపుఁడు. సర్వజ్ఞుఁడు. సర్వ

నిర్విషయమునకు, సర్వేశ్వరునకు, 'అహమాత్మా నేను' అని అభేదము భావనచేయుము. యోగులు ఆ విష్ణుపదమును పొంది తిరిగి రానక్కఱలేదు. అచట సూర్యుడు ప్రకాశించడు, చంద్రుడు ప్రకాశించడు. అచటికి చేరినవారు తిరిగి వెనుకకు (సంసారమునకు) రారు. అదియే నా పదము.

44. త్రిశిఖిబ్రాహ్మణోపనిషత్తు

1 న వికార స్తథా జీవో నిర్వికార స్తథా శివః. 13

వికారములతో కూడినవాడు జీవుడు. వికారరహితుడు శివుడు.

2 తస్మాత్ ధ్యానయోగేన మనఃప్రాణా న్నిరోధయేత్,
యోగీ నిశితధారేణ క్షురేణైవ నికృన్తయేత్. 22

కావున యోగి ఆత్మధ్యానయోగముచే మనస్సును, ప్రాణములను, ఇంద్రియములను నిరోధించవలెను. సన్నని వాడియైన కత్తిచే వలె సంకల్పములను ఛేదించివేయవలెను.

3 దేహేన్ద్రియేషు వైరాగ్యం యమ ఇత్యుచ్యతే బుధైః,
అనురక్తిః పరే తత్త్వే సతతం నియమః స్మృతః. 28

దేహేంద్రియములందు వైరాగ్యము కలిగియుండుట యమము అని పెద్దలచే చెప్పబడుచున్నది. ఎల్లప్పుడు పరమాత్మ తత్త్వమందు అనురక్తి కలిగియుండుట నియమము అని చెప్పబడినది.

4 సర్వవస్తున్యుదాసీనభావ మాసన ముత్తమమ్,
జగత్సర్వ మిదం మిథ్యాప్రతీతిః ప్రాణసంయమః. 29

సమస్త స్పృశ్యవస్తువులయందును తనస్వరూపమును చూచుటను ఆసనమని చెప్పబడుచున్నది. ఈ సమస్త స్పృశ్యములను నిత్యముగా తెలియుట ప్రాణాయామ మనబడును.

5 చిత్తస్యాన్తర్ముఖీభావః ప్రత్యాహారస్తు సత్తమ,
చిత్తస్య నిశ్చలీభావో ధారణా ధారణం విదుః. 30

మనస్సును అంతర్ముఖముగాచేయుట ప్రత్యాహారమనబడును. మనస్సు నిశ్చలముగా నుండుట ధారణయనబడును.

6 సోఽహం చిన్మాత్ర మేవేతి చిన్తనం ధ్యాన ముచ్యతే,
ధ్యానస్య విస్మృతిః సమ్యక్సమాధి రభిధీయతే. 31

'ఆ చిన్మాత్రుడనే నేను, నేను చిన్మాత్రుడనే' అని చింతన చేయుట ధ్యానమని చెప్పబడుచున్నది. ధ్యానముయొక్క సంపూర్ణ విస్మృతి (ఆత్మస్థితి) సమాధియని చెప్పబడుచున్నది.

7 అహింసా సత్య మస్తేయం
బ్రహ్మచర్యం దయార్జవమ్,
క్షమా ధృతి ర్మితాహారః
శౌచం చేతి యమా దశ. 32

అహింస, సత్యము, దొంగతనము చేయకుండుట, బ్రహ్మచర్యము, దయ, ఋజుత్వము, ఓర్పు, ధైర్యము, మితాహారము, శౌచము అను ఈ పది 'యమ' మనబడును.

8 తపః సన్తుష్టి రాస్తిక్యం దాన మారాధనం హరేః,
వేదాన్తశ్రవణం చైవ హ్రీర్మతిశ్చ జపో వ్రతమ్. 33

తపస్సు, సంతోషము, ఆస్తికభావము, దానము, శ్రీహరిని ఆరాధించుట, వేదాంతశ్రవణము, లజ్జ, సద్బుద్ధి, జపము, వ్రతము— అనునవి ' నియమము ' అనబడును.

9 అల్పాశీ స్వల్పనిద్రశ్చ తేజస్వీ బలవాన్ భవేత్. 102

స్వల్పాహారము గైకొనువాడు, స్వల్పనిద్రపోవువాడు, తేజోవంతుడు, బలవంతుడుగ నగును.

10 యత్ర యత్ర ధృతో వాయు రఙ్గే రోగాదిదూషితే,
ధారణాదేవ మరుత స్తత్త దారోగ్య మశ్నుతే. 112

రోగముచే దూషితమైన ఏ అవయవమునందు ప్రాణవాయువు ధారణచే నిలుపబడునో ఆ అవయవము ఆరోగ్యమును పొందును.

11 నిశ్చలమనసాయ యుఞ్జీత జపధ్యానపరాయణః,
మనసా పరమాత్మానం ధ్యాత్వా తద్రూపతా మియాత్. 127

ధ్యానశీలుడు జపధ్యానపరాయణుడై పరమ శ్రేయమును పొందుటకు ప్రయత్నించవలెను. అట్లు మనస్సుతో పరమాత్మను ధ్యానించుచు ఆ పరమాత్మస్వరూపమును పొందును.

12 ధ్యానయోగేన సర్వత్ర మనోవృత్తి ర్విన్తశ్యతి,
హృత్పుండరీకమధ్యస్థం చైతన్యం జ్యోతి రవ్యయమ్ 15౯

హృదయపుండరీకమధ్యమున నున్నదియు, శాశ్వతమైనదియు, జ్యోతిస్స్వరూపమైనదియు నగు చైతన్యమును ధ్యానించు వానికి మనోవృత్తి లయము నొందును.

13 నివాతదీపవద్వ్యక్త మస్పృష్టిమ మణిప్రభమ్,
ధ్యాయతో యోగిన స్తస్య ముక్తిః కరతలే స్థితా 157

గాలిలేనిచోట నున్న దీపమువలె [illegible] అస్పష్టమైన మణికాంతివలె [illegible] ఆగు [illegible] ధ్యానించు యోగికి మోక్షము కరతలామలకమై యుండును.

14 విశ్వరూపస్య దేవస్య రూపం యత్కించిదేవ హి,
స్థవీయ స్సూక్ష్మ మన్యద్వా పశ్యన్ హృదయపంకజే
158

15 ధ్యాయతో యోగినో యస్తు సాక్షాదేవ ప్రకాశతే. 159

విశ్వరూపుడగు దేవుని స్థూలముగాని, సూక్ష్మముగాని, ఇతరరూపముగాని యగు రూపమును తన హృదయపద్మమునందు గాంచుచు ధ్యానించు యోగికి సాక్షాత్తుగ [illegible] ప్రకాశించును.

16 జీవాత్మనః పరస్యాపి యద్యేవ ముభయో రపి,
అహమేవ పరం బ్రహ్మ బ్రహ్మాహమితి సంస్థితిః. 160

జీవాత్మకును, పరమాత్మకును, 'నేనే పరబ్రహ్మమును, పరబ్రహ్మమే నేను' అనుస్థితి [illegible] యున్నది.

17 సమాధిః స తు విజ్ఞేయః సర్వవృత్తివివర్జితః.
బ్రహ్మ సంపద్యతే యోగీ న భూయ స్సంసృతిం
వ్రజేత్. 161

సర్వవృత్తులు నశించిన మనస్సు బ్రహ్మాకారమైన స్థితినే సమాధియని యందురు. అట్టిదశలో యోగి బ్రహ్మమే యగును. ఇక మరల సంసారమును బొందడు.

18 ఏవం విశోధ్య తత్త్వాని యోగీ నిస్పృహచేతసా,
యథా నిరిన్ధనో వహ్నిః స్వయమేవ ప్రశామ్యతి. 16

యోగి ఈ విధముగా తత్త్వములను పరిశోధించి నిస్పృహుడై కట్టెలు లేని అగ్నివలె స్వయముగనే శాంత చిత్తుడగును.

19 మోహజాలకసంఘాతో విశ్వం పశ్యతి స్వప్నవత్.
సుషుప్తివద్యశ్చరతి స్వభావపరినిశ్చలః.
నిర్వాణపద మాశ్రిత్య యోగీ కైవల్య మశ్నుతే. ఇత్యు
పనిషత్. 16

మోహజాలసమూహమైనట్టి ఈ జగత్తును యోగి స్వప్నమువలె కాంచును. అట్టి స్వభావముగనే నిశ్చలుడై, సుషుప్తియందువలె వర్తించుచు నిర్వాణపదమును నాశ్రయించి మోక్షమునొందగును.

45. సీతోపనిషత్తు

1 దేవా హ వై ప్రజాపతి మబ్రువన్ కా సీతా కిం రూప
మితి. స హోవాచ ప్రజాపతిః సా సీతా ఇతి మూల
ప్రకృతి రూపత్వాత్ సా సీతా ప్రకృతిః స్మృతా, ప్రణ
వప్రకృతి రూపత్వా త్సా సీతా ప్రకృతి రుచ్యతే.

దేవతలు ప్రజాపతిని 'సీత ఎవరు? ఆమె స్వరూపమేమి?' అని యడుగగా వారికి చెప్పెను—మూలప్రకృతిరూపిణి, ప్రణవ ప్రకృతిరూపిణి అయియుండుటచే సీత ప్రకృతియని చెప్పబడినది.

2 శ్రీరామసాన్నిధ్యవశా జ్జగదానందకారిణీ,
ఉత్పత్తిస్థితిసంహారకారిణీ సర్వదేహినాం
సీతా భగవతీ జ్ఞేయా మూలప్రకృతి సంజ్ఞితా.

శ్రీరామచంద్రుని సాన్నిధ్యవశముచే జగత్తునకు ఆనందమును కల్గుచేయునదియు, జగత్తునందలి సృష్టిస్థితిసంహారకారిణియు, సమస్త ప్రాణులందును అధివసించునదియు అయిన భగవతియగు సీత మూలప్రకృతియని చెప్పబడినది.

46. యోగచూడామణ్యుపనిషత్తు

1 ...దావ క్షిప్తో భ్రమత్యేవం యావ త్తత్త్వం న విన్దతి. 14

పరమాత్మతత్త్వము నెఱుగనంతవఱకు జీవుడు సంసారచక్రమున తగుల్కొని తిరుగుచునే యుండును.

2 కట్వమ్లలవణత్యాగీ క్షీరభోజన మాచరేత్. 41

యోగి ఉప్పు, కారము, పులుపు మొదలైనవానిని వదలి క్షీరాన్నము భుజింపవలయును.

3 బ్రహ్మచారీ మితాహారో యోగీ యోగపరాయణః,
అబ్దాదూర్ధ్వం భవేత్సిద్ధో నాత్ర కార్యా విచారణా. 42

బ్రహ్మచారియై, మితాహారమును స్వీకరించుచు, యోగపరాయణుడైన యోగి సంవత్సరమునకు పైన సిద్ధిని పొందును. ఇందు విచారించవలసిన పనిలేదు.

4 సుస్నిగ్ధమధురాహార శ్చతుర్థాంశవివర్జితః,
భుజ్యతే శివసంప్రీత్యా మితాహారః స ఉచ్యతే. 43

స్నిగ్ధమైనట్టియు మధురమైనట్టియు ఆహారమును నాలుగవభాగమును వదలిపెట్టి భగవత్ప్రీత్యర్థమై (భగవంతునకు నివేదనచేసి దైవప్రసాదముగా) భుజించినచో అది మితాహారమని చెప్పఁబడును.

5 పద్మాసనం సమారుహ్య సమకాయ శిరోధరః,
నాసాగ్రదృష్టి రేకాన్తే జపే దోంకార మవ్యయమ్ 71

ధ్యానశీలుఁడై పద్మాసనమున నేకాంతమున కూర్చుండి, శరీరమును, శిరస్సును సమముగా నిలిపి, నాసికాగ్రమునందు దృష్టిని కేంద్రీకరించి ఏకాంతప్రదేశమున నాశరహితమైన ఓంకారమును జపించవలెను.

6 ఇన్ద్రియై ర్బధ్యతే జీవ ఆత్మా చైవ న బధ్యతే,
మమత్వేన భవే జ్జీవో నిర్మమత్వేన కేవలః. 84

జీవుఁడు ఇంద్రియములచే బంధింపఁబడుచున్నాఁడు. ఆత్మ బంధింపఁబడుటలేదు. జీవుఁడు మమత్వముచే జీవుఁడగును. మమత్వము నశించుటచే కేవలుఁడు పరమాత్మ యగును.

7 శుచి ర్వాప్యశుచి ర్వాపి యో జపే త్ప్రణవం సదా,
న స లిప్యతి పాపేన పద్మపత్ర మివాంభసా. 88

శుచియైనను, అశుచియైనను ఎవఁడు ప్రణవమంత్రమును (ఓంకారమును) సదా జపించుచుండునో అతఁడు తామరాకు నీటిచే అంటుపడనట్లుగా పాపముచే అంటఁబడకయుండును.

8 యావద్వస్త్రి గృహే వర్తే త్తావత్కాలం భయం కుతః
91

ప్రాణమధ్యమున దృష్టి నిలిపియున్నంతవఱకు ధ్యానము కలిగియున్నంతవఱకు ఇంక సమాధానకు భయము ఏమిటి?

9 బద్ధపద్మాసనో యోగీ నమస్కృత్య గురుం శివమ్,
నాసాగ్రదృష్టి రేకాకీ ప్రాణాయామం సమభ్యసేత్. 106

యోగి పద్మాసనము వేసికొని కూర్చొని తన గురువునకును, శివునకును (భగవంతునకును) నమస్కారముచేసి ఏకాంతముగ నాసికాగ్రమునందు దృష్టినిలిపి ప్రాణాయామము నభ్యసించవలయును.

10 ప్రాణాయామో భవే దేవం పాతకేన్ధనపావకః,
భవోదధిమహాసేతుః ప్రోచ్యతే యోగిభిః సదా. 108

ప్రాణాయామమును పాపము లనెడి కట్టెలను దహించువేయు అగ్ని వంటిది. సంసారమను సముద్రమునకు మహాసేతువువంటిది అని యోగులు సదా చెప్పుచుందురు.

11 ఆసనేన రుజం హన్తి ప్రాణాయామేన పాతకమ్,
వికారం మానసం యోగీ ప్రత్యాహారేణ ముంచతి. 109

యోగి ఆసనముచే రోగమును పోగొట్టుకొనును. ప్రాణాయామముచే పాపమును నశింపజేసికొనును. ప్రత్యాహారముచే మనస్సునందలి వికారములను పోగొట్టుకొనును.

12 ధారణాభి ర్మనోధైర్యం యాతి చైతన్య మద్భుతమ్,
సమాధౌ మోక్ష మాప్నోతి త్యక్త్వా కర్మ శుభాశుభమ్ 110

ధారణచే మనోస్థైర్యమును, అద్భుతమగు చైతన్యమును పొందును. సమాధిచే శుభాశుభకర్మలను వదలి కైవల్యమును పొందును.

13 చరతాం చక్షురాదీనాం విషయేషు యథాక్రమమ్,
యత్ప్రత్యాహరణం తేషాం ప్రత్యాహారః స ఉచ్యతే 120

శాబ్ద్యాది విషయములందు ప్రవర్తించుచున్న చక్షురాది ఇంద్రియములను వివేకపూర్వకముగ వెనుకకు మరలించి తన వశమునందుంచుకొనుట ప్రత్యాహారమని చెప్పబడినది.

47. నిర్వాణోపనిషత్తు

1 వైరాగ్యకంథా, ఉదాసీనకౌపీనమ్, విచారదండః బ్రహ్మావలోకో యోగపట్టః.

యోగికి వైరాగ్యమను వస్త్రము, ఉదాసీనత్వమను కౌపీనము, విచారణయను దండము, బ్రహ్మావలోకనమను యోగపట్టము కలిగియుండును.

2 ... పరమానందీ, నిర్గతగుణత్రయమ్, వివేకలక్ష్యమ్, మనోవాగగోచరమ్, అనిత్యం జగద్యజ్జనితమ్ స్వప్న జగదభ్రగజాది తుల్యమ్, తథా దేహాదిసంఘాతమ్, మోహగుణజాలకలితమ్, తద్రజ్జుసర్పవత్ కల్పితమ్.

బ్రహ్మము పరమానందమయము, గుణరహితము, జ్ఞానగమ్యము, అవాఙ్మానసగోచరము అయియున్నది. ఆ బ్రహ్మమువలన కల్పింపబడిన ఈ జగత్తు అనిత్యమై, స్వప్నజగత్తువంటిది

మేఘగర్జనములతో మెరుస్తున్నదని. ఈ దేవదేవుని యొక్క మహా
జాలముచే కల్పితమై బ్రహ్మాండమంతయు ఎల్లవేళల నడుచుచున్నది.

3 యోగేన సదానందస్వరూపదర్శనమ్, ఆనందభిక్షాశీ, మహాశ్మశానేఽప్యానందవనే వాసః ఏకాంతస్థానమానంద మఠమ్.

యోగముచే సదానంద (ఆత్మ) స్వరూపదర్శనము కలుగును. యోగి ఆనందభిక్షాశనుడై, మహాశ్మశానమునందు నైనను ఆనందవనమునందువలె వసించును. ఏకాంతప్రదేశము అతనికి ఆనంద మఠమై యొప్పును.

48. మండలబ్రాహ్మణోపనిషత్తు

1 జ్ఞానయుక్త యమాద్యష్టాంగయోగ ఉచ్యతే. 1-1

జ్ఞానముతోఁ గూడిన యమాదులు అష్టాంగయోగమని చెప్పఁబడుచున్నది.

2 శీతోష్ణాహార నిద్రావిజయః, సర్వదా శాన్తిర్నిశ్చలత్వం విషయేన్ద్రియనిగ్రహ శ్చైతే యమాః. 1-1

శీతోష్ణములను, ఆహారనిద్రలను జయించుట, సదా శాంతి, నిశ్చలత్వము కలిగియుండుట, విషయేంద్రియ నిగ్రహము—ఇవి యమములు.

3 గురుభక్తిః సత్యమార్గానురక్తిః సుఖాగత వస్త్వనుభవశ్చ తద్వస్త్వనుభవేన తుష్టిః నిస్సంగతా ఏకాన్తవాస మనోనివృత్తిః, ఫలానభిలాషో వైరాగ్యభావశ్చ నియమాః. 1-1

గురుభక్తి, మోక్షసంబంధ విషయములందు అనుభవము, సత్యమార్గానురక్తి, సంతుష్టి, నిస్సంగత్వము, ఏకాంతవాసమును కూర్చిన మనోనివృత్తి, ఫలమును కోర్చని అపరిగ్రహము, వైరాగ్యభావము - ఇవి నియమములు.

4 సుఖాసనవృత్తి శ్చీరవాసా శ్చైవ మాసన నియమో భవతి. 1-1

సుఖాసనమునందు సూక్ష్మవస్త్రమైన ఆసనమునందు ఉండుట ఆసననియమములు అనబడుచున్నవి.

5 పూరక కుంభక రేచకైః షోడశచతుష్షష్టి ద్వాత్రింశ త్సంఖ్యయా యథాక్రమం ప్రాణాయామః. 1.1

పూరక, కుంభక, రేచకములతో పదునారు, అరువదినాలుగు, ముప్పదిరెండు సంఖ్యలో యథాక్రమముగ ప్రాణాయామము సలుపుట ప్రాణాయామ మనబడు.

6 విషయేభ్య ఇంద్రియార్థేభ్యో మనోనిరోధనం ప్రత్యాహారః 1.1

విషయములనుండియు, ఇంద్రియార్థములనుండియు, మనస్సును మరలించి అంతర్ముఖము నొనర్చుట ప్రత్యాహార మనబడును.

7 సర్వశరీరేషు చైతన్యైకతానతా ధ్యానమ్. 1.1

సర్వశరీరములందును గల చైతన్యమును ఏకాగ్రమనస్సుతో చింతించుట ధ్యాన మనబడును.

8 విషయవ్యావర్తనపూర్వకం చైతన్యే చేతః స్థాపనం ధారణం భవతి. 1.1

ప్రపంచము మనఃకల్పిత మగుటచే బ్రహ్మనిష్ఠుఁడు ఎట్టి స్థిర సంకల్పములు లేనివాఁడై ప్రపంచమిథ్యాత్వ జ్ఞానము కలవాఁడై సదానందాను భవ పరిపూర్ణుఁడగుచు ఆ బ్రహ్మవేత్త బ్రహ్మయే యగుచున్నాఁడు.

15 యస్య సంకల్పనాశ స్స్యా
త్తస్య ముక్తిః కరే స్థితా,
తస్మా ద్భావాభావౌ పరిత్యజ్య
పరమాత్మధ్యానేన ముక్తో భవతి. 2-3

ఎవనికి సంకల్పము లన్నియు నశించిపోవునో అతనికి మోక్షము కరతలామలకమే అయియున్నది. కావున భావాభావములను వదలి సాధకుఁడు పరమాత్మను ధ్యానించుటచే ముక్తుఁ డగును.

16 స ఏవ సంసారతారణాయ గురు మాశ్రిత్య కామాది త్యక్త్వా విహితకర్మాచరన్ సాధనచతుష్టయసంపన్నో హృదయకమలమధ్యే భగవత్సత్తామాత్రాన్తర్లక్ష్యరూప మాసాద్య సుషుప్త్యవస్థాయా ముక్తబ్రహ్మానందస్మృతిం లబ్ధ్వా ఏక ఏవాహ మద్వితీయః కంచిత్కాల మజ్ఞానవృత్త్యా విస్మృత జాగ్రద్వాసనానుఫలేన తైజసోఽస్మీతి, తదుభయనిష్కృత్యా ప్రాజ్ఞ ఇదానీ మస్మీత్యహ మేక ఏవ స్థానభేదా దవస్థాభేదస్య పరం తు నహి మదన్య దితి జాతవివేకః శుద్ధాద్వైత బ్రహ్మాహ మితి భిదాగన్ధం నిరస్య స్వాన్తర్విజృమ్భిత భానుమండల ధ్యాన తదాకారాకారిత పరంబ్రహ్మాకారిత ముక్తిమార్గ మారూఢః పరిపక్వో భవతి. 2-4

జీవుఁడు సంసారమునఁ జిక్కులతై గురువు నాశ్రయించి శమాదులను వదలి విపరీతకర్మ మాచరించువాఁడై సాధన చేయు చుండు సంపన్నుఁడై హృదయపద్మమునందలి భగవత్స్వరూపమును గాంచి 'నేనే జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్త్యవస్థలందు విశ్వతైజసప్రాజ్ఞ రూపములతో బ్రకాశించుచున్నాన' ని యెఱిఁగి శుద్ధాద్వైతబ్రహ్మనే నేనని తెలిసికొని భేదభావనను వీడి హృదంతర్యామిత్వ ప్రకాశ రూప పరబ్రహ్మసాక్షాత్కారముగల మోక్షమార్గమున అనుగమించినవాఁడై పరి పూర్ణహృదయుఁడై ముక్తి నొందుచున్నాఁడు.

17 సంకల్పాదికం మనో బంధహేతుః, తద్వియుక్తం మనో మోక్షాయ భవతి. తద్వాం శ్చక్షురాది బాహ్య ప్రపంచోపరతః విగత ప్రపంచగంధః సర్వజగదాత్మ త్వేన పశ్యం స్త్యక్తాహంకారో బ్రహ్మాహ మస్మీతి చిన్తయన్నిదం సర్వం యదయమాత్మేతి భావయన్ కృతకృత్యో భవతి. 2-4

సంకల్పాదులతోఁ గూడినట్టి మనస్సు బంధకారణము. సంకల్పాదిరహితమైన మనస్సు మోక్షకారణము. శుద్ధమనస్సు కల వాఁడు చక్షురాది బాహ్యప్రపంచమునుండి విరతుఁడై, ప్రాపంచిక వాసనలేనివాఁడై, సమస్త జగత్తును సర్వాత్మ స్వరూపముగఁ గాంచువాఁడై అహంకారము లేనివాఁడై 'బ్రహ్మాస్మి' (నేను బ్రహ్మమును) అని తలంచువాఁడై కృతార్థుఁ డగును.

18 తద్ధ్యానసముద్రమగ్నా యోగినో భవన్తి. తదపే క్షయా ఇంద్రాదయః స్వల్పానందాః. 2-5

యోగులు బ్రహ్మానందసముద్రమున నిమగ్ను లగుదురు. వారికంటె ఇంద్రాదులు స్వల్పానందము కలవారై యుందురు.

విషయములనుండి మనస్సును మరలించి చైతన్యమునందు నిలుపుట ధారణ యగును.

9 ధ్యాన విస్మృతిః సమాధిః. 1-1

ధ్యానవిస్మృతి (ఆత్మస్థితి) సమాధి యనబడును.

10 ఏవం సూక్ష్మాఙ్గాని, య ఏవం వేద స ముక్తిభాగ్భవతి. 1-1

ఈ ప్రకారముగ సూక్ష్మాంగములను ఎఱుఁగువాఁడు ముక్తి భాగి యగును.

11 దేహస్య పంచదోషా భవన్తి
కామక్రోధ నిశ్వాసభయ నిద్రాః,
తన్నిరాసస్తు నిస్సంకల్పక్షమా
లఘ్వాహారా ప్రమాదతా తత్త్వసేవనమ్. 1-2

దేహమునకు ఐదుదోషములు కలుగును. అవి కామము, క్రోధము, నిశ్శ్వాసము, భయము, నిద్ర. అవి క్రమముగ సంకల్ప రాహిత్యము, క్షమ, లఘుభోజనము, అప్రమత్తత, తత్త్వసేవనము అనువానిచే నశించిపోవును.

12 నిద్రాభయసరీసృపం హింసాదితరఙ్గం తృష్ణావర్తం దారపంకం సంసారవార్ధిం తర్తుం సూక్ష్మమార్గ మవలంబ్య సత్త్వాదిగుణా నతిక్రమ్య తారక మవలోకయేత్, భ్రూమధ్యే సచ్చిదానందతేజః కూటరూపం తారకం బ్రహ్మ. 1-2

నిద్ర, భయము అనుపాములు కలిగినదు, హింస మొదలైన తరంగములతోఁ కూడినదియు, ఆశయను సుడిగుండము కలదియు,

కార్యయును బయలకలిగియున్నదియు అను సంసారమను సముద్ర మును దాటుటకు సూక్ష్మమార్గము నవలంబించి సత్త్వాదిగుణము లను దాటి తారకమును గాంచవలయును. భ్రూమధ్యమునందు గోచరించు సచ్చిదానంద తేజోకూటస్థరూప తారకమే బ్రహ్మ మగును.

13 సర్వమాత్మైవ, తల్లక్ష్యం దృష్ట్వాత్మదృష్ట్యైవ వా యః పశ్యతి స ఏవ బ్రహ్మనిష్ఠో భవతి. జీవః పంచవింశకః స్వకల్పిత చతుర్వింశతితత్త్వం పరిత్యజ్య షడ్వింశః పరమాత్మాఽహమితి నిశ్చయాత్ జీవన్ముక్తో భవతి. ఏవ మస్తర్లక్ష్య దర్శనేన జీవన్ముక్తిదశాయాం స్వయ మన్తర్లక్ష్యో భూత్వా పరమాకాశాఖండమండలో భవతి. 1-4

'సర్వమాత్మైవ' (అంతయు ఆత్మయే) అను వాక్యము ననుసరించి పరమాత్మయే లక్ష్యము. ఆ పరమార్థమును దర్శించిన బ్రహ్మనిష్ఠుడే జీవన్ముక్తుడగును. ఇరువదియైదు తత్త్వములుగల జీవుడు కల్పితములైన తత్త్వములను వదలి ఇరువదియారవ యగు పర మాత్మ తత్త్వమే తానని నిశ్చయించుకొనునపుడు అతడు జీవన్ముక్తుడ గును. జీవన్ముక్తదశయందు అంతర్లక్ష్యమై పరమాకాశ స్వరూపమైన పరమాత్మగనే భావించును.

14 ... ప్రపంచస్య మనఃకల్పితత్వాత్, తతో భేదాభావాత్ కదాచిద్బహిర్గతేఽపి మిథ్యాత్వభానాత్, స ప్రత్యగ్విభాత సహాసస్తానుభవైకగోచరో బ్రహ్మవిత్ దేవ భవతి. 2-3

19 ఇదమమనస్కమతిరహస్యమ్. యజ్ఞానేన కృతార్థో భవతి. అఖిలేన్ద్రియ క్షయవశాదమనస్క సుఖబ్రహ్మానంద సముద్రే మనః ప్రవాహయోగరూప నివాతస్థిత దీపవ దచలం పరబ్రహ్మ ప్రాప్నోతి...పరమశాన్తిం స్వీకృత్య, మనః ప్రచారరహితం పరమాత్మని లీనం భవతి, పయస్స్రావానన్తరం ధేనుస్తనక్షీరమివ సర్వేన్ద్రియవర్గే పరినష్టే మనోనాశం భవతి, తదేవామనస్కం, తదను నిత్యశుద్ధః పరమాత్మాహమేవేతి తత్త్వమసీ త్యుపదేశేన త్వమేవాహ మహమేవ త్వమితి తారకయోగమార్గే ణాఖండానందపూర్ణః కృతార్థో భవతి. 3–1

ఈ అమనస్కయోగము మిగుల రహస్యమైనది. అమనస్కయోగము నెఱిగిన యోగి కృతార్థుడగును. [illegible] బ్రహ్మానందము [illegible] అనుభవించి కృతార్థుడగును.

20 పరిపూర్ణ ఆకాశమగ్నమునాః ప్రాప్తోన్మన్యవస్థః సంన్యస్త సర్వేంద్రియవర్గః అనేకజన్మార్జిత పుణ్యపుంజ

సర్వ త్రైపల్యఫలో ఒఖండానంద, నిరస్తసర్వక్లేశ
కశ్మలో బ్రహ్మాహమస్మీతి కృతకృత్యో భవతి, త్వమే
వాహం న భేదోఽస్తి పూర్ణత్వాత్ పరమాత్మనః. ఇత్యు
చ్చరన్ సమాలిఙ్గ్య శిష్యం జ్ఞప్తి మనీనయత్ 3-2

యోగి పూర్ణమైన చిదాకాశమునందు నిమగ్నమైన మనస్సు కలవాఁడై, తన్మయావస్థను (మనస్సును జాగీన స్థితిని) పొంది, సర్వేంద్రియ సమూహమును వదలి బహుజన్మకృత పుణ్యపుంజముచే ఫలించిన మోక్షఫలము కలవాఁడై, అఖండానందముచే నశింపఁజేయబడిన సమస్తక్లేశకశ్మలము కలవాఁడై, 'బ్రహ్మాహమస్మి' (నేను బ్రహ్మమునే) అను అనుభవము గల్గి కృతార్థుఁ డగును. "నాయనా! 'నీవే నేను'; పరమాత్మ పరిపూర్ణ మగుటచే నీకు నాకు భేదము లేదు"—అని ప్రకారముగ పలుకుచు, కౌఁగిలించి శిష్యుని చేరదీసి జ్ఞానము నొసంగెను.

21 సవిషయం మనో బన్ధాయ, నిర్విషయం ముక్తయే
భవతి. 5

విషయాసక్తిగల మనస్సు బంధమును కలుగఁజేయును. విషయనిర్ముక్తమైన మనస్సు మోక్షమును కలుగఁజేయును.

22 తస్మిన్నో విలయం యాతి తద్విష్ణోః పరమంపదమ్. 5

మనస్సు ఎచట లయించుచున్నదో, అది విష్ణుపరమాత్మ సర్వోత్తమపదము అయియున్నది.

23 బ్రహ్మామృతపానపరాయణో ఒసౌ సన్న్యాసీ పరమ
హంస అవధూతో భవతి, తద్దర్శనేన సకలం జగత్పవి
త్రం భవతి, తత్సేవాపరో ఒజ్ఞోఽపి ముక్తో భవతి,

తత్కులమేకోత్తరశతం తారయతి, తస్మాత్పిత్ర్య
జాయాపత్యవర్గం చ ముక్తం భవతీత్యుపనిషత్. 5

బ్రహ్మోపదేశమువలన ఆత్మజ్ఞానమును పొందిన పరమహంస, అవధూత యగును. అట్టివానిని దర్శించుటచేత లోకమంతయు పవిత్రమగును. సేవించినవారెల్ల అజ్ఞానమున్ముక్తులగుదురు. ఆ మహాత్ముని వలన తన కులమందలి నూటయొక్క తరములవారిని తరింపచేయును. అతని తల్లిదండ్రులును, భార్యాపుత్రులును ముక్తిని పొందుదురు.

49. దక్షిణామూర్త్యుపనిషత్తు

1 వైరాగ్యతైలసంపూర్ణే భక్తివర్తిసమన్వితే,
ప్రబోధపూర్ణపాత్రే తు జ్ఞప్తిదీపం విలోకయేత్. 15

వైరాగ్యమను నూనెచే నిండినదియు, భక్తియను వత్తిగలదియు అగు ప్రబోధమను పూర్ణపాత్రయందు జ్ఞానమను దీపమును గాంచవలెను.

2 వైరాగ్య మరణిం కృత్వా జ్ఞానం కృత్వోత్తరారణిమ్,
గాఢతామిస్రసంశాన్త్యై గూఢ మర్థం నివేదయేత్. 16

వైరాగ్యమును క్రింది అరణిగను, జ్ఞానమును పై అరణిగను చేసి దట్టమైన అజ్ఞానమను చీకటి నశించుటకై మథించి గూఢమైన వేదాంతార్థమను జ్యోతిని ప్రకాశింపవలయును.

50. శరభోపనిషత్తు

1 సర్వం సంత్యజ్య మునయో యద్భజన్త్యాత్మరూపతః,
తత్పరంబ్రహ్మ త్రిపాద్బ్రహ్మ స్వమాత్ర మవశిష్యతే,

మునులు సర్వసంగములను వదలి దేనిని ఆత్మస్వరూపముగ సేవించుచున్నారో, అదియే మూలంపాదములు కల బ్రహ్మము. ఆ బ్రహ్మవస్తువే సేవింపదగినది.

2 బహూని పుణ్యాని కృతాని యేన
తేనైవ లభ్యః పరమేశ్వరోఽసౌ. 1

ఈ పరమేశ్వరుడు అనేక పుణ్యములు ఆచరించినవానికే లభించును.

3. యతో వాచో నివర్తన్తే అప్రాప్య మనసా సహ.
ఆనందం బ్రహ్మణో విద్వాన్ న బిభేతి కదాచన. 17

దేనిని చేరలేక వాక్కులు మనస్సుతో కూడ వెనుకకు మరలు చున్నవో, అట్టి బ్రహ్మానందము నెరిగినవాడు దేనికిని ఎన్నడును భీతిజెందక యుండును.

4 అణో రణీయా న్మహతో మహీయాన్
ఆత్మాస్య జన్తో ర్నిహితో గుహాయామ్,
త మక్రతుం పశ్యతి వీతశోకో
ధాతుః ప్రసాదా న్మహిమాన మీశమ్. 18

సూక్ష్మములైన వానికంటెను సూక్ష్మమైనదియు, మహత్తర ములైన వానికంటెను మహత్తరమైనదియు నగు ఆత్మ జీవుల హృదయ గుహయందున్నది. కోర్కెలు మనస్సులో లేనివాడును, దుఃఖ రహితుడైనవాడును ఆ ఆత్మగా పరమేశ్వరుని భగవదనుగ్రహముచే దుఃఖ రహితులై కాంచుచున్నారు.

5 వసిష్ఠప్రియాసతి వామదేవ
విరించిముఖ్యై శ్శ్రుతి భావ్యమానః,

సనత్కుమారాది సనాతనాద్యై
రీడ్యో మహేశో భగవా నాదిదేవః. 10

వసిష్ఠులును, వ్యాసులును, వామదేవులును, బ్రహ్మదేవుడును మొదలగువారిచే హృదయమునందు ధ్యానింపబడువాడును, సనత్కుమారుడు, సనాతనుడు మొదలైనవారిచే స్తోత్రము చేయదగినవాడును, భగవానుడును, ఆదిదేవుడును అగు మహేశ్వరుడు జగత్కర్తయై యున్నాడు.

సత్యో నిత్యః సర్వసాక్షీ మహేశో
నిత్యానన్దో నిర్వికల్పో నిరాఖ్యః,
అచిన్త్యశక్తి ర్భగవా న్గిరీశః
స్వావిద్యయా కల్పితమానభూమిః. 20

సత్యస్వరూపుడును, నిత్యుడును, సర్వసాక్షియు, మహేశ్వరుడును, నిత్యానందస్వరూపుడును, నిర్వికల్పస్వరూపుడును, నామరూపరహితుడును, అచింత్యశక్తియుక్తుడును, భగవంతుడును, గిరీశుండును అగు జగత్ప్రభువు తన మాయచేత ఈ జగత్తును కల్పించెను.

అతిమోహకరీ మాయా మమ విష్ణోశ్చ సువ్రత,
తస్య పాదాంబుజధ్యానా ద్దుస్తరా సుతరా భవేత్. 21

సువ్రతా! నా యొక్కయు (బ్రహ్మదేవునియొక్కయు) విష్ణువుయొక్కయు మాయ మిగుల మోహమును కలిగించునదై యున్నది. శివునియొక్క పాదపద్మములను ధ్యానించుటచేత దుస్తరమైన మాయను దాటుటకు సౌలభ్యము కలుగును.

బ్రహ్మార్పణం బ్రహ్మహవి
ర్బ్రహ్మాగ్నౌ బ్రహ్మణా హుతమ్,

బ్రహ్మైవ తేన గన్తవ్యం
బ్రహ్మకర్మ సమాధినా. 26

యజ్ఞమునందలి హోమసాధనములు, హోమద్రవ్యములు, హోమాగ్ని, హోమము చేయువాడు, హోమము చేయబడినది— అన్నియును బ్రహ్మస్వరూపములే యనెడి ఏకాగ్రభావముతో ఆ యజ్ఞాదికర్మలను చేయువాడు బ్రహ్మమునే పొందును.

51. స్కన్దోపనిషత్తు

1 ఓమ్ అచ్యుతోఽస్మి మహాదేవ తవ కారుణ్యలేశతః,
విజ్ఞానఘన ఏవాస్మి శివోఽస్మి కిమతః పరమ్. 1

మహాదేవా! నీ కరుణాలేశముచేత నేను అచ్యుతుడనైతిని. విజ్ఞానఘనుడనైతిని. శివస్వరూపుడనైతిని. ఇంకేమి కావలయును?

2 న నిజం నిజవద్భాతి అంతఃకరణజృంభణాత్,
అంతఃకరణనాశేన సంవిన్మాత్రస్థితో హరిః. 2

మనోవిజృంభణముచే అసత్యమైనది సత్యమువలెనే తోచుచున్నది. మనోనాశముచే జ్ఞానమాత్రస్వరూపుడైన హరి ప్రకాశించుచున్నాడు.

3 సంవిన్మాత్రస్థితశ్చాహం అజోఽస్మి కిమతఃపరమ్,
వ్యతిరిక్తం జడం సర్వం స్వప్నవచ్చ వినశ్యతి. 3

నేను జ్ఞానమాత్రస్వరూపుడను, అజుడను అయియున్నాను. ఇంకేమి కావలయును? నాకంటె వేరైన ఈ జడజగత్తు స్వప్నమువలె నశించును.

4 చిజ్జడానాం తు యో ద్రష్టా
సో ఽచ్యుతో జ్ఞానవిగ్రహః,
స ఏవ హి మహాదేవ
స్స ఏవ హి మహాహరిః. 4

చిత్తు, జడములనెడు ద్రష్ట జ్ఞానస్వరూపుడగు అచ్యుతుడే యగును. అతడే మహాదేవుడు. అతడే మహావిష్ణువు.

5 స ఏవ జ్యోతిషాం జ్యోతి స్స ఏవ పరమేశ్వరః,
స ఏవ హి పరంబ్రహ్మ తద్బ్రహ్మాహం న సంశయః. 5

అతడే జ్యోతులకు జ్యోతి. అతడే పరమేశ్వరుడు. అతడే పరబ్రహ్మ. ఆ బ్రహ్మమే నేను. ఇట సంశయము లేదు.

6 జీవ శ్శివ శ్శివో జీవ స్స జీవః కేవల శ్శివః,
తుషేణ బద్ధో వ్రీహి స్స్యా త్తుషాభావేన తండులః. 6

జీవుడే శివుడు. శివుడే జీవుడు. ఆ జీవుడు కేవలము శివస్వరూపుడే యగును. పొట్టుతో కప్పబడినచో వడ్లగింజ యగును. పొట్టు తీసినచో బియ్యము అగును.

7 ఏవం బద్ధ స్తథా జీవః కర్మనాశే సదాశివః,
పాశబద్ధ స్తథా జీవః పాశముక్త స్సదాశివః. 7

ఈ ప్రకారముగ బద్ధుడైన జీవుడు (కర్మ) బంధమును నశింపజేసినయెడల ఆ జీవుడు సదాశివుడే యగును. పాశముచే బంధింపబడినచో జీవుడు. పాశము తొలగినచో సదాశివుడు అగును.

8 శివాయ విష్ణురూపాయ శివరూపాయ విష్ణవే,
శివస్య హృదయం విష్ణోర్విష్ణోశ్చ హృదయం శివః. 8

విష్ణుస్వరూపుడగు శివునకు, శివస్వరూపుడైన విష్ణువునకు నమస్కారము. శివుని హృదయము విష్ణువు. విష్ణువుయొక్క హృదయము శివుడు.

9 దేహో దేవాలయః ప్రోక్తో జీవో దేవ స్సదాశివః,
త్యజే దజ్ఞాననిర్మాల్యం సోఽహంభావేన పూజయేత్. 10

దేహము దేవాలయమని చెప్పబడినది. జీవుడు దేవుడైన సదాశివుడే అయియున్నాడు. అజ్ఞానమను నిర్మాల్యమును తొలగించి 'సోహం' (ఆ పరమాత్మనే నేను) అను భావముతో (పరమాత్మను) పూజింపవలయును.

10 అభేదదర్శనం జ్ఞానం ధ్యానం నిర్విషయం మనః,
స్నానం మనోమలత్యాగ శ్శౌచ మింద్రియనిగ్రహః. 11

అభేదదృష్టి కలిగియుండుటయే జ్ఞానము. విషయాసక్తి లేనిదైన మనస్సు కలిగియుండుటయే ధ్యానము. మనోమాలిన్యము తొలగించుటయే స్నానము. ఇంద్రియనిగ్రహము కలిగియుండుటయే శౌచము.

11 బ్రహ్మామృతం పిబే ద్భైక్ష మాచరే ద్దేహరక్షణే,
వసే దేకాన్తికో భూత్వా చైకాన్తే ద్వైతవర్జితే. 12

బ్రహ్మామృతమును త్రాగవలెను. శరీరరక్షణమునకై భిక్షాటనము చేయవలెను. ఏకాంతముగ ద్వైతవర్జితమగు పరమాత్మయందు ఏకాంతస్థలమున నివసింపవలయును.

12 విరించి నారాయణ శంకరాత్మకం
నృసింహ దేవేశ తవ ప్రసాదతః,
అచిన్త్య మవ్యక్త మనన్త మవ్యయం
వేదాత్మకం బ్రహ్మ నిజం విజానతే. 13

ఓ నృసింహదేవేశా! [illegible] అనుగ్రహమువలన జనులు బ్రహ్మ విష్ణు [illegible], అచింత్యమును, అవ్యక్తమును, అనంతమును, అవ్యయమును, వేదాత్మకమును, [illegible] బ్రహ్మము [illegible].

53. త్రిపాద్విభూతిమహానారాయణోపనిషత్తు

1 స బిందుస్సర్వ [illegible] త్రం, [illegible] త్రం యు
[illegible] తత్సర్వం [illegible] నిశ్చితమ్.

([illegible]) [illegible]
[illegible]
[illegible]

2 అద్వైతపరమానందో విభు ర్నిత్యో నిష్కలంకో,
నిర్వికల్పో నిరంజనో నిరాఖ్యాత శుద్ధో దేవ ఏకో
నారాయణో న ద్వితీయోఽస్తి కశ్చి దితి య ఏవం
వేద స పురుష స్తురీయో [illegible] తస్య [illegible]
మేతత్ సంశయ మిత్యుపనిషత్. 1

అద్వైతపరమానందమయుఁడును, విభుఁడును, నిత్యమంగళుఁడు, నిష్కళంకుఁడును, నిర్వికల్పుఁడును, నిరంజనుఁడును, నిరాభ్యాతుఁడును, శుద్ధుఁడును అగు దేవుఁడు నారాయణుఁడు మోక్షమునకే యోగ్యుఁడు, కేవలమునకు తేను. ఈ రహస్యము నెఱిఁగినవాఁడు అతని నుపాసించుటచే నారాయణ సాయుజ్యమును తప్పక పొందును.

3 సాకార మనిత్యమ్, 'నిత్యం నిరాకారమ్'. 2

సాకారము అనిత్యమైనది. నిరాకారము నిత్యమైనది.

4 సమస్తావిద్యోపాధి స్సాకార స్సావయవ ఏవ సావయవ త్వా దవశ్య మనిత్యం భవత్యేవ. 2

అవిద్యోపాధి యంతయు సాకారము, సావయవము నాశ్రయించి యున్నది. సావయవమైనందువలన అది తప్పక అనిత్యమే యగును.

5 అనిష్టమే వేష్ట మివ విభాతి, ఇష్టమే వానిష్ట మివ భాతి అనాదిసంసార విపరీత భ్రమాత్. 5

అనాది సంసార విపరీత భ్రమవలన జీవునకు గల ప్రపంచమున అనిష్టము ఇష్టముగను, ఇష్టము అనిష్టముగను తోఁచుచున్నది.

6 తస్మా త్సద్గురుకటాక్షలేశవిశేషేణ సర్వసిద్ధయ స్సిద్ధ్యన్తి, సర్వబంధాః ప్రవినశ్యన్తి, శ్రేయో విఘ్నా స్సర్వే ప్రలయం యాన్తి, సర్వాణి శ్రేయాంసి స్వయమే వాయాన్తి, యథా జాత్యన్ధస్య స్వరూపజ్ఞానం న విద్యతే తథా గురూపదేశేన వినా కల్పకోటిభిరపి తత్త్వజ్ఞానం న జాయతే. తస్మా త్సద్గురుకటాక్ష

లేశవిశేషేణాచిరాదేవ తత్త్వజ్ఞానం భవతి, యదా సద్గురు కటాక్షో భవతి, తదా భగవత్కథా శ్రవణ ధ్యానాదౌ శ్రద్ధా జాయతే, తస్మాద్ధృదయస్థితానాదిదుర్వాసనా గ్రన్థి వినాశో భవతి, తతో హృదయస్థితాః కామాస్సర్వే వినశ్యన్తి, తస్మాద్ధృదయపుణ్డరీకకర్ణికాయాం పరమాత్మావిర్భావో భవతి. ౬

సద్గురుకటాక్షలేశ విశేషముచే సకల సిద్ధులు సిద్ధించును. బంధము లన్నియు నశించును. శ్రేయోవిఘ్నము లన్నియు తొలగి పోవును. శ్రేయము లన్నియు స్వయముగా వచ్చి చేరును. జాడ్యం భవమును స్వరూప జ్ఞానమును చేసిన్ని, గురూపదేశము లేనిచో ఎందరి కోట్ల కల్పములకైనను తత్త్వజ్ఞానము కలుగదు. కాబట్టి సద్గురు కటాక్షలేశ విశేషముచే తత్త్వజ్ఞానము కలుగును. అపుడు భగవత్కథా శ్రవణ ధ్యానాదులందు శ్రద్ధ జనించును. దానిచే హృదయ మందలి దుర్వాసనలు, కామాదులు నశించును. అప్పుడే హృదయ పుండరీకమందలి పరమాత్మయొక్క సాక్షాత్కారము కలుగును.

7 యస్త్వనేన మార్గేణ సమ్యగాచరతి స నారాయణో భవత్యసంశయ మేవ. ౭

ఎవండీ మార్గమును ననుసరించి చక్కగ ఆచరించునో అతడు సాక్షాత్ నారాయణుండే యగును. ఈవిషయమున సంశయము లేదు.

8 భక్తియోగో నిరుపద్రవః, భక్తియోగాన్ముక్తిః, బుద్ధిమతా మనాయాసే నాచిరాదేవ తత్త్వజ్ఞానం భవతి, తత్కథ మితి, భక్తవత్సల స్స్వయమేవ సర్వేభ్యో

మోక్షవిఘ్నభయాద్ భక్తనిష్ఠాన్ సర్వాన్ పరిపాలయతి
సర్వాభీష్టాన్ ప్రయచ్ఛతి, మోక్షం దాపయతి. ౪

భక్తియోగము సర్వశ్రేష్ఠమైనది. భక్తియోగముచే ముక్తి లభించును. బుద్ధిమంతులకు భక్తిచే సులభముగ, శీఘ్రముగ తత్త్వజ్ఞానము కలుగును. అది ఎట్లనిన - భక్తవత్సలుడగు పరమాత్మ స్వయముగ సమస్త మోక్షవిఘ్నములనుండి భక్తులను కాపాడును, అభీష్టము లన్నిటిని వారికి ఒసంగును. మోక్షమును కలుగజేయును.

5 భక్త్యా వినా బ్రహ్మజ్ఞానం కదాపి న జాయతే. ౫

భక్తిలేనిదే బ్రహ్మజ్ఞానము ఎన్నడును కలుగదు.

53. అద్వయతారకోపనిషత్తు

1 సర్వవిశేషం నేతి నేతీతి విహాయ యదవశిష్యతే తదద్వయం బ్రహ్మ.

దృశ్యమానమైన అన్నిటిని 'నేతి, నేతి' (ఇది ఆత్మకాదు, ఇది ఆత్మకాదు) అని వదలిపెట్టిన పిదప శేషించునది అద్వయబ్రహ్మము అని గ్రహింపవలెను.

2 ఆచార్యో వేదసంపన్నో విష్ణుభక్తో విమత్సరః,
యోగజ్ఞో యోగనిష్ఠశ్చ సదా యోగాత్మకః శుచిః.

3 గురుభక్తిసమాయుక్తః పురుషజ్ఞో విశేషతః,
ఏవంలక్షణసంపన్నో గురు రిత్యభిధీయతే.

వేదవేత్తయు, విష్ణుభక్తుడును, మాత్సర్యము లేనివాడును, యోగము నెరిగినవాడును, యోగము నాచరించువాడును సదా

యోగస్య సాఫల్యంబై యుండువాఁడును, శుచియైనవాఁడును ఆచార్యుఁ డనబడును. గురుభక్తియుక్తుఁడగు పరమాత్మను తెల్పఁగ సమర్థుఁడైనవాఁడు. ఇట్టి లక్షణములు కలవాఁడు గురువని చెప్పఁబడును.

4 గుశబ్దస్త్వన్ధకారస్స్యాత్ రుశబ్దస్తన్నిరోధకః,
అన్ధకారనిరోధిత్వా ద్గురు రిత్యభిధీయతే.

'గు' అనఁగా చీకటి. 'రు' అనఁగా దానిని పోఁగొట్టువాఁడు. చీకటిని (అజ్ఞానమును) పోఁగొట్టువాఁడు కాబట్టి అతఁడు గురువు అని చెప్పఁబడుచున్నాఁడు.

5 గురురేవ పరంబ్రహ్మ గురురేవ పరాగతిః,
గురురేవ పరా విద్యా గురురేవ పరాయణమ్.

గురువే పరబ్రహ్మము. గురువే పరమగతి. గురువే పరా విద్య. గురువే ఆశ్రయము.

6 గురురేవ పరాకాష్ఠా గురురేవ పరం ధనమ్,
యస్మా త్తదుపదేష్టాసౌ తస్మా ద్గురుతరో గురు రితి.

గురువే పరాకాష్ఠ. గురువే గొప్పధనము. సదుపదేశము చేయువాఁడు కాబట్టి గురువు చాల గొప్పవాఁడు.

54. రామరహస్యోపనిషత్తు

1 రామ ఏవ పరంబ్రహ్మ రామ ఏవ పరం తపః,
రామ ఏవ పరంతత్త్వం శ్రీరామో బ్రహ్మతారకమ్.
1.6

(హనుమంతునకు సంశాంతి మనముకిట్లు చెప్పెను) రాముఁడే పరబ్రహ్మము. రాముఁడే పరమ తపస్సు. రాముఁడే పరతత్త్వము. శ్రీరాముఁడే తారకబ్రహ్మము.

2 రామమంత్రం యో జపేత్ స రామో భవతీతి రామే జోక్తాః 1-7

రామమంత్రమును జపించువాఁడు రాముఁడే యగునని రాముఁడు సెలవిచ్చెను.

3 ఏకస్సన్నపి సర్వమంత్రఫలదో లోభాదిదోషోజ్ఝితః,
శ్రీరామ శ్శరణం మమేతి సతతం మంత్రో ఽయ
మష్టాక్షరః 2-38

ఒక్కటే అయినను సమస్త మంత్రముల ఫలమును కలుగఁ జేయునదియు, లోభాదిదోషములు లేనిదియునైన 'శ్రీరామ శ్శరణం మమ' అను అష్టాక్షరమంత్రము సదా శ్రేయస్కరమైనది.

4 ...... రామో రమన్తే యత్ర యోగినః...... 5-3

ఎవనియందు యోగులు రమించుచో (ఎవని ధ్యానించు చుండురో) అతఁడే రాముఁడని చెప్పఁబడుచున్నాఁడు.

5 సచ్చిదానందరూపో ఽస్య పరమాత్మార్థ ఉచ్యతే.5-4

రాముఁడనఁగా సచ్చిదానందస్వరూపుఁడైన పరమాత్మ యని అర్థము.

6 ఇత్యేక 'రా' శబ్దార్థః స్యా
న్మకార స్త్వంపదార్థవాన్,

తయోః సంయోజన మసి
త్యర్థే తత్త్వవిదో విదుః. 5.12

'రామ' అను పదమునందలి మొదటి 'రా' అను అక్షరము తత్పదమునకు అర్థమైన బ్రహ్మ మగును. అట్లాగే 'మ' అను అక్షరము 'త్వం' పదమునకు అర్థమైన జీవుడగును. బ్రహ్మము యొక్కయు, జీవుని యొక్కయు సంయోగమును 'అసి' అను పదము తెలుపుచున్నదని తత్త్వవేత్తలు తెలుపుచున్నారు.

7 రామమంత్రార్థవిజ్ఞానీ జీవన్ముక్తో న సంశయః. 5-16

రామమంత్రముయొక్క అర్థమును తెలిసికొనిన విజ్ఞాని జీవన్ముక్తు డగును. ఇందు సంశయము లేదు.

8 సదా రామోఽహమస్మీతి తత్త్వతః ప్రవదన్తి యే.
న తే సంసారిణో నూనం రామ ఏవ న సంశయః.
ఓం సత్య మిత్యుపనిషత్. 5-17

ఎవరు 'నేను సదా రాముడనై యున్నాను' అని యథార్థముగ పలుకుదురో, వారు సంసారబంధమునందు తగుల్కొనరు. వారు నిశ్చయముగ రామస్వరూపులే యగుదురు. సంశయము లేదు.

55. రామతాపిన్యుపనిషత్తు

1 రమన్తే యోగినోఽనన్తే నిత్యానందే చిదాత్మని.
ఇతి రామపదేనాసౌ పరం బ్రహ్మాభిధీయతే.
(పూర్వతాపినీ)

అనంతమై, నిత్యానందమైన చిదాత్మయందు యోగులు రమించుచుందురు. కావున 'రామ' పదముచే పరబ్రహ్మమే చెప్పఁబడుచున్నది.

2 తారకత్వాత్తారకో భవతి, తదేవ తారకం బ్రహ్మత్వం విద్ధి తదేవోపాసితవ్య మితి జ్ఞేయమ్, గర్భజన్మ జరామరణసంసారమహద్భయా త్సంతారయతీతి తస్మా దుచ్యతే షడక్షరం తారకమితి. (ఉత్తరతాపినీ)

తరింపఁజేయునది కాబట్టి తారకమని చెప్పఁబడినది. ఆ తారకమే బ్రహ్మమని యెఱుఁగుము. దానినే ఉపాసింపవలెను. జనన మరణ వార్ధక్యాది సంసార మహాభయమునుండి తరింపఁజేయును కాబట్టి తారకమని చెప్పఁబడినది.

3 అకారాక్షర సంభూత స్సౌమిత్రి ర్విశ్వభావనః,
ఉకారాక్షర సంభూత శ్శత్రుఘ్న స్తైజసాత్మకః.

4 ప్రాజ్ఞాత్మకస్తు భరతో మకారాక్షరసంభవః,
అర్ధమాత్రాత్మకో రామో బ్రహ్మానందైకవిగ్రహః.
(ఉత్తరతాపినీ)

'అ' కారము నుండి జన్మించిన సౌమిత్రి విశ్వుఁడని తలంచవలెను. 'ఉ' కారము నుండి జన్మించిన తైజసుఁడు శత్రుఘ్నుఁడని యెఱుఁగవలెను. 'మ' కారము నుండి జన్మించిన ప్రాజ్ఞుఁడు భరతుఁడని తలంచవలెను. బ్రహ్మానంద స్వరూపుఁడు, అర్ధమాత్రాత్మకుఁడు శ్రీరాముఁడని భావించవలెను.

5 శ్రీరామసాన్నిధ్యవశా జ్జగదాధారకారిణీ,
ఉత్పత్తిస్థితిసంహారకారిణీ సర్వదేహినామ్.

6 సా సీతా భవతి జ్ఞేయా మూలప్రకృతిసంజ్ఞితా,
ప్రణవత్వాత్ ప్రకృతి రితి వదన్తి బ్రహ్మవాదిన ఇతి.
(ఉత్తరతాపినీ)

శ్రీరామునిసన్నిధి యందుండుటచే జగత్తునకు ఆధారభూతురాలై నదియు, జీవుల యొక్క సృష్టి, స్థితి, లయములను కలుగుజేయునది యునగు మూలప్రకృతి సీతాదేవియని యెఱుంగవలెను. ప్రణవస్వరూపిణి కావున ప్రకృతియని బ్రహ్మవేత్తలు పలుకుదురు.

7 ఓమ్ యో హ వై శ్రీరామచంద్రః స భగవాన్ అద్వైత
పరమానంద ఆత్మా యత్పరం బ్రహ్మ భూర్భువస్సువ
స్తస్మై వై నమో నమః. (ఉత్తరతాపినీ)

శ్రీరామచంద్రుడు భగవంతుడు. అద్వైత పరమానంద మయుడగు ఆత్మ పరబ్రహ్మము. 'భూర్భువస్సువ' స్వరూపమగు పరతత్త్వము. అట్టి శ్రీరామచంద్రునకు నమస్కారము.

8 ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ
అఖండైకరసానంద స్తారకబ్రహ్మవాచకః రామాయేతి
సువిజ్ఞేయ స్సత్యానందచిదాత్మకః. (ఉత్తరతాపినీ)

భగవంతుడవగు వాసుదేవునకు నమస్కారము. అఖండైకరసానంద స్వరూపుడు, తారకబ్రహ్మవాచకుడు, సత్యానందజ్ఞాన స్వరూపుడునగు శ్రీరాముడు స్వామిభావ పూర్వకముగ చెన్నగ నెఱుంగ దగినవాడు.

56. వాసుదేవోపనిషత్తు

(వాసుదేవుడు నారదున కిట్లు చెప్పెను—)

1 తత్త్వప్రదీప్తప్రకాశం స్వాత్మానం,
పశ్య న్యోగీ మత్సాయుజ్య మవాప్నోతి.

ప్రతిదినము తన్ను ప్రత్యక్షరూపముగ తలంచుచు, అట్టి [illegible] సాయుజ్యమును పొందుచున్నాడు.

2 క్రమా దేవం స్వ మాత్మానం
భావయే త్స్వం పరం పదమ్,
ఏకాగ్రమనసా యో మాం
ధ్యాయతే హరి మవ్యయమ్
హృత్పంకజే చ స్వాత్మానం స ముక్తో నాత్ర సంశయః

ఈ ప్రకారముగ [illegible] తన హృదయ [illegible] కమల [illegible], హరియను [illegible], [illegible] అను [illegible] మనం [illegible] పొందును. [illegible] సంశయము లేదు.

3 స్వప్రకాశ మద్వయం బ్రహ్మ అణిమాద్యష్ట సిద్ధయః
స్వ [illegible] సచ్చిదానందం భక్త్యా జానాతి చావ్యయమ్.

[illegible] బ్రహ్మ [illegible], అణిమాద్య [illegible], [illegible] ప్రకాశమును, సచ్చిదానందమును, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] తెలిసికొనుచున్నారు.

4 ఏకో విష్ణు రనేకేషు జఙ్గమస్థావరేషు చ,
అనుస్యూతో వసత్యాత్మా భూతేష్వహ మవస్థితః.

నేను ఒక్క [illegible], సర్వవ్యాపకుడ, [illegible] స్థావర జంగమ [illegible] వ్యాపించి యున్నవాడనై సమస్త భూతములందును [illegible]

5 తైలం తిలేషు కాష్ఠేషు వహ్నిః క్షీరే ఘృతం యథా,
గన్ధః పుష్పేషు భూతేషు తథాత్మా ఉపస్థితో హ్యహమ్

నువ్వులందు నూనెవలెను, కొయ్యలందు అగ్నివలెను, పాలయందు నెయ్యివలెను, పుష్పములందు వాసనవలెను నేను సమస్తప్రాణులయందును ఆత్మగా వసించుచున్నాను.

57. ముద్గలోపనిషత్తు

1 తస్యపురుషస్య బాహ్యభయాతీతం షట్కోశవినిర్ముక్తం
షడూర్మివర్జితం పంచకోశాతీతం షడ్భావవికార
శూన్య మేవమాది సర్వవిలక్షణం భవతి 4

బ్రహ్మము వాఙ్మనములకు అతీతము, షట్కోశరహితమైనదియు, ఆకలి, దప్పిక మొదలైన ఆరు ఊర్ములు లేనిదియు, పంచకోశములకు అతీతమైనదియు, షడ్భావవికార రహితమైనదియు, ఇట్లు సర్వవిలక్షణమైనదియు అయియున్నది

58. శాండిల్యోపనిషత్

1 ఓమ్ శాండిల్యో హ వా అథర్వాణం పప్రచ్ఛ - ఆత్మ
లాభోపాయభూత మష్టాంగయోగ మనుబ్రూహీతి,
స హోవాచాథర్వా.

శాండిల్యుడు అథర్వుని ఆత్మలాభోపాయమైన అష్టాంగ యోగమును తెలుపుమని అడిగెను. అథర్వమహర్షి యిట్లు తెలిపెను.

2 యమ నియమ మాసన ప్రాణాయామ ప్రత్యాహార ధారణా
ధ్యాన సమాధయో ష్టాంగాని

యమ, నియమ, ఆసన, ప్రాణాయామ, ప్రత్యాహార, ధారణా ధ్యాన సమాధులను ఇవి యోగము యొక్క ఎనిమిది అంగములు.

3 తత్రాహింసా సత్యాస్తేయ బ్రహ్మచర్య దయార్జవ క్షమా ధృతి మితాహార శౌచాని చేతి యమా దశ.

అహింస, సత్యము, చోరత్వము లేమి, బ్రహ్మచర్యము, దయ, ఋజుత్వము, క్షమ, ధైర్యము, మితాహారము, శౌచము - అను యమము పది విధములైనది.

4 తత్ర అహింసా నామః- మనోవాక్కాయకర్మభిస్సర్వ భూతేషు సర్వదా ఽక్లేశజననమ్.

మనోవాక్కాయ కర్మలచే సర్వజీవులకును సదా ఏవిధమైనను క్లేశమును కలుగజేయకుండుట అహింస.

5 సత్యం నామః- మనోవాక్కాయ కర్మభిః భూతహిత యథార్థాభిభాషణమ్.

మనోవాక్కాయ కర్మలచే ప్రాణులకు హితమైనదియును, యథార్థమైనదియునగు వాక్యమును వచించుట సత్యము.

6 అస్తేయం నామః- మనోవాక్కాయకర్మభిః పరద్రవ్యేషు నిస్పృహా

మనోవాక్కాయ కర్మలచే అన్యుల ధనాదులందు వాంఛ లేకుండుట అస్తేయము (చోరత్వము లేమి).

7 బ్రహ్మచర్యం నామః- సర్వావస్థాసు మనోవాక్కాయ కర్మభిః సర్వత్ర మైథున త్యాగః.

సర్వావస్థలయందును మనోవాక్కాయ కర్మలచే సర్వత్ర మైథున త్యాగము బ్రహ్మచర్య మనబడును.

8 దయానామ:- సర్వభూతేషు సర్వత్రానుగ్రహః.

సమస్త ప్రాణులయందును సర్వత్ర అనుగ్రహము కలిగియుండుట దయ.

9 ఆర్జవం నామ:- మనోవాక్కాయకర్మణాం విహితా, విహితేషు జనేషు ప్రవృత్తౌ నివృత్తౌ వా ఏకరూపత్వమ్.

మనోవాక్కాయ కర్మలచే సర్వజనులందును ప్రవృత్తి నివృత్తులందు ఏకరూపత్వము (ఋజుత్వము) కలిగియుండుట ఆర్జవము.

10 క్షమానామ:- ప్రియాప్రియేషు సర్వేషు తాడన పూజనేషు సహనమ్.

ప్రియము, అప్రియములుగను పూజన, తాడనాది సమస్త విషయములందును సహనము కలిగియుండుట క్షమ.

11 ధృతిర్నామ:- అర్థహానౌ స్వేష్టబన్ధువియోగే తత్ప్రాప్తౌ సర్వత్ర చేతస్స్థాపనమ్.

ధనము నష్టమైనను, ఇష్టజనములతో ఎడబాటు సంభవించినను ధనము, ఇష్టజనులు లభించినను, సర్వదశలయందును మనస్సును నిశ్చలముగా, స్థిరముగా నుంచుకొనుట ధృతి.

12 మితాహారం నామ:- చతుర్థాంశావశేషక సుస్నిగ్ధ మధురాహారః.

నాలుగవభాగము ఖాళీగా ఉంచునట్లు స్నిగ్ధమయినద్రవమును మధురాహారమును భుజించుట మితాహారము.

13 శౌచం నామ:- ద్వివిధమ్, బాహ్య మాంతరం చేతి తత్ర మృజ్జలాభ్యాం బాహ్యం, మనశ్శుద్ధి రాంతరమ్. తదధ్యాత్మవిద్యయా లభ్యమ్.

శౌచము రెండు విధములు-బాహ్యము, అభ్యంతరము-నని, మట్టిచేతను నీటిచేతను గలుగు శుద్ధి బాహ్యమైనది. అధ్యాత్మవిద్యచే లభ్యమగు మనశ్శుద్ధి అభ్యంతరమైనది.

14 తపస్సంతోషాస్తిక్య దానేశ్వరపూజన సిద్ధాంతశ్రవణ హ్రీమతి జపవ్రతాని దశనియమాః.

తపస్సు, సంతోషము, ఆస్తికత్వము, దానము, ఈశ్వరపూజ, సిద్ధాంతవాక్యములను వినుట, లజ్జ, మతి, జపము, వ్రతము, అను నియమములు పది రకములు.

15 తత్ర తపో నామ:- విధ్యుక్త కృచ్ఛ్రచాంద్రాయణాదిభి శ్శరీరశోషణమ్.

శాస్త్రోక్తములైన కృచ్ఛ్ర చాంద్రాయణాది వ్రతముల చేత శరీరశోషణము గావించుట తపస్సు.

16 సంతోషో నామ:- యదృచ్ఛాలాభసంతుష్టిః.

దైవవశమున లభించినదానితో సంతుష్టినొందుట సంతోషము.

17 ఆస్తిక్యం నామ:- వేదోక్త ధర్మాధర్మేషు విశ్వాసః.

వేదోక్తములైన ధర్మాధర్మములందు నమ్మకము కలిగి యుండుట ఆస్తిక్యము.

18 దానం నామ:- న్యాయార్జితధనధాన్యాదేః శ్రద్ధయా అర్థిభ్యః ప్రదానమ్.

న్యాయమార్గమున సంపాదించిన ధనధాన్యాది వస్తువులను శ్రద్ధతో అర్థిజనులకు ఒసఁగుట దానము.

19 ఈశ్వరపూజనం నామ:- ప్రసన్నస్వభావేన యథాశక్తి విష్ణురుద్రాదిపూజనమ్.

నిర్మల స్వభావముతో శక్తికొలది విష్ణువు, శివుఁడు మొదలైన ఇష్టదేవతలను పూజించుట ఈశ్వరపూజనము.

20 సిద్ధాన్త శ్రవణమ్:- వేదాంతార్థవిచారః.

వేదాంతార్థమును విచారించుట సిద్ధాంతశ్రవణము.

21 హ్రీ ర్నామ:- వేద లౌకిక మార్గ కుత్సిత కర్మణి లజ్జా.

వేద, లౌకికమార్గములయందు కుత్సితములగు కార్యముల యెడల సిగ్గు కలిగియుండుట హ్రీ.

22 మతి ర్నామ:- వేదవిహిత మార్గేషు శ్రద్ధా.

వేదము విధించిన మార్గములందు శ్రద్ధ కలిగియుండుట మతి.

23 జపో నామ:- విధివద్ గురూపదిష్ట వేదావిరుద్ధ మంత్రాభ్యాసః, స ద్వివిధః వాచికో మానస శ్చేతి.

శాస్త్రోక్త ప్రకారముగ గురువు ఉపదేశించిన ఇష్టమంత్రము నభ్యసించుట జపము. వాచికము, మానసము అని జపము రెండు విధములైనది.

24 వ్రతం నామ: వేదోక్త విధినిషేధానుష్ఠాన నైయత్యమ్.

వేదోక్తములైన విధి నిషేధముల నాచరించుట యందు నియతి కలిగియుండుట వ్రతము.

25 స్వస్తిక గోముఖ పద్మ వీర సింహ భద్ర ముక్త మయూ రాఖ్యా న్యాసనా న్యష్టౌ......

స్వస్తికము, గోముఖము, పద్మము, వీరము, సింహము, భద్రము, ముక్తము, మయూరము అను ఆసనములు ఎనిమిదికలవు.

26 యేనాసనం విజితం జగత్త్రయం తేన జితం భవతి, యమ నియమాభ్యాసయుక్తః పురుషః ప్రాణాయామం చరేత్, తేన నాడ్యః శుద్ధా భవన్తి.

ఆసనమును జయించినవాడు ముల్లోకములను జయించగలడు. యమ నియమాభ్యాసశీలుడైన సాధకుడు ప్రాణాయామము నాచరించవలెను. ప్రాణాయామాభ్యాసముచే నాడులు శుద్ధము లగును.

27 మనసా మన ఆలోక్య శాండిల్య త్వం సుఖీ భవ.

ఓ శాండిల్యా! నీవు మనస్సుచేత మనస్సును గాంచి (అనుభవించి) సుఖవంతుడవు కమ్ము!

28 ఖమధ్యే కురు చాత్మాన మాత్మమధ్యే చ ఖం కురు, సర్వం చ ఖమయం కృత్వా న కించిదపి చిన్తయ.

హృదయాకాశమునందు మనస్సును నిలుపుము. మనస్సునందు ఆత్మను నిల్పుము. అంతయు ఆత్మమయముగ నొనర్చి ఇతరమగు దేనిని చింతించవలదు.

29 బాహ్యచిన్తా న కర్తవ్యా తథైవాన్తరచిన్తికా,
సర్వచిన్తాం పరిత్యజ్య చిన్మాత్రపరమో భవ.

బాహ్యవిషయములను చింతన చేయరాదు. అట్లే ఆంతర విషయములను కూడ చింతన చేయవలదు. అన్ని చింతనలను విడి జ్ఞానైక స్వరూపుఁడవు కమ్ము.

30 కర్పూర మనలే యద్వత్ సైన్ధవం సలిలే యథా,
తథా చ లీయమానం చ మనస్తత్త్వే విలీయతే.

కర్పూరము అగ్నియందు కరఁగిపోవునట్లును, ఉప్పుకల్లు నీటిలో కరఁగిపోవునట్లును మనస్సు పరతత్త్వమందు (ఆత్మయందు) లయించి పోవును.

31 జ్ఞేయం సర్వప్రతీతం చ తజ్జ్ఞానం మన ఉచ్యతే,
జ్ఞానం జ్ఞేయం సమం నష్టం నాన్యః పన్థా ద్వితీయకః.

సర్వత్ర (ప్రతీతమగుచున్న దృశ్యము జ్ఞేయము. దానిని గూర్చిన జ్ఞానము మనస్సనఁబడును. దృశ్యమును, మనస్సు రెండును సమముగ తొలఁగిన ఆత్మవస్తువు శేషించవలెను. మోక్షమునకు 'వేఱొక మార్గములేదు.

32 జ్ఞేయవస్తు పరిత్యాగా ద్విలయం యాతి మానసమ్,
మానసే విలయం యాతే కైవల్య మవశిష్యతే.

జ్ఞేయ (దృశ్య) వస్తుపరిత్యాగముచే మనస్సు లయించిపోవుచున్నది. మనస్సు లయింపఁగా కైవల్యము (మోక్షస్వరూపుఁడగు ఆత్మ) శేషించుచున్నది.

33 ద్వౌ క్రమౌ చిత్తనాశస్య యోగో జ్ఞానం మునీశ్వర,
యోగ స్తద్వృత్తిరోధో హి జ్ఞానం సమ్యగవేక్షణమ్.

మునీశ్వరా! చిత్తము నశించిపోవుటకు యోగము, జ్ఞానము అని రెండు క్రమములు కలవు. చిత్తవృత్తులను నిరోధించుట యోగము; సమ్యక్ దృష్టి జ్ఞానము.

34 తస్మి న్నిరోధితే నూన ముపశాంతం మనో భవేత్,
మనఃస్పందోపశాన్త్యా౽యం సంసారః ప్రవిలీయతే.

చిత్తవృత్తులు నిరోధింపబడిన మొదల మనస్సు నిశ్చలముగ ఉపశమించును. మనఃస్పందనము శమించుటచే జీవునకు సంసార బంధము తొలగిపోవును (జననమరణాదులు తొలగును)

35 సూర్యాలోకపరిస్పన్దశాన్తౌ వ్యవహృతి ర్యథా,
శాస్త్ర సజ్జన సంపర్క వైరాగ్యాభ్యాస యోగతః.

సూర్యుడు అస్తమించినతోడనే జనుల వ్యవహారము శాంతించునట్లు, శాస్త్రసజ్జనసాంగత్యము చేతను, వైరాగ్య, అభ్యాస యోగముల చేతను మనస్సు శాంతించును.

36 అనాస్థాయాం కృతాస్థాయాం పూర్వం సంసారవృత్తిషు
యథాభివాంఛిత ధ్యానా చ్చిర మేకత యోదితాత్.

పూర్వపు సంసారవృత్తులందు ఆసక్తిని వదలి చిరకాలము దన యిష్టదైవమును ఏకాగ్రముగ ధ్యానించుటచేతను మనస్సు శాంతిం జెందును.

37 ఏకతత్త్వఘనాభ్యాసా త్ప్రాణస్పందో నిరుధ్యతే,
పూరకాద్యనిలాయామా ద్దృఢాభ్యాసా దఖేదజాత్.

ఏకమగు అద్వైత తత్త్వమును దృఢముగ అభ్యసించుటచేతను, పూరకాది ప్రాణాయామములను నిశ్చింతగ దృఢముగ అభ్యసించుట చేతను మనస్సు శాంతినొందును.

38 ఏకాన్తధ్యానయోగాచ్చ మనఃస్పన్దో నిరుధ్యతే,
ఓంకారోచ్చారణప్రాన్త శబ్దతత్త్వానుభావనాత్.

ఏకాంతమున ధ్యానయోగము నొనర్చుటచేతను, ఓంకారము నుచ్చరించుచు, దాని అర్థమును భావనచేయుటవలనను మనస్సు శాంతి నొందును.

39 సంకల్పే మానసే ఛిన్నే ప్రాణస్పన్దో నిరుధ్యతే.

మానససంకల్పములను ఖండించినచో ప్రాణస్పందము నిరోధింపబడును.

40 ముహూర్తమపి యో నిత్యం నాసాగ్రే మనసా సహ,
సర్వం తరతి పాప్మానం తస్య జన్మశతార్జితమ్.

ఒక్కక్షణమైనను నాసికాగ్రమున దృష్టిని నిలిపి మనసా ధ్యానించు సాధకుడు నూరు జన్మములలో చేసిన పాపము నంతను దాటిపోవుచున్నాడు.

41 అథ ప్రత్యాహారః. స పంచవిధః విషయేషు విచరతా మింద్రియాణాం బలా దాహరణం ప్రత్యాహారః యద్యత్పశ్యతి తత్సర్వమాత్మేతి ప్రత్యాహారః. నిత్యవిహిత కర్మఫలత్యాగః ప్రత్యాహారః సర్వవిషయపరాఙ్ముఖత్వం ప్రత్యాహారః, అష్టాదశసు మర్మస్థానేషు క్రమాద్ధారణం ప్రత్యాహారః.

ప్రత్యాహారము ఐదు విధములుగా నుండును. విషయము లందు సంచరించు ఇంద్రియములను బలాత్కారముగ మరలించుట ప్రత్యాహార మనబడును. కనబడినదంతయు ఆత్మయని భావించుటయు ప్రత్యాహారము. నిత్యవిహిత కర్మల ఫలమును త్యజించుటయు ప్రత్యాహారము. సమస్త విషయముల యొక్కయు పరాఙ్ముఖత్వముకూడ ప్రత్యాహార మనబడును. పదునెనిమిది మర్మస్థానములందు క్రమముగ ధారణ యొనర్చుటయు ప్రత్యాహార మగును.

42 అథ ధారణా, సా త్రివిధా, ఆత్మని మనోధారణమ్, దహరాకాశే బాహ్యాకాశధారణమ్, పృథివ్యప్తేజోవాయ్వాకాశేషు పంచమూర్తిధారణం చేతి.

ధారణ మూడువిధములు 1) ఆత్మయందు మనస్సును నిలుపుట 2) దహరాకాశమునందు బాహ్యాకాశమును నిలుపుట 3) పృథివి, జలము, అగ్ని, వాయువు, ఆకాశములందు మనస్సును నిలుపుట.

43 అథ ధ్యానమ్, తద్ద్వివిధమ్ సగుణం నిర్గుణం చేతి సగుణం మూర్తిధ్యానమ్, నిర్గుణ మాత్మయాథాత్మ్యమ్.

ధ్యానము రెండు విధములు — సగుణధ్యానము, నిర్గుణ ధ్యానము అని. మూర్తిధ్యానము సగుణము. ఆత్మయొక్క యథార్థస్వరూపమును ధ్యానించుట నిర్గుణధ్యానము.

44 అథ సమాధిః :- జీవాత్మపరమాత్మైక్యావస్థా త్రిపుటీరహితా పరమానందస్వరూపా శుద్ధచైతన్యాత్మికా భవతి.

కేవలమ్ము పరమాత్మయం దైకాగ్యవృత్తితో సమాధి. త్రిపుటీరహిత పరమానంద శుద్ధచైతన్యాత్మ స్వరూపమందు స్థితిగలిగి యుండుటయే సమాధి.

45 సత్యం విజ్ఞాన మనంతం బ్రహ్మ, యస్మి న్నిద మోతం చ ప్రోతం చ.

సత్యము, విజ్ఞానము, అనంతము నైనది బ్రహ్మము. ఈ జగత్తు ఆ బ్రహ్మమునందే ఓతప్రోతమై యున్నది.

46 యస్మి న్విజ్ఞాతే సర్వ మిదం విజ్ఞాతం భవతి.

ఆ బ్రహ్మము తెలిసినచో ఈ సమస్త ప్రపంచము తెలియఁ బడినట్లు యగుచున్నది.

47 అ పాణిపాద మచక్షుః శ్రోత్ర మజిహ్వ మశరీర మ
గ్రాహ్య మనిర్దేశ్యమ్. యతో వాచో నివర్తన్తే అప్రాప్య
మనసా సహ. యత్కేవలం జ్ఞానగమ్యం. ప్రజ్ఞా చ
యస్మా త్ప్రసృతా పురాణీ. య దేక మద్వితీయమ్,
ఆకాశవత్సర్వగతం సుసూక్ష్మం నిరంజనం నిష్క్రియం
సన్మాత్రం చిదానందైకరసం శివం ప్రశాన్త మమృతం
త త్పరం చ బ్రహ్మ, "తత్త్వమసి", తజ్జ్ఞానేన హి
విజానీహి య ఏకో దేవ ఆత్మశక్తిప్రధానః సర్వజ్ఞః
సర్వేశ్వరః సర్వభూతాంతరాత్మా సర్వభూతాధివాసః
సర్వభూతనిగూఢో భూతయోని ర్యోగైకగమ్యః, యశ్చ
విశ్వం సృజతి విశ్వం బిభర్తి విశ్వం భుఙ్క్తే స ఆత్మా
ఆత్మని తం తం లోకం విజానీహి; మా శోచీ రాత్మ
విజ్ఞానీ శోక స్యాన్తం గమిష్యతి.

బ్రహ్మము హస్తపాదములు లేనిది. నేత్రములు, చెవులు, జిహ్వ లేనిది. శరీరము లేనిది. అది అగ్రాహ్యమైనది. నిర్దేశింప శక్యముకానిది. బ్రహ్మమును చేరలేక మనస్సుతోగూడ వాక్కులు వెనుకకు మరలుచున్నవి. ఆ బ్రహ్మము కేవలము జ్ఞానముద్వారా పొందదగినది. బ్రహ్మమునుండియే పురాతనమైన ప్రజ్ఞ వెలువడు చున్నది. బ్రహ్మము ఏకమైనది. అద్వితీయమైనది, ఆకాశమువలె సూక్ష్మమైనది. అసంగమైనది. నిష్క్రియమైనది. సన్మాత్రమైనది. జ్ఞానానందైకరసమైనది. శివస్వరూపమైనది. శాంతమైనది. అమృతమైనది. పరమైనది. అదియే నీవు. దానిని జ్ఞానముచేతనే తెలిసికొనుము. ఏకరూపుడగు ఆ దేవుడు ఆత్మశక్తి ప్రధానుడు. సర్వజ్ఞుడు, సర్వేశ్వరుడు, సర్వభూతాంతరాత్మ. సర్వభూతములయందును అధివసించియున్నవాడు. సర్వభూతములందును నిగూఢముగ నున్నవాడు. సర్వులకు కారణమైనవాడు. జ్ఞానముచేతనే పొందదగినవాడు. అతడే ఈ జగత్తును సృష్టించుచున్నాడు, పాలించుచున్నాడు, లయమొనర్చుచున్నాడు. అతడు ఆత్మస్వరూపుడు.

ఆత్మజ్ఞుడగు ఆ ధీరుడు శోకములను దాటును. శోకమును పొందడు. ఆత్మజ్ఞానము కలవాడు శోకమును దాటగలడు.

48 యస్మాచ్చ బృహతి బృంహయతి చ సర్వం తస్మా దుచ్యతే పరంబ్రహ్మేతి,... ...యస్మాత్ సర్వ మాప్నోతి. సర్వ మాదత్తే సర్వమితి చ తస్మా దుచ్యతే ఆత్మేతి......

సమస్త జగత్తు దానినుండియే వృద్ధిపొందుచున్నది. కాబట్టి అది 'పరబ్రహ్మము' అని చెప్పబడుచున్నది. సమస్త జగత్తును పొందుచున్నది. కాబట్టి అది ఆత్మ అని చెప్పబడుచున్నది.

49 జ్ఞానయోగనిధిం విశ్వగురుం యోగిజనప్రియమ్,
భక్తానుకంపినం సర్వసాక్షిణం సిద్ధసేవితమ్.

50 ఏవం యః సతతం ధ్యాయే ద్దేవదేవం సనాతనమ్,
స ముక్తః సర్వపాపేభ్యో నిశ్శ్రేయస మవాప్ను
యాత్. ఇత్యోం సత్యః మిత్యుపనిషత్.

జ్ఞానయోగనిధియు, జగద్గురువును, యోగిజనప్రియుడును, భక్తులయెడల దయగలవాడును, సర్వసాక్షియు, సిద్ధజనులచే సేవింపబడువాడును అగు పరమాత్మను, దేవదేవుని ధ్యానించువాడు సమస్త పాపములనుండియు విముక్తుడగును. మోక్షమును పొందును.

59. పైఙ్గలోపనిషత్తు

1 సదేవ సోమ్యేద మగ్ర ఆసీత్ తన్నిత్యముక్త మవిక్రి
యం సత్యజ్ఞానానందం పరిపూర్ణం సనాతన మేక
మేవాద్వితీయం బ్రహ్మ. (ప్రథమోఽధ్యాయః)

సృష్టికి పూర్వము సద్వస్తువు (బ్రహ్మ) ఒక్కటే యుండెను. అది నిత్యముక్తమైనది. వికారరహితమైనది. సత్యజ్ఞానానందమయమైనది. పరిపూర్ణమైనది, సనాతనమైనది, ఏకమైనది. అద్వితీయమైనది. అదియే బ్రహ్మము.

2 కామకర్మాన్వితో ఽవిద్యాయామావేష్టితో జీవో దేహాన్తరం
ప్రాప్య లోకాన్తరం గచ్ఛతి, ప్రాక్కర్మఫలపాకే
నాపక్వాంతరకర్మవ ద్విశ్రాంతిం నైవ గచ్ఛతి సత్కర్మ
పరిపాకతో బహూనాం జన్మనా మన్తే నృణాం మో

ష్వేచ్ఛా జాయతే, తదా సద్గురు ముఖాచ్ఛాస్త్ర చిరకాలం సేవయా బన్ధాన్మోక్షం కశ్చిత్ప్రయాతి, అవిచార కృతో బ విచారాన్మోక్షో భవతి, తస్మాత్సదా విచారయేత్, అధ్యారోపాపవాదతః స్వస్వరూపం నిశ్చయీకర్తుం శక్యతే, తస్మాత్సదా విచారయేజ్జగజ్జీవ పరమాత్మనః, జీవభావ జగద్భావ బాధే ప్రత్యగభిన్నం బ్రహ్మైవావశిష్యతే. (ద్వితీయోఽధ్యాయః)

కామక్రోధాదులతోను, అజ్ఞానమువలనను, పంచభూతములతోను గూడిన జీవుడు పునర్జన్మమునొంది లోకాంతరమున కేగుచున్నాడు. పూర్వకర్మముల పరిపాకముచే అట్టి జీవుడు ముక్తుడగుటకై మనుజుడై పుట్టును వలె విరాగియై యుండును. సత్కర్మ పరిపాకముచే బహుజన్మల అంతమున జనులకు మోక్షేచ్ఛ కలుగుచున్నది. ఆ స్థితి యందు జనుడు సద్గురువు నాశ్రయించి చిరకాలము సేవచేసి మోక్షమును పొందును. విచారణ లేకపోవుటచే బంధము కలుగును. విచారణచే మోక్షము కలుగును. కావున విజ్ఞుడు సదా విచారణ చేయవలెను. అధ్యారోప, అపవాదములచే ఆత్మస్వరూపమును నిశ్చయింపవలెను. విజ్ఞుడు జగత్తును, జీవుని, పరమాత్మను గూర్చి సదా విచారింపవలయును. జీవుని తత్త్వమును, జగత్తత్త్వమును తొలగించినచో ప్రత్యక్స్వరూపమైన బ్రహ్మమే శేషించును.

3 పరజీవోపాధిమాయావిద్యే విహాయ తత్త్వంపదలక్ష్యం ప్రత్యగభిన్నం బ్రహ్మ, తత్త్వమసి త్వహం బ్రహ్మాస్మీతి వాక్యార్థ విచారశ్రవణం భవతి, ఏకాంతేన శ్రవణార్థానుసంధానం మననం భవతి, శ్రవణ మనన నిర్విచికిత్సేఽర్థే వస్తున్యేకతానతయా చేతః స్థాపనం నిదిధ్యాసనం భవతి. (తృతీయోఽధ్యాయః)

పరమాత్మ, జీవాత్మల ఉపాధులైన మాయ, అవిద్యలను వదలి తత్త్వంపదలక్ష్యమైన ప్రత్యగభిన్న పరబ్రహ్మమును ఎఱుఁగ వలెను. 'తత్త్వమసి', 'అహం బ్రహ్మాస్మి' అను మహావాక్యముల అర్థమును విచారించుట శ్రవణము. ఏకాంతమున పదార్థమును అనుసంధించుట మననము. శ్రవణమననములచే అసందిగ్ధమైన అర్థమునందు ఏకాగ్రముగా మనస్సును నిలిపియుంచుట నిదిధ్యాసనము.

4 ధ్యాతృధ్యానే విహాయ నివాతస్థితదీపవ ద్ధ్యేయైకగోచరం చిత్తం సమాధి ర్భవతి.

5 ఇహానాదిసంసారే సంచితాః కర్మకోటయ అనేనైవ విలయం యాన్తి, తతో ఒభ్యాసపాటవా త్సహస్రశః సదా౽మృతధారా వర్షతి, తతో యోగవిత్తమాః సమాధిం ధర్మమేఘం ప్రాహుః, వాసనాజాలే నిశ్శేష మమునా ప్రవిలాపితే కర్మసంచయే పుణ్యపాపే సమూలోన్మూలితే ప్రత్యక్పరోక్ష మపి కరతలామలకవ ద్వాక్య మప్రతిబద్ధాపరోక్షసాక్షాత్కారం ప్రసూయతే, తదా జీవన్ముక్తో భవతి. (తృతీయో౽ధ్యాయః)

ధ్యాతృధ్యానములను వదలి గాలిలేనిచోటనుండు దీపమువలె ధ్యేయైక గోచరమగు చిత్తము కలిగియుండుట సమాధి యనబడును. ఈస్థితి అనాదియగు సంసారమున సంచితములైయున్న కర్మరాశులు నశించిపోవును. తదనంతరము అభ్యాస మహిమచే వేలకొలది అమృతధారలు కురియును. కావున యోగవేత్తలు సమాధిని 'ధర్మమేఘము' అని అందురు. వాసన లన్నియు సమాధిచే నశించిపోగా, కర్మసంచయము సమూలముగ వినాశము కాఁగా వేదాంతవాక్యము కరతలామలకముగా అపరోక్ష సాక్షా

త్కారమును కలుగజేయును. అప్పుడు బ్రహ్మనిష్ఠుడు జీవన్ముక్తుడగును.

6 ఉపాధివిలయా త్పరమాత్మని విలీయతే, విశ్వ తైజస ప్రాజ్ఞాః స్వస్వోపాధిలయా త్ప్రత్యగాత్మని లీయన్తే తతో బ్రాహ్మణ స్స్వమహిమా భూత్వా తత్త్వంపదైక్య మేవ సదా కుర్యాత్, తతో మేఘాపాయే అంశుమానివ ఆత్మా ఆవిర్భవతి. ధ్యాత్వా మధ్యస్థ మాత్మానం కలశాన్తరదీపవత్, అంగుష్ఠమాత్ర మాత్మాన మధూమజ్యోతిరూపకమ్. (తృతీయోఽధ్యాయః)

ఉపాధివిలయము చే జీవుడు పరమాత్మయందు లయించును. విశ్వతైజస ప్రాజ్ఞులున్ను, పరమాత్మయందు లయమును పొందుచున్నారు. బ్రహ్మనిష్ఠుడు సదాభిన్నుడై సదా 'తత్త్వం' పదైక్యమును సలుపవలెను. పిదప మేఘము తొలంగగా సూర్యుడు ప్రత్యక్షమగునట్లు ఆత్మ సాక్షాత్కరించును. కొన్న హృదయమునందు కలశమందు ధూమములేని దీపమువలె వెలుగు అంగుష్ఠమాత్రాత్మను ధ్యానించవలయును.

7 ప్రకాశయన్త మన్తస్థం ధ్యాయేత్కూటస్థ మవ్యయమ్ ధ్యాయన్నాస్తే మునిశ్చైవ చాసుప్తే రామృతే స్తు యః. (ద్వితీయోఽధ్యాయః)

లోపలనుండు ప్రకాశించుచున్న కూటస్థ, అవ్యయుడగు ఆత్మను ముని ఎల్లకాలములందు (యావజ్జీవితము) ధ్యానించుచుండవలెను.

8 అమానిత్వాది సంపన్నో ముముక్షు రేకవింశతి కులం తారయతి, బ్రహ్మవిన్మాత్రేణ కులమేకోత్తరశతం తారయతి. (చతుర్థోఽధ్యాయః)

అమానిత్వాది జ్ఞానశీలసంపన్నుడైన ముముక్షువు తన పదిరెట్ల తరములను తరింపజేయును. బ్రహ్మజ్ఞాన మాత్రము చేత మనుజుడు నూటయిరువది తరములను తరింపజేయును.

9 తతో నారాయణః సాక్షాద్ధృదయే సుప్రతిష్ఠితః.
(చతుర్థోఽధ్యాయః)

సాక్షాత్ నారాయణుండను జనుల హృదయమునందు సుప్రతిష్ఠితుడై యున్నాడు.

10 దగ్ధస్య దహనం నాస్తి పక్వస్య పచనం యథా,
జ్ఞానాగ్ని దగ్ధదేహస్య న చ శ్రాద్ధం న చ క్రియా.
(చతుర్థోఽధ్యాయః)

దహించినదానికి దహనము పనిలేదు. పక్వమైనదానికి పచనముతో పనిలేదు. అట్లే జ్ఞానాగ్నిచే దహింపబడిన శరీరము కలవానికి శ్రాద్ధముగాని, క్రియగాని లేదు.

11 యావచ్చోపాధిపర్యస్తం తావచ్ఛుశ్రూషయేద్గురుమ్
(చతుర్థోఽధ్యాయః)

ఉపాధియున్నంతవరకు శుశ్రూషాదులచే గురువును సేవించవలయును.

12 శుద్ధమానసః శుద్ధచిద్రూపః సహిష్ణుః సోఽహ మస్మీతి
ప్రాప్తే జ్ఞానేన విజ్ఞానే, జ్ఞేయే పరమాత్మని హృది సం
స్థితే, దేహే లబ్ధశాన్తి పదం గతే, తదా ప్రభా మనో
బుద్ధిశూన్యం భవతి. (చతుర్థోఽధ్యాయః)

శుద్ధమనస్సు, శుద్ధ చిత్తము గలిగి, సూక్ష్మమైన బ్రహ్మనిష్ఠుడు 'పరమాత్మనే నేను' అను జ్ఞానము ప్రాప్తము కాగా, దానిచే విజ్ఞానము కలుగగా క్షేత్రస్థమైన పరమాత్మను హృదయమునందు గాంచి సంతోషించుచు అట్టి వారలు బుద్ధిరహితులను ఆత్మస్వరూపులే యగుచున్నారు.

13 పిండస్థోఽపి ప్రత్యగాత్మా సర్వవ్యాపీ భవతి.
(చతుర్థోఽధ్యాయః)

శరీరమందున్నను ప్రత్యగాత్మ సర్వవ్యాపకమై యున్నది.

14 హృదయం నిర్మలం కృత్వా
చిన్తయిత్వా హ్యనామయమ్,
అహమేవ పరం సర్వమితి
పశ్యేత్పరం సుఖమ్. (చతుర్థోఽధ్యాయః)

హృదయమును నిర్మలమొనర్చుకొని అనామయుడగు పరమాత్మను ధ్యానించి 'ఆ పరమాత్మ నేనే' అని తెలిసికొన్నచో పరమానందమును పొందగలడు.

15 ఆకాశవత్సూక్ష్మశరీర ఆత్మా
న దృశ్యతే వాయువదన్తరాత్మా,
స బాహ్యమభ్యన్తర నిశ్చలాత్మా
జ్ఞానోల్కయా పశ్యతి చాన్తరాత్మా. (చతుర్థోఽధ్యాయః)

ఆకాశమువలె ఆత్మ సూక్ష్మస్వరూపము కలది. అది వాయువువలె దృష్టికి గోచరము కాదు. ఆత్మ బాహ్యాభ్యంతరములందును నిశ్చలమైనది. జ్ఞానమను దీపముద్వారా విజ్ఞులు అంతరాత్మను దర్శించుచున్నారు.

16 తపేద్వర్షసహస్రాణి ఏకపాదస్థితో నరః,
ఏతస్య ధ్యానయోగస్య కలాం నార్హతి షోడశీమ్.
(చతుర్థోఽధ్యాయః)

వేలకొలది సంవత్సరములు ఒంటిపాదముపై నిలబడి తపస్సు చేసినను, ఒక్క ధ్యానయోగమునొక్క పదునారవభాగమునకైనను అది సమానమును కానేరదు.

17 విజ్ఞేయో ఽక్షరతన్మాత్రో జీవితం వాపి చంచలమ్,
విహాయ శాస్త్రజాలాని యత్సత్యం తదుపాస్యతామ్
(చతుర్థోఽధ్యాయః)

అక్షరమును పరమాత్మను ఎఱుంగవలెను. జీవితము చంచల మైనది. శాస్త్రసమూహములను వదలి సత్యమును పరమాత్మను ఉపాసింపవలెను.

18 అనంతకర్మ శౌచం చ జపో యజ్ఞ స్తథైవ చ,
తీర్థయాత్రాభిగమనం యావత్తత్త్వం న విన్దతి.
(చతుర్థోఽధ్యాయః)

మనుజుడు (ఆత్మ) తత్త్వము తెలియనంతవరకు అనేకకర్మలు, శౌచము, జపము, యజ్ఞము, తీర్థయాత్ర మొదలైనవి ఆచరించుచుండును.

19 అహం బ్రహ్మేతి నియతం
మోక్షహేతు ర్మహాత్మనామ్,
ద్వే పదే బన్ధమోక్షాయ
న మమేతి మమేతి చ.

మమేతి బధ్యతే జన్తు ర్న మమేతి విముచ్యతే.
(చతుర్థోఽధ్యాయః)

మహాత్ములకు 'అహం బ్రహ్మ' (నేను బ్రహ్మమును) అను భావనే నిరంతరముగ మోక్షకారణమై యున్నది. బంధమునకు, మోక్షమునకు 'మమ' (నాది), 'నమమ' (నాదికాదు) అను రెండు పదములే కారణము. జీవుడు 'మమ' అనుభావముచే బంధమును, 'నమమ' అను భావముచే మోక్షమును పొందుచున్నాడు.

20 మనసో హ్యున్మనీభావే ద్వైతం నైవోపలభ్యతే,
యదా యాత్యున్మనీభావ స్తదా తత్పరమం పదమ్.
(చతుర్థోఽధ్యాయః)

మనస్సు ఉన్మనీభావమును (మనస్సునకు అతీతస్థితిని) పొందగా ద్వైతభావము కలుగదు. మనస్సు ఉన్మనీభావమును పొందగనే జీవునకు పరమాత్మపదము లభించును.

21 హన్యాన్ముష్టిభి రాకాశం క్షుధార్తః ఖండయే త్తుషమ్
నాహం బ్రహ్మేతి జానాతి తస్య ముక్తి ర్న జాయతే.
(చతుర్థోఽధ్యాయః)

ఆకాశమును పిడికిళ్ళచే కొట్టుంగాక! ఆకలిగొన్నవాడు పొట్టును దంచుంగాక! 'నేను బ్రహ్మమును' అని యెఱుంగనంత వఱకును ఎవనికిని మోక్షము కలుగనేరదు.

22 తద్విష్ణోః పరమం పదం సదా పశ్యన్తి సూరయః.
(చతుర్థోఽధ్యాయః)

ఆ విష్ణువుయొక్క (పరమాత్మయొక్క) సర్వోన్నతపదమును జ్ఞానులు సదా కాంచుచుందురు.

60. భిక్షుకోపనిషత్తు

1 ఓమ్, అథ భిక్షూణాం మోక్షార్థినాం కుటీచక, బహూదక, హంస, పరమహంసా శ్చేతి చత్వారః.

మోక్షార్థులైన భిక్షువులు (సన్న్యాసులు) నాలుగు విధము లుగా నుందురు. వారు 1) కుటీచకులు 2) బహూదకులు 3) హంస 4) పరమహంస లని చెప్పబడుదురు.

2 కుటీచకో నామః- గౌతమ, భరద్వాజ, యాజ్ఞవల్క్య, వసిష్ఠ ప్రభృతయః.

కుటీచకు లనగా గౌతముడు, భరద్వాజుడు, యాజ్ఞవల్క్యుడు, వసిష్ఠుడు మొదలైనవారు.

3 పరమహంసో నామః- సంవర్తక, ఆరుణి, శ్వేతకేతు, జడభరత, దత్తాత్రేయ, శుక, వామదేవ, హారీతక, ప్రభృతయః... ...

పరమహంస లనగా సంవర్తకుడు, ఆరుణి, శ్వేతకేతువు, జడభరతుడు, దత్తాత్రేయుడు, శుకుడు, వామదేవుడు, హారీతకుడు మొదలైనవారు.

4 బ్రహ్మమార్గే సమ్యక్సంపన్నాః శుద్ధమానసాః పరమహంసాచరణేన సంన్యాసేన దేహత్యాగం కుర్వన్తి తే పరమహంసానా మిత్యుపనిషత్.

(సర్వత్ర ఆత్మనే దర్శించుచు) బ్రహ్మమార్గమున లెస్సగ ప్రతిష్ఠితులై శుద్ధచిత్తులై పరమహంసాచరణముతో సన్న్యాస ముతో శరీరమును త్యజించువారు పరమహంసలు.

61. మహోపనిషత్తు

1 చిదణోః పరమస్యాన్తః కోటిబ్రహ్మాండరేణవః,
ఉత్పత్తి స్థితి మభ్యేత్య లీయన్తే శక్తిపర్యయాత్.
2-4

పరమాణుస్వరూపమైన చైతన్యాణువునందు మాయాశక్తిచే కోట్లకొలది బ్రహ్మాండములను రేణువులు ఉత్పత్తి, స్థితి, లయములను పొందుచున్నవి.

2 అహం సచ్చిత్పరానన్దబ్రహ్మైవాస్మి న చేతరః,
స్వయైవ సూక్ష్మయా బుద్ధ్యా సర్వం విజ్ఞాతవాన్ శుకః
2-11

'నేను సచ్చిదానంద స్వరూపమగు బ్రహ్మమునే కాని మఱి యేమియు కాదు' అని తన సూక్ష్మప్రజ్ఞచే శుకుడంతయు స్వయము నెఱిఁగెను.

3 తే భోగాస్తాని భోజ్యాని వ్యాసపుత్రస్య తన్మనః,
నాజహ్రు ర్మన్దపవనో బద్ధపీఠమి వాచలమ్. 2-26

మెల్లనివాయువులు పర్వతమును చలింపఁజేయఁజాలనట్లు భోగములుగాని, భోజ్యములుగాని శుకుని మనస్సును చలింపఁజేయఁజాలకపోయెను.

4 మనో వికల్పసంజాతం తద్వికల్పపరిక్షయాత్,
క్షీయతే ఘనసంసారో నిస్సార ఇతి నిశ్చితః. 2-34

మనస్సునందు యొక్క వికల్పముచే కలుగునదియు, ఆ వికల్పము నశించినచో నశించిపోవునదియు నగు ఈ ప్రపంచ సంసారము అసత్య మని నిశ్చయింపవలెను.

5 దృశ్యం నాస్తీతి బోధేన మనసో దృశ్యమార్జనమ్,
సంపన్నం చే త్తదుత్పన్నా పరా నిర్వాణనిర్వృతిః. 2.38

'దృశ్యము లేదు' అను బోధచే మనస్సునందు దృశ్యము యొక్క మార్జనము (స్మరింపకుండునట్లు) సంభవించినచో పర మైన నిర్వాణసుఖము కలుగును.

6 అశేషేణ పరిత్యాగో వాసనానాం య ఉత్తమః,
మోక్ష ఇత్యుచ్యతే సద్భిః స ఏవ విమలక్రమః. 2.39

వాసనలను పూర్తిగా త్యజించుటయే మోక్షమని సజ్జనులు పలుకుదురు. అదియే నిర్మలమైన క్రమము.

7 యే శుద్ధవాసనా భూయో న జన్మానర్థభాగినః,
జ్ఞాతజ్ఞేయా స్త ఉచ్యన్తే జీవన్ముక్తా మహాధియః. 2.40

శుద్ధవాసనలు కలవారు తిరిగి జన్మలను అనర్థములను పొందరు. అట్టి మహాబుద్ధిమంతులు జ్ఞేయమును తెలిసినవారనియు, జీవన్ముక్తు లనియు చెప్పబడుదురు.

8 పదార్థభావనాదార్ఢ్యం బన్ధ ఇత్యభిధీయతే,
వాసనాతానవం బ్రహ్మ న్మోక్ష ఇత్యభిధీయతే. 2.41

దృశ్యపదార్థములను గూర్చిన దృఢమైన వాసనయే బంధ మనియు, అట్టి వాసన తొలగుటయే మోక్షమనియు చెప్పబడును.

9 తపః ప్రభృతినా యస్మై హేతునైవ వినా పునః,
భోగా ఇహ న రోచన్తే స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే. 2.42

తపస్సు మొదలైన కారణములు లేకయే ఎవనికి ఈ ప్రపంచమున భోగములు రుచింపకున్నవో అతడు జీవన్ముక్తుడని చెప్పబడును.

10 హర్షామర్ష భయక్రోధ కామకార్పణ్య దృష్టిభిః,
న పరామృశ్యతే యోఽన్తః స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే.
2.44

సంతోషము, అసహనము, భయము, క్రోధము, కామము, లోభము, మొదలైనవానిచే వికారమును పొందనివాడు జీవన్ముక్తుడని చెప్పబడును.

11 ఈప్సితానీప్సితే న స్తోయ స్యాన్తర్వృత్తి దృష్టిషు,
సుషుప్తివద్యశ్చరతి స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే. 2.46

అంతర్ముఖమైన ఎవని దృష్టిలో ఇష్టము, అనిష్టము అనునవి ఉండవో, ఎవడు సుషుప్తివలె మెలగునో అట్టివాడు జీవన్ముక్తుడని చెప్పబడును.

12 సంవేద్యేన హృదాకాశే మనాగపి న లిప్యతే,
యస్యాసౌ పదా సంపత్స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే.2.43

ఎవని హృదయము ఆకాశమువలె దృశ్యవిషయములతో లిప్తము కాదో, ఎవనిబుద్ధి కలుషితముకాదో (ఎవడు ఆత్మానందముతో) ఉండునో, అతడు జీవన్ముక్తుడని చెప్పబడును.

13 యావతీ దృశ్యకలనా సకలేయం విలోక్యతే,
సా యేన సుష్ఠు సంత్యక్తా స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే.
2-53

కనబడుచున్న ఈ సమస్తదృశ్య సముదాయమును ఎవడు లెస్సగా త్యజించివేయునో వాడు జీవన్ముక్తుడనబడును.

14 కట్వమ్లలవణం తిక్త మమృష్టం మృష్టమేవ చ,
సమమేవ చ యో భుఙ్క్తే స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే.
2-54

కారము, పులుపు, ఉప్పు, చేదు, రుచి, అరుచికల వస్తువుల నెల్ల సమముగా భుజించువాడు జీవన్ముక్తుడనబడును.

15 జరామరణ మాపచ్చ రాజ్యం దారిద్ర్యమేవ చ,
రమ్య మిత్యేవ యో భుఙ్క్తే స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే.
2-56

ముసలితనము, మరణము, ఆపద, రాజ్యము, దారిద్ర్యము అను వీనిని సమముగనే ఎవడు అనుభవించునో వాడు జీవన్ముక్తుడనబడును.

16 యః సమస్తార్థజాలేషు వ్యవహార్యపి నిస్స్పృహః,
పరార్థేష్వివ పూర్ణాత్మా స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే. 2-62

ఎవడు సమస్త విషయములందును వ్యవహరించు చుండినను నిస్స్పృహుడై యుండునో, ఎవడు పూర్ణాత్మస్వరూపుడో అట్టి వాడు జీవన్ముక్తుడని చెప్పబడును.

17 స్వసంకల్పవశాద్బద్ధో నిస్సంకల్పాద్విముచ్యతే.
2-70

తీవ్రమగు రసనసంకల్పము చేతనే బద్ధుడ నగుచున్నాను. సంకల్పరాహిత్యముచే ముక్తుడను చున్నాను.

18 సార్ద్రప్రకటిత శీర్షేషు స్వాన్యవస్తు ప్రభావతః,
ప్రమద్యతో మనసి మే విచార స్ఫోటయ
సిద్ధ్యతః. 3-3

(నిద్రావస్థయందు) మూలగుచున్న సకోటి శీర్షములందు స్వప్నములచే యుటచే కలుగు పుణ్యమనుచుచే నా మనస్సు సంద్ తత్త్వవిచారణ ప్రామర్శనిండినది.

19 ఆయుః పల్లవకోణాగ్రలంబాంబు క్షణభంగురమ్,
ఉన్మత్త ఇవ సంత్యజ్య యాత్యకాండే కళేబరమ్. 3.9

ఆయుస్సు చిగురుటాకు చివర వ్రేలాడు నీటి బొట్టువలె క్షణభంగురమైనది. అది అకస్మాత్తుగ పిచ్చివానివలె ఈ శరీరమును వీడి, పోవును.

20 యుజ్యతే వేష్టనం వాయో రాకాశస్య చ ఖండనమ్,
గ్రథనం చ తరంగాణా మాస్థా నాయుషి యుజ్యతే.
3.11

వాయువును పిడికిట పట్టవచ్చును. ఆకాశమును ఖండింపవచ్చును. అలలను ప్రోగుచేయవచ్చును. కాని ఆయువునందు విశ్వాసము తగదు.

21 ప్రాప్యం సంప్రాప్యతే యేన
భూయో యేన న శోచ్యతే,
పరాయా నిర్వృతేః స్థానం
య త్తజ్జీవిత ముచ్యతే. 3.12

పొందదగిన దానిని (ఆత్మను) ఎవడు పొందెనో, కేవలి సాక్షియు శోకింపడో, పరమ సుఖకరమైన స్థానము నెవడు పొందెనో అట్టివాని జీవనమే జీవితమని చెప్పబడును.

22 తరవోఽపి హి జీవన్తి జీవన్తి మృగపక్షిణః,
స జీవతి మనో యస్య మననే నోపజీవతి. 3-13

చెట్లు బ్రతుకుచున్నవి. మృగములు, పక్షులు బ్రతుకుచున్నవి. ఎవని మనస్సు ఆత్మానుసంధానము చేయుచుండునో, అట్టివాడే నిజముగ జీవించుచున్న వాఁడగును.

23 జాతా స్త ఏవ జగతి జన్తవ స్సాధుజీవితాః,
యే పున ర్నేహ జాయన్తే శేషా జరఠగర్దభాః. 3-14

సన్మార్గమైన జీవితము కలవారే, తిరిగి జన్మించనివారే ఈ ప్రపంచమున వాస్తవముగ పుట్టినవారు. తక్కినవారు ముసలి గాడిదలవలె వ్యర్థజన్ములే యగుదురు.

24 అహంకారవశా ద్యద్యన్మయా భుక్తం చరాచరమ్,
తత్త త్సర్వ మవస్త్వేవ వస్త్వహంకారరిక్తతా. 3-17

అహంకారవశమున నేను ఏదేది అనుభవించితినో అది యంతయు అవస్తువే (మిథ్యయే) యగును. అహంకారరాహిత్యమే (ఆత్మయే) యథార్థవస్తువు.

25 అప్యబ్ధిపానా న్మహతః సుమేరూన్మూలనా దపి,
అపి వహ్న్యశనా ద్బ్రహ్మ న్విషమ శ్చిత్తనిగ్రహః.
3-20

మహాగర్తమైన సముద్రమును పానము చేయుటకంటెను, సుమేరు పర్వతమును పెకలించుటకంటెను, అగ్నిని భక్షించుటకంటెను మనస్సును నిగ్రహించుట కష్టతరము.

26 చిత్తం కారణ మర్థానాం తస్మిన్సతి జగత్త్రయమ్,
తస్మిన్ క్షీణే జగత్క్షీణం తచ్చికిత్స్యం ప్రయత్నతః.
3.21

మనస్సే విషయములకు కారణము. మనస్సు ఉన్ననే ముల్లోకములు ఉండును. మనస్సు క్షీణించిన జగత్తు క్షీణించును. కావున ప్రయత్నపూర్వకముగ మనస్సునకు చికిత్సగావించ వలయును (నిగ్రహించవలెను).

27 తృష్ణావిషూచికా మంత్ర శ్చింతా త్యాగో హి స ద్విజ.
3.26

తృష్ణయను విషూచివ్యాధికి మంత్రము చింతాత్యాగమే అయియున్నది.

28 రక్తమాంసమయ స్యాస్య స బాహ్యాభ్యంతరే మునే,
నాశైకధర్మిణో బ్రూహి కైవ కాయస్య రమ్యతా.
3.31

లోపల, వెలుపల రక్తమాంసములతో నిండియున్నట్టియు, నశించుటయే స్వభావముగా గలిగి యున్నట్టియు ఈ శరీరమునకు సొంపు ఎచటనున్నదో వచింపుము.

29 తడిత్సు శరదభ్రేషు గన్ధర్వనగరేషు చ,
స్థైర్యం యేన వినిర్ణీతం స విశ్వసితు విగ్రహే. 3.32

మెఱపులందు, శరత్కాల మేఘములందు, గంధర్వనగరము లందు స్థిరత్వమును నిశ్చయించుకొనినట్లుగ ఈ శరీరమును విశ్వసించుచు నారే!

30 మాంసపాంచాలికాయాస్తు యంత్రలోలేఽఙ్గపంజరే,
స్నాయ్వస్థిగ్రన్థిశాలిన్యాః స్త్రియః కిమివ శోభనమ్.
3-39

యంత్రముచేత కదలిక గలిగి, నాడులు, ఎముకలు, కీళ్ళు మున్నగునవి కలిగియుండు మాంసపుబొమ్మయగు స్త్రీ యొక్క శరీరమను పంజరము. ఏమేమి సౌందర్యము కలదు?

31 త్వఙ్మాంసరక్తబాష్పాంబు పృథక్కృత్వా విలోచనే,
సమాలోకయ రమ్యం చేత్కిం ముధా పరిముహ్యసి.
3-40

చర్మము, మాంసము, రక్తము, బాష్పజలము—వీనిని వేఱు పఱచి స్త్రీయొక్క కనులను అవలోకింపుము. అందు రమ్యత్వ మేమైన కలదు? వృథాగా మోహమునందెదవేల?

32 శ్మశానేషు దిగన్తేషు స పత లలనాస్తనః,
శ్వభి రాస్వాద్యతే కాలే లఘుపింద ఇవాంధసః 3-42

శ్మశానములందు, దిగంతములందు స్త్రీ యొక్క స్తనమే కాలక్రమమున కుక్కలచే చిన్న అన్నపుముద్దవలె భక్షింపబడు చున్నది.

33 విషం విషయవైషమ్యం న విషం విష ముచ్యతే,
జన్మాంతరఘ్నా విషయా ఏకజన్మహరం విషమ్.
3-54

విషము విషము కాదు. విషయవాసనయే విషమగును. ఏల యనిన విషము ఒక్క జన్మనే నశింపజేయును. విషయములు బహుజన్మలను నశింపజేయును.

34 ఇతి మే దోష దావాగ్ని దగ్ధే సంప్రతి చేతసి,
స్ఫురన్తి హి న భోగాశా మృగతృష్ణా సరస్స్వపి.
3-59

దోషదావాగ్నిచే దహింపబడిన నా చిత్తమందు ఇట్టి భావనలు కలుగుచున్నవి. అందుచే సరస్సులందు ఎండమావులవలె నాకు భోగవాంఛ కలుగుటలేదు.

35 మోక్షద్వారే ద్వారపాలాశ్చత్వారః పరికీర్తితాః,
శమో విచారః సన్తోషశ్చతుర్థః సాధుసంగమః. 4.2

మోక్షద్వారమున నలుగురు ద్వారపాలురు కలరని చెప్పబడినది. వారు శమము, విచారణ, సంతుష్టి, మహాత్ముల సాంగత్యము.

36 ఏకం వా సర్వయత్నేన సర్వముత్సృజ్య సంశ్రయేత్,
ఏకస్మిన్ వశగే యాన్తి చత్వారోఽపి వశం గతాః.
4.3

ఆ మోక్ష ద్వారపాలురలో ఒకరినైనను సర్వప్రయత్నములచేతను, సమస్తమును వదలియైనను తప్పక ఆశ్రయింపవలెను. ఒకడు వశమైనచో, తక్కిన ముగ్గురును వశమగుదురు.

37 శాస్త్రైః సజ్జనసంపర్కపూర్వకైశ్చ తపోదమైః,
ఆదౌ సంసారముక్త్యర్థం ప్రజ్ఞామేవాభివర్ధయేత్. 4.4

శాస్త్రాభ్యాస, సజ్జనసాంగత్య, స్వాభ్యాసమైన తపస్సు చేతను, దమము చేతను మొదట సంసారబంధము త్రెంపబడును. ప్రజ్ఞనే అభివృద్ధి పొందవలెను.

38 స్వానుభూతేశ్చ శాస్త్రస్య గురోశ్చైవైకవాక్యతా,
యస్యాభ్యాసేన తేనాత్మా సతతం చావలోక్యతే.
4_5

ఎవనికి అభ్యాసవశమున స్వానుభవము, శాస్త్రవాక్యము, గురువాక్యము—అను మూడును సమన్వయమును పొందునో, అతనికి ఆత్మ సదా గోచరించును.

39 సంకల్పాశానుసంధానవర్జనం చేత్ప్రతిక్షణమ్,
కరోషి తదచిత్తత్వం ప్రాప్త ఏవాసి పావనమ్. 4-6

అనుక్షణము సంకల్పములు, ఆశలు, విషయస్మరణము అను వీనిని త్యజించుట చేయుదువేని, పవిత్రమగు అమనస్కస్థితిని పొందినవాడవే అగుదువు.

40 చేతసా సంపరిత్యజ్య సర్వభావాత్మభావనామ్,
యథా తిష్ఠసి తిష్ఠ త్వం మూకాంధబధిరోపమః 4_8

మనస్సుచే సమస్తసంకల్పములను విడనాడి మూగవానివలెను, గ్రుడ్డివానివలెను, చెవిటివానివలెను నుండుము.

41 సర్వం కించిదిదం దృశ్యం దృశ్యతే యజ్జగద్గతమ్,
చిన్నిష్పందాంశ మాత్రత్వం నాస్త్యేవ స్థితి భావయ.
4-10

ఈ సమస్త దృశ్యప్రపంచము చిద్వస్తువే. చైతన్యము తప్ప అన్యమేమియు లేదని భావింపుము.

42 నిత్యప్రబుద్ధచిత్త స్త్వం కుర్వాణోఽపి జగత్క్రియామ్,
ఆత్మైకత్వం విదిత్వా త్వం తిష్ఠాక్షుబ్ధమహాబ్ధివత్. 4-11

ఓ ప్రశాంతమతీ! నీవు సదా జాగరూకతతో కూడిన మనస్సు కలవాడవై, ఆత్మ అద్వితీయమని తెలిసికొని (అంతటను ఆత్మ మాత్రమేయని గమనించి) జగత్కార్యములను ఆచరించుచునే నిశ్చలంగ సముద్రమువలె నిశ్చలుడవై యుండుము.

43 తత్త్వావబోధ ఏవాసౌ వాసనాతృణపావకః,
ప్రోక్త స్సమాధిశబ్దేన న తు తూష్ణీ మవస్థితిః. 4-12

వాసనలను తృణములకు అగ్నివంటిదైన ఆత్మతత్త్వావబోధయే 'సమాధి' యని చెప్పబడినది. అంతియేకాని మౌనముగా ఊరకుండుట కాదు.

44 తస్మాన్నిత్య మకర్తాహ మితి భావన యేద్ధయా,
పరమామృతనామ్నీ సా సమతైవావశిష్యతే. 4-16

'నేను సదా అకర్తనై యున్నాను' అను భావనతో ఒప్పు నదియు, పరమామృత మనబడునదియు అగు సమత్వమే మిగిలియున్నది.

45 అబ్ధివ ధృతమర్యాదా భవన్తి విశదాశయాః,
నియతిం న విముంచంతి మహాన్తో భాస్కరా ఇవ. 4-20

నిత్యాత్ముడైన మహాత్ములు సమ్ముఖమున ఉండి హృద్గ్రంథి హారక యుండదు. మహాత్ము సాంగత్యమువలె నియమమును వదలక యుండవలెను.

46 కోఽహం కథ మిదం చేతి సంసారమల మాతతమ్,
ప్రవిచార్యః ప్రయత్నేన ప్రాజ్ఞేన సహసాధునా.
4.21

'నేను ఎవడను? ఈ సంసారమాలిన్యము ఎట్లు విస్తరించినది?' అని ప్రశ్నించుకొనుచు, సాధువును అయిన మహాత్ముని యొద్ద తెలివిగ విచారణ చేయవలెను.

47 నాకర్మసు నియోక్తవ్యం నానార్యేణ సహావసేత్,
ద్రష్టవ్యః సర్వసంహర్తా న మృత్యు రవహేలయా.
4.22

చేయరాని కార్యములను చేయరాదు. అనార్యులతో కూడి నివసింపరాదు. సమస్తసంహారకారకుడగు మృత్యువును అలక్ష్యముగ చూడరాదు.

48 శరీర మస్థి మాంసం చ త్యక్త్వా రక్తాద్యశోభనమ్,
భూత ముక్తావలీతంతుం చిన్మాత్ర మవలోకయేత్.
4.23

ఈ శరీరము ఎముకలు, మాంసము, రక్తము మున్నగు హేయపదార్థములు సమూహమేయని తెలిసికొని, దానియందు అభిమానమును త్యజించి ఈ సమస్తప్రాణులను ముత్యాల గుంపు యందు దారమువలె నున్న చిన్మాత్రమును (ఆత్మను) గాంచవలెను.

49 ఉపాదేయానుపతనం హేయక్షిప్తా నవిసర్జనమ్,
యదేతన్మనసో రూపం తద్బాహ్యం విద్ధి నేతరత్.
4_24

'ఇది కావలెను' అని దానిని అనుసరించుట, 'ఇది వలదు' అని దానిని విడుచుట (ద్వేషించుట)—ఇదియే మనస్సు యొక్క స్వరూపము. వేఱొకటి కాదు. ఆత్మ అట్టి మనస్సు కంటె వేఱైనదని తెలిసికొనుము.

50 గురుశాస్త్రోక్తమార్గేణ స్వానుభూత్యా చ చిద్ఘనే,
బ్రహ్మైవాహమితి జ్ఞాత్వా వీతశోకో భవే న్మునిః.
4_25

గురువులు, శాస్త్రములు, తెలిపినమార్గమును అనుసరించుచు స్వానుభవముతో 'నేను చిద్ఘనమగు బ్రహ్మమునే అయియున్నాను' అని తెలిసికొని ముని శోకరహితుఁడగును.

51 గురువాక్య సముద్భూత స్వానుభూత్యాది శుద్ధయా,
యస్యాత్మా భాసతే తేనాత్మా సతతం పాపలోకృత.
4_26

గురువాక్యముచే సముద్భూతమైన స్వానుభవము శుద్ధమైన వాని చేత పరిశుద్ధమైన బుద్ధిలో నిరంతరము అభ్యసించువాని చేత ఆత్మ ప్రకాశించుచున్నది.

52 న ధనాన్యుపకుర్వన్తి న మిత్రాణి న బాన్ధవాః,
న కాయక్లేశవైధుర్యం న తీర్థాయతనాశ్రయః,
కేవలం తన్మనో మాత్ర జయేనాసాద్యతే పదమ్.
4_28

ఆత్మ [illegible] ధనాదులు [illegible] బాలవ్రు. అగ్ని [illegible] [illegible] తీక్ష్ణ [illegible] నివాసములు ఉపకరించవు. [illegible] (ఆత్మ యందు) లీనమైన మనస్సు కలవాడే పరమాత్మ పదమును పొందగలడు.

53 యాని దుఃఖాని యా తృష్ణా
దుస్సహా యే దురాధయః,
శాన్త చేతస్సు తత్సర్వం
తమో ఽర్కేష్వివ నశ్యతి. 4-29

దుఃఖములు, ఆశ, దుస్సహమ్మైన చింతలు, [illegible] ను ఉపశమించిన మహనీయులకు [illegible] అంధకారమువలె నాశ మొందును.

54 తుషారకరబింబాచ్ఛం మనో యస్య నిరాకులమ్,
మరణోత్సవయుద్ధేషు స శాన్త ఇతి కథ్యతే. 4-33

ఎవని మనస్సు [illegible] [illegible] యుండును, [illegible] చంద్రబింబమువలె స్వచ్ఛముగనే యుండునో [illegible]

55 తావ ద్విచారయే త్ప్రాజ్ఞో
యావ ద్విశ్రాన్తి మాత్మని. 4-39

ప్రాజ్ఞుడై [illegible] ఆత్మయందు విశ్రాంతి [illegible] వఱకును [illegible] విచారణ [illegible]

56 ద్రష్టు ర్దృశ్యస్య సత్తా స్తిర్బన్ధ ఇత్యభిధీయతే. 4-47

దృశ్యముయొక్క స్థితియే ద్రష్టకు బంధనమని చెప్పబడును.

57 ద్రష్టా దృశ్యవశాద్బద్ధో దృశ్యాభావే విముచ్యతే;
జగత్త్వమహ మిత్యాది సర్గాత్మా దృశ్య ముచ్యతే. 4-48

ద్రష్ట దృశ్యమువలన బద్ధుడగుచున్నాడు. దృశ్యము యొక్క అభావముచే ముక్తుడగుచున్నాడు. జగత్తు, నేను, నీవు-ఇత్యాది భేదములతో నున్న సృష్టియే దృశ్యమని చెప్పబడును.

58 మనసైవేంద్రజాలశ్రీ ర్జగతి ప్రవితన్యతే,
యావ దేత త్సంభవతి తావ న్మోక్షో న విద్యతే. 4-49

మనస్సుచేతనే ఈ ప్రపంచమను ఇంద్రజాలము విస్తరించి యున్నది. ఎంతవరకు ఈ మనఃకల్పన ఉండునో, అంతవరకు మోక్షము కలుగదు.

59 సంకల్పమనసీ భిన్నే న కదాచన కేనచిత్,
సంకల్పజాతే గలితే స్వరూప మవశిష్యతే. 4-53

సంకల్పము, మనస్సు - ఇవి రెండున్నూ ఏ కారణముచేతను కూడ వేరుకావు. సంకల్పములన్నియు తొలగినచో ఆత్మస్వరూపము శేషించును.

60 అహం త్వం జగదిత్యాదౌ ప్రశాన్తే దృశ్యసంభ్రమే,
స్యాత్తాదృశీ కేవలతా దృశ్యేఽసత్తా ముపాగతే. 4-54

నేను, నీవు, జగత్తు-ఈ మొదలగు దృశ్యభ్రమ శమించగా దృశ్యమునందు అసత్యత్వము ఏర్పడగా అట్టి స్థితియే (శేషించు ఆత్మస్థితియే) కైవల్యము.

61. చిత్తాకాశం చిదాకాశ మాకాశం చ తృతీయకమ్,
ద్వాభ్యాం శూన్యతరం విద్ధి చిదాకాశం మహామునే.
4.58

చిత్తాకాశము, చిదాకాశము, ఆకాశము — అని మూడు ఆకాశములు కలవు. అందు చిత్తాకాశ, ఆకాశములకంటె చిదాకాశము మహా సూక్ష్మమైనదని యెఱుగుము.

62 తస్మి న్నిరస్త నిశ్శేష సంకల్ప స్థితి మేషి చేత్,
సర్వాత్మకం పదం శాన్తం తదా ప్రాప్నో
ష్యసంశయః 4.60

సమస్త సంకల్పములు నిరసింపబడిన స్థితియందు నీ వెపుడు నిలుకడ పొందుదువో, అప్పుడు సర్వాత్మకమైన శాంతపదమును నిస్సందేహముగ పొందుదువు.

63 ఉదితౌదార్య సౌందర్య వైరాగ్యరస గర్భిణీ,
ఆనందస్యందినీ యైషా సమాధి రభిధీయతే. 4.61

ఔదార్యము, సౌందర్యము, వైరాగ్యము - వీనితో గూడిన పరమానంద స్థితిని సమాధియని చెప్పుదురు.

64 దృశ్యాసంభవబోధేన రాగద్వేషాదితానవే,
రతి ర్బలోదితా యాఽసౌ సమాధి రభిధీయతే. 4.62

దృశ్యము లేదు ' అను బోధచే రాగద్వేషాదులు క్షీణింపగా, అప్పుడు కొల్పబడియను స్థిరమైన యానందము అనుభవించునో, అదియే సమాధియని చెప్పబడును.

63 దృశ్యాసంభవబోధో హి జ్ఞానం జ్ఞేయం చిదాత్మకమ్,
తదేవ కేవలీభావం తతో ఽన్యత్సకలం మృషా. 4.63

'దృశ్యము లేదు' అను బోధమే యథార్థమగు జ్ఞానము. అదియే (జ్ఞానిచే సంగ్రహించుమనదియు) చిదాత్మకమైన జ్ఞేయము. అదియే కైవల్యస్థితి. దానికంటె అన్యమైనదంతయు మిథ్యయే యగును.

66 చిత్తమేవ హి సంసారో రాగాదిక్లేశదూషితమ్,
తదేవ తైర్వినిర్ముక్తం భవాన్త ఇతి కథ్యతే. 4.66

రాగద్వేషాదులచే దూషితమైన చిత్తమే సంసారము. ఆ చిత్తమే యపుడు రాగాదిదోషరహిత మగునో అపుడది సంసారనివృత్తి (మోక్షము) అని చెప్పబడును.

67 మనసా భావ్యమానో హి దేహతాం యాతి దేహకః,
దేహవాసనయా ముక్తో దేహధర్మైర్న లిప్యతే. 4.67

మనస్సుచే భావించబడుచున్నదై జీవుడు దేహభావము నొందును. దేహభావన తొలగినప్పుడు ఇక నతడు దేహధర్మములచే అంటబడడు.

68 ద్వంద్వహీనమనంత శుద్ధం స్వం నిర్గుణం సత్యచిద్ఘనమ్,
విదిత్వా స్వాత్మనో రూపం న బిభేతి కదాచన. 4.70

ద్వంద్వరహితమై, నిర్గుణమై, సత్యమై, చిద్ఘనమైనట్టి బ్రహ్మ స్వరూపమును తన ఆత్మస్వరూపముగ నెఱిగి, ఇక మానవుడు ఎన్నటికిని భయమును నొందడు.

69 తస్మాన్మమేతి నైవ మతిర్ద్వేతవాదయోః,

కార్యా కింతు బ్రహ్మతత్త్వం నిశ్చయేన విచార్యతామ్
4.75

ముముక్షువులు శాస్త్రవాదములతో బుద్ధిని ప్రవేశింప చేయరాదు. నిశ్చలమైన బుద్ధితో బ్రహ్మతత్త్వమును విచారణ చేయవలయును.

70 అవిశేషేణ సర్వం తు యః పశ్యతి చిదన్వయాత్,
స ఏవ సాక్షాద్విజ్ఞానీ స శివః స హరిః విధిః. 4.76

అన్వయమునకు గోచరములగు ద్వారా ఎవడు సమస్తమును నిర్విశేష చిదాత్మగనే చూచునో, అతడే సాక్షాత్తు విజ్ఞాని, అతడే శివుడు, అతడే విష్ణువు, అతడే బ్రహ్మదేవుడు.

71 దుర్లభో విషయత్యాగో దుర్లభం తత్త్వదర్శనమ్,
దుర్లభా సహజావస్థా సద్గురోః కరుణాం వినా. 4.77

సద్గురువు కరుణ లేనిచో విషయత్యాగము దుర్లభము, తత్త్వదర్శనము దుర్లభము, సహజావస్థ (ఆత్మయందు స్థితి) దుర్లభము.

72 యదా హ్యేవైష ఏతస్మిన్నల్పమప్యన్తరం నరః,
విజానాతి తదా తస్య భయం స్యాన్నాత్ర సంశయః
4.79

ఎప్పుడు మానవుడు ఈ ప్రపంచమున ఒకింతైనను భేదమును చూచునో (ఆత్మభిన్నమైనది ఉన్నదను భావము కలుగునో) అప్పుడే వానికి భయము కలుగును. ఇట సంశయము లేదు.

73 సర్వగం సచ్చిదానందం జ్ఞానచక్షు ర్నిరీక్షతే,
అజ్ఞానచక్షు ర్నేక్షేత భాస్వన్తం భాను మన్ధవత్ .4-80

సర్వవ్యాపకమైన సచ్చిదానందమును జ్ఞాననేత్రము చూచు చున్నది. ప్రకాశించు సూర్యుని గ్రుడ్డివాడు చూడజాలనట్లు, అజ్ఞాననేత్రము చూడజాలదు.

74 ప్రజ్ఞానమేవ తద్బ్రహ్మ సత్యప్రజ్ఞానలక్షణమ్,
ఏవం బ్రహ్మపరిజ్ఞానా దేవ మర్త్యో ఽమృతో భవేత్.
4-81

ప్రజ్ఞానమే బ్రహ్మము. అది సత్యజ్ఞానాది లక్షణములు కలది. అట్టి బ్రహ్మమును గూర్చిన జ్ఞానమువలననే మనుజుడు అమృతుడగుచున్నాడు. (అమరత్వమును, మోక్షమును పొందు చున్నాడు)

75 అనాత్మతాం పరిత్యజ్య నిర్వికారో జగత్స్థితౌ,
ఏకనిష్ఠత యాన్తస్థ సంవిన్మాత్ర పరో భవ 4-83

అనాత్మభావమును పరిత్యజించి, జగత్స్థితియందున నిర్వికారుడవై యుండుము. అంతర్ముఖుడవై ఏకనిష్ఠతో కేవలము సంవిన్మాత్రపరుడవు (ఆత్మపరుడవు) యుండుము.

76 మనోవ్యాధే శ్చికిత్సార్థ ముపాయం కథయామి తే,
యద్యత్స్వాభిమతం వస్తు తత్త్యజ న్మోక్ష మశ్నుతే.
4-88

మనోవ్యాధియొక్క చికిత్సకొఱకు నీకు ఉపాయము చెప్పు చున్నాను వినుము. ఏ యే వస్తువు నీకు ప్రియమైనదో ఆ యా వస్తువును త్యజించుచుపోయినచో మోక్షము లభించును.

77 స్వపౌరుషైకసాధ్యేన స్వేప్సితత్యాగరూపిణా,
మనఃప్రశమమాత్రేణ వినా నాస్తి శుభా గతిః. 4-90

కేవలము తనయొక్క పురుషప్రయత్నము చేతనే సాధింపఁదగినదియు, అభీష్టవస్తుపరిత్యాగరూపమైనదియు నగు మనఃప్రశమన మాత్రము తప్ప వేఱొక శుభగతి లేదు.

78 అసంకల్పనశస్త్రేణ ఛిన్నం చిత్త మిదం యదా,
సర్వం సర్వగతం శాంతం బ్రహ్మ సంపద్యతే తదా.
4-91

అసంకల్పమను శస్త్రముచే ఈ చిత్తము పూర్తిగా ఛేదించివేయఁబడినపుడే, అపుడు సర్వరూపమును, సర్వవ్యాపకమై, శాంతమైనట్టి బ్రహ్మము లభించును.

79 భవభావనయా ముక్తో యుక్తః పరమయా ధియా,
ధారయాత్మాన మవ్యగ్రో గ్రస్తచిత్తం చితః పదమ్.
4-92

(ప్రాపంచిక) భావన లేకయుండుము. నిశ్చలమగు ఆత్మబుద్ధి కలిగియుండుము. మనస్సును నిగ్రహించుము. శాంతుఁడవై యుండుము. మనస్సు మ్రింగివేయఁబడిన స్థితియే పరమాత్మపదము.

80 పరం పౌరుషమాశ్రిత్య నీత్వా చిత్త మచిత్తతామ్,
ధ్యానతో హృదయాకాశే చితి చిచ్చక్రధారయా.
4-93

గొప్ప పురుషప్రయత్నము నాశ్రయించి, మనస్సును అమనస్కగ చేసి, హృదయాకాశమున ఆత్మను ధ్యానించుచు జ్ఞానమను చక్రముచే మనస్సును ఛేదించివేయుము.

81 అయం సోఽహ మిదం తన్మే ఏతావన్మాత్రకం మనః,
తదభావనమాత్రేణ దాత్రేణేవ విలీయతే. 4-96

'నేను, నాది' అను ఇట్టి భావనయే మనస్సు. అట్టి భావన లేకుండినంతమాత్రముచే కొడవలిచే వలె మనస్సు ఛేదింప బడును.

82 కల్పాన్తపవనా వాన్తు యాన్తు చైకత్వమర్ణవాః,
తపన్తు ద్వాదశాదిత్యా నాస్తి నిర్మనసః క్షతిః. 4-97

ప్రళయకాలవాయువులు వీచినను, సముద్రములు అన్నియు ఏకమైనను, ద్వాదశాదిత్యులు ఏకకాలమున తపించినను, మనో నాశమైన యోగియునకు ఏ విధమైన హానియు లేదు.

83 అసంకల్పనమాత్రైకసాధ్యే సకలసిద్ధిదే,
అసంకల్పాతిసామ్రాజ్యే తిష్ఠావష్టబ్ధతత్పదః 4-98

సంకల్పరాహిత్యము చేతనే సాధ్యమైనదియు, సకలసిద్ధిని కలిగించునదియు అగు సంకల్పరహితమైన మహాసామ్రాజ్యమున ప్రతిష్ఠితుండవై యుండుము.

84 చిత్తం చంచలతా హీనం తన్మనో ఽమృత ముచ్యతే,
తదేవ చ తపశ్శాస్త్ర సిద్ధాన్తే మోక్ష ఉచ్యతే. 4-101

చంచలత్వములేని మనస్సు అమృతమనబడును. అదియే తపస్సు. అదియే శాస్త్రసిద్ధాంతమున మోక్షమని చెప్ప బడినది.

85 అంతః శీతలతా మాశ్రిత్య చిత్త మాత్రమ్య చేతసా,
విశోకం పద మాలంబ్య నిరాతంకః స్థిరో భవ 4-104

పురుషప్రయత్నము శాస్త్రీయమైనది పరిశుద్ధమగు చిత్తముచే మలినచిత్తమును జయించి శోకరహితమగు పదవి నలంకరించి భగవదనుగ్రహమున, స్థిరుడవు కమ్ము!

86 మనసైవ మనశ్ఛిత్త్వా పాశం పరమబంధనమ్,
భవా దుత్తారయాత్మానం నాసా వన్యేన తార్యతే.
4_107

వివేకముతో గూడిన మనస్సుచే మహాబంధరూపమగు మనఃపాశమును ఛేదించి సంసారసముద్రమునుండి నిన్ను నీవు ఉద్ధరించుకొనుము. నిన్ను నీవే ఉద్ధరించుకొనవలెను. అన్యులు కారు.

87 యా యోదేతి మనో నామ్నీ వాసనా వాసితాంతరా,
తాం తాం పరిహరే త్ప్రాజ్ఞ స్తతో ఒవిద్యాక్షయో
భవేత్. 4_108

లోన ఇంద్రియవిషయములవలన ఏ యే వాసన ఉదయించునో, దాని నెల్ల ప్రాజ్ఞుడగువాడు తొలగించుకొనవలెను. దానిచే అవిద్య నశించును.

88 భోగైకవాసనాం త్యక్త్వా త్యజ త్వం భేదవాసనామ్,
భావాభావౌ తత స్త్యక్త్వా నిర్వికల్ప స్సుఖీభవ.4_109

భోగవాసనను వదలి, భేదవాసనను పరిత్యజించి, పిమ్మట భావాభావములను వదలిపెట్టి, ఏ సంకల్పమున్ను లేక సుఖముగ నుండుము.

89 అనాస్థైవ హి నిర్వాణం దుఃఖ మాస్థా పరిగ్రహః.
4_111

స్పృశ్యమందు విశ్వాసము, ఆసక్తి లేకుండుటయే మోక్షము. దృశ్యమందు విశ్వాసము, ఆసక్తి కలిగియుండుటయే దుఃఖము.

90 ఇచ్ఛామాత్ర మవిద్యేయం
తన్నాశో మోక్ష ఉచ్యతే,
స చాసంకల్పమాత్రేణ
సిద్ధో భవతి వై మునే. 4-116

ఇచ్ఛామాత్రమే అవిద్య. అది తొలగుటయే మోక్షమని చెప్పబడును. అట్టి స్థితి సంకల్పరాహిత్యముచే సిద్ధించుచున్నది.

91 చైత్యానుపాతరహితం సామాన్యేన చ సర్వగమ్,
యచ్చిత్తత్త్వ మనాఖ్యేయం స ఆత్మా పరమేశ్వరః. 4-118

విషయములను సంబంధించనిదియు (దృశ్యసంబంధము లేనిది), సామాన్యరూపమున సర్వవ్యాపకమును, అనిర్వచనీయమును నగు నే చైతన్యము కలదో అదియే ఆత్మ. పరమేశ్వరుడు.

92 సర్వం చ ఖల్విదం బ్రహ్మ నిత్యచిద్ఘనమక్షతమ్,
కల్పనాఽన్యా మనో నామ్నీ విద్యతే న హి కాచన. 4-119

ఈ సమస్తమును నిత్యమును, చిద్ఘనమును, అక్షయమునునగు బ్రహ్మమే యైయున్నది. మనస్సను పేరుగల మరియొక కల్పన ఏదియును లేదు.

93 నాహం బ్రహ్మేతి సంకల్పా
త్సుదృఢా ద్బధ్యతే మనః,

సర్వం బ్రహ్మేతి సంకల్పా
త్సుదృఢా న్ముచ్యతే మనః. 4.124

'నేను బ్రహ్మమును కాను' అను దృఢమైన సంకల్పముచే మనస్సు బంధింపబడుచున్నది. సమస్తము బ్రహ్మమే యను దృఢమైన సంకల్పముచే మనస్సు విముక్త మగుచున్నది.

94 కృశోఽహం దుఃఖబద్ధోఽహం
హస్తపాదాదిమా నహమ్,
ఇతి భావానురూపేణ
వ్యవహారేణ బధ్యతే. 4.125

నేను కృశించినవాఁడను, దుఃఖముచే బంధింపబడినవాఁడను చేతులు, కాళ్ళు మొదలైనవి కలవాఁడను'—అను నిట్టి భావము లతో కూడిన వ్యవహారముచే బంధింపబడుచున్నాఁడు.

95 నాహం దుఃఖీ న మే దేహో
బంధః కోఽస్యాత్మని స్థితః,
ఇతి భావానురూపేణ
వ్యవహారేణ ముచ్యతే. 4.126

'నేను దుఃఖిని కాను, నాకు దేహము లేదు, ఆత్మయందు బంధ మెక్కడిది?—అను నిట్టి భావముతో కూడిన వ్యవహారము చేత ముక్తుఁడగుచున్నాఁడు.

96 నాహం మాంసం న చాస్థీని
దేహా దన్యః పరోఽస్మ్యహమ్,
ఇతి నిశ్చితవా నన్తః క్షీణావిద్యో విముచ్యతే. 4.127

నేను పుట్టినయు కాను, ఏవాకలును కాను, దేహము వేరైనవాడను, నేను పరతత్త్వమును - అని అంతరంగమున యుంచుకొనువాడు అవిద్యాలేపరహితుడై విముక్తిని బొందును

97 కల్పితేఽయ మవిద్యేయ
మనాత్మ న్యాత్మభావనాత్,
పరం పౌరుష మాశ్రిత్య
యత్నాదప్రతిమం ధియా.
భోగేచ్ఛాం దూరత స్త్యక్త్వా
నిర్వికల్పః సుఖీ భవ. 4-1

అనాత్మయందు ఆత్మభావన చేయుటచే ఈ అవిద్య కల్పింపబడినది. గొప్ప పురుషప్రయత్నము నాశ్రయించి ఉత్తమబుద్ధిగలిగి, భోగేచ్ఛను దూరముగ వదలి నిర్వికల్పుడవై సుఖవంతుడవగుము.

98 మమ పుత్రో మమ ధన
మహం సోఽయ మిదం మమ,
ఇతీయ మింద్రజాలేన వాసనైవ విపల్గతి. 4-1

నా పుత్రుడు, నా ధనము, నేను, అతడు, ఇది నాది— ప్రకారమైన ఇంద్రజాలమువలె వాసనయే విజృంభించుచున్నది.

99 మా భవాజ్ఞో భవ జ్ఞ స్త్వం జహి సంసారభావనాం
అనాత్మ న్యాత్మభావేన కిమజ్ఞ ఇవ రోదిషి. 4-1

నీవు అజ్ఞుడవు కాకుము. విజ్ఞుడవు కమ్ము. సంసారభావనను విడిచివేయుము. అనాత్మయందు ఆత్మభావము గలిగి అజ్ఞునివలె ఏల ఏడ్చుచున్నావు?

100 క స్త్రావాయం జడో మూకో
దేహో మాంసమయో ఽశుచిః,
యదర్థం సుఖదుఃఖాభ్యా
మవశః పరిభూయసే. 4.131

ఏచేత నీవు అవశుడవై సుఖదుఃఖములచే పరాభవము నొందుచున్నావో అట్టి జడమై, మూఁగదై, మాంసమయమై అశుచియైనట్టి ఈ దేహము నీకెట్లు వాంఛనీయమైనది?

101 అహో ను చిత్రం యత్సత్యం
బ్రహ్మ త ద్విస్మృతం నృణామ్,
తిష్ఠత స్తవ కార్యేషు మాస్తు రాగానురంజనా. 4.132

అహా! ఎంత ఆశ్చర్యము! సత్యబ్రహ్మము సత్యమైయున్నదో దానినే జనులు మఱచిపోయిరి. జగత్కార్యములలో నుండు నీకు రాగభావము లేకుండుగాక!

102 అహో ను చిత్రం పద్మోత్థై
ర్బద్ధా స్తన్తుభి రద్రయః,
అవిద్యమానా యా ఽవిద్యా
తయా విశ్వం ఖిలీకృతమ్.
ఇదం తద్వజ్రతాం యాతం
తృణమాత్రం జగత్త్రయమ్. ఇత్యుపనిషత్. 4-133

ఆహా! ఆశ్చర్యము! తామరతూఁడు దారములచే పర్వతములు బంధింపబడినవి. వాస్తవముగ లేని అవిద్యచే ప్రపంచము ఛిన్న భిన్నమై పోయినది. తృణమాత్రమైన ఈ ముల్లోకములు దానివలన వజ్రముతో సమానమైపోయినవి (స్థిరముగా తోఁచుచున్నవి).

103 యత్ర స్వరూపపరిభ్రంశ శ్చేత్యార్థే చితి మజ్జనమ్,
ఏతస్మా దపరో మోహో న భూతో న భవిష్యతి, 5-4

దృశ్యవిషయములందు స్వరూప నిమగ్నమగుట యేది కలదో అదియే స్వరూపభ్రంశ మనబడును. దీనికంటె వేఱైన మోహము ఇంకొకటి లేదు. ఇకముందును నుండబోదు.

104 సంశాన్తసర్వసంకల్పా యా శిలావ దవస్థితిః,
జాగ్ర న్నిద్రావినిర్ముక్తా సా స్వరూపస్థితిః పరా. 5-6

సమస్త సంకల్పములు నశించినదియు, శిలవలె నిశ్చలమైనదియు జాగ్రత్తు, నిద్రకానిదియునగు స్థితియే స్వరూపస్థితి యనబడును. అది సర్వోత్కృష్టమగు స్థితి.

105 అహంతాంశే క్షతే శాన్తే భేదనిష్పన్దచిత్తతా,
అజడా యా ప్రచలతి తత్స్వరూప మితీరితమ్. 5-7

అహంవృత్తి తొలంగగా, ద్వైతము ఉపశమించ భేదభావము చిత్తమందు లేకపోగా జడముకాని యే స్థితికలదో అదియే స్వస్వరూపమని చెప్పబడును.

106 జ్ఞానభూమిః శుభేచ్ఛాఖ్యా ప్రథమా సముదాహృతా,
విచారణా ద్వితీయాతు తృతీయా తనుమానసీ. 5-24

107 సత్త్వాపత్తి శ్చతుర్థీ స్యాత్తతో సంసక్తినామికా,
పదార్థభావనా షష్ఠీ సప్తమీ తుర్యగా స్మృతా. 5-25

సప్తజ్ఞానభూమికలలో మొదటిది శుభేచ్ఛయని చెప్పబడినది. రెండవది విచారణ, మూడవది తనుమానసి, నాల్గవది సత్త్వాపత్తి, ఐదవది అసంసక్తి, ఆరవది పదార్థభావన, ఏడవది తుర్యగ.

108 ఆసా మన్తః స్థితా ముక్తి
ర్యస్యాం భూయో న శోచతి,
ఏతాసాం భూమికానాం త్వి
మిదం నిర్వచనం శృణు. 5-26

ఈ భూమికలలో (వానిని ఆచరించినవారికి) ముక్తికలదు. ఆ మోక్షస్థితియందు వ్యక్తి మరల శోకమును పొందడు. ఈ భూమికలయొక్క నిర్వచనమును నీ విపుడు వినుము.

109 స్థితః కిం మూఢ ఏవాస్మి
ప్రేక్షేఽహం శాస్త్రసజ్జనైః,
వైరాగ్యపూర్వమిచ్ఛేతి
శుభేచ్ఛేత్యుచ్యతే బుధైః. 5-27

అయ్యో! నేనింతవఱకు ఏల మూఢుడనై పడియుంటిని! ఇకనైనను శాస్త్రసజ్జన సాంగత్యాదులను గావించి యథార్థతత్త్వమును దర్శించెదను'—అనునట్టి వైరాగ్యపూర్వకమైన ఇచ్ఛను శుభేచ్ఛ యని పెద్దలు పలుకుదురు.

110 శాస్త్ర సజ్జన సంపర్క వైరాగ్యాభ్యాస పూర్వకమ్,
సదాచార ప్రవృత్తి ర్యా ప్రోచ్యతే సా విచారణా.
5-28

శాస్త్రసజ్జనసాంగత్యము చేతను, వైరాగ్యాభ్యాసము చేతను, కలుగు సదాచారప్రవృత్తి విచారణ యనబడును.

111 విచారణా శుభేచ్ఛాభ్యా మిన్ద్రియార్థేషు రక్తతా,
యత్ర సా తనుతామేతి ప్రోచ్యతే తనుమానసీ 5-29

శుభేచ్ఛచేతను, విచారణచేతను, ఇంద్రియార్థములందు విషయములందు అనాసక్తి చేఁబడిపోవుస్థితి 'తనుమానసి' యని చెప్పఁబడును.

112 భూమికా త్రితయాభ్యాసా చ్చిత్తే ఽర్థ విరతేర్వశాత్
సత్త్వాత్మని స్థితే శుద్ధే సత్త్వాపత్తి రుదాహృతా. 5-30

ఈ మూఁడు భూమికలయొక్క అభ్యాసముచే చిత్తమందు బాహ్యవిషయ వైరాగ్య మేర్పడి, చిత్తము శుద్ధసత్త్వస్థితిని బొంది స్వాత్మయందు నిలుకడఁబొందుట సత్త్వాపత్తి యనఁబడును.

113 దశా చతుష్టయాభ్యాసా దసంసర్గఫలా తు యా.
రూఢసత్త్వ చమత్కారా ప్రోక్తా ఽసంసక్తినామికా. 5-31

నాలుగు భూమికల అభ్యాసముచే సత్త్వారూఢ స్థితిని బొంది విషయవాసనారహితమగు అసంగస్థితియం దుండుట అసంసక్తి యనఁబడును.

114 భూమికా పంచకాభ్యాసా
త్స్వాత్మారామతయా దృఢమ్,
అభ్యంతరాణాం బాహ్యానాం
పదార్థానా మభావనాత్. 5-32

115 పరప్రయుక్తేన చిరం ప్రయత్నే నావబోధనమ్,
పదార్థభావనా నామ షష్ఠీ భవతి భూమికా. 5-33

ఈ ఐదుభూమికలయొక్క అభ్యాసముచే బాహ్యాభ్యంతర పదార్థభావనారహితుఁడై స్వాత్మయందు దృఢముగ స్థితినొందుచు

పనులచే చాల ప్రయత్నపూర్వకముగ పునస్స్థాపనము నొందింపఁ బడు స్థితి 'పదార్థాభావన' యనఁబడును.

116 భూమిషట్కచిరాభ్యాసా ద్భేదస్యానుపలంభనాత్,
యత్స్వభావైకనిష్ఠత్వం సా జ్ఞేయా తుర్యగా గతిః.
5.34

ఆయా భూమికల చిరకాలాభ్యాసవశమున భేదభావన తొలఁగఁగా స్వభావముగ సర్వానికి ఆత్మయందలి నిష్ఠ తుర్యగయని చెప్పఁబడును.

117 జీవన్ముక్తా న మజ్జన్తి సుఖదుఃఖరసస్థితే,
ప్రకృతేనాథ కార్యేణ కించిత్కుర్వన్తి వా న వా.
5.37

జీవన్ముక్తులు సుఖదుఃఖాదులందు మునుఁగరు. వారు సహజప్రాప్తంబగు కార్యములను ఒకపుడు చేయుదురు, లేక, చేయకయుందురు.

118 జాగ్రత్స్వప్ననిద్రస్య యత్తే రూపం సనాతనమ్,
అచేతనం చా జడం చ తన్మయో భవ సర్వదా. 5.50

జాగ్రత్, స్వప్న సుషుప్త్యవస్థలులేని నీయొక్క సనాతనమైనట్టియు, జడచేతనములు కానట్టియు, నీ ఆత్మస్వరూపము కలదో దానియందు సదా తన్మయుఁడవై యుండుము.

119 జడతాం వర్జయిత్వైకం
శిలాయాం హృదయం హి యత్,
అమనస్క స్వరూపం య
త్తన్మయో భవ సర్వదా. 5.51

120 చిత్తం దూరే పరిత్యజ్య
యోఽసి సోఽసి స్థిరో భవ. 5.52

జనకుడు స్థితిని కలిగిన చిత్తమును విడిచి శిలాశ్వాసముతో ఉండు (నిర్వికల్ప ఆత్మస్థితి). అట్టి అనుభవము ఆత్మస్వరూపమును సదా తన్మయుడవై యుండుము. ఈ దేహమును దూరముగ పరిత్యజించి ఏది స్థిర యున్నావో అట్టి ఆత్మస్వరూపమునందు స్థిరుడవై యుండుము.

121 సంకల్ప సంక్షయవశా ద్గలితే తు చిత్తే
సంసార మోహమిహికా గలితా భవన్తి,
స్వచ్ఛం విభాతి శరదీవ ఖమాగతాయాం
చిన్మాత్ర మేక మజ మాద్య మనన్త మన్తః. 5-53

సంకల్పములు నశించుటవలన చిత్తము ఉపశమించగను, అత్తరి శరత్కాలము రాగా ఆకాశము లేక స్వచ్ఛ నిర్మలత్వముతో ప్రకాశించునట్లు ఏకమై, జన్మరహితమై, ఆద్యమై, అనంతమైనట్టి చిన్మాత్రాత్మ తనలో అనుభవించ మగును.

122 సాక్షిరూపే సమే స్వచ్ఛే నిర్వికల్పే చిదాత్మని,
నిరిచ్ఛం ప్రతిబింబన్తి జగన్తి ముకురే యథా. 5-55

సాక్షిరూపమై, సమమై, స్వచ్ఛమై, నిర్వికల్పమైనట్టి చిదాత్మయందు, ఇచ్ఛ లేకనే అద్దమునందు వస్తువులవలె జగత్తులు ప్రతిబింబించుచున్నవి.

123 ఏకం బ్రహ్మ చిదాకాశం సర్వాత్మక మఖండితమ్,
ఇతి భావయ యత్నేన చేత శ్చాంచల్య శాంతయే.
5 56

సర్వన్ము, నిరాకారమ్ము, సర్వాత్మకమ్ము, అఖండమైనట్టి బ్రహ్మము నుండి స్త్రీచాంచల్యము శమింపజేసికొన్న - ప్రయత్నపూర్వకముగ భావింపుము.

124 జ్ఞాతం జ్ఞాతవ్య మధునా దృష్టం ద్రష్టవ్య మద్భుతమ్
విశ్రాన్తోఽస్మి చిరం శ్రాంత శ్చిన్మాత్రా న్నాస్తి కించన
5_58

ఇప్పుడు నేను తెలిసికొనదగిన దానిని తెలిసికొంటిని. చూడదగిన అద్భుతమైనదానిని (ఆత్మను) చూచితిని. చిరకాలము (సంసారమున) శ్రమించి ఇప్పుడు విశ్రాంతి నొందితిని. చిన్మాత్రము (ఆత్మ) కంటె వేరైనది ఏదియును ఇంక లేదు.

125 త ఏవ భూమితాం ప్రాప్తా స్సంశాన్తాశేషకిల్బిషాః,
మహాధియః శాస్త్రదృశో యే యాతా విమనస్కతామ్.
5_60

సమస్త పాపములు నశించినవారును, గొప్పబుద్ధిమంతులును, శాస్త్రదృష్టులును, అమనస్క స్థితిని పొందినవారును మహాసిద్ధులే భూమత్వమును (బ్రహ్మత్వమును) పొందినవారగుచున్నారు.

126 పృథక్త్వం సంత్యజతో హేయ
మహోదేయ ముపేయుషః, 5_62

127 ప్రక్షారం పశ్యతో నిత్య మద్రష్టార మపశ్యతః,
విజ్ఞాతవ్యే పరే తత్త్వే జాగరూకస్య జీవతః. 5_63
సుప్తస్య ఘనసమ్మోహమయే సంసారవర్త్మని,

128 అత్యన్తపక్వ వైరాగ్యా దరసేషు రసేష్వపి, 5_64
సంసారవాసనా జాలే ఖగజాల ఇవాశునా.

129 త్రోటితే హృదయగ్రన్థౌ శ్లథే వైరాగ్యరంహసా.
5-65

130 కాలకం ఫలమాసాద్య యథా వారి ప్రసీదతి,
తథా విజ్ఞానవశతః స్వభావః సంప్రసీదతి. 5-66

[illegible] దృశ్యములను [illegible], [illegible] అల్పవస్తువును [illegible], [illegible] [illegible] (జనసమును) [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], హృదయగ్రంథి [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ([illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]).

131 [illegible] పతతి [illegible] యథా మనః,
నీరాగమేవ పతతి తద్వచ్ఛాస్త్రార్థేషు ధీరధీః. 5.70

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] బుద్ధి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

132 హస్తం హస్తేన సంపీడ్య దన్తైర్దన్తాన్ విచూర్ణ్య చ,
అంగాన్యంగైరివాక్రమ్య జయేదాదౌ స్వకం మనః.
5.75

133 మనసైవ విజయా న్నాన్యా గతి రస్తి భవార్ణవే. 5.76

చేతితో చేతిని గట్టిగా నలిపి, దంతములతో దంతములను గట్టిగా కొరికి అంగములను అంగములతో చుట్టి (ఏవిధము విధముగ ప్రయత్నించి) తన మనస్సును జయించవలెను. సంసార సముద్రమును దాటుటకు మనస్సును జయించుటకంటె వేరు మార్గము లేదు.

134 తావన్నిశీవ వేతాళా వల్గన్తి హృది వాసనాః,
ఏకతత్త్వ దృఢాభ్యాసా ద్యావన్న విజితం మనః.
5.79

ఏకతత్త్వము (బ్రహ్మము) యొక్క దృఢాభ్యాసము ద్వారా మనస్సు జయింపబడనంతవరకు రాత్రియందు భేతాళములవలె హృదయమునందు వాసనలు చెలరేగుచుండును.

135 ఏతం మనో మణిం బ్రహ్మన్ బహుపంకకళంకితమ్.
వివేకవారిణా సిద్ధ్యై ప్రక్షాల్యాలోకవాన్ భవ.5.83

బ్రహ్మనిష్ఠా! బహుదోషములు, పాపములు అను బురదచే కళంకితమైన ఈ మనస్సను మణిని మోక్షసిద్ధికొరకై వివేకమను నీటితో కడిగి ప్రకాశమును (ఆత్మ సాక్షాత్కారము, ఉత్తమబ్రహ్మనిష్ఠ) కలవాడవు కమ్ము!

136 వివేకం పరమాశ్రిత్య బుద్ధ్యా సత్య మవేక్ష్య చ,
ఇంద్రియారీ నలం ఛిత్త్వా తీర్ణో భవ భవార్ణవాత్.
5.84

ఉత్తమ వివేకము నాశ్రయించి బుద్ధితో సత్యమును గాంచి, ఇంద్రియములను శత్రువులను చెల్లగా ఛేదించి సంసారసముద్రమును దాటివేయుము.

137 ఆస్థామాత్ర మనంతానాం
దుఃఖానా మాకరం విదుః,
అనాస్థామాత్ర మభిత
స్సుఖానా మాలయం విదుః.

5.85

ఆశయుండుటయే అనంతదుఃఖములకు స్థానమని పెద్దలు తమ గొందు. ఆశలేకుండుటయే సమస్త సుఖములకు స్థానమని బుధులు తమరనారు.

138 వాసనాతంతుబద్ధో ఽయం లోకో విపరివర్తతే,
సా ప్రసిద్ధాతిదుఃఖాయ సుఖా యోచ్ఛేద మాగతా.

5.86

వాసనలను త్రాళ్ళచే కట్టబడిన ఈ లోకము (జనము) జనన మరణచక్రమున పరిభ్రమించుచున్నది. వాసన యను అట్టి ఉండినచో మహాదుఃఖమునకును, ఛేదింపబడినచో మహాసుఖమునకును కారణ మగుచున్నది.

139 ధీరో ఽప్యతిబహుజ్ఞో ఽపి కులజో ఽపి మహానపి,
తృష్ణయా బధ్యతే జన్తుః సింహః శృఙ్ఖలయా యథా.

5.87

ధీరుడైనను, బహుజ్ఞుడైనను, కులీనుడైనను, మహాశక్తి కలవాడైనను, సింహము గొలుసుచే బంధింపబడునట్లు మానవుడు తృష్ణ (ఆశ)చే బంధింపబడుచున్నాడు.

140 పరమం పౌరుషం యత్న
మాస్థాయాదాయ సూద్యమమ్,

యథాశాస్త్ర మనుద్వేగ
మాచరన్ కో న సిద్ధిభాక్. 5-88

శాస్త్ర ప్రమాణమును గౌరవించి ఉద్వేగరహితుడై శాస్త్రోక్తాచారము స్థిరబుద్ధితో సక్రమము నెరవేర్చువాడు ఎవడు (మోక్ష) సిద్ధిని పొందడు?

141 అహం సర్వ మిదం విశ్వం
పరమాత్మాహ మచ్యుతః,
నాన్యదస్తీతి సంవిద్యా
పరమా సా హ్యహంకృతిః, 5-89

నేను, ఈ సమస్త ప్రపంచము అచ్యుతుడను పరమాత్మనే. చైతన్యస్వరూపుడను నాకంటె అన్యమైనది వేరొకటి లేదు—అను నిట్టి అహంకారము సర్వోత్కృష్టమైనది.

142 సర్వస్మా ద్వ్యతిరిక్తో௨హం
వాలాగ్రాదప్యహం తనుః,
ఇతి యా సంవిదో బ్రహ్మ
న్ద్వితీ యాహం కృతిః శుభా. 5-90

నేను ఈ సమస్త జగత్తుకంటె వేరైనవాడను, నేను కేశాగ్రమునకంటెను సూక్ష్మాతిసూక్ష్మమైనవాడను—అను ప్రమాణమునకు జ్ఞానమునకు సంబంధించిన రెండవ అహంకారము. ఇదియు శుభప్రదమైనదే.

143 మోక్షా యైషా న బంధాయ జీవన్ముక్తస్య విద్యతే.
5-91

ఈ రెండు అహంకారములును మోక్షమును కలుగఁజేయున
ట్టి శ్రేష్ఠములగునవి.

144 హస్తపాదాదిమాత్రో ఽయ మహ మిత్యేష నిశ్చయ
అహంకార స్తృతీయో ఽసౌ లౌకిక స్తుచ్ఛ ఏవ సః
5-9.

నేను హస్తపాదాదులతోఁ గూడిన శరీరమునే అనెడి నిశ్చయముతోఁ గూడిన అహంకారము మూఁడవది. ఇది లౌకికమైనదియు తుచ్ఛమైనది యగును.

147 వర్జ్య ఏవ దురాత్మాసౌ కంద స్సంసార దుస్తరోః,
అనేనాభిహతో జన్తు రధో ఽధః పరిధావతి. 5-9.

ఈ మూఁడవ అహంకారము సంసారమను వృక్షమునకు మూలకంద మగును. దుష్టమైన ఈ అహంకారము త్యాజ్యమైనది యగును. ఈ లౌకికాహంకారముచే అభిహతులైన ప్రజలు అధోగతిని పొందుచున్నారు.

148 ప్రథమౌ ద్వావహంకారా వంగీకృత్య త్వలౌకికౌ,
తృతీయాహంకృతి స్త్యాజ్యా లౌకికీ దుఃఖదాయినీ.
5-11

అలౌకికములైన మొదటి రెండు అహంకారములను అంగీకరించి దుఃఖదాయకమైన మూఁడవ లౌకికాహంకారమును విడనాడవలెను.

147 అథ తే అపి సంత్యజ్య సర్వాహంకృతివర్జితః,
స తిష్ఠతి తథాత్యుచ్చైః పర మేవాధిరోహతి. 5-12

పిదపనంతరము మొదటి రెండు అహంకారములను గూడ వదలి ఏ అహంకారమున్ను లేక, విజ్ఞుఁడు సర్వోత్తమమైన మోక్షపదమును అధిరోహించుచున్నాఁడు.

148 భోగేచ్ఛామాత్రకో బన్ధ స్తత్త్యాగో మోక్ష ఉచ్యతే,
మనసో అభ్యుదయో నాశో మనోనాశో
మహోదయః. 5-97

భోగేచ్ఛయే బంధము. దానిని వదలుటయే మోక్షము— అని చెప్పబడును. మనస్సు (సంకల్ప వికల్పములు) వృద్ధిచెందుటయే హాని. మనోనాశమే గొప్పలాభము.

149 యథా నీలత్వ చ్చిదాకాశస్య అసదేవోపలభ్యతే,
తథా నిరంశ చిద్వ్యోమ్న స్సర్వగోఽపి న లక్ష్యతే 5-99

ఆకాశము నీలత్వము లేనిదగుటచే అగపడనట్లు, అఖండమగు చైతన్యశక్తి సర్వవ్యాపకమైయున్నను అగపడకున్నది.

150 ఆదౌ శమదమప్రాయై ర్గుణైః శిష్యం విశోధయేత్,
పశ్చాత్సర్వ మిదం బ్రహ్మ శుద్ధ స్త్వ మితిబోధయేత్
5-104

మొదట శమదమాది గుణములచే గురువు శిష్యుని పరిశుద్ధు నిచేయవలెను. పిదప 'ఈ సమస్తము బ్రహ్మమే, నీవు పరిశుద్ధుడ'వనియు బోధింపవలెను.

151 జ్ఞానదృష్టిః ప్రసన్నానాం ప్రబోధవితతోదయా,
యయాశు జ్ఞాస్యసి స్వస్థో మిథ్యాజగద్దృష్టి బలాబలమ్.

జ్ఞానదృష్టి కలుగగా, జ్ఞానోదయము కాగా స్వస్థుడవై నా జగద్దృష్టి (తోచు) యొక్క బలాబలములను నీవు తెలిసికొనగలవు.

152 సర్వం బ్రహ్మేతి యస్యాన్త
ర్భావనా సా హి ముక్తిదా,

శేషదృష్టి రవిద్యేయం సర్వథా తాం విసర్జయేత్,
ఋతే నాసాద్యతే తద్ధి పద ముక్తయ ముచ్యతే 5.113

'అంతయు బ్రహ్మమే' అనుభావన ఎవని హృదయమున కలుగునో, అది యతనికి మోక్షము నొసంగును. శేషదృష్టియే అవిద్య, దానిని సర్వథా విసర్జింపవలెను. అట్టి అవిద్యచే మన పొందబడునో, విద్యచేతనే పొందబడునో, అది అనుభవమున పద మధి చెప్పబడును.

153 కుతో జాతేయ మితి తే ద్విజ మాస్తు విచారణా,
ఇమాం తథ కథం హన్మీత్యేషా తేఽస్తు విచారణా.
5.114

ద్విజుడా ! ఈ అవిద్య (మాయ) ఎట్లు కలిగినది ? అను విచారణ నీకు వలదు. దీని నెట్లు నశింపజేయుదును ! అను విచారణ మాత్రము కలిగియుండుము.

154 అస్తం గతాయాం క్షీణాయా
మస్యాం జ్ఞాస్యసి తత్పదమ్,
యత ఏషా యదా చైషా
యథా నష్టేత్యఖండితమ్. 5-115

ఈ అవిద్య నశించినచో నిత్య బ్రహ్మపదము తెలియగలవు. అప్పుడే అవిద్య యేమియును కలిగినది, ఎట్లు కలిగినది, ఎట్లు నశించినది—అంతయు సంపూర్ణముగ తెలిసికొనగలవు.

155 తదస్యా రోగశాలాయా యత్నం కురు చికిత్సనే,
యథైషా జన్మదుఃఖేషు న భూయ స్త్వాం నియోక్ష్యతి
5.116

రోగరూపమగు ఈ అవిద్యను నశింపజేయుటకై చికిత్స చేయవలెను. అవిద్యను నశింపజేసినచో అది నిన్ను నూతన జననమరణ దుఃఖము లందు పడవేయదు.

156 స్వసంకల్పిత తన్మాత్రాజాలాభ్యన్తరవర్తి చ,
పరాం వివశతా మేతి శృంఖలాబద్ధ సింహవత్. 5-129

తాను సంకల్పించుకొనిన పంచతన్మాత్రల వలలోపలి సంకల్పముతో కట్టుబడిన సింహముచందమున చిక్కుబడి పరాధీనమై పోవుచున్నాడు.

157 చిన్తానలశిఖాదగ్ధం కోపాజగరచర్వితమ్,
కామాబ్ధి కల్లోలరతం విస్మృతాత్మపితామహమ్,
సముద్ధర మనో బ్రహ్మన్ మాతంగ మివ కర్దమాత్.
5-134

మహాత్మా! చింతయనెడు అగ్నిశిఖలచే దగ్ధమైనదియు, కోపమను కొండచిలువచే కబళింపబడినదియు, కామమను కల్లోల సముద్రమున తిరుగుచున్నదియు, తనయొక్క కారణ కారణమగు ఆత్మను మరచినదియునగు మనస్సును - బురదనుండి ఏనుగును లేవదీయునట్లు సముద్ధరింపుము.

158 భుక్త్వా జన్మ సహస్రాణి భూయః స్సంసారసంకటే,
పతన్తి కేచి దబుధా స్సంప్రాప్యాపి వివేకితామ్.
6-143

కొందఱు అజ్ఞులు వేలకొలది జన్మల ననుభవించియు, వివేచనాశక్తి కలిగియున్నప్పటికిని, తిరిగి సంసారసంకటమున పడుచున్నారు.

159 న జాయతే న మ్రియతే క్వచిత్ కించిత్ కదాచన,
పరమార్థేన విప్రేంద్ర మిథ్యా సర్వం తు దృశ్యతే.
5-165

ద్విజేంద్రా! పరమార్థముగ చూచిన ఏదియు ఎచటను పుట్టుటలేదు. మరణించుటలేదు. సమస్తము మిథ్యగనే కన్పట్టుచున్నది.

160 కోశ మాతాకుజంగానాం సంసారాడంబరం త్విదం,
అసదేవ ఇతి జ్ఞాత్వా మాతృభావం నివేశయ 5-166

ఆకలను సర్పములకు కోశమైన ఈ సంసారాడంబరమును పీలుము. అసత్యమైనదని అసత్ (మిథ్యయని) తెలిసికొని మాతృభావమును పొందుము (దృశ్యభావనను వదలి దృఙ్మాత్రముగా నుండుము)

161 గంధర్వనగరస్యార్థే భూషితే ఉభూషితే తథా,
అవిద్యాంశే సుతాదౌ వా కః క్రమః సుఖదుఃఖయోః
5-167

గంధర్వనగరమందలి పదార్థములు భూషితములైనను, భూషితములు కానివైనను, ఏమి ప్రయోజనము? అవి కల్పితములే అయియున్నవి. అట్లే అవిద్యాంశమైన ఈ పుత్రాదులు వినయవంతులైనను అవినీతులైనను కావున ఇక సుఖదుఃఖముల క్రమము ఏమి?

102 ధనదారేషు వృద్ధేషు దుఃఖం యుక్తం న తుష్టతా,
వృద్ధాయాం మోహమాయాయాం కః సమాశ్వాసవా
నిహ 5-168

ధనదారాదులు వృద్ధి అయినచో మూఢునకు సంతోషము కాని, సంతుష్టుని చేయుట కాదు. మోహమయములగు ... ప్రపంచమున ఎవనికి సౌఖ్యము కలుగును?

163 యైరేవ జాయతే రాగో మూర్ఖస్యాధికతాం గతైః,
తైరేవ భోగైః ప్రాజ్ఞస్య విరాగ ఉపజాయతే.
5.169

ఏ భోగములు అధికములైనచో మూర్ఖునకు రాగము కలుగునో, ఆ భోగములవలననే ప్రాజ్ఞునకు వైరాగ్యము కలుగుచున్నది.

164 యది తే నేన్ద్రియార్థశ్రీః స్పృశతే హృది వై ద్విజ,
తదా విజ్ఞాతవిజ్ఞేయః సముత్తీర్ణో భవార్ణవాత్. 5.174

నీకు హృదయమునందు ఇంద్రియార్థములను విషయములు స్పృశించనిచో, అప్పుడు నీవు జ్ఞేయమును తెలిసికొనినవాడవును, సంసారసముద్రమును దాటినవాడవును అగుదువు.

165 ఉచ్చైః పదాయ పరయా ప్రజ్ఞయా వాసనాగణాత్
పుష్పాద్గంధ మపోహ్యారం చేతోవృత్తిం పృథక్కురు.
5.175

మహోన్నతమగు మహాపదప్రాప్తికొఱకై గొప్ప ప్రజ్ఞతో పుష్పమునుండి గంధమువలె వాసనా సముదాయమునుండి చిత్తవృత్తిని వేఱుచేయుము.

166 సంసారాంబునిధావస్మి న్వాసనాంబుపరిప్లుతే,
యే ప్రజ్ఞానావ మారూఢాస్తే తీర్ణాః పండితాః పరే.
5.176

వాసనలను బలముచే జయించుచు ఈ సంసార మహాసాగ ముగ ప్రశ్నముగా నాటి సాక్షిగ మనశ్శక్తులు నాటివేయుదుము.

167 సంకల్పేనైవ సంకల్పం మనసైవ మనో మునే,
ఛిత్వా స్వాత్మని తిష్ఠ త్వం కిమేతావతి దుష్కరం 5-1

మునీ! సంకల్పముచేతనే సంకల్పమును, మనస్సుచే మనస్సును ఛేదించి నీ స్వాత్మయందు స్థితి కల్గియుండుము. ఇది కష్టమేమున్నది?

168 తండులస్య యథా చర్మ యథా తామ్రస్య కాళిమా
నశ్యతి క్రియయా విప్ర పురుషస్య తథా మలమ్. 5-1

ద్విజా! బియ్యపుగింజపై పొట్టువలె, రాగిపాత్రపై మన్ను ప్రయత్నముచే తొలగిపోవునట్లు, మనుజుని హృదయమందలి అజ్ఞానము నిత్యమును ప్రయత్నముచే తొలగిపోగలదు.

169 జీవస్య తండులస్యేవ మలం సహజమప్యలమ్,
నశ్యత్యేవ న సందేహః తస్మాదుద్యమవాన్భవేత్
ఇతి మహోపనిషత్. 5-

బియ్యపుగింజకు పొట్టు సహజమైనట్లు (అజ్ఞానజీవునకు) జీవ అజ్ఞానమునాలిన్యమను సహజమైనను (అనాదిగా నున్నను) అది ప్రయత్నముచే తప్పక నశించును. కావున మనుజుడు ప్రయత్నశీలుడై యుండవలెను.

170 అస్తా రాస్తాం పరిత్యజ్య వాసన్త్రీం భావనామయీమ్.
యోఽసి సోఽసి జగత్యస్మిం ల్లీలయా విహరానఘ. 6-1

పాపరహితా! లోపల [illegible] (సత్త్య) భావనలను [illegible] [illegible] భావనలను [illegible] [illegible] అవి (అస్త్ర) [illegible] ఈ జగత్తు నందు [illegible] విహరింపుము.

171 సర్వత్రాహ మకర్తేతి దృఢభావనయా ఽనయా.
పరమామృతనామ్నీ సా సమతై వావశిష్యతే. 6-2

'నేను సర్వత్ర అకర్తనై యున్నాను' అను ఈ దృఢభావ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] శేషించును.

172 ఖేదోల్లాసవిలాసేషు స్వాత్మకర్తృతయైకయా,
స్వసంకల్పే క్షయం యాతే సమతై వావశిష్యతే. 6-3

సుఖదుఃఖవిలాసములు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] సమత్వమే (ఆత్మస్థితియే) శేషించును.

173 సమతా సర్వభావేషు యాఽసౌ సత్యపరా స్థితిః,
తస్యా మవస్థితం చిత్తం న భూయో జన్మభాగ్భవేత్. 6-4

సర్వావస్థలయందును సమముగనుండు సత్యస్థితి [illegible] దానియందు చిత్తము [illegible] [illegible] [illegible] జన్మను పొందదు.

174 అథవా సర్వకర్తృత్వ మకర్తృత్వం చ వై ము
సర్వం త్యక్త్వా మనః పీత్వా యోఽసి సోఽసి

ఓ మునీ! నేను 'సర్వకర్తను' అనికాని, 'నేను అకర్త' అనికాని ఉండు సమస్తభావములను వీడి, మనస్సును త్రాగి ఏ స్థితి మిగిలియుండునో ఆ స్థితియందు స్థిరముగ నుండుము.

175 శేషస్థిర సమాధానో యేన త్యజసి తత్త్యజ.

నీవు, సర్వమును చేసెడి త్యాగమునకు కారణమగు దానిని (త్యాగమును) కూడ త్యజించివేసి శేషించిన జ్ఞానమునందు స్థిరముగ నుండుము.

176 సమూలమఖిలం త్యక్త్వా వ్యోమసామ్యః ప్రశాన్త

అంతటను సమూలముగ త్యజించి ప్రశాంతచిత్తుడవై ఆకాశమువలె నిర్లేపముగ నుండుము.

177 హృదయాత్సంపరిత్యజ్య సర్వా వాసనపంక్తయః
యస్తిష్ఠతి గతవ్యగ్రః స ముక్తః పరమేశ్వరః.

వాసన లన్నిటిని హృదయమునుండి త్యజించివేసి, వ్యగ్రతలేక ఎవడుండునో, అతడే ముక్తుడు, అతడే పరమేశ్వరు

178 దృష్టం ద్రష్టవ్య మఖిలం
భ్రాన్తం భ్రాన్త్వా దిశో దశ
యుక్త్యా వై చరతో జ్ఞస్య
సంసారో గోష్పదాకృతిః.

సాధింపవలసిన దంతయు సాధించితిని. ప్రాపంచికములగు వస్తు విషయముల విడచితిని. తెలియ వలసినది తెలిసికొంటిని—(గురూపదిష్టమగు) యుక్తితో సంచరించు జ్ఞానికి ఈ సంసారసముద్రము గోష్పాదమంత అయినది (దాటుటకు సులభసాధ్యమైనది).

179 న బాహ్యభ్యన్తరే దేహే
హ్యధ ఊర్ధ్వం చ దిక్షు చ,
ఇత ఆత్మా తతో ఽప్యాత్మా
నాస్త్యనాత్మమయం జగత్. 6.10

దేహమునకు లోపల వెలుపల, క్రింద, మీద, దిక్కులు, ఇటు, అటు అంతటను ఆత్మయే కలదు. అనాత్మమయముగ జగత్తు లేదు.

180 న తదస్తి న యత్రాహం న తదస్తి న తన్మయమ్,
కిమన్యదభివాంఛామి సర్వం సచ్చిన్మయం తతమ్.
6.11

నేను లేని చోటు లేదు. నా స్వరూపముగాని పదార్థమేదియును లేదు. ఇంక నేను వేఱొకదానిని దేనిని కోరుదును? సర్వము వ్యాపకమైన సచ్చిదానంద మాత్రమే అయియున్నది.

181 సమస్తం ఖల్విదం బ్రహ్మ సర్వమాత్మేదమాతతమ్,
అహమన్య ఇదం చాన్య దితి భ్రాన్తిం త్యజానఘ.
6.12

పాపరహితా! ఈ సమస్తము బ్రహ్మమే. ఈ సమస్తము వ్యాపకమైన ఆత్మయే. 'నేను వేఱు, ఇది వేఱు' అను భ్రాంతిని విడుము.

182 తతే బ్రహ్మఘనే నిత్యే సంభవన్తి న కల్పితాః,
న శోకో ఽస్తి న మోహో ఽస్తి న జరాస్తి న జన్మ వా
6.13

నిరాకారమై, సత్యమై, నిత్యమైనట్టి బ్రహ్మము సర్వత్ర వ్యాపించియుండగా దానియందు కల్పితపదార్థము లుండుట సంభవించదు. కావున శోకము లేదు, మోహము లేదు, ముసలితనము లేదు, జన్మమును లేదు.

183 య దస్తీహ త దేవాస్తి విజ్వరో భవ సర్వదా,
యథా ప్రాప్తానుభవతః సర్వ త్రా నభివాంఛనాత్.
6.14

ఇచట నేది కలదో, అదియే అంతటను ఉన్నది. ఈ దృష్టితో సర్వత్ర నీ వస్తువును కాంక్షింపక, సంప్రాప్తమునైనదాని ననుభవించుచు నీవు సదా నిర్వికల్పుడవై యుండుము.

184 సంత్యజ్య హృద్గుహేశానం
దేవ మన్యం ప్రయాన్తి యే,
తే రత్న మభివాంఛన్తి
త్యక్త హస్తస్థ కౌస్తుభాః. 6.20

ఎవరు తమ హృదయగుహాయందున్న పరమేశ్వరుని విడిచి ఇతర దేవతలను ఆరాధింతురో, అట్టివారు చేతియందలి కౌస్తుభ మణిని విడిచి, ఇతరమగు రత్నమును కోరువారితో సమానులు.

185 ఉత్థితా నుత్థితా నేతా నింద్రియారీ న్పునః పునః,
హన్యా ద్వివేక దండేన వజ్రేణేవ హరి ర్గిరీన్. 6.21

వైకిలేయుడగు ఇంద్రుడియుమైన శత్రువులను సాక్షి మను కష్టమే – ఇంద్రుడును వృత్రాసురుడుచే సర్వజీవములకు మెక్కలనుకా – మెఱాల మెఱుపు కొట్టినటను (నాసిక బయటంబడిన లేను).

186 అజ్ఞానోపహతో బాల్యే యౌవనే వనితాహతః,
శేషే కళత్రవిన్తార్తః కిం కరోతి నరాధమః 6.23

ఈ జీవితము బాల్యమందు అజ్ఞానముచేతను, యౌవనమున వనితాదులచేతను హతమై పోవుచున్నది. ఇక శేషించిన వృద్ధాప్యమున భార్యాపుత్రాదులను గూర్చిన చింతచే మనుజుడు క్షీణించుచున్నాడు. ఇట్టి (అజ్ఞానియగు) నరాధముడు ఏమి చేయగలడు ?

187 సతో ఽసత్తా స్థితా మూర్ధ్ని
రమ్యాణాం మూర్ధ్న్యరమ్యతా,
సుఖానాం మూర్ధ్ని దుఃఖాని
కిమేకం సంశ్రయామ్యహమ్. 6.24

దృశ్యపదార్థముల సత్తమీంద లేమి (వినాశము) కూర్చుండి యున్నది. రమ్యమైన వాని సత్తని అరమ్యత్వము శిరము నెక్కియున్నది. సుఖముల నెత్తిపై దుఃఖములు కూర్చొనియున్నవి. ఇక నేను దేని నాశ్రయించుదును ?

188 యేషాం నిమేషణోన్మేషౌ జగతః ప్రలయోదయౌ,
తాదృశాః పురుషా యాన్తి మాదృశాం గణనైవ కా.
6.25

ఎవరి కన్ను తెరచి మూయుటయుక్రమముచే జగత్తునకు ఉత్పత్తి ప్రళయములు సంభవించుచున్నవో అట్టివారుకూడ నశించిపోవుచున్నారు. ఇక నావంటివారి సంగతి ఇక లెక్క ?

189 సంసార ఏవ దుఃఖానాం సీమాన్త ఇతి కథ్యతే,
తన్మధ్యే పతితే దేహే సుఖ మాసాద్యతే కథమ్. 6-26

సంసారమే దుఃఖములకు పరాకాష్ఠయని చెప్పబడు చున్నది. అట్టి సంసారమధ్యమున పతితమగు దేహముచే సుఖ మెట్లు పొందఁ బడును?

190 ప్రబుద్ధోఽస్మి ప్రబుద్ధోఽస్మి
దుష్ట శ్చోరో ఽయ మాత్మనః,
మనో నామ నిహన్మ్యేనం
మనసాస్మి చిరం హృతః. 6-27

నేను ప్రబుద్ధుఁడనైతిని. ప్రబుద్ధుఁడనైతిని. నా స్వరూప మగు ఆత్మను అపహరించిన దుష్టుఁడగు చోరుఁడు ఈ మనస్సు. ఇది చాలకాలమునుండి నన్ను వేధించుచున్నది. ఇప్పుడు దీనిని నేను హత మార్చెదను.

191 మా ఖేదం భజ హేయేషు
నోపాదేయపరో భవ,
హేయాదేయ దృశౌ త్యక్త్వా
శేషస్థః సుస్థిరో భవ. 6-28

త్యాజ్యవస్తువులను గూర్చి ఖేద మొందకుము. గ్రాహ్య వస్తువులందు ఆసక్తుఁడవు కాకుము. త్యాజ్యగ్రాహ్యభావములను వదలి శేషించు స్వస్వరూపమున సుస్థిరుఁడవై యుండుము.

192 నిరాకారా నిర్వ్యయతా నిర్వృతా సమతా క్షతా,
నిరీహతా నిష్కిఞ్చనతా సౌమ్యతా నిర్వికల్పతా. 6-29

193 ధృతి ర్మైత్రీ మన స్తుష్టి ర్మృదుతా మృదుభాషితా,
హేయోపాదేయ నిర్ముక్తే జ్ఞే తిష్ఠ త్యపవాసనమ్. 6-30

నిరాశత్వము, నిర్భయత్వము, నిత్యత్వము, సమత్వము, జ్ఞానము, నిష్కామత్వము, నిష్క్రియత్వము, సౌమ్యత్వము, నిర్వికల్పత్వము, ధీరత్వము, మైత్రి, సంతోషము, మృదుత్వము, మృదుభాషణము అను ఈ గుణములు వాసనారహితులును, హేయోపాదేయరహితులునైన జ్ఞానులయందు ఉండును.

194 అసంసా తిష్ఠదనా తాత ఛిన్నా బుద్ధికలాదయా,
వాత్యయే హిమస్పందం కాలం భిత్త్వా తిష్ఠ తతే పదే. 6.32

గాలిచే మేఘము ఛిన్నభిన్నమై పోయినట్లు బుద్ధ్యాది (జ్ఞానము) యొక్క వృత్తులను ఛేదించి కాలమును భేదించి బ్రహ్మపదమున నిలుకడగా ఉండుము.

195 మనసైవ మన శ్ఛిత్త్వా కుఠారేణేవ పాదపమ్,
పదం పావన మాసాద్య సద్య ఏవ స్థిరో భవ. 6.33

గొడ్డలిచే వృక్షమును (చెట్టు) నరికినట్లు (మనసుచే) మనస్సును ఛేదించి పావనమగు బ్రహ్మపదమును పొంది అచలుడవై స్థిరముగా ఉండుము.

196 తిష్ఠ న్గచ్ఛ న్స్వప న్జాగ్ర న్నివస న్నుత్పత న్పతన్,
అసదేవేద మిత్యన్తం నిశ్చిత్యాస్థాం పరిత్యజ. 6-34

నిలుచుండినప్పుడు, నడచునప్పుడు, నిద్రించునప్పుడు, మేల్కొనునప్పుడు, నివసించునప్పుడు, ఎగురునప్పుడు, పడునప్పుడు, ఈ సమస్త ప్రపంచ

చును అసత్యమగు అంతరంగమున నిశ్చయించి బాహ్యముల నశించును నిజము.

197 దృశ్యమాశ్రయసీదం చేత్ తత్సచిత్తోఽసి బంధవాన్,
దృశ్యం సంత్యజసీదం చే త్తదచిత్తోఽసి మోక్షవాన్.
6-36

దృశ్యము సత్యము అని నమ్మి దానిని ఆశ్రయించినచో అప్పుడు మనస్సు కలవాడవై బంధమును పొందుదువు. దృశ్యము మిథ్యయని భావించి దాని విడచినచో, అప్పుడు మనస్సు లేనివాడవై మోక్షమును పొందుదువు.

198 రజ్జుబద్ధా విముచ్యన్తే తృష్ణాబద్ధా న కేనచిత్,
తస్మా న్నిదాఘతృష్ణాం త్వం త్యజ సంకల్పవర్జనాత్.
6-39

త్రాటిచేత కట్టబడినవారిని విడిచిపెట్టవచ్చును. కాని తృష్ణ (ఆశ) చేత కట్టబడినవారిని ఎవరును (మోక్షము) విడిచిపెట్టలేరు. కావున్ నిదాఘా! నీవు సంకల్పములను విడచుటద్వారా తృష్ణను త్యజించివేయుము.

199 సితా మహంభావమయీ మహద్భ్యాం
ధియా నహంభావ కలంకయుక్తః,
స్వభావజాం భవ్య భవాన్త భూమౌ
భవ ప్రశాన్తాఖిల భూతభీతిః.
6-40

స్వాభావికమును, అహంభావమయమును అగు ఈ వాక్కు ఆశను అనవాంఛా భావమును (అహంభావరాహిత్యమును) అనుసరించి

ఖండించి, మంగళకరమై ప్రపంచోపశమనరూపమైనట్టి భూమికను అభ్యసించిన ఏ ప్రాణియొక్క శోకాదులు నిర్మూలమగు చుండును.

200 నాహం పదార్థస్య న మే పదార్థ ఇతి భావితే, 6-42

201 అన్తః శీతలయా బుద్ధ్యా
కుర్వతో లీలయా క్రియామ్,
యో నూనం వాసనాత్యాగో
ధ్యేయో బ్రహ్మ న్ప్రకీర్తితః 6-43

నేను విషయములకు సంబంధించినవాడను కాను. విషయములు నాకు సంబంధించినవి కావు—అని అంతరంగమున ప్రశాంతమైన బుద్ధితో క్రీడలను లీలగా చేయుచుండినచో సత్యముగ వాసనా త్యాగము ఏర్పడును. అదియే లక్ష్యముగా నుంచుకొనదగినదని పెద్దలు చెప్పిరి.

202 ఇదమస్తు మమైతన్న
మిత్యాం ప్రార్థన యాన్వితామ్,
తాం తీక్ష్ణాం శృంఖలాం విద్ధి
దుఃఖజన్మభయప్రదామ్. 6-51

'ఇది నాకు కావలెను' అని కోరికలను దూరముచేసుకొనుటకు కాలేక భుజించునట్టి ఏ వస్తు కలదో అదియే దుఃఖమును, జననమరణాది భయమును కలిగించు మహాశృంఖలయని తెలిసికొనుము.

203 జాయతే నిశ్చయ స్సాధో పురుషస్య చతుర్విధః,
ఆపాదమస్తకమహం మాతా పితృ వినిర్మితః. 6-54

204 ఇత్యేకో నిశ్చయో బ్రహ్మ
న్బంధాయాస విలోకనాత్. 6-55

పుత్రా! ఈ నాయొక్క ... ఉండును. తల్లిదండ్రుల చేత పుట్టించబడినాను, పాదములు మొదలు శిరస్సు వఱకు గలదియగు నేను ఈ 'దేహమే నేను' అనునది ఒక నిశ్చయము. ఇది బంధమును, శ్రమను కలిగించును.

205 అతీతః సర్వభావేభ్యో వాలాగ్రాదప్యహం తనుః,
ఇతి ద్వితీయో మోక్షాయ నిశ్చయో జాయతే సతామ్ 6-56

నేను సమస్తపదార్థములకంటెను అతీతుడను. నేను కేశాగ్రముకంటెను సూక్ష్మమైనవాడను - అనునది రెండవ నిశ్చయము. ఇది మోక్షమును కలుగజేయును. సత్పురుషులకు ఉదయించును.

206 జగజ్జాలపదార్థాత్మా సర్వ ఏవాహ మక్షయః,
తృతీయో నిశ్చయః ప్రోక్తో మోక్షాయైవ ద్విజోత్తమ 6-57

నా సమస్త జగత్పదార్థములును నేనే. నేను నాశరహితుడను - అనునది మూడవ నిశ్చయము. ఇదియును మోక్షమునే ఇచ్చుచున్నది.

207 అహం జగద్వా సకలం శూన్యం వ్యోమసమం సదా,
ఏవ మేష చతుర్థోఽపి నిశ్చయో మోక్షసిద్ధిదః 6-58

నా రూపము, ఈ సమస్త జగత్తును ఆకాశమువలె సదా శూన్యమే అయియున్నది, - ఈ ప్రకారమైన నాల్గవ నిశ్చయము కూడ మోక్ష సిద్ధిని కలుగజేయును.

208 సర్వం ఖల్విదమేవేతి నిశ్చయో యో మహామతే,

త మాదాయ విషాదాయ న భూయో జాయతే మతిః, 6_60

మహామతీ! 'ఈ సమస్తము నేనే' అనెడి వినిశ్చయము కలదో, దానిని పొందినచో ఇక అట్టి బుద్ధి దుఃఖమును ఎన్నటికిని అనుభవించదు.

209 శూన్యం తత్ప్రకృతి ర్మాయా బ్రహ్మవిజ్ఞాన మిత్యపి,
శివః పురుష ఈశానో నిత్య మాత్మేతి కథ్యతే. 6_61

బ్రహ్మము కొందఱిచే శూన్యమనియు, కొందఱిచే ప్రకృతి యనియు, కొందఱిచే మాయయనియు, కొందఱిచే విజ్ఞానమనియు, కొందఱిచే శివుడనియు, ఈశానుడనియు, కొందఱిచే పురుషుడనియు, కొందఱిచే నిత్యమగు ఆత్మయనియు చెప్పబడును.

210 బహిః కృత్రిమసంరంభో హృది సంరంభవర్జితః,
కర్తా బహి రకర్తా ఒన్తర్లోకే విహర శుద్ధధీః. 6_68

పరిశుద్ధమైన బుద్ధికలవాడవై, బాహ్యమున కృత్రిమమగు సంరంభము కలవాడవై, హృదయమందు ఏ విధమైన సంరంభము లేనివాడవై, బయట కర్తవలెను, లోపల అకర్తగను వెలుగుచు లోకమున విహరింపుము.

211 అయం బంధు రయం నేతి గణనా లఘుచేతసామ్,
ఉదారచరితానాం తు వసుధైవ కుటుంబకమ్. 6_71

'ఇతడు నా బంధువు, ఇతడు బంధువు కాడు' అని అల్ప బుద్ధికలవారు భావించెదరు. విశాలదృష్టిగల మహాత్ములకు ప్రపంచ మంతయూ కుటుంబమే యగును.

212 ఏషా బ్రాహ్మీ స్థితిః స్వచ్ఛా
నిష్కామా విగతామయా,
ఆదాయ విహర న్నైవం
సంకటేషు విముహ్యతి. 6.73

స్వచ్ఛమును, నిష్కామమును, నిరామయమును నైన బ్రాహ్మీ స్థితిని గ్రహించి లోకమున విహరించువాడు సంకటములందును విమోహమును పొందడు.

213 వైరాగ్యేణాథ శాస్త్రేణ మహత్త్వాది గుణైరపి,
య త్సంకల్పహరార్థం తత్స్వయమే వోన్నయే
న్మనః. 6.74

వైరాగ్యము చేతను, శాస్త్రాధ్యయనము చేతను, సౌజన్య సుగుణముల చేతను, సంకల్పాతీత వస్త్వనాత్యర్థము స్వయముగనే మనస్సును ఊర్ధ్వముఖముగా నొనర్పవలెను.

214 తమేవ భుక్తవిరసం వ్యాపారౌఘం పునః పునః,
దివసే దివసే కుర్వన్ ప్రాజ్ఞః కస్మా న్న లజ్జతే 6.76

అనుభవించుటచే రసహీనములైనను, ఆ యా విషయములనే ఆ యా కార్యములనే మరల మరల ప్రతిరోజు చేయుచు బుద్ధిమంతుడు ఏల సిగ్గుపడకున్నాడు?

215 చిచ్చైత్యకలితో బన్ధ స్తన్ముక్తౌ ముక్తి రుచ్యతే,
చిదచైత్యా కిలాత్మేతి సర్వసిద్ధాన్తసంగ్రహః. 6.77

దృశ్యసంబంధము చేత, మనస్సు, విషయముల సంగమే బంధమనియు, దాని విడుదలయే మోక్షము అని చెప్పబడును

నిర్విషయమైన చైతన్యమే ఆత్మ. ఇదియే సర్వసిద్ధాంతముల సంగ్రహము.

216 ఏతం నిశ్చయ మాదాయ విలోకయ యథేచ్ఛయా
స్వయ మేవాత్మనాత్మన మానందం పద మాప్స్యసి.
6-78

ఇట్టి నిశ్చయమును బూని ప్రదీప్తమైన బుద్ధిచే స్వయముగా నిన్ను (ఆత్మను) నీవు అపరోక్షముగా దర్శింపుము. అప్పుడు పరమానందమును పొందగలవు.

217 సంశాన్త సర్వసంకల్పః ప్రశాన్తః సకలేషణః,
నిర్వికల్పపదం గత్వా స్వస్థో భవ మునీశ్వర ఇతి.
6-82

మునీశ్వరా! సమస్త సంకల్పములు లెస్సగ శమించినవాడవు, కోరిక లన్నియు సమసిపోయినవాడవు అయి నిర్వికల్పమైన ఆత్మపదమును పొంది స్వస్థుడవై యుండుము.

62. శారీరకోపనిషత్తు

1 అహింసా సత్య మస్తేయ బ్రహ్మచర్యాపరిగ్రహాః,
అక్రోధో గురుశుశ్రూషా శౌచ స్సంతోష ఆర్జవమ్.

2 అమానిత్వ మదంభిత్వ మాస్తికత్వ మహింస్రతా,
ఏతే సర్వగుణా జ్ఞేయా స్సాత్త్వికస్య విశేషతః.

అహింస, సత్యము, అస్తేయము (దొంగతనము చేయకుండుట), బ్రహ్మచర్యము, అపరిగ్రహము, క్రోధము లేకుండుట, గురు

దయ, శుచిత్వము, సంతుష్టి, ఋజుత్వము, అమానిత్వము, అదంభిత్వము, ఆస్తికత్వము, మృదుస్వభావము, అను ఈ గుణములన్నియు విశేషముగ సాత్త్వికుని గుణము లని యెఱుంగవలయును.

3 అహం కర్తాఽస్మ్యహం భోక్తా
ఽస్మ్యహం వక్తాభిమానవాన్,
ఏతే గుణా రాజసస్య
ప్రోచ్యన్తే బ్రహ్మవిత్తమైః.

నేను కర్తను, నేను భోక్తను, నేను వక్తను, నేను అభిమానము కలవాఁడను, అనునవి రాజసుని గుణములని బ్రహ్మవేత్తలు చెప్పుదురు.

4 నిద్రాలస్యే మోహరాగౌ మైథునం చౌర్యమేవ చ,
ఏతే గుణా స్తామసస్య ప్రోచ్యన్తే బ్రహ్మవాదిభిః.

నిద్ర, సోమరితనము, మోహము, రాగము, మైథునము, చౌర్యము, అనునవి తామసుని గుణములని బ్రహ్మవాదులు చెప్పుదురు.

63. యోగశిఖోపనిషత్తు

1 ఓమ్. సర్వే జీవా స్సుఖై ర్దుఃఖై
ర్మాయాజాలేన వేష్టితాః,
తేషాం ముక్తిః కథం దేవ
కృపయా వద శంకర. 1-1

జీవు లందఱును సుఖదుఃఖములచేతను, మాయాజాలము చేతను పరివేష్టింపఁబడి యున్నారు. వారికి మోక్ష మెట్లు కలుగునో దయతో తెలుపుము. (బ్రహ్మదేవుఁడు శివుని అడిగిన ప్రశ్న)

2 పణ్డితాః శాస్త్రజాలేషు ప్రజ్ఞయా తేన మోహితాః,
స్వాత్మప్రకాశరూపం తత్కిం శాస్త్రేణ ప్రకాశ్యతే. 1-4

పండితులు శాస్త్రజాలములందుననే శాస్త్రప్రజ్ఞచే మోహితులగుచున్నారు. స్వాత్మప్రకాశరూపము శాస్త్రమువలన ఎట్లు ప్రకాశింపఁబడఁగలదు?

3 నిష్కలం నిర్మలం శాన్తం సర్వాతీతం నిరామయమ్,
తదేవ జీవరూపేణ పుణ్యపాపఫలై ర్వృతమ్. 1-5

నిష్కలమై, నిర్మలమై, శాంతమై, సర్వాతీతమై, నిరామయమై యున్నట్టి ఆత్మయే జీవరూపమున పుణ్యపాపఫలములచే కప్పఁబడియున్నది.

4 కామక్రోధభయం చాపి మోహలోభమదో రజః,
జన్మమృత్యుశ్చ కార్పణ్యం శోక స్తంద్రా క్షుధా తృషా
1-10

5 తృష్ణా లజ్జా భయం దుఃఖం విషాదో హర్ష మేవ చ,
ఏభి ర్దోషై ర్వినిర్ముక్త స్స జీవ శ్శివ ఉచ్యతే. 1-11

కామము, క్రోధము, భయము, మోహము, లోభము, మదము, రజోగుణము, జన్మమృత్యువులు, కార్పణ్యము (ఆత్మజ్ఞాన శూన్యత్వము), శోకము, తంద్ర (అలసత్వము), ఆకలి, దప్పిక, తృష్ణ (ఆశ), లజ్జ, భయము, దుఃఖము, విషాదము, సంతోషము - అను ఈ దోషములనుండి విముక్తుఁడైన జీవుఁడు శివుఁడని చెప్పఁబడుచున్నాఁడు.

6 యోగహీనం కథం జ్ఞానం మోక్షదం భవతీహ భోః,
యోగోఽపి జ్ఞానహీనస్తు న క్షమో మోక్షకర్మణి. 1-13

7 తస్మాజ్జ్ఞానం చ యోగం చ
ముముక్షుర్దృఢ మభ్యసేత్.

యోగములేని జ్ఞానము మోక్షము నెట్లు కలిగింపదో అట్లే జ్ఞానములేని యోగమున్ను మోక్షమును కలిగింపదు కాబట్టి ముముక్షువు, జ్ఞానమును, యోగమును దృఢము అభ్యసింపవలయును.

8 అజ్ఞానం కిల్బిషం చేతి ప్రవిచార్య ముముక్షుణా
జ్ఞాతం యేన నిజం రూపం కైవల్యం పరమం ప

ముముక్షువు అజ్ఞాన కొట్టివేసి విచారించి, జ్ఞానమున నిజస్వరూపమును ఆత్మను తెలిసికొని మహోత్తరమగు పదమును పొందవలయును.

9 అసౌ దోషైర్విముక్తః కామక్రోధభయాదిభిః.
సర్వదోషైర్వృతో జీవః కథం జ్ఞానేన ముచ్యతే

కామ క్రోధ భయాదులను ఈ దోషములనుండి విడైన వాడు జ్ఞానముచే మోక్షమును పొందును. ఆ సములతో కూడియుండు జీవుడు జ్ఞానముచేత ఎట్లు విడనాడబడును?

10 కారణేన వినా కార్యం న కదాచన విద్యతే,
అహంకారం వినా తద్వద్ద్వైతే దుఃఖం కథం

కారణములేక కార్యమెప్పుడును ఉండదు. అట్లే అహంకారము లేక దేహమందు దుఃఖమెట్లు కలుగును?

11 ఇంద్రియాణి మనో బుద్ధిః కామక్రోధాదికం జితమ్,
తేనైవ విజితం సర్వం నాసౌ కేనాపి బాధ్యతే. 1-39

ఇంద్రియములు, మనస్సు, బుద్ధి, కామక్రోధాదులు— ఈ మున్నగు వానిని ఎవడు జయించునో, అట్టివాని చేతనే సమస్త జగత్తు జయింపబడినట్లగును. అతడు దేనిచేతను బాధింపబడడు.

12 శుద్ధే చేతసి తస్యైవ స్వాత్మజ్ఞానం ప్రకాశతే. 1-66

ఎవని చిత్తము శుద్ధముగా నుండునో, వానికే స్వాత్మజ్ఞానము చక్కగా ఉదయించును.

13 నాసాగ్రే దృష్టి మారోప్య హస్తపాదౌ చ సంయతౌ.
మనః సర్వత్ర సంగృహ్య ఓంకారం తత్ర చింతయేత్
1.71

నాసికాగ్రమందు దృష్టిని నిలిపి, హస్తపాదములను సంయమము చేసికొని, మనస్సును సర్వపదార్థముల నుండి ప్రత్యాహార మొనర్చి, అంతర్ముఖము చేసి ఓంకారమును చింతన చేయవలెను.

14 జన్మాంతరసహస్రేషు యదా క్షీణం తు కిల్బిషమ్,
తదా పశ్యతి యోగేన సంసారోచ్ఛేదనం మహత్.
1.78

వేలకొలది జన్మలందలి పాపసమూహము నశించిపోవునో, అప్పుడు మనుజుడు యోగముచే మహత్తరమగు సంసారోచ్ఛేదనమును పొంది మోక్షమును బడయును.

15 ఏకాకినా సముపగమ్య వివిక్తదేశం
ప్రాణాదిరూప మమృతం పరమార్థతత్త్వమ్,
లఘ్వాశినా ధృతిమతా పరిభావితవ్యం
సంసారరోగహర మౌషధ మద్వితీయమ్. 1.90

సాధకుడు [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (ఆత్మను) భావింపవలయును.

16 హకారేణ బహిర్యాతి సకారేణ విశేత్పునః,
హంసహంసేతి మంత్రో ఒయం సర్వై ర్జీవైశ్చ
జప్యతే. 1-130

[illegible] 'హ' కారముతో [illegible] [illegible], 'స' కారము [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] 'హంస, హంస' (సోఽహం) అను [illegible] మంత్రము జీవులచేత [illegible] [illegible] యున్నది.

17 సోఽహం సోఽహ మితి ప్రోక్తో
మంత్రయోగః స ఉచ్యతే. 1-132

'సోఽహం' 'సోఽహం' అని జపించుట మంత్రయోగ [illegible] చెప్పబడు చున్నది.

18 ద్వాదశాబ్దం తు శుశ్రూషాం
యః కుర్యా ద్వ్రతమానతః,
తస్మై వాచ్యం యథాతథ్యం
దాన్తాయ బ్రహ్మచారిణే. 2-2

[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] గల బ్రహ్మచారికి బ్రహ్మ[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

19 [illegible] బ్రాహ్మణా [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] బ్రహ్మ [illegible] [illegible] [illegible].
2-7

మననము చేయుటను, ప్రాణాయామమును, నాదానుసంధానమును బాగుగ అభ్యసించుటను, [illegible] అనుసంధానమును మంత్రమని చెప్పబడుచున్నది.

20 నాస్తి నాదాత్పరో మంత్రో న దేవః స్వాత్మనః పరః
నానుసంధేః పరా పూజా న హి తృప్తేః పరం సుఖమ్
2-20

(ప్రణవ) నాదముకంటె గొప్ప మంత్రము లేదు. తన ఆత్మ కంటె గొప్ప దేవుడు లేడు. ధ్యానము కంటె గొప్ప పూజ లేదు. తృప్తికంటె గొప్ప సుఖము లేదు.

21 యస్య దేవే పరా భక్తి ర్యథా దేవే తథా గురౌ,
తస్యైతే కథితా హ్యర్థాః ప్రకాశన్తే మహాత్మనః. ఇతి.
2-22

ఎవనికి దేవునియందు ఉత్కృష్టమగు భక్తి కలదో, దేవుని యందువలె గురువునందును అట్టి ఉత్కృష్ట భక్తియుండునో, అట్టి వానికే ఈ చెప్పబడిన విషయములు చక్కగా గోచరము లగును.

22 యం లబ్ధ్వా చాపరం లాభం మన్యతే నాధికం తతః,
యస్మిన్ స్థితో న దుఃఖేన గురుణాపి విచాల్యతే.
3-13

23 యత్రోపరమతే చిత్తం నిరుద్ధం యోగసేవయా,
యత్ర చైవాత్మనా ఒఒత్మానం పశ్య న్నాత్మని
తుష్యతి. 3-14

24 సుఖ మాత్యన్తికం య త్తద్బుద్ధిగ్రాహ్య మతీన్ద్రియమ్
ఏత త్తదాత్మకాతీత మనక్షర మితీర్యతే. 3-15

దేని పొంది సాధకుడు మరియొక లాభమును దానికంటె అధికముగా దలంపడో, దేనియందున్నవాడెట్టి దుఃఖముచేతను చలింపడో, ఎచట చిత్తము యోగసేవచే నిగ్రహింపబడినదై ఉపశాంతిని పొందునో, ఎచట (శుద్ధ) మనస్సుచే ఆత్మను చూచి తనయందు సంతోషమును పొందునో, ఏది నిర్మలమైన బుద్ధితో గ్రహింపదగినదియు, ఇంద్రియాతీతమైనది యగు ఆత్యంతిక సుఖమై యున్నదో, అట్టి ఆత్మవస్తువు మహా మహా శ్రేష్ఠమైనదని, నాశరహితమైనదని చెప్పబడుచున్నది.

25 సర్వజ్ఞం సర్వగం శాన్తం సర్వేషాం హృదయే స్థితమ్,
సుసంవేద్యం గురుమతాం సుదుర్బోధ మచేతసామ్.
3-20

ఆ ఆత్మ సర్వజ్ఞమై, సర్వవ్యాపకమై, శాంతమై, సర్వుల హృదయమునందున్నదై, పవిత్రబుద్ధి గలవారికి సుబోధకమై, పాలిన చిత్తులకు దుర్బోధకమై యున్నది.

26 భక్తిగమ్యం పరం తత్త్వ మన్తర్లీనేన చేతసా. 3.23

పరమగు ఆత్మతత్త్వము అంతర్లీనమగు మనస్సుతో, భక్తి ద్వారా పొందదగియున్నది.

27 విషయం ధ్యాయతః పుంసో విషయే రమతే మనః,
మా మనుస్మరత శ్చిత్తం మయ్యేవాత్ర విలీయతే.
3-24

విషయములను చింతనచేయు మనుజునకు మనస్సు విషయములందే రమించుచుండును. నన్ను స్మరించువాని చిత్తము నాయందే లీనమగును.

28 సర్వజ్ఞత్వం పరేశత్వం సర్వసంపూర్ణశక్తితా,
అనన్తశక్తిమత్త్వం చ మమానుస్మరణాద్భవేత్. 3-28

నన్ను స్మరించుటవలన సర్వజ్ఞత్వము, పరేశత్వము, సర్వసంపూర్ణశక్తి, అనంతశక్తి కలుగును.

29 చైతన్యస్యైకరూపత్వాద్భేదో యుక్తో న కర్హిచిత్,
జీవత్వం చ తథా జ్ఞేయం రజ్జ్వాం సర్పగ్రహో యథా.
4-1

చైతన్యము ఏకరూపమైనది యగుటవలన భేదమున్నదనుట న్యాయము కాదు. త్రాటియందు సర్పము గోచరించునట్లు అద్వైత స్వరూపమందు జీవత్వము (భ్రాంతిచే) గోచరించుచున్నది.

30 ఉపాదానం ప్రపంచస్య బ్రహ్మణో ఽన్యన్న విద్యతే,
తస్మాత్సర్వప్రపంచో ఽయం బ్రహ్మైవాస్తి న
చేతరత్. 4-3

ప్రపంచమునకు ఉపాదానకారణము బ్రహ్మముకంటె అన్యమైనది మరియొకటి లేదు. కాబట్టి ఈ దృశ్యప్రపంచ మంతయును బ్రహ్మమేకాని మరియొకటి కాదు.

31 వ్యాప్యవ్యాపకతా మిథ్యా సర్వమాత్మేతి శాసనాత్,
ఇతి జ్ఞాతే పరే తత్త్వే భేదస్యావసరః కుతః. 4-4

'సర్వము ఆత్మయే' అను శాసనమువలన వ్యాప్యవ్యాపకత్వములు మిథ్యయైయున్నవి. ఈ ప్రకారముగ పరతత్త్వము నెఱిగిన మీదట భేదమునకు అవకాశ మెచట?

32 సువర్ణాజ్జాయమానస్య సువర్ణత్వం చ శాశ్వతమ్,
బ్రహ్మణో జాయమానస్య బ్రహ్మత్వం చ తథా భవేత్
4-7

బంగారమునుండి పుట్టినది బంగారమే యగునట్లు, బ్రహ్మము నుండి పుట్టినది (జగత్తు) బ్రహ్మమే యగును.

33 స్వల్పమప్యన్తరం కృత్వా జీవాత్మపరమాత్మనోః,
యస్తిష్ఠతి స మూఢాత్మా భయం తస్యాభిభాషితమ్.
4-8

జీవాత్మ పరమాత్మలయందు స్వల్పమైనను భేదము గలిగి యుండువాడు మూఢుడే యగును. అట్టివానికి భయము కలుగునని చెప్పబడినది.

34 అనుభూతో ఽప్యయం లోకో
వ్యవహారక్షమో ఽపి సన్,
అసద్రూపో యథా స్వప్న
ఉత్తరక్షణబాధితః. 4-10

ఈ జగత్తు అనుభవింపబడుచున్నను, వ్యవహారయోగ్యముగనున్నను మఱుసటిక్షణమున అదృశ్యమైనట్టి స్వప్నమువలె అసద్రూపమే అయియున్నది.

35 స్వప్నే జాగరితం నాస్తి జాగరే స్వప్నతా నహి,
ద్వయమేవ లయే నాస్తి లయోఽపి హ్యనయోర్న చ
4-11

స్వప్నమందు జాగ్రత్తు లేదు. జాగ్రత్తునందు స్వప్నము లేదు. ఈ రెండును సుషుప్తియందు లేవు. సుషుప్తియు ఈ రెండింటియందు లేదు.

36 త్రయమేవ భవేన్మిథ్యా గుణత్రయవినిర్మితమ్,
అస్య ద్రష్టా గుణాతీతో నిత్యో హ్యేష చిదాత్మకః.
4-12

ఈ జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులు మూఁడును గుణత్రయ కల్పితము లగుటవలన అసత్యమే యగును. ఈ మూఁటికిని సాక్షియైన ద్రష్ట గుణాతీతమై, నిత్యమైన చిదాత్మయే యని యెఱుఁగవలెను.

37 యద్వత్ప్రతి ఘటాత్రాన్తిః శుక్తౌ హి రజతస్థితిః,
తద్వద్బ్రహ్మణి జీవత్వం వీక్షమాణే వినశ్యతి. 1-13

మృత్తికయందు ఘటమునుగానిపించిన భ్రమవలెను, ముత్యపు చిప్పయందు వెండిగానిపించిన భ్రమవలెను, బ్రహ్మమునందు జీవత్వము కల్పింపబడినది. విచారించినయెడల ఆ జీవత్వము నశించును.

38 యథా వన్ధ్యాసుతో నాస్తి యథా నాస్తి మరౌ జలమ్,
యథా నాస్తి మరౌ వృక్ష స్తథా నాస్తి జగత్స్థితిః.
4-18

వంధ్యాపుత్రుఁడు ఎట్లు లేఁడో, మరుభూమియందు జలమెట్లు లేదో, మరుభూమియందు వృక్షమెట్లు లేదో అట్లే బ్రహ్మమునందు జగత్తు లేదు.

39 గురు ర్బ్రహ్మా గురుర్విష్ణు ర్గురు ర్దేవ స్సదాచ్యుతః,
న గురోరధికః కశ్చి త్త్రిషు లోకేషు విద్యతే. 5-56

గురువే బ్రహ్మదేవుఁడు. గురువే విష్ణువు. గురువే సదా అచ్యుతుఁడైన దేవుఁడు. ముల్లోకములందును గురువుకంటె అధికుఁడు ఎవఁడును లేఁడు.

40 దివ్యజ్ఞానోపదేష్టారం దేశికం పరమేశ్వరమ్,
పూజయే త్పరయా భక్త్యా తస్య జ్ఞానఫలం భవేత్.
5-57

తత్త్వజ్ఞానము నుపదేశించువాఁడగు [illegible] [illegible] భక్తితో పూజించవలయును. అట్టివానికే జ్ఞానఫలము కలుగును.

41 యథా గురు స్తథైవేశో యథైవేశ స్తథా గురుః,
పూజనీయో మహాభక్త్యా న భేదో విద్యతే ఒనయోః. 5-58

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] పూజింపవలెను. ఈ యిద్దరకును భేదము లేదు.

42 గమాగమస్థం గమనాదిశూన్యం
చిద్రూపదీపం తిమిరాంధనాశమ్,
పశ్యామి తం సర్వజనాంతరస్థం
నమామి హంసం పరమాత్మరూపమ్. 6-20

గమనాగమనములందు [illegible], గమనాదులులేనివాఁడును, [illegible] [illegible] [illegible], సర్వజనుల అంతరంగమందు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ([illegible]). [illegible] [illegible] పరమాత్మ [illegible] [illegible].

43 ... తస్మిన్నసౌ విలయం యాతి
తద్విష్ణోః పరమం పదమ్. 2-21

మనస్సు ఎచట లయించునో అదియే విష్ణువుయొక్క (సర్వ [illegible] యొక్క) పరమపదము అనఁబడుచున్నది.

44 చిత్తే చలతి సంసారో నిశ్చలం మోక్ష ఉచ్యతే,
తస్మా చ్చిత్తం స్థిరీకుర్యా త్ప్రజ్ఞయా పరయా విధే
6-58

ఓ బ్రహ్మదేవుడా! చిత్తము చలించునప్పుడు సంసారము. చిత్తము నిశ్చలముగా నుండునప్పుడే మోక్షము అని చెప్పబడినది. కావున మహాప్రజ్ఞతో చిత్తమును స్థిరపఱుపవలెను.

45 చిత్తం కారణ మర్థానాం తస్మిన్ సతి జగత్త్రయమ్,
తస్మిన్ క్షీణే జగత్క్షీణం తచ్చికిత్స్యం ప్రయత్నతః.
6-59

పదార్థములకు కారణము చిత్తము. ఆ చిత్తము ఉండినచో ముల్లోకములును నుండును. చిత్తము నశించినచో జగత్తు నశించును (స్ఫురించదు). కావున ప్రయత్నముతో ఆ చిత్తమునకు చికిత్స గావింపవలయును.

46 మనసా మన ఆలోక్య వృత్తిశూన్యం యదా భవేత్,
తతః పరతరం బ్రహ్మ దృశ్యతే చ సుదుర్లభమ్.
6-62

మనస్సుచేత మనస్సును గాంచి (నిగ్రహించి) దానిని వృత్తిశూన్యము గావించినప్పుడు, మహాదుర్లభమైన పరతరమగు బ్రహ్మము గోచరించును.

47 యథాగ్ని ర్దారుమధ్యస్థో నోత్తిష్ఠే న్మథనం వినా,
వినా చాభ్యాసయోగేన జ్ఞానదీప స్తథా నహి. 6-76

కొయ్యయందున్న అగ్ని మథనము చేసినచో బయల్వెడలునట్లు, అభ్యాసయోగము లేనిదే జ్ఞానదీపము వెలుగనేరదు.

48 ఘటమధ్యే యథా దీపో బాహ్యే నైవ ప్రకాశతే,
భిన్నే తస్మిన్ ఘటే చైవ దీపజ్వాలా చ భాసతే. 6-77

49 స్వకాయం ఘటమిత్యుక్తం
యథా జీవో హి తత్పదమ్,
గురువాక్య సమాభిన్నే
బ్రహ్మజ్ఞానం ప్రకాశతే. 6-78

ఘటమునందలి దీపము బాహ్యమున ప్రకాశించదు. ఘటము పగిలినప్పుడు దీపపువెలుగు బయటకు ప్రసరించును. అట్లే తన శరీరమే ఘటమని చెప్పబడును. ఆత్మయే దీపము. గురువాక్యముచే దేహాభిమానము తొలగినప్పుడు బ్రహ్మజ్ఞానము ప్రకాశించును.

50 కర్ణధారం గురుం ప్రాప్య
తద్వాక్యం ప్లవవ ద్దృఢమ్,
అభ్యాసవాసనాశక్త్యా
తరన్తి భవసాగరమ్-ఇత్యుపనిషత్. 6-79

గురువను నావికుని పొంది, అతని వాక్యమను గట్టి పడవను బట్టి అభ్యాసవాసనాశక్తిచే సంసారసముద్రమును జనులు తరింపు చేయుచున్నారు.

64. తురీయాతీతోపనిషత్తు

1 స్వపుత్రం రుణపారావ మివ పశ్యన్
బాధాబాధౌ సమౌ త్యక్త్వా,

యత్రప్రాప్తం తత్రైవ నిద్రాలుర స్పర్శ విద్యా పాండిత్య
ప్రపంచ మస్మిన్త్యక్త్వా, స్వరూపం గోపయిత్వా
మత్తో వ్యతిరిక్తః కశ్చి న్నాన్యోస్తి
ఘంటేన నోద్విగ్న స్సుఖేన నానుమోదకో రాగే నిస్స్పృహా
స్సర్వత్ర శుభాశుభయో రనభిస్నేహా స్సర్వేంద్రియో
పరమశ్చ విరాక్త సంచర న్న సంభాషణపరః స్వరూప
ధ్యానేన నిరాలంబ మవలంబ్య.

ఎవడు తన శరీరమును శవమువలె చూచుచుండునో, లాభా
లాభములను సమముగా నెంచుచుండునో, ప్రాప్తించిన దానితో
తృప్తిచెంది, అలుబ్ధుడై, తన విద్యాపాండిత్యమును భస్మము
చేసి తన స్వరూపమును గోప్యముగా నుంచుకొనుచుండునో, నా
కంటె వేఱొక డెవడును లేడని విశ్వసించుచుండునో, దుఃఖముచే భీతి
నొందక, సుఖముచే మోదము నొందక, రాగమునందు నిస్పృహు
డై, శుభాశుభములందు అనాసక్తుడై, సర్వేంద్రియ జయ
శీలుడై యుండునో, ఏకాకిగ సంచరించుచు ఎవరితోను సంభాషించ
క స్వస్వరూపధ్యానముచే నిరాలంబమైన ఆత్మను అవలంబించి
యుండునో—

2 యుక్తో ఽవధూత స్స కృతకృత్యో భవతి.

అట్టివాడు అవధూత. అతడు కృతకృత్యుడగును.

65. సన్న్యాసోపనిషత్తు

1 ఔషధవ దశన మాచరేత్, ఔషధవ దశనం ప్రాశ్నీ
యాత్, యథాలాభ మశ్నీయాత్, ప్రాణసంధారణార్థం
యథా మేదోవృద్ధి ర్న జాయతే. 1

ఏ విధముగనైన భోజనము చేయవలెను. [illegible] సంలబ్ధమైనదాని భుజించవలెను. [illegible] ప్రాణసంధారణార్థము మాత్రము భుజించవలెను.

2 ... యథాహాని తథా రాత్రౌ నాస్య నక్తం న దివా 1

రాత్రి, పగలు సమానముగా [illegible] భావము కలిగి యుండవలెను.

3 ఓమ్, చత్వారింశత్సంస్కార సంపన్నః సర్వతో విరక్తశ్చిత్తశుద్ధిమేత్యాశాసూయేర్ష్యాహంకారం దగ్ధ్వా సాధనచతుష్టయ సంపన్న ఏవ సన్న్యస్తుమర్హతి 2-1

నలుబది (40) సంస్కారములు కలవాడై, సర్వత్ర విరక్తుడై, చిత్తశుద్ధిని బడసి ఆశను, అసూయను, ఈర్ష్యను, అహంకారమును దహించి, సాధనచతుష్టయసంపన్నుడైనవాడే సన్న్యసించుటకు అర్హుడగును.

4 త్యజ ధర్మ మధర్మం చ ఉభే సత్యానృతే త్యజ,
ఉభే సత్యానృతే త్యక్త్వా యేన త్యజసి తత్త్యజ. 2-12

ధర్మాధర్మములను, సత్యాసత్యములను (సమస్త ద్వైతము) త్యజించి, [illegible] దానిని (అట్టి మనస్సును) కూడ విడువుము.

5 అజగరవృత్త్యాహారపరః స్వరూపానుసంధానపరః 2-13

అజగరవృత్తితో (కొండచిలువ వలె) ఆహారమును గ్రహించుచు స్వస్వరూపధ్యానపరుడై యుండవలెను.

6 జగత్తావ దిదం నాహం సవృక్షతృణ పర్వతమ్,
యద్బాహ్యం జడ మత్యర్థం తత్స్యాం కథ మహం
విభుః. 2-13

వృక్షతృణపర్వతములతోఁ గూడిన ఈ జగత్తు నేను కాను. జడము, బాహ్యము నగునది నే నెట్లగుదును? 'నేను జగద్వ్యాపకుఁడను' అను నిశ్చయము గలిగియుండవలెను.

7 కాలేనాల్పేన విలయీ దేహో నాహ మచేతనః,
జడయా కర్ణశష్కుల్యా కల్ప్యమానః క్షణస్థయా. 2-14

అల్పకాలమునందే నశించిపోవునదియు, జడమైనదియు నగు ఈ దేహము నేను కాను. అది జడమగు కర్ణముచే కల్పింపఁబడి క్షణకాలము మాత్రమే నిలుచునది అయియున్నది.

8 నైరన్తర్యప్రకాశ చిన్మాత్ర మహ మేషో ఒపశాన్తః, 2.20
స బాహ్యాభ్యన్తర వ్యాపి నిష్కలో ఒహం నిరంజనః,
నిర్వికల్ప చిదాకాశ ఏక ఆత్మాస్మి సర్వగః. 2-21

నిర్విశేషమైనదియు, ప్రకాశకమైనదియునగు చిన్మాత్ర మును నేను. బాహ్యాభ్యంతరవ్యాపకమైనదియు, నిష్కలమైనదియు, నిరంజనమైనదియు, నిర్వికల్పమైనదియు, సర్వవ్యాపకమైనదియు, ఏకమైనట్టి, ప్రకాశరూపమైనదియు నగు ఆత్మయే నేను.

9 మయైవ చేతనే నేమే సర్వే ఘటపటాదయః,
సూర్యాన్తా అవభాస్యన్తే దీపే నైవాత్మతేజసా. 2-22

చైతన్యస్వరూపుఁడనైన నాచేతనే, ఆత్మ తేజస్సుచేతనే సూర్యాంతమగు ఈ ఘటపటాది సమస్తవస్తువులు, దీపప్రకాశము చే వలె ప్రకాశింపఁజేయఁబడు చున్నవి.

10 అనంతానందసంభోగా పరోపశమశాలినీ
శుద్ధేయం చిన్మయీ దృష్టి ర్జయ త్యఖిలదృష్టిషు. 2-24

అనంతానందము ననుభవించునదియు, పరమశాంతిశాలినియు నగు ఈ శుద్ధచిన్మయదృష్టి అన్ని దృష్టులను జయించుచున్నది.

11 సర్వభావాన్తరస్థాయ చైత్యముక్త చిదాత్మనే,
ప్రత్యక్చైతన్యరూపాయ మహ్య మేవ నమో నమః
2-25

సమస్త పదార్థములందున్నదియు, దృశ్యరహితమైన చిదాత్మయు, ప్రత్యక్చైతన్యరూపమును నగు నాకు నమస్కారము.

12 ఇచ్ఛాద్వేష సముత్థేన ద్వంద్వమోహేన జన్తవః,
ధరావివర మగ్నానాం కీటానాం సమతాం గతాః. 2-30

ఇచ్ఛాద్వేషములచే గలిగిన ద్వంద్వమోహముచే జీవులు భూబిలములందలి పురుగులతో సమానమగుచున్నారు.

13 తుభ్యం మహ్య మనన్తాయ మహ్యం తుభ్యం చిదాత్మనే,
నమస్తుభ్యం పరేశాయ నమో మహ్యం శివాయ చ.
2-32

అనంతస్వరూపులైన నీకు, నాకు నమస్కారము. చిదాత్మస్వరూపులైన నీకు, నాకు నమస్కారము. పరమేశ్వరుడవైన నీకు నమస్కారము. శివుడవైన నాకు నమస్కారము.

14 సులభ శ్చాయ మత్యన్తం సుజ్ఞేయ శ్చాప్తబన్ధువత్,
శరీర పద్మకుహరే సర్వేషా మేవ షట్పదః. 2-34

ఈ ఆత్మ మనస్సులభ మైనది. ఆప్తబంధువువలె తెన్నగ ఎఱుఁగఁదగినది. ఆయ్యది సన్నాలకొఱకు శరీరమును పద్మమునందు తుమ్మెదవలె వెలయుచున్నది.

15 మనసా మనసి చ్ఛిన్నే నిరహంకారతాం గతే,
భావేన గలితే భావే స్వస్థస్తిష్ఠామి కేవలః. 2.36

మనస్సుచే మనస్సు ఛిన్నము కాఁగా, నిరహంకారత్వము కలుగఁగా భావముచే భావము తొలఁగిపోఁగా నేను కేవలము స్వస్థుఁడనై యున్నాను.

16 యస్య నాహంకృతో భావో బుద్ధిర్యస్య న లిప్యతే,
యస్సమస్సర్వభూతేషు జీవితం తస్య శోభతే. 2.39

ఎవనికి అహంకారము లేదో, ఎవని బుద్ధి దేనితోను అంటక యుండునో, ఎవఁడు సమస్త జీవులయెడల సమభావము కలిగియుండునో, అట్టివాని జీవితమే శోభించును.

17 యో ఽన్తశ్శీతలయా బుద్ధ్యా రాగద్వేషవిముక్తయా,
సాక్షివత్పశ్యతీదం హి జీవితం తస్య శోభతే. 2.40

ఎవఁడు అంతరంగమున శీతలమైనట్టియు (శాంతమైనట్టియు), రాగద్వేషరహితమైనట్టియు బుద్ధిచే ఈ ప్రపంచమును సాక్షివలె గాంచునో అట్టివాని జీవితము శోభించును.

18 గ్రాహ్యగ్రాహకసంబంధే క్షీణే శాన్తిరుదేత్యలమ్,
స్థితిమభ్యాగతా శాన్తిర్మోక్షనామ్నాభిధీయతే. 2.42

గ్రాహ్య గ్రాహక సంబంధము నశించినచో మోక్షమను పేరుగల శాశ్వతమైన శాంతి లెస్సగ ఉదయించుచున్నది.

19 భ్రష్టబీజోపమా భూయో జన్మాంకురవివర్జితా,
హృది జీవద్విముక్తానాం శుద్ధా భవతి వాసనా. 2-44

వేయించిన విత్తనమువంటిదియు, తిరిగి జన్మాంకురము లేనిదియు, శుద్ధమైనదియు నగు వాసన జీవన్ముక్తుల హృదయమందు కలుగును.

20 పావనీ పరమోదారా శుద్ధసత్త్వానుపాతినీ,
ఆత్మధ్యానమయీ నిత్యా సుషుప్తిస్థేవ తిష్ఠతి. 2-44

పావనమైనదియు, మహోదారమైనదియు, శుద్ధసత్త్వరూపమైనదియు, ఆత్మధ్యానమయమైనదియు, నిత్యమైనదియు నగు శుద్ధ వాసన జీవన్ముక్తులందు సుషుప్తియందున్న దానివలె నుండును.

21 చేతనం చిత్తరిక్తం హి ప్రత్యక్చేతన ముచ్యతే,
నిర్మనస్కస్వభావత్వాన్న తత్ర కలనా మలమ్.
2-45

చిత్తములేని చైతన్యమే ప్రత్యక్ చైతన్యమని చెప్పబడును. అమనస్క స్వభావముగలదగుటచే అందు సంకల్పమను మాలిన్యము ఉండనేరదు.

22 సా సత్యతా సా శివతా సావస్థా పారమార్థికీ,
సర్వజ్ఞతా సా సంతృప్తిః నను యత్ర మనః క్షతమ్.
2-46

మనస్సు ఎచట నశించునో, అదియే సత్యత్వము, అదియే శివత్వము. అదియే పరమార్థావస్థ, అదియే సర్వజ్ఞత్వము, పరమ సంతృప్తి.

23 ప్రలపన్ విసృజన్ గృహ్ణన్ ఉన్మిష న్నిమిష న్నపి,
నిరస్త మననానంద స్సంవిన్మాత్రపరో ఽస్మ్యహమ్.
2.47

మాట్లాడుచున్నను, విడుచున్నను, గ్రహించుచున్నను, కన్నులు తెరచుచున్నను, మూయుచున్నను నేను అమనస్కానంద మయమైన చిన్మాత్రపరుడనై యుయున్నాను.

24 అహంతా పరతాం త్యక్త్వా నిర్విభాగో జగత్స్థితౌ,
వజ్రస్తంభవ దాత్మాన మవలంబ్య స్థిరో ఽస్మ్యహమ్,
2.50

'నాది, ఇతరులది' అను భావమును వదలి జగత్ స్థితియందు భేదభావము లేనివాడనై వజ్రస్తంభమువలె ఆత్మను అవలంబించి స్థిరుడనై యున్నాను.

25 కదోపశాన్త మననో ధరణీధర కందరే,
సమేష్యామి శిలాసామ్యం నిర్వికల్ప సమాధినా. 2.52

నేను శాంతచిత్తుడనై ఎప్పుడు పర్వతగుహలో నిర్వికల్ప సమాధియందు శిలాసామ్యమును (రాతివంటి నిశ్చలస్థితిని) పొందుదునో—

26 నిరంశధ్యాన విశ్రాన్తి మూకస్య మమ మస్తకే,
కదా తార్ణం కరిష్యన్తి కులాయం వనపక్షిణః. 2.53

నిర్వికల్ప సమాధియందున్న శాంతుడనై మూగవాడనైయున్న నా శిరస్సుపై పక్షులు ఎప్పుడు గూళ్ళుకట్టుకొను చుండునో—

27 సంకల్పపాదపం తృష్ణాలతం ఛిత్త్వా మనోవనమ్,
వితతాం భువమాసాద్య విహరామి యథాసుఖమ్. 2.54

తృష్ణయను తీగలతో నల్లుకొనిన సంకల్పమను వృక్షములు గల మనస్సను అరణ్యమును ఛేదించివేసి విశాలమైన భూమిని (ఆత్మను) చేరి నేను సుఖముగ విహరింతును.

28 స్వాత్మన్యేవ కైవల్యమ్ స్వరూపానుసన్ధానేన భ్రమర కీట న్యాయమయుక్, స్వరూపానుసంధాన వ్యతిరిక్తాఽన్య శాస్త్రాభ్యాస ఉష్ట్రకుంకుమభారవ ద్వ్యర్థః 2.59

స్వాత్మయందే మోక్షము లభించును. స్వస్వరూపాను సంధానముచే భ్రమరకీటన్యాయమున మోక్షము సిద్ధించును. ఆత్మ స్వరూపానుసంధానము లేక, ఇతరమైన శాస్త్రాభ్యాసము చేయుట, ఒంటె మోయు కుంకుమబరువువలె నిరర్థకమే యగును.

29 ఏరండతైల ఫేనవ త్సర్వం పరిత్యజేత్. 2.60

ఆముదముపై నుండు నురుగువలె జగత్ప్రపంచము (దృశ్యమును) త్యజింపవలయును.

30 స్వవ్యతిరిక్తం సర్వం త్యక్త్వా మధుకరవృత్త్యాహార మాహరన్ కృశో భూత్వా మేదోవృద్ధి మకుర్వన్ విహరేత్ 2.59

యతి తన (ఆత్మ) కంటె అన్యమైన వస్తువులన్నిటిని మానివేసి మాధుకరవృత్తితో ఆహారమును గైకొనుచు, శరీరమున క్రొవ్వును వృద్ధిచేయక విహరించవలెను.

31 ఆహారస్య చ భాగౌ ద్వౌ తృతీయ ముదకస్య చ,
వాయోః సంచలనార్థాయ చతుర్థ మవశేషయేత్. 2.59

159 చిత్తసత్తా పరం దుఃఖం చిత్తత్యాగః పరం సుఖమ్,
అత శ్చిత్తం చిదాకాశే నయ క్షయ మవేదనాత్. 5-117

చిత్తము ఉండుటయే పరమదుఃఖము. చిత్తత్యాగమే పరమ సుఖము. కాబట్టి చిత్తమును చిదాకాశమందు లీనము చేసి దృశ్యచింతన లేకయుండుము.

160 ద్రష్ట్వా రమ్య మరమ్యం వా
స్థేయం పాషాణవత్సదా,
ఏతావతాత్మయత్నేన
జితా భవతి సంసృతిః. 5-118

విజ్ఞుడు రమణీయములైనవానిని, రమణీయము కాని వానినిగాని చూచి సదా శిలాసదృశుడై యుండవలెను. ఇంతమాత్రపు స్వకీయ ప్రయత్నముచే సంసారము జయింపబడినది యగుచున్నది.

70. సూర్యోపనిషత్తు

1 నమస్తే ఆదిత్య త్వమేవ ప్రత్యక్షం కర్మ కర్తాసి త్వ
మేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మాసి, త్వమేవ ప్రత్యక్షం విష్ణు
రసి, త్వమేవ ప్రత్యక్షం రుద్రోఽసి, త్వమేవ ప్రత్య
క్ష మృగసి, త్వమేవ ప్రత్యక్షం యజురసి, త్వమేవ
ప్రత్యక్షం సామాసి, త్వమేవ ప్రత్యక్ష మథర్వాసి,
త్వమేవ సర్వం ఛందోఽసి,

ఓ, సూర్యభగవానుడా! నీకు నమస్కారము. నీవే ప్రత్యక్షముగ కర్మకర్తవు. నీవే ప్రత్యక్షముగ బ్రహ్మము అయియున్నావు.

నీవే ప్రత్యక్షముగ విష్ణుడవు; నీవే ప్రత్యక్షముగ రుద్రుడవు. నీవే ప్రత్యక్షముగ ఋగ్యజుస్సామాథర్వణ వేదములు. నీవే సమస్త ఛందస్సులు అయియున్నావు.

71. ఏకాక్షరోపనిషత్తు

1 న సర్వవేత్తా భువనస్య గోప్తా నాభిః ప్రజానాం నిహితా జనానామ్. 9

పరమాత్మ జగత్తును కాపాడువాడు. ప్రజలకు నాభివంటి వాడు (మూలస్థానము, ఆధారభూతుడు) జనుల హృదయములందు గుప్తముగ వసించువాడు.

2 త్వం భూర్భువః స్వస్త్వం హి స్వయంభూ రథ విశ్వతోముఖః, య ఏవం నిత్యం వేదయతే గుహాశయం ప్రభుం పురాణం సర్వభూతం హిరణ్మయమ్, హిరణ్మయం బుద్ధిమతాం పరాం గతిం స బుద్ధిమాన్ బుద్ధిమతీత్య తిష్ఠతి. 13

ఓ పరమాత్మా! నీవు భూర్భువస్సువర్లోక స్వరూపుడవు. స్వయంభువు. ప్రపంచమంతటను వ్యాపించియున్న వాడవు. ఎవరు ఈ ప్రకారము పరమాత్మను సమస్తజీవుల హృదయగుహా యందున్న వానిగను, జగత్తునకు ప్రభువుగను, పురాణపురుషునిగను ప్రకాశస్వరూపునిగను, బుద్ధిమంతులకు పరమగతిగను నిత్యము ఎఱుగునో, అతడు బుద్ధిమంతుడై, బుద్ధికి అతీతుడై స్థితి నొందును.

72. అక్ష్యుపనిషత్తు

1 సర్వ మేవ మిదం శాంత
మనంతం ధ్రువ మవ్యయమ్,
పశ్య సర్వార్థ చిద్రూపం
శాంత మాస్స్వ యథా సుఖమ్. 2

ఈ సమస్తమును [illegible] శాంతముగ [illegible] సుఖముగ [illegible].

2 ఉపేదసం విము రోద్వేగం విక్షేపయు మత ప్రియమ్,
యోగస్థః కురు కర్మాణి నీరసో వాథ మా కురు. 3

[illegible] కర్మలను చేయుము, [illegible]

3 పాపా ద్బిభేతి సతతం న చ భోగ మపేక్షతే. 6

[illegible] సదా పాపభీతి కలిగియుండును. [illegible] భోగములను వాంఛింపక యుండును.

4 మనసా కర్మణా వాచా సజ్జనా నుపసేవతే,
యతః కుతశ్చి దానీయ నిత్యం శాస్త్రాణ్యవేక్షతే. 8

[illegible] శాస్త్రము [illegible] సదా [illegible].

5 మదాభిమాన మాత్సర్యలోభ మోహాతి శాయితామ్,
ఇహ రపాత్యస్థితా మీష త్వ్యజత్యహి రివ త్వచమ్. 13

బుద్ధిమంతుడు మదమును, అభిమానమును, మాత్సర్యమును లోభమును, మోహాతిశయమును - పాము కుబుసమును విడుచునట్లు విడిచివేయును.

6 వనావని విహారేణ చిత్తోపశమశోభినా,
అసక్త సుఖ శాస్త్రేణ కాలం నయతి నీతిమాన్. 17

నీతిమంతుడు తపోవనములందు విహరించుచు, చిత్తోపశమ శోభితుడై, అనురాగములేని శాస్త్రములతో కాలమును గడుపును.

7 అభ్యాసా త్సాధుశాస్త్రాణాం
కరణాత్పుణ్యకర్మణామ్,
జన్తోర్యథా దేవేయం
వస్తుదృష్టిః ప్రసీదతి. 18

సాధుసాంగత్యమును, శాస్త్రములు అభ్యసించుటచేతను, పుణ్యకార్యములను ఆచరించుటచేతను, మనుజునకు వస్తుదృష్టి (జ్ఞానదృష్టి) కలుగును.

8 ద్విప్రకార మసంసర్గం తస్య భేద మిమం శృణు,
ద్వివిధో ఒయ మసంసర్గః సామాన్యః శ్రేష్ఠ ఏవ చ. 20

అసంసర్గము (అసంగము) రెండు విధములుగా నుండును. ఒకటి సామాన్యమైనది, రెండవది శ్రేష్ఠమైనది.

9 నాహం కర్తా న భోక్తా చ న బాధ్యో న చ బాధకః,
ఇత్యసంజనన మర్థేషు సామాన్యాసంగనామకమ్. 21

నేను కర్తనుకాను, భోక్తనుకాను, బాధ్యుండను కాను, బాధకుండనుకాను —అని తలంచి ద్వైతవస్తువులతో సంగము లేక యుండుట సౌమ్యాత్మ అనంగ నగును.

10 ప్రారబ్ధకర్మ నిర్ణీతం సర్వమీశ్వరాధీన మేవ వా,
సుఖం వా యది వా దుఃఖం దైవాయత్త మను కృత్వా 22

సుఖములని, దుఃఖములని సమస్తము పూర్వకర్మ ప్రేరితమని, ఈశ్వరాధీనములని నా కర్తృత్వము లేదు.

11 భోగాభోగా మహారోగా స్సంపదః పరమాపదః,
వియోగాయైవ సంయోగా ఆధయో వ్యాధయో
ధియామ్ 23

భోగములు మహారోగములు; సంపదలు గొప్ప ఆపదలు. సంయోగములు వియోగమునకే. ఆధులు బుద్ధికి వ్యాధులు.

12 త్యక్త్వా దూరతరే సూన మిథః కార్యార్థవాసనమ్,
యున్మ్నాన మానసం శాన్తం తచ్ఛ్రేష్ఠాసక్త ఉచ్యతే.
26

కార్యభావములను వదలి, (అత్యంతము దూర మగుటవలన) మనస్సు శాంతించిన శ్రేష్ఠమగు అసంగమని చెప్పబడినది.

13 అద్వైతే స్థైర్య మాయాతే ద్వైతే చ ప్రశమం గతే,
పశ్యన్తి స్వప్నవల్లోకం చతుర్థీం భూమికాం గతాః

ద్వైతము నశించి అద్వైతము స్థిరత్వము నొంది, ఈ ప్రపంచమును జనులు స్వప్నమువలెఁ గాంచుదురు. బ్రహ్మజ్ఞానత్వమును పొందినవాని కట్టి స్థితియుం డుండును.

14 లోకానువర్తనం త్యక్త్వా త్యక్త్వా దేహానువర్తనమ్,
శాస్త్రానువర్తనం త్యక్త్వా స్వాధ్యాసాపనయం కురు 42

లోకానువర్తనమును, దేహానువర్తనమును, శాస్త్రానువర్తనమును విడిచి అధ్యాసమును తొలగించుకొనుము.

15 ఓంకారమాత్ర మఖిలం విశ్వప్రాజ్ఞాదిలక్షణమ్,
వాచ్యవాచకతా భేదాభేదే నానుపలబ్ధితః. 43

విశ్వ, తైజస, ప్రాజ్ఞాది లక్షణములైన ఈ సమస్తప్రపంచము ఓంకారమాత్రమే యగుచున్నది. వాచ్యవాచకత్వములు, భేదాభేదములు, ఇవియు వాస్తవముగ లేవు. ఓంకారము సర్వత్ర ఏకమైన ప్రణవస్వరూప బ్రహ్మమని తెలిసికొనుము.

16 అకారమాత్రం విశ్వః స్యా దుకార స్తైజసః స్మృతః,
ప్రాజ్ఞో మకార ఇత్యేవం పరిపశ్యే త్క్రమేణ తు.
44

ఓంకారమునందలి 'అ' కారమాత్ర విశ్వుఁడనియు, 'ఉ' కారమాత్ర తైజసుఁడనియు, 'మ' కారమాత్ర ప్రాజ్ఞుఁడనియు క్రమముగ తెలిసికొనుము.

17 సమాధికాలా త్ప్రాగేవ విచిన్త్యాతిప్రయత్నతః,
స్థూలసూక్ష్మక్రమా త్సర్వం చిదాత్మని విలాపయేత్
45

బ్రహ్మనిష్ఠుడు సమాధిదశను పూర్వము [illegible] [illegible] త్రికమును [illegible] చిదాత్మయందు [illegible] [illegible].

18 చిదాత్మానం నిత్య శుద్ధబుద్ధముక్త సదద్వయమ్,
పరమానంద సందోహో వాసుదేవో ఽహ మోమితి. 48

నిత్యమైన, శుద్ధమైన, బుద్ధమైన, ముక్తమైన, అద్వితీయమైన, [illegible] సందోహమైన, [illegible] చిదాత్మను, వాసుదేవుడ నేను — అని ధ్యానించవలెను.

19 [illegible] సర్వం [illegible],
[illegible] తత్త్వనిష్ఠో [illegible]. 47

[illegible]

20 ప్రజ్ఞానఘన మానందం బ్రహ్మాస్మీతి విభావయేత్,
—ఇత్యుపనిషత్. 49

ప్రజ్ఞానఘనమును, ఆనందమును, అయిన బ్రహ్మమును నేను [illegible] భావించుచుండవలయును.

73. అధ్యాత్మోపనిషత్తు

1 ఓమ్. అన్తశ్శరీరే నిహితో గుహాయా మజ ఏకో
నిత్యమస్య పృథివీ శరీరం యః పృథివీ మన్తరే
సంచరన్ యం పృథివీ న వేద. 1

శరీరమునందు బుద్ధిగుహలో జన్మరహితుడును, నిత్యుడును, నిర్మలుడును, నిర్గుణుడును, దేవుడును నగు నారాయణుడు నివసించు చున్నాడు. ఈ పృథివి అతని శరీరము. ఈ పృథివి లోపల అతడు సంచరించుచున్నాడు. కాని పృథివి అతని నెఱుంగలేదు.

2 స ఏష సర్వభూతాన్తరాత్మా, అపహతపాప్మా దివ్యో
దేవ ఏకో నారాయణః 1

ఏకరూపుడును, దేవదేవుడును అగు ఈ నారాయణుడు, సర్వజీవులకును అంతరాత్మయై యున్నవాడును, పాపరహితుడును అయియున్నాడు.

3 అహం మమేతి యో భావో దేహాక్షాదావనాత్మని,
అధ్యాసోఽయం నిరస్తవ్యో విదుషా బ్రహ్మనిష్ఠయా.
1

అనాత్మలైన దేహేంద్రియాదులందు 'నేను, నాది' అను భావము అధ్యాసమే యగును. కావున విజ్ఞుడగువాడు బ్రహ్మనిష్ఠద్వారా ఈ అధ్యాసమును తొలగింప వలెను.

4 జ్ఞాత్వా స్వం ప్రత్యగాత్మానం బుద్ధితద్వృత్తిసాక్షిణమ్,
సోఽహ మిత్యేవ తద్వృత్త్యా స్వాన్యత్రాత్మమతిం
త్యజేత్. 2

బుద్ధిని, దానివృత్తులను సాక్షియైనట్టి తనను ప్రత్యగాత్మను తెలిసికొని తద్వృత్తి 'ఆ పరమాత్మయే నేను' అను భావనవలన, ఆత్మకంటె అన్యములైన వస్తువులందు ఆత్మభావమును విడ నాడవలెను.

5 స్వాత్మన్యేవ సదా స్థిత్వా మనో నశ్యతి యోగినః

యత్రాత్ర శ్రుత్వా స్పృష్ట్వాథ భుక్త్వా ఘ్రాత్వా స్వైరాత్మకృత్
మాత్మనః. 4

(శబ్దమును వినను, శ్రోత్రాదుల ద్వారా చేసి, స్వాదువంతము చేసిన
తన ఇంద్రియముల యందు ... ఆత్మయందే సర్వస్థితికలిగి
యుండు ... మనస్సు యుండును.

6 నిర్జరాయా లోకవార్తాయాః శబ్దాదే రాత్మవిస్మృతేః,
స్వప్న స్వాపనసం పశ్యా చిన్తయాత్మాన మాత్మని. 5

(అని) నిర్జరమును, లోకవార్తలకును, శబ్దాదివిషయములకును
ఆత్మవిస్మృతికిని [illegible]
యందు ఆత్మను చింతింపుము.

7 మాతాపిత్రోర్మలోద్భూతం మలమాంసమయం వపు
స్త్వక్త్వా చండాలవద్దూరం బ్రహ్మీభూయ కృతీ భవ. 6

తల్లిదండ్రుల మలములవలన కలిగినదియు, మలమాంసమయము
నైనదియునగు దేహమును చండాలునివలె దూరముగ త్యజించి
బ్రహ్మరూపమును బొంది కృతార్థుడవు కమ్ము.

8 ఘటాకాశం మహాకాశ ఇవాత్మానం పరాత్మని,
విలాప్యాఖండభావేన తూష్ణీం భవ సదా మునే. 7

ఘటాకాశము మహాకాశమునందు [illegible]
[illegible]
... చిరంజీవుడవై ఉండుము.

9 స్వప్రకాశ మధిష్ఠానం స్వయం భూయ సదాత్మనా,
బ్రహ్మాండమపి పిండాండం త్యజ్యతాం మలభాండవత్. 10

నాకడపలు! తేనియందు ఈ జగత్తు అద్దమునందు వలె ప్రతిబింబించుచున్నదో, 'ఆ బ్రహ్మనే నేను' అని యెఱిఁగి కృతకృత్యుఁడవు కమ్ము!

10 అహంకారగ్రహాన్ముక్తః స్వరూప ముపపద్యతే,
చంద్రవ ద్విమలః పూర్ణ స్సదానంద స్స్వయంప్రభః.
11

అహంకారమను గ్రహమునుండి విముక్తుఁడై, చంద్రుని వలె స్వస్వరూపమును పొంది సదానందుఁడై, నిర్మలుఁడై, పూర్ణుఁడై, స్వయంప్రభుఁడై నిలిచియున్నాఁడు.

11 క్రియానాశా ద్భవే చ్చింతానాశో ఽస్మా ద్వాసనా
క్షయః,
వాసనాప్రక్షయో మోక్షః స జీవన్ముక్తి రిష్యతే. 12

దృశ్యాకారముండు కలిగెడు క్రియలను పోగొట్టుకొన్నచో చింత నశించును. చింత నశించుటచే వాసనలు నశించును. వాసనలు చెన్నుగ నశించుటయే మోక్షము. అదియే జీవన్ముక్తియని చెప్పఁబడుచున్నది.

12 సర్వత్ర సర్వతః సర్వబ్రహ్మ మాత్రావలోకనమ్,
సద్భావ భావనాదార్ఢ్యా ద్వాసనాలయ మశ్నుతే. 13

సర్వత్ర బ్రహ్మమాత్రముగనే కాంచుటచేతను సద్భావన యొక్క దృఢత్వముచే వాసనలు నశించును.

13 ప్రమాదో బ్రహ్మనిష్ఠాయాం న కర్తవ్యః కదాచన
ప్రమాదో మృత్యు రిత్యాహు ర్విద్యాయాం బ్రహ్మ
వాదినః 14

బ్రహ్మాదిస్తంబపర్యంతము ప్రవర్తిని (పోషకురాలు) ఎన్నబడును కలిగి [illegible]. బ్రహ్మాదిస్తంబపర్యంతము ప్రవర్తిని మాయయనుట [illegible] బ్రహ్మాస్త్రము సరిగా.

14 ఉద్ఘాటనశేషకైః శైవాలం క్షణమాత్రం న తిష్ఠతి,
ఆవృణోతి తథా మాయా ప్రాజ్ఞం వాపి పరాఙ్ముఖమ్
15

నీటిలో ప్రక్కకు నెట్టబడిన నాచు క్షణకాలమైనను అచట నుండక నురుగు [illegible] ప్రకాశమును నీటిని కప్పివేయునట్లు, పరాఙ్ముఖుడైన మోహము వాని ప్రాజ్ఞుని కూడ ఆవరించును.

15 అత్రాత్మత్వం స్థితం పశ్యేత్ స్థావరాదిషు సంతతమ్,
ఉదాసీనతయా తేషు తిష్ఠేత్ ఘటపటాదివత్ 18

తన ఆత్మయందు ఆత్మభావమును వృక్షాదులయందును [illegible] చూచుచు వాని యందు ఘటపటాదులవలె ఉదాసీనుడై యుండవలెను.

16 బ్రహ్మాదిస్తంబపర్యంతం మృషామాత్రా ఉపాధయః,
తతః పూర్ణం స్వమాత్మానం పశ్యే దేకాత్మనా స్థితమ్.
19

బ్రహ్మదేవుని మొదలుకొని గడ్డిపోచవరకు సమస్త (దృశ్య) ఉపాధులు అసత్యములే యగును. కావున విద్వాంసుడు [illegible] తన ఆత్మనే చూడవలెను.

17 స్వయమేవ బ్రహ్మా స్వయమేవ విష్ణుః స్వయమేవేంద్రః
స్వయం శివః,

త్వయ్యేవ విశ్వ మిదం సర్వం ప్రాప్తో దర్శ నివ్వ
శివప్రత్త. 20

[illegible]

18 త్వత్ర్యక్ష వాక్యరోపి నా వేషోథాపి పత్తునివాసతః,
త్వయమేవ పరం బ్రహ్మ పూర్ణ మద్వయ మప్రమేయమ్
21

[illegible]

19 అనేకరూపో వికలోప్యయం విశ్వ మిత్యేకవస్తుని,
నిర్వికారే నిరాకారే నిర్విశేషే నిరామయే. 22

[illegible]

20 విరాక్తే పదే న త్వత్ర భేదశ్చ కథం భవేత్,
మహత్తే మహాత్రాణాం భేద వేదలోచితః. 23

[illegible]

21 చిత్తమయాలో వికల్పోయం పూర్ణాభావే చ కల్పితః,
అఖండత్వం పరావధిహ్ర ప్రకృతిః పరాత్పరః. 24

ఈ ప్రత్యక్ష వికల్పమునకు మూలము చిత్తమే యయియున్నది. చిత్తము నశించినచో ఈ వికల్పము లేదు. కావున ప్రత్యగ్రూపమగు పరమాత్మయందు చిత్తమును లయింపుము.

22 అఖండానంద మాత్మానం విజ్ఞాయ స్వస్వరూపతః,
బహిరన్తః సదానందరసాస్వాదన మాత్మని. 27

అఖండానంద స్వరూపమగు ఆత్మను స్వస్వరూపముగ తెలిసికొని లోపల వెలుపల సదానందరసమును ఆత్మయందే ఆస్వాదించుచుండుము.

23 వైరాగ్యస్య ఫలం బోధో బోధస్యోపరతిః ఫలమ్,
స్వానందానుభవా చ్ఛాన్తి రేషై వోపరతేః ఫలమ్.
28

వైరాగ్యము యొక్క ఫలము బోధ (జ్ఞానము). బోధయొక్క ఫలము ఉపరతి. ఉపరతియొక్క ఫలము స్వానందానుభవము వలన కలుగు శాంతి.

24 ధ్యాతృధ్యానే పరిత్యజ్య క్రమా ద్ధ్యేయైక గోచరమ్,
నివాతదీపవ చ్చిత్తం సమాధి రభిధీయతే. 25

ధ్యాత, ధ్యానము—వీని రెంటిని వదలిపెట్టి క్రమముగ ధ్యేయమైన వస్తువును మాత్రమే గోచరముగా కలిగి—గాలి లేని చోట నుండు దీపమువలె అచ్చల చిత్తము కలుగుట సమాధియని చెప్పబడుచున్నది.

25 అనాదా విహ సంసారే సంచితాః కర్మకోటయః,
అనేన విలయం యాన్తి శుద్ధధర్మో వివర్ధతే. 37

అనాదియగు ఈ సంసారమునందు సంచితములైన కోట్లకొలది కర్మలు ఈ సమాధిచేత నశించును. శుద్ధధర్మము వృద్ధి నొందును.

26 ధర్మమేఘ మిమం ప్రాహు స్సమాధిం యోగవిత్తమాః,
వర్షత్యేష యథా ధర్మామృతధారా స్సహస్రశః 38

యోగవేత్తలు ఈ సమాధిని ధర్మమేఘమని [illegible] ధర్మామృతధారలను వర్షించును.

27 వాసనానుదయో భోగ్యే వైరాగ్యస్య తదావధిః,
అహంభావోదయాభావో బోధస్య పరమావధిః. 41

28 లీనవృత్తే రనుత్పత్తి ర్మర్యాదోపరతేస్తు సా
స్థితప్రజ్ఞో యతి రయం య స్సదానంద మశ్నుతే. 42

భోగ్యవస్తువుల [illegible] వాసన [illegible] వైరాగ్యమునకు [illegible] అహంభావము [illegible] బోధమునకు [illegible] ఉపరతి [illegible] స్థితప్రజ్ఞుడు [illegible] సదానందము [illegible] ననుభవించు [illegible].

29 నిర్వికల్పా చ చిన్మాత్రా వృత్తిః ప్రజ్ఞేతి కథ్యతే
సా సర్వదా భవే ద్యస్య స జీవన్ముక్త ఇష్యతే. 44

నిర్వికల్పమైనను చిన్మాత్రమైన [illegible] ప్రజ్ఞ [illegible] జీవన్ముక్తుడు [illegible].

30 న ప్రత్యగ్బ్రహ్మణో ర్భేదం కదాపి బ్రహ్మసర్గయోః
ప్రజ్ఞయా యో విజానాతి స జీవన్ముక్త ఇష్యతే 46

ప్రతిష్ఠగాన్నను, బ్రహ్మమునకును మరియు బ్రహ్మమునకు ప్రవృత్తియె లేకుండను జీవను లేదని ప్రజ్ఞలో ఎవడు కలుగునో, అతడు జీవన్ముక్తుడని చెప్పబడును.

31 సాధుభిః పూజ్యమానేఽస్మిన్ పీడ్యమానేఽపి దుర్జనైః,
సమభావో భవేద్యస్య స జీవన్ముక్త ఇష్యతే. 47

సజ్జనులచే పూజింపబడుచున్నను, దుర్జనులచే పీడింపబడుచున్నను, ఎవడు సమభావము కలిగియుండునో, అట్టివాడు జీవన్ముక్తుడని చెప్పబడును.

32 విజ్ఞాతబ్రహ్మతత్త్వస్య యథాపూర్వం న సంసృతిః,
అస్తి చేన్న స విజ్ఞాతబ్రహ్మభావో బహిర్ముఖః. 48

బ్రహ్మతత్త్వము నెఱిగినవానికి మునుపటివలె సంసారము కలుగదు. కలిగినచో అతడు బహిర్ముఖుడే కాని బ్రహ్మతత్త్వము నెఱిగినవాడు కాడు.

33 అహం బ్రహ్మేతి విజ్ఞానాత్ కల్పకోటిశతార్జితమ్,
సంచితం విలయం యాతి ప్రబోధాత్ స్వప్న
కర్మవత్. 50

'నేను బ్రహ్మమును' అను విజ్ఞానముచే వందలకోట్ల కల్పములలో సంపాదింపబడిన సంచితకర్మ — మేల్కొనగానే స్వప్నకర్మవలె నశించిపోవును.

34 స్వమసంగముదాసీనం పరిజ్ఞాయ నభో యథా,
న శ్లిష్యతే యతిః కించిత్ కదాచిద్భావికర్మభిః. 51

ఆకాశమువలె తనను అసంగునిగా, ఉదాసీనునిగా ఎఱిగిన యతి ఎన్నడును భావికర్మలచే కొంచెమైనను లేపనము పొందడు.

35 స నభో ఘటయోగేన సురాగన్ధేన లిప్యతే,
తథాత్మోపాధియోగేన తద్ధర్మైర్నైవ లిప్యతే, 54

ఆకాశము ఘటసంయోగము వలన, ఘటమునందున్న కల్లు వాసనచే అంటబడనట్లు, ఆత్మ ఉపాధిసంయోగము వలన ఉపాధి ధర్మములచే అంటబడదు.

36 అజరోఽహమమరోఽహమితి య ఆత్మానం ప్రపద్యతే
తదాత్మనా తిష్ఠతోఽస్య కుతః ప్రారబ్ధకల్పనా. 55

నేను 'అజరుడను, అమరుడను' 'నయుండను' అని గను ఆత్మను పొందినవానికి, అట్టి ఆత్మస్వరూపముతో నున్నవానికి ప్రారబ్ధకర్మము నున్నట్లు కల్పన యెచట?

37 ప్రారబ్ధం సిద్ధ్యతి తదా యదా దేహాత్మనా స్థితిః,
దేహాత్మభావో నైవేష్టః ప్రారబ్ధం త్యజ్యతా మతః,
56

దేహాత్మభావములో నున్నప్పుడు ప్రారబ్ధము కలుగును. దేహాత్మభావము లేనప్పుడు ఇక ప్రారబ్ధమును నిర్ణయించు ప్రసక్తియే లేదు.

38 అధ్యస్తస్య కుతః సత్త్వ మసత్యస్య కుతో జనిః,
అజాతస్య కుతో నాశః ప్రారబ్ధ మసతః కుతః, 58

అధ్యాసము గావించబడిన దానికి స్థితి యెట్లు? స్థితి లేనిదానికి జన్మ యెచట? జన్మలేనిదానికి నాశ మెచట? అసత్యమైనదానికి (లేనిదానికి) ప్రారబ్ధ మెచట?

39 ఏకమేవాద్వయం బ్రహ్మ నేహ నానాస్తి కించన. 63

ద్వితీయ రహితమగు బ్రహ్మమొక్కటియే కలదు. అనేకత్వము ఏమాత్రమును లేదు.

40 స్వానుభూత్యా స్వయం జ్ఞాత్వా స్వమాత్మాన
మఖండితమ్,
స సిద్ధః సుసుఖం తిష్ఠ నిర్వికల్పాత్మనాత్మని. 84

స్వానుభవముచే అఖండమైన తన ఆత్మను స్వయముగ తెలిసి, సిద్ధుడవై, నిర్వికల్పమైన నీ ఆత్మయందు సుఖముగా నుండుము.

41 క్వ గతం కేన వా నీతం కుత్ర లీన మిదం జగత్,
అధునైవ మయా దృష్టం నాస్తి కిం మహ దద్భుతమ్.
85

ఇంతకు ముందు నేను చూచిన జగత్తు ఇంతలోనే అదృశ్యమై పోయినది. అది యెక్కడికి పోయినది? ఎవరు తీసికొని పోయిరి? ఎచట లీనమైపోయినది? ఇది గొప్ప ఆశ్చర్యముగ నున్నది.

42 కిం హేయం కిముపాదేయం కిమన్య త్కిం
విలక్షణమ్,
అఖండానందపీయూష పూర్ణే బ్రహ్మమహార్ణవే. 66

అఖండానందామృతముచే పరిపూర్ణమగు బ్రహ్మ మను మహాసముద్రమున, వీడదగినది ఏది? గ్రహింపదగినది ఏది? ఏది వేరుగా నున్నది? ఏది విలక్షణమైనది?

43 న కించిదత్ర పశ్యామి న శృణోమి న వేద్మ్యహమ్,
స్వాత్మనైవ సదానందరూపేణాస్మి విలక్షణః. 67

నే నిచట దేనిని చూచుటలేదు, వినుటలేదు, తెలిసికొనుటలేదు. సదానందస్వరూపమైన ఆత్మగనే యున్నాను. అన్యములతో కలిసియుండను.

44 అసంగోఽహ మనంగోఽహ మలింగోఽహ మహం హరిః,
ప్రశాన్తోఽహ మనంతోఽహం పరిపూర్ణ శ్చిరంతనః. 68

45 అకర్తాహ మభోక్తాహ మవికారోఽహ మవ్యయః,
శుద్ధబోధస్వరూపోఽహం కేవలోఽహం సదాశివః. 69

నేను అసంగుడను, నిరవయవుడను, అలింగుడను, హరిని, ప్రశాంతుడను, అనంతుడను, పరిపూర్ణుడను, సనాతనుడను, అకర్తను, అభోక్తను, నిర్వికారుడను, నాశరహితుడను, శుద్ధబోధస్వరూపుడను, కేవలుడను, సదాశివుడను అయియున్నాను.

74. కుండికోపనిషత్తు

కిం వా దుఃఖ మనుస్మృత్య భోగాం స్త్యజతి చోచ్ఛ్రితాన్,
గర్భవాసభయా ద్భీతః శీతోష్ణాభ్యాం తథైవ చ,
గుహ్యం ప్రవేష్టు మిచ్ఛామి పరం పద మనామయ మితి. 8

ప్రపంచమున దుఃఖమును [illegible] భోగములను [illegible] చున్నాను. గర్భవాసభయమునుండియు [illegible] శీతోష్ణములనుండియు భయపడి, రహస్యమైనదియు, నిరామయము నగు పరమాత్మ పదమున ప్రవేశింపగోరుచున్నాను.

2 మయ్యఖండసుఖాంభోధౌ బహుధా విశ్వవీచయః,
ఉత్పద్యన్తే విలీయన్తే మాయామారుతవిభ్రమాత్. 14

అఖండ సుఖసముద్రమగు నాయందు [illegible] మాయ యను గాలిచేత [illegible] పుట్టుచు, అణగుచున్నవి.

3 న మే దేహే న సంబంధో మేఘేనేవ విహాయసః,
అతః కుతో మే తద్ధర్మా జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తయః. 15

ఆకాశమునకు మేఘములతో సంబంధము లేనట్లు, నాకు దేహముతో సంబంధము లేదు. కావున దేహ ధర్మములగు జాగ్రత్, స్వప్న, సుషుప్తులు నాకెక్కడివి?

4 ఆకాశవత్కల్పవిదూరగోఽహమ్
ఆదిత్యవద్భాస్యవిలక్షణోఽహమ్,
అహార్యవన్నిత్యవినిశ్చలోఽహమ్
అంభోధివత్పారవివర్జితోఽహమ్. 16

నేను ఆకాశమువలె కల్పనకు దూరమైనవాడను, సూర్యునివలె [illegible] ప్రకాశింపబడునని వానికంటె [illegible] సదా నిశ్చలుడను, సముద్రమువలె [illegible] సర్వరూపుడను.

5 నారాయణోఽహం నరకాన్తకోఽహం
పురాన్తకోఽహం పురుషోఽహమీశః,
అఖండబోధోఽహ మశేషసాక్షీ
నిరీశ్వరోఽహం నిరహం చ నిర్మమః. 71

నేను నాశరహితుఁడను, నిరాకారుఁడను, ప్రశాంతుఁడను (శివుఁడను), ప్రమపూర్ణుఁడను, ఆత్మస్వరూపుఁడను, అఖండబోధస్వరూపుఁడను, సర్వసాక్షిని, సకలస్వరూపుఁడను, సనాతనుఁడను, సమత్వస్వరూపుఁ డను అయియున్నాను.

6 న సాక్షిణం సాధ్యధర్మాః సంస్పృశన్తి విలక్షణమ్,
అవికార ముదాసీనం గృహధర్మాః ప్రదీపవత్. 23

గృహధర్మములు దీపమును అంటనట్లు నిర్వికారుఁడను సాక్షిని సాధ్యధర్మములు అంటనేరవు.

7 జలే వాపి స్థలేవాపి లుఠ త్వేష జడాత్మకః,
నాహం విలిప్యే తద్ధర్మైః ఘటధర్మైర్నభో యథా. 24

జడమైన ఈ దేహము జలమందైనఁగాని, స్థలమందైనఁగాని పొరలుఁగాక; ఆకాశము ఘటధర్మములచే అంటఁబడనట్లు, నేను దేహధర్మములచే అంటఁబడను.

8 సర్వాత్మకోఽహం సర్వోఽహం సర్వాతీతోఽహ మద్వయః,
కేవలాఖండబోధోఽహం స్వానందోఽహం నిరంతరః. 26

నేను సర్వాత్మకుఁడను, సర్వమయుఁడను, సర్వాతీతుఁడను అద్వయుఁడను. కేవల అఖండబోధ స్వరూపుఁడను, నిరంతర ఆత్మా నందస్వరూపుఁడను.

9 స్వమేవ సర్వతః పశ్యన్మన్యమానః స్వ మద్వయమ్,
స్వానంద మనుభుంజానో నిర్వికల్పో భవా మ్యహమ్ 27

తన్నే (ఆత్మనే) సర్వత్ర కాంచును, ఆత్మను అద్వయముగా తెలియును, ఆత్మానందమును అనుభవించును. నిర్వికల్పుడై యగును.

10 గచ్ఛం స్తిష్ఠ న్నుపవిశ చ్ఛయానో వాన్యథాపి వా,
యథేచ్ఛయా వసే ద్విద్వా నాత్మారామః సదా మునిః.
28 —ఇత్యుపనిషత్.

ముని నడచుచున్నను, నిల్చున్నను, శయనించుచున్నను, మరియొకవిధముగ నున్నప్పటికిని, సదా ఆత్మారాముడై స్వేచ్ఛగా నివసింపవలెను.

75. సావిత్ర్యుపనిషత్తు

1 కః సవితా కా సావిత్రీ మన ఏవ సవితా వాక్సావిత్రీ,
స యత్ర మన స్తద్వాగ్యత్ర వా వాక్తన్మనః. 8

'సవిత' ఎవరు? 'సావిత్రి' ఎవరు? మనస్సు సవిత, వాక్కు సావిత్రి. ఎచట మనస్సు ఉండునో అచట వాక్కు ఉండును. ఎచట వాక్కు ఉండునో అచట మనస్సు ఉండును.

76 ఆత్మోపనిషత్తు

1 సత్యత్వేన జగద్భానం సంసారస్య ప్రవర్తకమ్,
అసత్యత్వేన భానం తు సంసారస్య నివర్తకమ్. 4

జగత్తు సత్యముగా తోచుట సంసారమును కలిగించును. జగత్తు అసత్యముగా తోచుట సంసారమును తొలగించును.

2 ఘటోదయ మితి విజ్ఞానం నియమః కోఽస్య చేత్యతే. 5

'ఇది ఘటము' అని తెలిసికొనుటకు ఏమి నియమము కావలయును?

3 భాసునేవ జగత్సర్వం భాస్యతే యస్య తేజసా,
అనాత్మక మసత్తుచ్ఛం కిం ను తస్యావభాసకమ్. 8

సూర్యునిచే జగత్తంతయు ప్రకాశించునట్లు, ప్రత్యగాత్మ యొక్క తేజస్సుచే అనాత్మ, అసత్తు, తుచ్ఛమునగు ఈ సమస్త జగత్తున్ను ప్రకాశించుచున్నది.

4 ఇథాం దేహవ్యథాం త్యక్త్వా బాలః క్రీడతి వస్తుని,
తథైవ విద్వాన్ రమతే నిర్మమో నిరహం సుఖీ. 10

బాలుడు ఆటలలో, దేహవ్యథను మరచి ఆటవస్తువులతో క్రీడించునట్లు, విద్వాంసుడు అహంకార, మమకారములు లేనివాడై ఆత్మయందు సుఖించుచు నుండును.

5 కామా న్నిష్కామరూపీ సన్ చరత్యేకచరో మునిః,
స్వాత్మనైవ సదా తుష్టః స్వయం సర్వాత్మనా స్థితః.
11

ముని తనయిష్టమువచ్చినట్లు ఏకాకిగ సంచరించుచు, నిష్కాముడై, స్వాత్మతోనే సదా సంతుష్టుడై స్వయముగ సర్వాత్మభావమున (సమస్తమూ తానే యనుభావమున) నెలకొనుచుండును.

6 లక్ష్యాలక్ష్యగతిం త్యక్త్వా యస్తిష్ఠే త్కేవలాత్మనా,
శివ ఏవ స్వయం సాక్షా దయం బ్రహ్మవి దుత్తమః
13

ద్వైతభావన గలిగి పిడి కేవలము ఆత్మస్వరూపుడై యుండు బ్రహ్మ వేత్త ముక్తుడగు స్వరూపమును పొందును ఇట్లనే యుండును.

7 జీవన్నేవ సదా ముక్తః కృతార్థో బ్రహ్మవిత్తమః,
ఉపాధినాశా ద్బ్రహ్మైవ సద్బ్రహ్మాప్యేతి నిర్ద్వయమ్ 20

బ్రహ్మవిత్తముడు జీవించియుండగనే సదా ముక్తుడగును, కృతార్థుడును అగును. ఉపాధినాశముచే (ఉపాధి నాశమువలన) బ్రహ్మమే యగుచు, అద్వయమగు బ్రహ్మమునే పొందుచున్నాడు.

8 శైలూషో వేషసద్భావాభావయోశ్చ యథా పుమాన్,
తథైవ బ్రహ్మవిచ్ఛ్రేష్ఠః సదా బ్రహ్మైవ నాపరః 21

నటుడు (శైలూషుడు) వేషము వేసికొనినప్పుడును, వేసికొననప్పు డును పురుషుడే అయియున్నట్లు, శ్రేష్ఠుడగు బ్రహ్మవేత్త సదా బ్రహ్మమే యగును, కాని అన్యుడు కాడు.

9 ఘటే నష్టే యథా వ్యోమ వ్యోమైవ భవతి స్వయమ్,
తథైవోపాధివిలయే బ్రహ్మైవ బ్రహ్మవిత్స్వయమ్. 22

ఘటము నశించగా ఘటాకాశము స్వయముగను మహా కాశమే యగునట్లు, ఉపాధివిలయముచే (ఉపాధిభావము తొలగ నప్పుడు) బ్రహ్మవేత్త స్వయముగ బ్రహ్మమే యగుచున్నాడు.

10 మాయాక్లృప్తౌ బన్ధమోక్షౌ న స్తః స్వాత్మని వస్తుతః,
యథా రజ్జౌ నిష్క్రియాయాం సర్పాభాసవినిర్గమౌ 23

నిష్క్రియమగు రజ్జువందు, సర్పము తోచుట- అభావము, పోవుట లేనట్లు మాయాకల్పితములగు బంధమోక్షములు వాస్తవముగ ఆత్మయందు లేవు.

77. పాశుపతబ్రహ్మోపనిషత్తు

1 ప్రత్యగాత్మా పరంజ్యోతి ర్మాయా సా తు మహత్తమః,
తథా సతి కథం మాయాసంభవః ప్రత్యగాత్మని. 16

ప్రత్యగాత్మ పరంజ్యోతి స్వరూపుడు. మాయ మహాతమస్సు (చీకటి). కాబట్టి ప్రత్యగాత్మ యందు మాయ యెట్లు సంభవించును?

2 నాస్తి హ్యాత్మవ్యతిరేకేణ ద్వయమేవ హి సర్వదా 26

ఆత్మకంటె వేఱుగ ఎన్నడును ఏదియును లేదు.

3 స్వాత్మన్యేవ స్వయం సర్వం సదా పశ్యతి నిర్భయః.
31

జ్ఞాని తన ఆత్మయందే సమస్తమును సదా కాంచును నిర్భయుఁడై యుండును.

4 ఏవంరూపా పరా విద్యా సత్యేన తపసాపి చ,
బ్రహ్మచర్యాదిభి ర్ధర్మై ర్లభ్యా వేదాన్తవర్త్మనా 32

ఇట్టి పరావిద్య సత్యముచేతను, తపస్సుచేతను, బ్రహ్మచర్యాది ధర్మములచేతను వేదాంతమార్గమున పొందదగినదై యున్నది.

5 ఏవం స్వరూపవిజ్ఞానం యస్య కస్యాస్తి యోగినః,
కుత్రచి ద్గమనం నాస్తి తస్య సంపూర్ణరూపిణః, 34

ఇట్టి స్వరూపవిజ్ఞానమును పొందిన యోగి సంపూర్ణస్వరూపుఁడై యుండును. కావున, అట్టి వానికి ఎచటికేని గమనము చేయ వలసిన పనిలేదు.

6 ఆకాశ మేకం సంపూర్ణం కుత్రచిన్న హి గచ్ఛతి,
తద్వద్బ్రహ్మాత్మవి చ్ఛ్రేష్ఠః కుత్రచి న్నైవ గచ్ఛతి. 35

ఆకాశము సంపూర్ణమైనది అగుటచేత ఎచటికిని పోదు. అట్లే శ్రేష్ఠుడగు బ్రహ్మవేత్త ఎచటికిని పోడు.

7 అభక్ష్యస్య నివృత్త్యా తు విశుద్ధం హృదయం భవేత్,
ఆహారశుద్ధౌ చిత్తస్య విశుద్ధి ర్భవతి స్వతః. 36

భక్షింపరాని వానిని త్యజించుటవలన హృదయము పరిశుద్ధ మగును. ఆహారశుద్ధివలన చిత్తము స్వయముగ విశుద్ధ మగును.

8 చిత్తశుద్ధౌ క్రమాజ్జ్ఞానం త్రుట్యన్తి గ్రన్థయః స్ఫుటమ్,
అభక్ష్యం బ్రహ్మవిజ్ఞాన విహీనస్యైవ దేహినః. 37

చిత్తము శుద్ధమైనచో క్రమముగ జ్ఞానము కలుగును. అవిద్యాది హృదయగ్రంథులు (అజ్ఞానగ్రంథులు) స్పష్టముగ భిన్నములై పోవును. బ్రహ్మజ్ఞానము లేని దేహికే అభక్ష్యము గలదు.

9 బ్రహ్మవిజ్ఞానసంపన్నః ప్రతీత మఖిలం జగత్,
పశ్యన్నపి సదా నైవ పశ్యతి స్వాత్మనః పృథక్. 46
ఇత్యుపనిషత్.

బ్రహ్మవిజ్ఞానసంపన్నుడు — ప్రతీతమగు ఈ జగత్తు నంతను చూచుచున్నను తన ఆత్మకంటె వేఱుగా గాంచకుండును.

78. పరబ్రహ్మోపనిషత్తు

1 యదక్షరం పరం బ్రహ్మ తత్సూత్ర మితి ధారయేత్.
1

నాశరహితమగు పరబ్రహ్మమే సూత్రము. అట్టి బ్రహ్మ సూత్రముచే ధరింపవలెను.

2 పుసర్వస్య నివృత్త్యర్థం మోక్షస్యాహర్నిశం స్మరేత్
సూచనాత్సూత్ర మిత్యుక్తం సూత్రం నామ పరం
పదమ్

మఱియు జన్మ కలుగకుండుట కొఱకై, మోక్షము కొఱకు అహర్నిశము పరబ్రహ్మమును స్మరింపవలెను. బ్రహ్మమును సూచించుట వలన సూత్రమని చెప్పబడినది. పరబ్రహ్మమే పరమ సూత్రము.

3 తత్సూత్రం విదితం యేన స ముముక్షుః స భిక్షుకః ।
స వేదవి త్సదాచారః స విప్రః పంక్తిపావనః ॥

ఆ బ్రహ్మసూత్రమును తెలిసికొనినవాడే ముముక్షువు. అతడే సన్న్యాసి. అతడే వేదవేత్త, అతడే సదాచారవంతుడు అతడే బ్రాహ్మణుడు. అతడే పంక్తిపావనుడు.

4 యేన సర్వ మిదం ప్రోతం సూత్రే మణిగణా ఇవ ।
తత్సూత్రం ధారయేద్యోగీ యోగవిద్బ్రహ్మవిత్
యతిః ॥

ఈ జగత్తంతయు దారమునందు మణులవలె దేనియందు గ్రుచ్చబడియున్నదో, ఆ బ్రహ్మమును సూత్రముగా యోగవేత్తయు, బ్రహ్మనిష్ఠుడును, యతియునగువాడు ధరింపవలెను.

5 తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన మోక్షాపేక్షీ భవే ద్యతిః. 1

కాబట్టి సమస్త ప్రయత్నములచేతను యతి (సన్న్యాసి) మోక్షమును అపేక్షించి అజ్ఞానశూన్యుడై యత్నింపవలెను.

79. అవధూతోపనిషత్తు

1 అక్షరత్వా ద్వరేణ్యత్వా ద్ధూతసంసారబన్ధనాత్,
తత్త్వమస్యాది లక్ష్యత్వా దవధూత ఇతీర్యతే. 1

అక్షరుడు అగుటవలనను, వరేణ్యుడు (శ్రేష్ఠుడు) అగుటవలనను, తొలగింపబడిన (ఎగురగొట్టబడిన) సంసారబంధములు కలవాడగుట వలనను, 'తత్త్వమసి' మొదలగు మహావాక్యములకు లక్ష్యముగా గల వాడగుట వలనను, 'అవధూత' అని చెప్పబడుచున్నాడు.

2 న కర్మణా న ప్రజయా ధనేన త్యాగేనైకే అమృతత్వ మానశుః 5

కర్మచేతగాని, సంతానముచేతగాని, ధనముచేతగాని మోక్షము కలుగదు. ఒక్క త్యాగముచేతనే జనులు మోక్షమును పొందిరి.

3 ఆపూర్యమాణ మచలప్రతిష్ఠం
సముద్ర మాపః ప్రవిశన్తి యద్వత్,
తద్వత్కామా యం ప్రవిశన్తి సర్వే
స శాన్తి మాప్నోతి న కామకామీ, 7

జలముచే సంపూర్ణముగ నింపబడినదియు, నిశ్చలమైనదియు నగు సముద్రమును నదీజలము మున్నగునవి యే ప్రకారము ప్రవేశించుచున్నవో, ఆ ప్రకారమే భోగ్య విషయము లన్నియు బ్రహ్మనిష్ఠుని పొంది (అతనిని వికృతిము చేయలేక) అణగిపోవుచున్నవో, అతడే శాంతిని పొందును గాని విషయాసక్తి కలవాడు కాడు.

4 దుఃఖినో ఽజ్ఞాః సంసరన్తు కామం పుత్రాద్యపేక్షయా,
పరమానందపూర్ణో ఽహం సంసరామి కిమిచ్ఛయా. 11

అజ్ఞానులు దుఃఖితులై పుత్రాదులను కోరి ఈ సంసారమున కష్టమువచ్చినట్లు తిరుగుదురుగాక! పరమానంద పూర్ణుడనైన నేను ఇంక దేనిని కోరి ఈ సంసారమున తిరుగుదును? (నాకు ఏ కోరికయు లేదు కావున సంసారబంధము లేదు).

౫ అనుతిష్ఠన్తు కర్మాణి పరలోకయియాసవః,
సర్వలోకాత్మకః కస్మా దనుతిష్ఠామి కిం కథమ్. 22

పరలోకమును పొందగోరువారు కర్మలను చేయుదురుగాక! కాని సర్వలోకాత్మకుడనైన నేను ఎందు కొరకు ఏ కార్యమును ఎట్లు చేయుదును?

6 అథవా కృతకృత్యోఽపి లోకానుగ్రహకామ్యయా,
శాస్త్రీయేణైవ మార్గేణ వర్తేఽహం మమ కా క్షతిః. 23

నేను కృతకృత్యుడనైనను లోకానుగ్రహము కొరకై శాస్త్రీయమార్గమున వర్తించెదను. దానివలన నాకేమి హాని కలుగును.

7 దేవార్చన స్నాన శౌచ భిక్షాదౌ వర్తతాం వపుః,
తారం జపతు వా క్తద్వ త్పఠ త్వామ్నాయ
మస్తకమ్. 24

8 విష్ణుం ధ్యాయతు ధీ ర్యద్వా బ్రహ్మానందే విలీయ
తామ్,
సాక్ష్యహం కించి దప్యత్ర న కుర్వే నాపి కారయే. 25

నా శరీరము దేవతార్చనము స్నానశౌచభిక్షాదులందు ను ప్రవర్తించుగాక! నా నోరు తారకమును ప్రణవమంత్రమును

జనించుచునాను! [illegible] మస్త్రకము వేదమును [illegible] నిష్ఠుడను ధ్యానించుచునాను! బ్రహ్మానందమును [illegible] [illegible]

9 ధన్యోఽహం ధన్యోఽహం నిత్యం స్వాత్మానమఞ్జసా వేద్మి,
ధన్యోఽహం ధన్యోఽహం బ్రహ్మానన్దో విభాతి మే స్పష్టమ్. 27

నేను ధన్యుడను, ధన్యుడను. [illegible] బ్రహ్మానందము [illegible] (అనుభూతి మగుచున్నది).

10 ధన్యోఽహం ధన్యోఽహం దుఃఖం సాంసారికం న వీక్షేఽద్య,
ధన్యోఽహం ధన్యోఽహం స్వస్యాజ్ఞానం పలాయితం క్వాపి. 28

నేను ధన్యుడను, ధన్యుడను. [illegible] అనుభవించుట లేదు. [illegible] పోయినది.

11 ధన్యోఽహం ధన్యోఽహం కర్తవ్యం మే న విద్యతే కిఞ్చిత్,
ధన్యోఽహం ధన్యోఽహం ప్రాప్తవ్యం సర్వమత్ర సమ్పన్నమ్. 29

నేను ధన్యుడను, ధన్యుడను. [illegible] లేదు. [illegible]

12 అహో పుణ్య మహో పుణ్యం ఫలితం ఫలితం దృఢమ్
అస్య పుణ్యస్య సంపత్తే రహో వయ మహో
వయమ్ 31

అహో! నా పుణ్యము సత్యముగా ఫలించినది. అహో! ఈ పుణ్య సంపత్తికి అధ్యక్షులమైతిమి. [illegible]

13 అహో జ్ఞాన మహో జ్ఞాన మహో సుఖ మహో
సుఖమ్,
అహో శాస్త్ర మహో శాస్త్ర మహో గురు రహో
గురుః 32

అహో! ఈ జ్ఞానమెంత గొప్పది! ఈ సుఖమెంత గొప్పది! ఈ శాస్త్రమెంత గొప్పది! ఈ గురువు ఎంత గొప్పవాడు.

80. త్రిపురాతాపిన్యుపనిషత్తు

1 అతో నిర్విషయం నిత్యం మనః కార్యం ముముక్షుణా,
యతో నిర్విషయో నామ మనసో ముక్తి రిష్యతే, 5-1

మనస్సునకు విషయరాహిత్యమే మోక్షము. కావున ముముక్షువు మనస్సును సదా నిర్విషయముగా నొనర్పవలయును.

2 నిరస్తవిషయాసఙ్గం సంనిరుద్ధం మనో హృది,
యదా యాత్యున్మనీభావ స్తదా తత్పరమం పదమ్, 5-4

విషయాసంగరహితమై హృదయమున నిరుద్ధమైన మనస్సు ఉన్మనీభావమును పొందినపుడు [illegible] పరమపదము లభించును.

3 తదేవ నిష్కలం బ్రహ్మ నిర్వికల్పం నిరంజనమ్,
తద్బ్రహ్మాహ మితి జ్ఞాత్వా బ్రహ్మ సంపద్యతే ధ్రువమ్. 5-8

అజ్ఞానము నశించిన, నిర్వికల్పమైన, నిరంజనమైన బ్రహ్మము. 'ఆ బ్రహ్మమే నేను' అని యెఱిఁగి తెలిసినను క్రమముగ బ్రహ్మ మును పొందును.

4 ఏక ఏవ హి భూతాత్మా భూతే భూతే వ్యవస్థితః,
ఏకధా బహుధా చైవ దృశ్యతే జలచన్ద్రవత్. 5-12

ఒకే ఆత్మ ప్రతి జీవియందును కలదు. అది ఒకవిధముగను, అనేకవిధములుగను, జలమందు చంద్రునివలె కనిపించుచున్నది.

5 తద్విద్వా నక్షరం ధ్యాయే ద్యదీచ్ఛే చ్ఛాన్తి మాత్మనః
5-16

తనకు శాంతి కావలెనని కోరు విద్వాంసుడు అక్షర బ్రహ్మ మునే ధ్యానించవలెను.

6 ద్వే బ్రహ్మణీ హి మన్తవ్యే శబ్దబ్రహ్మ పరం చ యత్,
శబ్దబ్రహ్మణి నిష్ణాతః పరం బ్రహ్మాధిగచ్ఛతి. 5-17

శబ్దబ్రహ్మము (శాస్త్రీయము), పరబ్రహ్మము అను రెండు తెలిసికొనవలెను. శబ్దబ్రహ్మము నందు ఆరితేరినవాడు పరబ్రహ్మమును పొందును.

7 జ్ఞాననేత్రం సమాధాయ చ ముద్ధరే ద్వహ్నివత్ పరమ్,
నిష్కలం నిశ్చలం శాన్తం బ్రహ్మాహమితి సంస్మరేత్.
5-20

జ్ఞానస్వరూపమును పొంది, మహాత్ముడవైనట్టి, సత్య, జ్ఞాన, ఆనందమైనట్టి బ్రహ్మమును నేను' అని తెలిసికొని మోక్షమును పొందెను.

6 ఏకం పరం బ్రహ్మరూపం సర్వభూతాధివాసమ్,
తురీయం జానీతే సోఽక్షరే పరమే వ్యోమన్యధివసతి 5_21

ఏక ప్రకాశముగ సతతమును, సర్వభూతములందును అధివసించునదియు, తురీయమును అగు పరబ్రహ్మస్వరూపమును తెలిసికొనువాడు అక్షరమగు పరమ చిదాకాశమున నివసించును.

81. దేవ్యుపనిషత్తు

1 సర్వే వై దేవా దేవీ ముపతస్థుః కాసి త్వం మహాదేవి
సాబ్రవీ దహం బ్రహ్మస్వరూపిణీ మత్తః ప్రకృతిపురు
షాత్మకం జగత్ శూన్యం చాశూన్యం చ. 1

దేవతలందరును దేవిని సమీపించి యిట్లడిగిరి—ఓ మహాదేవీ! నీ వెవరవు? ఆమె యిట్లు చెప్పెను—నేను బ్రహ్మస్వరూపిణిని. ప్రకృతి పురుషాత్మకమైనదియు, శూన్యమైనదియు, శూన్యము కానిదియు అగు ఈ జగత్తు నానుండి కలిగినది.

2 తే దేవా అబ్రువన్—
నమో దేవ్యై మహాదేవ్యై శివాయై సతతం నమః. 3
నమః ప్రకృత్యై భద్రాయై నియతాః ప్రణతాః స్మ తామ్.
ఆ దేవతలిట్లు పలికిరి (స్తుతించిరి).

మహాదేవియు, శివస్వరూపిణియు, ప్రకృతియు, భద్రస్వరూపిణియు నగు దేవికి ఎల్లప్పుడు నమస్కారము.

3 హృత్పుండరీకమధ్యస్థాం ప్రాతస్సూర్యసమప్రభామ్,
పాశాంకుశ ధరాం సౌమ్యాం వరదాభయహస్తకామ్,
త్రినేత్రాం రక్తవసనాం భక్తకామదుఘాం భజే. 15

హృత్పుండరీకముల మధ్యమునందున్నదియు, ప్రాతఃకాల సూర్యుని వంటి కాంతి కలదియు, పాశము, అంకుశము ధరించినదియు, సౌమ్యమైనదియు, వరదాభయ హస్తములు కలదియు, మూడు నేత్రములు కలదియు, ఎఱ్ఱని వస్త్రము ధరించినదియు, భక్తుల అభీష్టములను నెరవేర్చునదియు అగు దేవిని భజించుచున్నాను.

4 నమామి త్వాం మహాం దేవి మహాభయవినాశినీమ్,
మహాదుర్గప్రశమనీం మహాకారుణ్యరూపిణీమ్, 16

మహాభయమును పోగొట్టునదియు, మహాదుర్గమును శమింపజేయునదియు, మహాకారుణ్య స్వరూపిణియు అగు ఓ దేవీ నిన్ను నమస్కరించుచున్నాను.

5 ఏషైవ సర్వత్ర వర్తతే తస్మా దుచ్యత ఏకా. 17

దేవి ఒక్కతెయె అంతటను అంతటను వెలయుచున్నది. కావున ఆమె 'ఏకా' అని చెప్పబడినది.

6 తాం దుర్గాం దుర్గమాం దేవీం దురాచారవిఘాతినీమ్,
నమామి భవభీతోఽహం సంసారార్ణవతారిణీమ్ 19

దుర్గమైనదియు, దురాచారములను నశింపజేయునదియు, సంసారసముద్రమును దాటించునదియు అగు దేవిని సంసారభయముచేత భీతిల్లిన నేను నమస్కరించుచున్నాను.

82. త్రిపురోపనిషత్తు

1 శివః సర్వస్య జగతో విధాతా ధర్తా హర్తా విశ్వరూపత్వమేతి. 15

శివుడు సకలమగు జగత్తు యొక్క విధాతయు, జగత్తును ధరించువాడును సంహరించు వాడును, విశ్వరూపమును పొందు వాడును అగుచున్నాడు.

83. కఠరుద్రోపనిషత్తు

1 సారమేవ రసం లబ్ధ్వా సాక్షాద్దేహీ సనాతనమ్,
సుఖీ భవతి సర్వత్ర అన్యథా సుఖితా కుతః. 23

సారభూతమై, సనాతనమైన బ్రహ్మమ్మను రసమును పొంది జీవుడు సర్వత్ర సుఖవంతుడు అగును. అన్యథా సుఖ మెచట?

2 తదేవాభయ మత్యన్తకల్యాణం పరమామృతమ్,
సద్రూపం పరమం బ్రహ్మ త్రిపరిచ్ఛేదవర్జితమ్ 27

ఆ పరబ్రహ్మము అభయమును, సుకల్యాణము గల స్వరూపమై పరమామృతమై, సద్రూపమై, అఖండమై (పరిచ్ఛేదము లేనిదై) వెలయుచున్నది.

3 యదా హ్యేవైష ఏతస్మిన్నల్పమప్యన్తరం నరః,
విజానాతి తదా తస్య భయం స్యాన్నాత్ర సంశయః. 28

ఎప్పుడు మనుజుడు ఈ పరబ్రహ్మమునందు స్వల్పమైనను భేదమును గాంచునో (జీవబ్రహ్మములమధ్య భేదమును గాంచునో) అప్పుడు వానికి భయము కలుగును. ఇట సంశయము లేదు.

4 అస్యైవానందలేశేన స్తమ్బాన్తా విష్ణుపూర్వకాః,
భవన్తి సుఖినో నిత్యం తారతమ్యక్రమేణ తు. 29

ఈ బ్రహ్మానందము చేతనే విష్ణువు మొదలుకొని గడ్డిపోచవరకు గల జీవులందరును తారతమ్యక్రమముగ సుఖవంతులగుచున్నారు.

5 నిర్విశేషే పరానన్దే కథం శబ్దః ప్రవర్తతే. 32

నిర్విశేషమై, పరమైనట్టి బ్రహ్మానందమునందు ఇక శబ్దము కలుగునా? (పదముల నెట్లుంచగలము?).

6 తద్బ్రహ్మానంద మద్వన్ద్వం నిర్గుణం సత్య చిద్ఘనమ్,
విదిత్వా స్వాత్మరూపేణ న బిభేతి కుతశ్చన. 34

అద్వంద్వమై, నిర్గుణమై, సత్యమై, చిద్ఘనమైనట్టి ఆ బ్రహ్మానందమును తనస్వరూపముగ తెలిసికొని మనుజుడు ఇక దేనివలనను భయపడడు.

7 ఏవం యస్తు విజానాతి స్వగురో రుపదేశతః,
స సాధ్వసాధు కర్మభ్యాం సదా న తపతి ప్రభుః 35

ఈ ప్రకారముగ ఎవడు గురూపదేశముచే ఆ పరబ్రహ్మము తెలిసికొనుచున్నాడో, అట్టి విజ్ఞుడు కర్మలచే తాపమును పొందడు.

8 సర్వోపాధివినిర్ముక్తం స్వాత్మానం భావయే త్సుధీః,
ఏవం యో వేద తత్త్వేన బ్రహ్మభూయాయ కల్పతే.
41

బుద్ధిమంతుడు తన ఆత్మను సర్వోపాధిరహితముగ భావించవలెను. ఈ ప్రకారముగ ఎవడు తన స్వరూపమును యథార్థముగ తెలిసికొనునో అతడు బ్రహ్మత్వమును పొందును.

9 సర్వవేదాంతసిద్ధాంతసారం వచ్మి యథార్థతః,
స్వయం మృత్వా స్వయం భూత్వా స్వయ మేవా
వశిష్యతే 42. – ఆత్మోపనిషత్.

సమస్త వేదాంతసిద్ధాంతసారమును యథార్థముగ వచించుచున్నాను — దేహమును. స్వయముగ మరణించి (దేహాభిమానమును విడిచిపెట్టి), స్వయముగ (బ్రహ్మస్వరూపుడై), స్వయముగ తాను శేషించుచున్నాడు.

84. భావనోపనిషత్తు

1 ఆత్మాన మఖండమండలాకార మావృత్య సకల
బ్రహ్మాండమండలం స్వప్రకాశం ధ్యాయేత్.

అఖండబింబస్వరూపమై, బ్రహ్మాండమండలమును ఆవరించి స్వప్రకాశమై వెలయుచున్న ఆత్మను ధ్యానించవలెను.

స్వవ్యతిరిక్తవస్తు సంగరహిత స్మరణం విభూషణమ్.

తనకంటె (ఆత్మకంటె) ఇతరమైన వస్తువులతోడి (ద్రవ్యముతోడి) సంగమును త్యజించుట విభూషణము.

2 సచ్చిత్సుఖపరిపూర్ణతా స్మరణం గంధః.

సచ్చిత్సుఖరూపమైన పరిపూర్ణాత్మ నెఱుక– స్మరణమే గంధము.

3 పవనావచ్ఛిన్నోర్ధ్వజ్వలన సచ్చిదుల్కాకాశదేహో
దీపః.

తనదేహము వాయువుచే అవచ్ఛిన్నమై, సర్వజ్ఞాలతోఁ గూడినదై, ఏతదాసమున సచ్చిదానందజ్యోతిఃస్వరూపముగ వెలుఁగుచున్నట్లు భావించుటయే తాంబూలము.

4 అవస్థాత్రయాణా మేకీకరణం తాంబూలమ్.

జాగ్రదాది మూఁడవస్థలు ఏకమని భావించుటయే తాంబూలము.

5 తురీయావస్థా నమస్కారః

తురీయస్థితియే నమస్కారము.

6 దేహశూన్యప్రమాతృతా నిమజ్జనం బలిహరణమ్.

దేహము లేనట్లు భావించుటయే బలిహరణము.

7 స్వయం తత్పాదుకా నిమజ్జనం పరిపూర్ణధ్యానమ్.

తాను స్వయముగ భగవత్పాదారవిందములందు మునిఁగినట్లు భావించుటయే పరిపూర్ణ ధ్యానము.

8 ఏవం ముహూర్తత్రయం భావయతో జీవన్ముక్తి ర్భవతి.

ఈ ప్రకారముగ మూఁడుముహూర్తముల కాలము స్థిరముగ భావనచేసినచో మనుజుఁడు జీవన్ముక్తుఁ డగును.

85. రుద్రహృదయోపనిషత్తు

1 యే నమస్యన్తి గోవిందం తే నమస్యన్తి శంకరమ్.
యేఽర్చయన్తి హరిం భక్త్యా తేఽర్చయన్తి వృష
ధ్వజమ్. 6

ఎవరు గోవిందునకు నమస్కరించుచున్నారో, వారు శివునకును నమస్కరించుచున్నారు. ఎవరు హరిని భక్తితో అర్చించుచున్నారో, వారు శివుని అర్చించుచున్నారు.

2 యే ద్విషన్తి విరూపాక్షం తే ద్విషన్తి జనార్దనమ్,
యే రుద్రం నాభిజానన్తి తే న జానన్తి కేశవమ్. 7

ఎవరు శివుని ద్వేషించుచున్నారో, వారు జనార్దనుని (విష్ణు)వును, ద్వేషించుచున్నారు. ఎవరు రుద్రుని తెలిసికొనలేరో, వారు కేశవుని తెలిసికొనలేరు.

3 సర్వాధిష్ఠాన మద్వంద్వం పరబ్రహ్మ సనాతనమ్,
సచ్చిదానందరూపం త దవాఙ్మనసగోచరమ్. 26

పరబ్రహ్మము సర్వాధిష్ఠాన మైనది, ద్వంద్వరహిత మైనది, సనాతన మైనది, సచ్చిదానందరూప మైనది, అవాఙ్మనస గోచర మైనది.

4 తస్మి న్సువిదితే సర్వం విజ్ఞాతం స్యాదితం శుక,
తదాత్మకత్వా త్సర్వస్య తస్మా ద్భిన్నం న హి
క్వచిత్ 27

ఓ శుకా! సమస్త జగత్తు బ్రహ్మస్వరూపమే అయియుండుట వలనను, బ్రహ్మముకంటె వేఱుగా ఏదియును లేదు కావునను, ఆ పరబ్రహ్మమును బాగుగ నెఱిగినయెడల ఈ సమస్త జగత్తు తెలియఁగఁ బడినది యగుచున్నది.

5 సత్యవద్భాతి తత్సర్వం రజ్జుసర్పవ దాస్థితమ్,
తదేవ పరమం సత్యం తద్విజ్ఞాయ విముచ్యతే. 34

ఈ జగత్ప్రతీతియు స్రాంతియందు పాముచేత సత్యముగా తోచుచున్నది. అక్షరమై, సత్యమైనట్టి బ్రహ్మము సాక్షిగను త్తుండు. విచారించ నగును.

6 జ్ఞానేనైవ హి సంసారవినాశో నైవ కర్మణా,
శ్రోత్రియం బ్రహ్మనిష్ఠం స్వగురుం గచ్ఛేద్యథావిధి. 35

జ్ఞానముచేతనే సంసారబంధ వినాశము సంభవించును కర్మచేత గాదు. శ్రద్ధాభక్తి యుక్తుడై మోక్షమునకు జ్ఞానప్రాప్తికొఱకు శ్రోత్రియుడును బ్రహ్మనిష్ఠుడును అగు గురువు నాశ్రయించి జ్ఞాన మార్జింపవలెను.

7 గురుస్తస్మై పరాం విద్యాం దద్యాద్బ్రహ్మాత్మ బోధినీమ్,
గుహాయాం నిహితం సాక్షాదక్షరం వేద చేన్నరః. 36

హృదయగుహాయందున్న సాక్షాత్ అక్షరపరబ్రహ్మమును తెలిసిన వాని కా గురువు తన్ను సమీపించిన శిష్యునకు బ్రహ్మాత్మబోధకమగు పరావిద్యను బోధించవలయును.

8 ఛిత్త్వా ఽవిద్యామహాగ్రన్థిం శివం గచ్ఛేత్సనాతనమ్,
తదేవామృతం సత్యం తద్బోద్ధవ్యం ముముక్షుభిః. 37

బ్రహ్మనిష్ఠుడు అజ్ఞానమ్మను మహా గ్రంథిని ఛేదించి సనాతనమైన శివాత్మకమైన బ్రహ్మమును పొందును. అది అమృతమును, సత్యము అయియున్నది. అట్టిది ముముక్షువులచే తప్పక తెలిసికొనదగినది.

9 ద్వౌ సుపర్ణౌ శరీరేఽస్మిన్ జుష్టావేకాఖ్యౌ సహ స్థితౌ
తయో ర్జీవః ఫలం భుఙ్క్తే కర్మణో న మహేశ్వరః. 41

ఈ శరీరమునందు సుందరములైన రెక్కలు గల రెండు పక్షులు జీవేశ్వరులు సహవాసము చేయుచున్నవి. అందు జీవుడు కర్మ ఫలములను భుజించును. ఈశ్వరుడట్లు కాదు.

10 కేవలం సాక్షిరూపేణ వినా భోగం మహేశ్వరః,
ప్రకాశతే స్వయం భేదః కల్పితో మాయయా తయోః. 42

ఈశ్వరుడు కర్మఫలభోగము లేక కేవలము సాక్షిరూపముతో స్వయముగ ప్రకాశించును. ఆ జీవేశ్వరులకు భేదము కేవలము మాయచే కల్పింపబడినది.

11 అద్వైతం పరమానందం శివం యాతి తు కేవలమ్, 47
అధిష్ఠానం సమస్తస్య జగతః సత్యచిద్ఘనమ్.
అహ మస్మీతి నిశ్చిత్య వీతశోకో భవే న్మునిః. 48

మునిః తత్త్వబోధచే అద్వైతమును, శివస్వరూపమును అగు కేవలము పరమానందమును పొందుచున్నాడు. సమస్త జగత్తునకు అధిష్ఠానము, సత్యము, చిద్ఘనమగు బ్రహ్మమే 'నేను' అని నిశ్చయించి ముని శోకరహితుడగుచున్నాడు.

86. యోగకుండల్యుపనిషత్తు

1 యోగాభ్యాసేన మే రోగ ఉత్పన్న ఇతి కథ్యతే,
తతో ఽభ్యాసం త్యజే దేవం ప్రథమం విఘ్న ముచ్యతే.
1_58

'యోగాభ్యాసముచే నాకు ఏ ఫలము కలిగినది' అని సందేహించి ఆ అభ్యాసమును విడుచుట—ఇది రెండవ విఘ్నము.

2 ద్వితీయం సంశయాఖ్యం చ తృతీయం చ ప్రమత్తతా,
ఆలస్యాఖ్యం చతుర్థం చ నిద్రారూపం తు పంచమమ్.
1-59

సంశయము రెండవ విఘ్నము. ప్రమత్తత మూడవ విఘ్నము. ఆలసత్వము నాల్గవ విఘ్నము. (నిద్ర) ఐదవ విఘ్నము.

3 షష్ఠం తు విరతి ర్భ్రాన్తిః సప్తమం పరికీర్తితమ్,
విషమం చాష్టమం చైవ అనాఖ్యం నవమం స్మృతమ్.
1-60

(వైరాగ్యము) విరతి ఆరవ విఘ్నము. భ్రాంతి ఏడవ విఘ్నము. విషమము ఎనిమిదవ విఘ్నము. అనాఖ్యము తొమ్మిదవ విఘ్నము.

4 అలబ్ధి ర్యోగతత్త్వస్య దశమం ప్రోచ్యతే బుధైః,
ఇత్యేతద్విఘ్నదశకం విచారేణ త్యజే ద్బుధః. 1-61

యోగతత్త్వము లభించకపోవుట పదియవ విఘ్నము. ఈ ప్రకారముగా ఈ పది విఘ్నములను వివేకవంతులు విచారణచేత త్యజించవలెను.

5 ఘటమధ్యగతో దీపో బాహ్యే నైవ ప్రకాశతే,
భిన్నే తస్మి న్ఘటే చైవ దీపజ్వాలా చ భాసతే. 3-15

ఘటమధ్యమునందుగల దీపము బాహ్యమున ప్రకాశించదు. ఆ ఘటము పగిలిపోయినపుడు దీపజ్వాల బాహ్యమునకు ప్రకాశించును.

6 స్థూలకాయం ఘటమిత్యుక్తం యథా దేహో హి తత్పదమ్,
గురువాక్యసమాధిన్యే బ్రహ్మజ్ఞానం స్ఫుటీ భవేత్. 3-16

ఆత్మ తన దేహము ఘటమని చెప్పబడినది. [illegible] బ్రహ్మము ఉపనిషద్వాక్యములచే దేహ మను ఘటము భిన్నమైనయంతట [illegible] బ్రహ్మజ్ఞానము, [illegible] స్పష్టముగ ప్రకాశించును.

7. తర్కధారం గురుం ప్రాప్య కృత్వా సూక్ష్మం తరత్యపి,
అభ్యాసవాసనాశక్త్యా తరన్తి భవసాగరమ్ 3-17

గురువను నావికుని పొంది, గురువాక్యములను [illegible] అభ్యాసవాసనాశక్తిచే సంసారసముద్రమును [illegible] వేయుచున్నారు.

8 సోऽహమస్మీతి నిశ్చిత్య యః సదా వర్తతే పుమాన్,
కర్త్రైరుచ్యాపహై కీర్తిర్వ్యాపితోऽపి స లిప్యతే. 3-20

'ఆ పరబ్రహ్మమే నేను' అని సదా నిశ్చయించు [illegible] మనుజుడను సూక్ష్మవాక్యములచే [illegible] [illegible] వాక్యములచే [illegible] [illegible]

9 బ్రహ్మాండం చైవ పిండాండం లోకా భూరాదయః
క్రమాత్,
స్వస్వోపాధిలయాదేవ లీయన్తే ప్రత్యగాత్మని 3-24

బ్రహ్మాండము, పిండాండము, భూలోకము మొదలగు [illegible] లోకములు [illegible] ఉపాధుల లయమువలననే ప్రత్యగాత్మ [illegible] లీనమగుచున్నవి.

10 మాయయా మోహితః పశ్చా ద్బహుత్వాన్నోపలభ్యతే
పునః. 3.27

సర్వకర్మపరిత్యాగాత్తు స్వవికారం చికీర్షతి,
కోఽహం తథ మయం దోష స్సంసారాఖ్య
ఉపాగతః 3.28

జాగ్రత్స్వప్నే వ్యవహరన్ సుషుప్తే క్వ గతి ర్మమ.
ఇతి చిన్తాపరో భూత్వా స్వభాసా చ విశేషతః. 3.29

అజ్ఞానాత్తు చిదాభాసో బహి స్తాపేన తాపితః,
దగ్ధం భవత్యేవ తదా తూలపిండ మివాగ్నినా 3.30

మాయచే మోహితుడైనను [illegible] అనంత [illegible] పరిత్యాగము [illegible] [illegible] — [illegible] సంసారము [illegible] జాగ్రత్, స్వప్నములను [illegible] సుషుప్తి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

11 మనోమయ జ్ఞానమయా న్సమ్యగ్దగ్ధ్వా క్రమేణ తు,
ఘటస్థదీప వచ్ఛశ్వ దన్తరేవ ప్రకాశతే. 3.32

[illegible] మనోమయ జ్ఞానమయము [illegible] క్రమ [illegible] (బ్రహ్మమును [illegible]) [illegible] [illegible]

12 ధ్యాయ న్నాస్తే మునిశ్చైవ మా సుప్తే రామృతేః
యః

శివస్సృష్ట్యా విష్ణేయ స్స ధన్యః కృతకృత్యవాన్.
3_33

నుగి తన అంతరాత్మను యొగ్నిష్ఠునిగను ధ్యానించుచు నుండు నను అగ్నివారు శివస్వరూపులు, ధన్యులు, కృతకృత్యులు.

87. భస్మజాబాలోపనిషత్తు

1 అహ మేవాత్మా పరాత్మా బ్రహ్మ జ్యోతి ర్యస్మా న్న
మధ్యే ఒక్క పరః అహ మేవ పరో విశ్వాధికః, మా
మేవ విదిత్వా ఽమృతత్వ మేతి, తరతి శోకమ్ మా
మేవ విదిత్వా సాంప్రతికం ముక్తిం ప్రాపయతి తస్మా
దహం రుద్రో యః సర్వేషాం పరమా గతిః సోఽహం
సర్వాత్మా. (ద్వితీయోఽధ్యాయః)

నేనే ఆత్మను, అంతరాత్మను, బ్రహ్మజ్యోతిని. [illegible]

2 యతో వా ఇమాని భూతాని జాయన్తే యేన జాతాని
జీవన్తి యత్ప్రయ న్త్యభిసంవిశంతి తం మా మేవ
విదిత్వోపాసిత భూయోధి దైవేవ కథిష్యన్తే ఽహమేవ.
(..)

దేనినుండి ఈ ప్రాణులన్నియు ఉత్పన్నము లగుచున్నవో, దేనిచేత జీవించుచున్నవో, దేనియందు ప్రవేశించుచున్నవో, అట్టి నన్ను తెలిసికొని ఉపాసించువాడయును ప్రాణేంద్రియాదులను, దేహమును జయించుచున్నాడు.

3 బ్రహ్మవి దాప్నోతి పరమ్. (ద్వితీయోఽధ్యాయః)

బ్రహ్మమును తెలిసికొనువాడు ఉత్తమమైన ఆ బ్రహ్మముతే పొందుచున్నాడు.

4 మామేవం విదిత్వా సంసృతిపాశా త్ప్రముచ్యతే,
తస్మా దహం పశుపాశవిమోచకః. (4)

ఈ ప్రకారముగ నన్ను తెలిసికొని జీవుడు సంసారపాశము నుండి విముక్తుడగుచున్నాడు. కనుక నేను పశుపాశ విమోచకుడను.

88. రుద్రాక్షజాబాలోపనిషత్తు

1 అథ హైనం కాలాగ్నిరుద్రం భుసుండః పప్రచ్ఛ కథం రుద్రాక్షోత్పత్తిః తద్ధారణాత్ కిం ఫలమితి. తం హోవాచ భగవాన్ కాలాగ్నిరుద్రః త్రిపురవధార్థ మహం నిమీలితాక్షో ఽభవమ్. తేభ్యో జలబిందవో భూమౌ పతితా స్తే రుద్రాక్షా జాతాః. సర్వానుగ్రహార్థాయ తేషాం నామోచ్చారణమాత్రేణ దశగోప్రదానఫలం దర్శనస్పర్శనాభ్యాం ద్విగుణం ఫలమ్.

భుసుండుడు కాలాగ్నిరుద్రుని ఇట్లు ప్రశ్నించెను — మహాత్మా! రుద్రాక్షలు ఎట్లు ఉత్పన్నమయినవి? వాని

ధరించువారు నరక పడు ఫలము కలుగునని? —అని విని భగవంతుడిట్లు
కాలాగ్నిరుద్రుడిట్లు వచించెను. త్రిపురవధ నిమిత్తము నేను నిమీ
లితనేత్రుడనై యుంటిని, ఆ నేత్రములనుండి జలబిందువులు
భూమిపై పడగా అవి రుద్రాక్షలుగ ఏర్పడినవి. అవి అందరిని
అనుగ్రహించుట కొఱకు సంభవించినవి. వాని నామమును ఉచ్చరిం
చిన మాత్రముచే పదిగోవులను దానముచేసిన ఫలము, దర్శన
స్పర్శనములచే అంతకు రెట్టింపు ఫలము కలుగును.

2 తద్రుద్రాక్షం కరేణ స్పృష్ట్వా ధారణ మాత్రేణ
ద్విసహస్ర గోప్రదానఫలం భవతి.

ఆ రుద్రాక్షమును చేతితో తాకి ధరించినంత మాత్రముచే
రెండు వేల గోవులను దానము చేసినంత ఫలము కలుగును.

89. గణపత్యుపనిషత్తు

1 నమస్తే గణపతయే త్వమేవ ప్రత్యక్షం తత్త్వమసి.
త్వమేవ కేవలం కర్తాసి, త్వమేవ కేవలం ధర్తాసి,
త్వమేవ కేవలం హర్తాసి, త్వమేవ సర్వం ఖల్విదం
బ్రహ్మాసి, త్వం సాక్షాదాత్మాసి, నిత్యం ఋతం వచ్మి
సత్యం వచ్మి అవ త్వం మామ్.

ఓ గణపతీ! నీకు నమస్కారము. నీవే ప్రత్యక్షముగా తత్
త్వమున్నావు. నీవే కేవలము ఈ జగత్సృష్టికర్తవు. స్థితిలయలకు కారక
కుడవేవు. ఈ సమస్తము నీవే నీవే బ్రహ్మమవు అయి యున్నావు. నీవే
ఎల్లప్పుడు సాక్షాత్ ఆత్మవు. నేను సత్యమును చెప్పుచున్నాను.
నన్ను రక్షించుము.

90. దర్శనోపనిషత్తు

1 సాంకృతే శృణు వక్ష్యామి యోగం హ్యష్టాంగదర్శనమ్,
యమశ్చ నియమశ్చైవ తథైవాసన మేవ చ. 1.4

2 ప్రాణాయామస్తథా బ్రహ్మన్ ప్రత్యాహారస్తతః
పరమ్,
ధారణా చ తథా ధ్యానం సమాధిశ్చాష్టమం మునే
1.5

బ్రహ్మనిష్ఠుడవగు ఓ సాంకృతీ! నీకు నేను అష్టాంగయోగమును తెలుపుచున్నాను, వినుము. యమము, నియమము, ఆసనము, ప్రాణాయామము, ప్రత్యాహారము, ధారణ, ధ్యానము, సమాధి—అను నవి యోగమునందలి ఎనిమిది అంగములు.

3 అహింసా సత్యమస్తేయం బ్రహ్మచర్యం దయార్జ
వమ్,
క్షమా ధృతిర్మితాహారః శౌచం చేతి యమా దశ. 1.6

అహింస, సత్యము, అస్తేయము (దొంగిలింపకుండుట), బ్రహ్మచర్యము, దయ, ఆర్జవము (ఋజుత్వము). క్షమ, ధృతి, మితాహారము, శౌచము—అను ఈ పది యమములు అన బడును.

4 ఆత్మా సర్వగతో౽చ్ఛేద్యో న గ్రాహ్య ఇతి మే
మతిః,
స చాహింసా వరా ప్రోక్తా మునే వేదాన్తవేదిభిః
1.8

శరీరముచేతను, వాక్కుచేతను, మనస్సుచేతను, సర్వలోకము లందును తనయందువలె ప్రేమ కలిగియుండుట 'దయ' యని వేదాంతవేత్తలు పలుకుదురు.

9 పుత్రే మిత్రే కలత్రే చ రిపౌ స్వాత్మని సంతతమ్,
ఏకరూపం మునే యత్తదార్జవం ప్రోచ్యతే మయా. 1.16

మునీ! పుత్రులయందును, మిత్రులయందును, భార్యయందును, శత్రువులందును, తనయందును సదా ఏకరూపముగా ప్రవర్తించుట 'ఆర్జవము' (ఋజుత్వము) అని నేను ప్రవచింతును.

10 కాయేన మనసా వాచా శత్రుభిః పరిపీడితే,
బుద్ధిక్షోభనివృత్తిర్యా క్షమా సా మునిపుంగవ. 1.17

మునీశ్వరా! శత్రువులు బాధించినప్పుడు శరీరముతోను వాక్కుతోను, మనస్సుతోను, బుద్ధియందు ఏ విధమైన క్షోభ కలుగకుండుట క్షమ (ఓర్పు) యగును.

11 వేదాదేవ వినిర్మోక్షః సంసారస్య న చాన్యథా,
ఇతి విజ్ఞాన నిష్పత్తిర్ధృతిః ప్రోక్తా హి వైదికైః. 1.18
అహమాత్మా న చాన్యోఽస్మీత్యేవ మప్రచ్యుతా మతిః.

జ్ఞానమువలననే సంసారబంధము తొలగును గాని మరొక విధముగా కాదు — అను నిశ్చయము 'ధృతి' యని వేదవేత్తలు పలికిరి. 'నేను ఆత్మను. మరియొకటిని కాను' అను స్థిరమైన బోధము కూడ ధృతి యనబడును.

12 అల్పమృష్టాశనాభ్యాం చ చతుర్థాంశావశేషకమ్
తస్మాద్యోగానుగుణ్యేన భోజనం మితభోజనమ్

స్వల్పమైన, శుచియైన ఆహారమును నాలుగవభాగము వదలిపెట్టి యోగశాస్త్రానుగుణ్యముగ భుజించుట మితాహారమని చెప్పబడినది.

13 స్వదేహ మలనిర్మోక్షో మృజ్జలాభ్యాం మహామునే
యత్తచ్ఛౌచం భవే ద్బాహ్యం మానసం మనన.

అహం శుద్ధ ఇతి జ్ఞానం శౌచ మాహు ర్మనీ

మృత్తికతోను, జలముతోను తన శరీరమునందలి మలమును తొలగించుకొనుట బాహ్యశౌచము. బ్రహ్మచింతనము మానసశౌచ మగును. 'నేను శుద్ధుడను' అను జ్ఞానము శౌ బుద్ధిమంతులు పలుకుదురు.

14 తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన మునే ఽహింసాదిసా
ఆత్మాన మక్షరం బ్రహ్మ విద్ధి జ్ఞానాత్తు వేదనా

మునీ! కావున నీవు అహింసాది సాధనలను అవలం ప్రయత్నశీలుడవై నాశరహితమగు ఆత్మను బ్రహ్మముగను జ్ఞానముచే ఎఱుగుము.

15 తప స్సంతోష మాస్తిక్యం దాన మీశ్వరపూజనమ్
సిద్ధాన్తశ్రవణం చైవ హ్రీ ర్మతిశ్చ జపో వ్రతం

16 ఏతే చ నియమాః ప్రోక్తా స్తాన్వక్ష్యామి క్రమా
చ్ఛృణు. 2.2

తపస్సు, సంతుష్టి, ఆస్తికభావము, దానము, ఈశ్వరపూజనము, సిద్ధాంతశ్రవణము, హ్రీ, మతి, జపము, వ్రతము—అను పది నియమములు అని చెప్పబడినవి. వానిని గూర్చి క్రమముగ తెలిపెదను వినుము.

17 కో వా మోక్షః కథం తేన సంసారం ప్రతిపన్నవాన్,
ఇత్యాలోచన మర్థజ్ఞా స్తపః శంసన్తి పండితాః. 2.4

మోక్షమనగా ఏమి? జీవుడు సంసారమును ఎట్లు పొందెను? —అను ఇట్టి పర్యాలోచనము తపస్సు అని అర్థజ్ఞానముగల పండితులు చెప్పెదరు. ఇట్టి తపస్సును వారు ప్రశంసించుదురు.

18 బ్రహ్మాదిలోకపర్యన్తా ద్విరక్త్యా య ల్లభే త్ప్రియమ్,
సర్వత్ర విగతస్నేహః సంతోషం పరమం విదుః.
2.6

శ్రౌతే స్మార్తే చ విశ్వాసో య త్తదాస్తిక్య ముచ్యతే.

బ్రహ్మలోకపర్యంతము కలిగియుండు వైరాగ్యముచే పొందదగు ప్రీతి, సర్వత్ర దేనిపై రాగము లేకుండుట, సంతోషము (సంతుష్టి) అని పెద్దలు చెప్పెదరు. శ్రౌత, స్మార్తముల యందు విశ్వాసము కలిగియుండుట ఆస్తిక్య మనబడును.

19 న్యాయార్జితధనం శ్రాన్తే శ్రద్ధయా వైదికే జనే,
అన్యద్వా య త్ప్రదీయతే తద్దానం ప్రోచ్యతే
మయా. 2.7

శ్రవణశీలుఁడును, వేదవేత్తలగు వారికి నాశ్రయుఁడును శ్రద్ధతో ఉపదేశించుట దానమని నేను పలుకుదును.

20 రాగాద్యపేతం హృదయం వాగదుష్టానృతాదినా
హింసాదిరహితం కర్మ యత్తదీశ్వరపూజనమ్

రాగాదిదోషములు లేని హృదయమును, అసత్యాది దూషితము కాని వాక్కును, హింసాదిరహితమైన కర్మ పూజన మని చెప్పఁబడుచున్నవి.

21 సత్యం జ్ఞాన మనన్తం చ పరానన్దం పరం ధ్రువం
ప్రత్యగిత్యవగన్తవ్యం వేదాన్తశ్రవణం బుధైః.

సత్యము, జ్ఞానము, అనంతము, పరమానందము, ధ్రువము, ప్రత్యగాత్మస్వరూపము — నని బుధులు తెలిసి శ్రవణము చేయుట వేదాంతశ్రవణ మని బుధులు తెలియవలెను.

22 వేదలౌకికమార్గేషు కుత్సితం కర్మ యద్భవేత్
తస్మిన్ భవతి యా లజ్జా హ్రీః సైవేతి ప్రకీర్తితా
వైదికేషు చ సర్వేషు శ్రద్ధా యా సా మతిర

వేద, లౌకికమార్గములందు నింద్యకర్మ మాచరించుటలో కలుగు సిగ్గు 'హ్రీ' అని చెప్పఁబడును. వైదికకర్మలందు కలుగు శ్రద్ధ యనఁబడును

23 వేదోక్తేనైవ మార్గేణ మన్త్రాభ్యాసో జపః స్మ

వేదోక్తమార్గముననే మంత్రాభ్యాసము చేయుట చెప్పఁబడినది.

24 కల్పసూత్రే తథా వేదే ధర్మశాస్త్రే పురాణకే,
ఇతిహాసే చ వృత్తి ర్యా స తపః ప్రోచ్యతే మునే. 2_12

కల్పసూత్రములందును, వేదములందును, ధర్మశాస్త్రము లందును, పురాణములందును, ఇతిహాసములందును ప్రవృత్తి కలిగియుండుట తప మని పెద్దలు పలుకుదురు.

25 స్వస్తికం గోముఖం పద్మం వీరం సింహాసనం తథా,
భద్రం ముక్తాసనం చైవ మయూరాసన మేవ చ,
సుఖాసనసమాఖ్యం చ నవమం మునిపుంగవ. 3_1

మునిశ్రేష్ఠా! స్వస్తికాసనము, గోముఖాసనము, పద్మాసనము, వీరాసనము, సింహాసనము, భద్రాసనము, ముక్తాసనము, మయూరాసనము, సుఖాసనము—అని తొమ్మిది ఆసనములు కలవు.

26 ఆసనం విజితం యేన జితం తేన జగత్త్రయమ్,
అనేన విధినా యుక్తః ప్రాణాయామం సదా కురు. 3_13

ఆసనమునందు విజయమును పొందినవాడు ముల్లోకములను జయించినవా డగును. ఈ ప్రకారముగ నాసనసిద్ధి పొంది ప్రాణాయామమును సదా అభ్యసింపుము.

27 ఆత్మతీర్థం సముత్సృజ్య బహిస్తీర్థాని యో వ్రజేత్,
కరస్థం స మహారత్నం త్యక్త్వా కాచం విమార్గతే. 4_50

ఆత్మతీర్థమును వదలి బాహ్యతీర్థములను సేవించువాడు చేతియందున్న మహారత్నమును వదలి గాజుముక్కను వెదకువా డగును.

28 చిత్త మన్తర్గతం దుష్టం తీర్థస్నానై ర్న శుద్ధ్యతి,
శతశోఽపి జలై ర్ధౌతం సురాభాండమి వాశుచి 4_54

చిత్తమునందు అంతర్గతములైన మలినగుణములు కేవలము తీర్థస్నానములచేత తొలగనేరవు. జలముతో నూర్లసార్లు కడిగినను కల్లుకుండ శుద్ధమగునా?

29 అంతఃస్థం మాం పరిత్యజ్య బహిష్ఠం యస్తు సేవతే,
హస్తస్థం పిండ ముత్సృజ్య లిహేత్ కూర్పర
మాత్మనః 4_58

అంతరంగమునందు (హృదయమునందు) గల నన్ను (ఆత్మను) వీడి బాహ్యమైన ప్రతిమాదులను సేవించువాడు తనచేతియందలి అన్నపుముద్దను వదలి మోచేతిని నాకువాడే యగును.

30 శివ మాత్మని పశ్యన్తి ప్రతిమాసు న యోగినః,
అజ్ఞానాం భావనార్థాయ ప్రతిమాః పరికల్పితాః,
4_59

యోగులు దేహమునందు (ఆత్మయందు) శివుని చూచుచున్నారు. అజ్ఞానులు (ఆత్మజ్ఞానములేని సామాన్యులు) భావించుటకొరకు ప్రతిమలు కల్పింపబడినవి.

31 అపూర్వ మపరం బ్రహ్మ స్వాత్మానం సత్య
మద్వయమ్,
ప్రజ్ఞానఘన మానందం యః పశ్యతి స పశ్యతి,
4_60

అపూర్వమై, అపరమై, సత్యమై, అద్వయమై, ప్రజ్ఞానఘనమై, ఆనందస్వరూపమై, ఆత్మస్వరూపమైనట్టి బ్రహ్మమును చూచువాడే (అనుభవపూర్వకముగా తెలిసికొనువాడే) నిజముగ చూచువాడగును.

32 నాడీపుంజం సదా ఒసారం నరభావం మహామునే,
సముత్సృజ్యాత్మనాత్మాన మహ మిత్యేవ ధారయ.
4-41

మహామునీ! నాడీ సముదాయమును, సదా, అసారమును అగు మనుష్యభావనమును వీడి, 'నేను ఆత్మను' అని నిశ్చయముగా గ్రహించు కొనుము.

33 అశరీరం శరీరేషు మహాన్తం విభు మీశ్వరమ్,
ఆనంద మక్షరం సాక్షా న్మత్వా ధీరో న శోచతి.
4.62

శరీరరహితుడైనను, శరీరములందు వసించువాడైనను, మహాత్ముడైనను, విభువును, ఈశ్వరుడును, ఆనందస్వరూపుడును, అక్షరుడును అగు పరమాత్మను సాక్షాత్కరించుకొని ధీరుడు ఇక శోకము పొందడు.

34 ప్రాణాయామేన చిత్తం తు శుద్ధం భవతి సువ్రత,
చిత్తే శుద్ధే శుచిః సాక్షా త్ప్రత్యగ్జ్యోతి ర్వ్యవస్థితః.
6.16

సువ్రతా! ప్రాణాయామముచే చిత్తము శుద్ధమగును. చిత్తము శుద్ధమైనయెడల శుద్ధమైన జ్యోతిస్వరూపమగు ప్రత్యగాత్మ సాక్షాత్కరించును.

35 నష్టే పాపే విశుద్ధం స్యా చ్చిత్తదర్పణ ముజ్జ్వలమ్,
పున ర్బ్రహ్మాదిభోగేభ్యో వైరాగ్యం జాయతే హృది.
6-46

[illegible] నశించగా చిత్తమును [illegible] ఆశ్చర్యకరముగా [illegible]. మరల బ్రహ్మలోకాది భోగముల యెడల వైరాగ్యము హృదయమునను కలుగును.

36 విరక్తస్య తు సంసారాత్ జ్ఞానం కైవల్యసాధనమ్.
తేన పాపాపహాని స్స్యాత్ జ్ఞాత్వా దేవం సదాశివమ్.
6.47

సంసారమునుండి విరక్తుడైన వానికి మోక్షసాధనమగు జ్ఞానము కలుగును. ఆ జ్ఞానముచే దేవుడగు సదాశివుని తెలిసి కొనుటచే పాపము నశించిపోవును.

37 జ్ఞానామృతరసో యేన సకృదాస్వాదితో భవేత్
స సర్వకార్య ముత్సృజ్య తత్రైవ పరిధావతి. 6-48

జ్ఞానామృతరసమును ఎవడు ఒక్కసారి ఆస్వాదించునో, అతడు సర్వకార్యములను వదలి దానికొరకే పరుగిడును.

38 ఇంద్రియాణాం విచరతాం విషయేషు స్వభావతః.
బలా దాహరణం తేషాం ప్రత్యాహార స్స ఉచ్యతే.
7.1

విషయములందు స్వభావముగా సంచరించు ఇంద్రియములను [illegible] బలాత్కారముగా [illegible] ప్రత్యాహారము [illegible] చెప్పబడును.

39 యత్పశ్యతి తు తత్సర్వం బ్రహ్మ పశ్య న్సమాహితః,
ప్రత్యాహారో భవే దేష బ్రహ్మవిద్భిః పురోదితః 7 2

దేహాద సాధనతో నీవి యుండిగాను పశ్చాత్కథిత్తమైతే ప్రాణాయామ మని చెలిసికొనుము. ప్రత్యాహారమని ప్రాజ్ఞులైనవారు స్వాగమును చెప్పిరి.

40 ఏవ మభ్యాసయుక్తస్య పురుషస్య మహాత్మనః,
సర్వపాపాని నశ్యన్తి భవరోగశ్చ సువ్రత. 7.9

ఈ ప్రకారముగ అభ్యసించు మహాత్మునకు పాపము లన్నియు నశించును. సంసారరోగమున్ను పోగొట్టును.

41 దేహే చాత్మమతిం విద్వాన్ సమాకృష్య సమాహితః,
ఆత్మనాత్మని నిర్ద్వంద్వే నిర్వికల్పే నిరోధయేత్. 7-13

విజ్ఞుడు దేహమునందు ఆత్మబుద్ధిని వదలి ధ్యాననిష్ఠుడై, నిర్ద్వంద్వమై నిర్వికల్పమైనట్టి ఆత్మయందు మనస్సును నిలుపవలెను.

42 పురుషే సర్వశాస్తారం బోధానందమయం శివమ్,
ధారయే ద్బుద్ధిమా న్నిత్యం సర్వపాపవిశుద్ధయే. 8-7

సమస్తలోకములను పరిపాలించువాడును, జ్ఞానానందమయుడును, శివస్వరూపుడును అగు పరమాత్మను బుద్ధిమంతుడు సమస్త పాపనివృత్తికొఱకై ధ్యానించవలయును.

43 సాక్షాదాత్మని సంపూర్ణే ధారయే త్ప్రాణవే నరః,
ఇంద్రియాణి సమాహృత్య మనసాత్మని యోజయేత్. 8-9

మనుజుడు ఇంద్రియములను నిగ్రహించి, సంపూర్ణుడును, ప్రణవస్వరూపుడును అగు సాక్షాత్ ఆత్మయందు మనస్సును నిలుపవలెను.

44 అథాతః సంప్రవక్ష్యామి ధ్యానం సంసారనాశనమ్,
ఋతం సత్యం పరం బ్రహ్మ సర్వసంసారభేషజమ్.
9-1

ఇక నిప్పుడు సంసారబంధనాశకమగు ధ్యానమును గూర్చి చెప్పుచున్నాను, వినుము. పరబ్రహ్మము ఋతము, సత్యమై సమస్తసంసారరోగమునకు ఔషధమై యొప్పుచున్నది.

45 ఊర్ధ్వరేతం విరూపాక్షం విశ్వరూపం మహేశ్వరమ్,
సోఽహమిత్యాదరేణైవ ధ్యాయేద్యోగీశ్వరేశ్వరమ్.
9-2

ఊర్ధ్వరేతస్కుడును, విరూపాక్షుడును, విశ్వరూపుడును, యోగీశ్వరేశ్వరుడును అగు పరమాత్మను 'అతడే నేను' అను ఆత్మభావముతో ఆదరభావముతో ధ్యానించవలయును.

46 అద్వయం సచ్చిదానంద మనన్తం బ్రహ్మ సువ్రత,
అహమస్మీత్యభిధ్యాయేద్ధ్యేయాతీతం విముక్తయే.
9-6

సువ్రతా! 'అద్వయస్వరూపమై, సచ్చిదానందమై, అనంతమై ధ్యేయాతీతమైన పట్టి బ్రహ్మమును 'నేనే' అని బంధవిముక్తి కొరకు చెన్నుగ ధ్యానించవలెను.

47 అథాతః సంప్రవక్ష్యామి సమాధిం భవనాశనమ్,
సమాధిః సంవిదుత్పత్తిః పరజీవైకతాం ప్రతి. 10-1

ఇక నిప్పుడు సంసారబంధనాశకమగు సమాధిని గూర్చి చెప్పుచున్నాను, వినుము. పరమాత్మజీవాత్మల యేకత్వమును గూర్చిన విజ్ఞానము కలుగుటయే సమాధి యనబడును.

48 నిత్యః సర్వగతో హ్యాత్మా కూటస్థో దోషవర్జితః
10-2

ఏకః స్సన్ భిద్యతే భ్రాన్త్యా మాయయా
న స్వరూపతః,
తస్మా దద్వైత మేవాస్తి న ప్రపంచో న సంసృతిః.
10-3

నిత్యమై, సర్వవ్యాపకమై, కూటస్థమై, దోషరహితమైన ఆత్మ యేకమైనప్పటికి భ్రాంతివశమున అనేకముగా తోచుచున్నది. మాయచే అట్లు తోచుచున్నదే కాని స్వరూపతః ఆత్మలో అనేకత్వము లేదు. కావున అద్వైతరూపమగు ఆత్మయే కలదు. ప్రపంచము గాని, సంసారము గాని లేవు.

49 నాహం దేహో న చ ప్రాణో నేంద్రియాణి మనో
నహి,
సదా సాక్షి స్వరూపత్వా చ్ఛివ ఏవాస్మి కేవలః.
10-4

50 ఇతి ధీ ర్యా మునిశ్రేష్ఠ సా సమాధి రిహోచ్యతే,
సోఽహం బ్రహ్మ న సంసారీ న మత్తో ఽన్యః
కదాచన. 10-5

మునివర్యా! నేను దేహము కాను. ప్రాణము కాను, ఇంద్రియములు కాను, మనస్సు కాను, సదా సాక్షిస్వరూపుడనై (ఆత్మరూపు) డగుటవలన 'కేవలము శివుడనై ఉన్నాను'— అను బుద్ధికలిగియుండుటయే సమాధి యని చెప్పబడుచున్నది. 'ఆ బ్రహ్మము నేను, నేను సంసారిని కాను' నాకంటె వేఱుగ పదార్థము ఎన్నడును లేదు'—అని భావించుటయే సమాధియగును.

51 యథా ఫేనతరంగాది సముద్రా దుత్థితం పునః,
సముద్రే లీయతే తద్వ జ్జగ న్మయ్యనులీయతే. 10.6

సముద్రమునుండి నురుగు, అలలు, మున్నగునవి లేచి మరల సముద్రమునందే లయించునట్లు ఈ జగత్తు నాయందు లీన మగుచున్నది.

52 యదా మనసి చైతన్యం భాతి సర్వత్రగం సదా,
యోగినో ఽవ్యవధానేన తదా సంపద్యతే స్వయమ్.
10-9

సర్వవ్యాపకమగు చైతన్యము ఎప్పుడు మనస్సునందు నెల్లప్పుడు సదా భాసించునో, అప్పుడు యోగి స్వయముగ తన స్వాత్మరూపమును పొందును.

53 యదా సర్వాణి భూతాని స్వాత్మన్యేవ హి పశ్యతి,
సర్వభూతేషు చాత్మానం బ్రహ్మ సంపద్యతే తదా.
10-10

ఎప్పుడు విజ్ఞుడు సమస్తజీవులను తన ఆత్మయందుగను, సమస్తజీవులందును తన ఆత్మను చూచునో, అప్పు డాతడు బ్రహ్మమే యగుచున్నాడు.

54 యదా సర్వాణి భూతాని సమాధిస్థో న పశ్యతి,
ఏకీభూతః పరేణాసౌ తదా భవతి కేవలః. 10-11

ఎప్పుడు జీవుడు సమాధిస్థుడై, పరమాత్మతో నేకీభూతుడై సమస్తప్రాణులను (దృశ్యప్రపంచమును) గాంచకయుండునో అప్పు డాతడు కేవలుడై (బ్రహ్మస్వరూపుడై) వెలయును.

55 యదా పశ్యతి చాత్మానం కేవలం పరమార్థతః,

మాయామాత్రం జగత్కృత్స్నం తదా భవతి నిర్వృతిః 10-12

(బ్రహ్మనిష్ఠుఁడు ఎప్పుడు తన ఆత్మను పరమార్థముగ (పరమాత్మరూపముగ) గాంచునో, అప్పుడు అఖిలప్రపంచము మాయామాత్రముగ నిశ్చయించును.

ఏవ ముక్త్వా స భగవా న్దత్తాత్రేయో మహామునిః,
సాంకృతిః స్వస్వరూపేణ సుఖ మాస్తే ఽతినిర్భయః. 10.13

ఈ ప్రకారముగ భగవంతుఁడగు దత్తాత్రేయమహాముని సాంకృతికి బోధింపఁగా, సాంకృతి అతినిర్భయుఁడై స్వస్వరూపమున సుఖముగ నుండెను.

91 తారసారోపనిషత్తు

అథ హైనం భారద్వాజః పప్రచ్ఛ యాజ్ఞవల్క్యం, కిం తారకమ్, కిం తారయతీతి, స హోవాచ యాజ్ఞవల్క్యః.
ఓం నమో నారాయణాయేతి తారకం చిదాత్మక మిత్యుపాసితవ్యమ్, ఓమిత్యేకాక్షర మాత్మస్వరూపమ్, నమ ఇతి ద్వ్యక్షరం ప్రకృతిస్వరూపమ్, నారాయణేతి పంచాక్షరం పరంబ్రహ్మస్వరూపమ్, ఇతి య ఏవం వేద, సోఽమృతో భవతి.

భారద్వాజుఁడు యాజ్ఞవల్క్యుని సమీపించి తారకమంత్ర మేది? సంసారసముద్రమును దాటించునది ఏది? అని అడిగెను.

అప్పుడు యాజ్ఞవల్క్యుఁడిట్లు వచించెను—'ఓమ్ నమో నారాయణాయ' అనునది తారకమంత్రము. అది చిద్రూప మనుభావముతో ఉపాసింపవలయును. 'ఓమ్' అనునది ఏకాక్షరము, ఆత్మస్వరూపము అయి యున్నది. 'నమః' అను రెండక్షరములతో కూడినది ప్రకృతి స్వరూపము. 'నారాయణాయ' అను ఐదు అక్షరములతో కూడినది పరబ్రహ్మస్వరూపము. ఇట్లెఱిఁగిన విజ్ఞుఁడు అమృతుఁడగును.

2 ఓమిత్యేతదక్షర మిదం సర్వం తస్యోపవ్యాఖ్యానమ్,
భూతం భవద్భవిష్య ద్యచ్చాన్యత్ . . .

'ఓమ్' అను అక్షరము పరబ్రహ్మస్వరూపము. భూత, వర్తమాన, భవిష్యత్తులతోను, తదితరములతోను కూడిన ఈ సమస్త ప్రపంచము అద్దాని వ్యాఖ్యానమే యగును. (సమస్తము బ్రహ్మమే యని భావము).

3 నిత్య శుద్ధ బుద్ధ ముక్త సత్య పరమానం దానంతా
ద్వయం పరిపూర్ణః బ్రహ్మైవాహం రామో ఽస్మి భూ
ర్భువస్సువ స్తస్మై నమో నమః.

నిత్యమై, శుద్ధమై, బుద్ధమై, ముక్తమై, సత్యమై, పరమానందమై, అనంతమై, అద్వయమై, పరిపూర్ణమైనట్టి బ్రహ్మమును నేను. అట్టి రాముఁడనే నేను. భూర్భువస్సువస్స్వరూపుఁడైన ఆ పరమాత్మకు నమస్కారము.

92 మహావాక్యోపనిషత్తు

1 తమేవం విద్వా నమృత ఇహ భవతి, నాన్యః పన్థా
అయనాయ విద్యతే.

పరమాత్మను తెలిసికొనిన విజ్ఞుడు ఈ ప్రపంచమున అమృతుడగుచున్నాడు. ఇట్టి భగవంతుని తెలిసికొనుటకన్న మోక్షమునకు మరియొక మార్గము లేదు.

2 సోఽహ మర్కః పరంజ్యోతి రర్కజ్యోతి రహం శివః,
ఆత్మజ్యోతి రహం శుక్రః సర్వజ్యోతి రసావదోమ్...

నేను సూర్యుడను, నేను పరంజ్యోతిని. నేను ఆత్మజ్యోతిని. నేను తేజోవంతమైన పవిత్రజ్యోతిని. నేను ఓంకార స్వరూపుడను.

93 పంచబ్రహ్మోపనిషత్తు

1 అవస్థాత్రితయాతీతం తురీయం బ్రహ్మసంజ్ఞితమ్,
బ్రహ్మవిష్ణ్వాదిభి స్సేవ్యం సర్వేషాం జనకం పరమ్. 13

బ్రహ్మము జాగ్రదాది అవస్థాత్రయమునకు అతీతమైనదియు తురీయస్వరూపమును, బ్రహ్మ, విష్ణ్వాదులచే సేవింపబడునదియు, సర్వులకు జనకరూప మైనదియు (కారణమై యున్నదియు), పరమై నిలిచియున్నదియు అగును.

2 ఈశానం పరమం విద్యా త్ప్రేరకం బుద్ధిసాక్షిణమ్,
ఆకాశాత్మక మవ్యక్త మోంకారస్వర భూషితమ్. 14

సర్వులకు ప్రేరకుడును, బుద్ధికి సాక్షియు, ఆకాశాత్మస్వరూపుడును అవ్యక్తుడును, ఓంకారస్వరభూషితుడును అగు పరమేశ్వరుని తెలిసికొనవలయును.

3 యేన ప్రకాశతే విశ్వం యత్రైవ ప్రవిలీయతే,

తద్బ్రహ్మ పరమం శాన్తం తద్బ్రహ్మాస్మి పరం
పదమ్. 22

నేనే ఈ ప్రపంచమందంతట ప్రకాశించుచున్నాను. నేనే యందు లయించుచున్నాను. అట్టి శాంతమై, శ్రేష్ఠపదమైనట్టి బ్రహ్మమునే నేను.

4 పంచబ్రహ్మాత్మకం సర్వం స్వాత్మని ప్రవిలాప్య చ,
సోఽహ మస్మీతి జానీయా ద్విద్వా న్బ్రహ్మామృతో
భవేత్. 23
ఇత్యేతద్బ్రహ్మ జానీయా ద్యః స ముక్తో న సంశయః.
24

సర్వమును బ్రహ్మస్వరూపమై యున్న ఈ సమస్త ప్రపంచమును తన ఆత్మయందు లయింపజేసి, బుద్ధిమంతుడగువాడు 'ఆ బ్రహ్మమే నేను' అని యెఱుగవలెను. అట్టి వాడు అమృతుడగుచున్నాడు. అట్టి బ్రహ్మ (ఆత్మ) జ్ఞానముచే అతడు నిస్సంశయముగ ముక్తుడగును.

5 పుండరీకం తు యన్మధ్యే ఆకాశో దహరోఽస్తి తత్,
స శివః సచ్చిదానందః సోఽన్వేష్టవ్యో ముముక్షుభిః.
25

హృదయపుండరీకమునందు దహరాకాశము (చిదాకాశము) కలదు. అది శివస్వరూపము, సచ్చిదానందము. అట్టిదానిని ముముక్షువులు అన్వేషింపవలయును.

6 అయం హృది స్థితః సాక్షీ సర్వేషా మవిశేషతః,
తేనాయం హృదయం ప్రోక్తః శివః సంసారమోచకః
–ఇత్యుపనిషత్ 26

సర్వజీవుల హృదయములందు సాక్షియు, శివుడును, సంసార మోచకుడును అగు పరమాత్మ సమముగ వెలయుచున్నాడు. కాబట్టి అది హృదయమని చెప్పబడినది.

94 ప్రాణాగ్నిహోత్రోపనిషత్తు

1 అభయం సర్వభూతేభ్యో న మే భీతిః కదాచన – ఇతి.

నేను సర్వజీవులకును అభయము నొసంగుచున్నాను. నా కెన్నడును భయము లేదు. నావలన ఎవరికిని భయము కలుగకుండుగాక!

95 గోపాలతాపిన్యుపనిషత్తు

1 ఓమ్ సచ్చిదానందరూపాయ కృష్ణాయాక్లిష్టకారిణే,
నమో వేదాన్తవేద్యాయ గురవే బుద్ధిసాక్షిణే.

సచ్చిదానందరూపుడును, క్లిష్టమగు కార్యముల నొనర్చువాడును, వేదాంతవేద్యుడును, గురువును, బుద్ధికి సాక్షియు నగు శ్రీకృష్ణునకు నమస్కారము.

2 కః పరమో దేవః కుతో మృత్యుర్బిభేతి కస్య విజ్ఞానే
నాఖిలం విజ్ఞాతం భవతి కేనేదం విశ్వం సంసరతీతి.

పరమదైవ మెవరు? మృత్యువు ఎవనివలన భయపడును? ఎవని తెలిసికొనుటచే సమస్తము తెలియబడునది యగును? ఎవని వలన ఈ ప్రపంచము వర్తించుచున్నది?

3 కృష్ణో వై పరమం దైవతమ్ గోవిందాన్మృత్యుర్బిభేతి
గోపీజనవల్లభజ్ఞానేనైతద్విజ్ఞాతం భవతి స్వాహేదం
విశ్వం సంసరతి.

కృష్ణుడే పరమదైవము. ఆ గోవిందునివలన మృత్యువు భయపడుచున్నది. ఆ గోపీనాథుని జ్ఞానముచేతనే ఈ సమస్తము తెలియఁబడినది యగుచున్నది. ఆ పరమాత్మునివలననే ఈ జగత్తు వర్తించుచున్నది.

4 చిన్తయన్ చేతసా కృష్ణం ముక్తో భవతి సంసృతేః.

మనస్సుతో కృష్ణుని చింతనచేయువాడు ఈ సంసారబంధనమునుండి విముక్తుఁడగును.

5 ఆత్మానం గోపాలోఽహమితి భావయేత్ స మోక్ష
మశ్నుతే.

'నేను గోపాలుడను (కృష్ణుడను)' అని భావన చేయవలెను. అట్టివాఁడు మోక్షమును పొందును. తన ఆత్మయే కృష్ణపరమాత్మ.

6 ఓమ్ శ్రీకృష్ణాయ గోవిందాయ గోపీజనవల్లభాయ.
ఓం తత్సద్భూర్భువస్సువః తస్మై నమో నమః....

గోవిందుడును, గోపీజనవల్లభుడును అగు కృష్ణునకు నమస్కారము. ప్రణవస్వరూపుడును, భూర్భువస్సువస్స్వరూపుడును (విశ్వరూపుడును) అగు కృష్ణునకు మరల మరల నమస్కారము.

7 ఏకో దేవః సర్వభూతేషు గూఢః
సర్వవ్యాపీ సర్వభూతాన్తరాత్మా,
కర్మాధ్యక్షః సర్వభూతాధివాసః
సాక్షీ చేతా కేవలో నిర్గుణశ్చ.

సమస్తజీవులందును నిరాకారముగ నుండువాడును, సర్వవ్యాపియు, సర్వప్రాణులందును అంతరాత్మయై యుండువాడును, సర్వాధ్యక్షుడును, సర్వభూతములందును అధివసించువాడును, సాక్షియు, చైతన్యస్వరూపుడును, కేవలుడును, నిర్గుణుడును అగు పరమాత్మ ఒకడే దేవుడు.

96 కృష్ణోపనిషత్తు

1 స ఏవ జగతన్తర్యామీ, స ఏవ సర్వాత్మకః, స ఏవ ముముక్షుభిః ధ్యేయః, స ఏవ మోక్షప్రదః, ఏతం స్మృత్వా సర్వేభ్యః పాపేభ్యో ముచ్యతే, తన్నామ సంకీర్తనాత్ విష్ణుసాయుజ్యం గచ్ఛతి, తదేతత్...

కృష్ణపరమాత్మయే ఈ జగత్తునకు అంతర్యామి. ఆతడే సర్వాత్మకుడు. ఆతడే ముముక్షువులకు ధ్యేయము. ఆతడే మోక్షప్రదుడు. ఆతనిని స్మరించు మానవుడు సమస్త పాపముల నుండియు విడివడుచున్నాడు. ఆతని నామమును సంకీర్తనచేసి విష్ణుసాయుజ్యమును బడయుచున్నాడు.

97 యాజ్ఞవల్క్యోపనిషత్తు

1 ఈశ్వరో జీవకలయా ప్రవిష్టో భగవానితి,
ప్రణమే ద్దండవద్భూమా వాశ్వచండాలగోఖరమ్. 4

భగవంతుడైన ఈశ్వరుడు జీవకళతో ప్రవేశించియున్నాడను భావనతో కుక్కలు, గుఱ్ఱము, చండాలురను, ఆవు, గాడిద మొదలైనవాటికి దండప్రణామ మాచరించవలెను.

2 మాంసపాంచాలికాయాస్తు యంత్రలోలే ఽఙ్గపంజరే,
స్నాయ్వస్థిగ్రన్థిశాలిన్యాః స్త్రియాః కిమివ శోభనమ్. 5

మాంసపుతొమ్మయు, యంత్రమువలె చలించునదియు, నరములు, ఎముకలు, గ్రంథులుకలదియు, అంగపంజరము కలదియు నగు స్త్రీయందు సుందరమైనది ఏమి కలదు?

3 త్వఙ్మాంసరక్తబాష్పాంబు పృథక్కృత్వా విలోచనే,
సమాలోకయ రమ్యం చేత్కిం ముధా పరిముహ్యసి. 6

ఓ మనుజుడా! స్త్రీయొక్క శరీరమున చర్మ, మాంసము, రక్త, అశ్రువులు, నేత్రాదులను వేఱుచేసి చూడుము. అందు సుందరమైన వస్తువున్నదా? ఏల వ్యర్థముగ మోహము నొందుచున్నావు?

4 శ్మశానేషు దిగన్తేషు స ఏవ లలనాస్తనః,
శ్వభిరాస్వాద్యతే కాలే లఘుపిండ ఇవాన్ధసః. 8

శ్మశానములందును, దిగంతములందును, ఆ స్త్రీస్తనము కుక్కలచే అన్నపుముద్దవలె తినబడుచున్నది.

5 అలభ్యమాన స్తనయః పితరౌ క్లేశయేచ్చిరమ్,
లబ్ధో హి గర్భపాతేన ప్రసవేన చ బాధతే. 15

కలుగని పుత్రుడు చిరకాలము తల్లిదండ్రులను క్లేశపెట్టును. కలిగిన పుత్రుడు గర్భపాతముచేతను, ప్రసవబాధచేతను బాధించును.

6 న హానిహావపనలో న నేత్రచపలో యతిః,
న చ వాక్చపలశ్చైవ బ్రహ్మభూతో జితేన్ద్రియః. 18

యువతీ స్తనభారము చపలత్వము, శ్రీచపలత్వము, వాక్కు నొక్క చపలత్వము తేనాద్యగ్ని యుపయోగించును. అతి ప్రమోద్ధ స్వయం రాత్రియందై, శరీరాదియందై యుపయోగించును.

7 దేహే యస్తే స్వదేహే చ నమైకాత్మ్యం ప్రపశ్యతః,
వివేకినః కుతః కోపః స్వదేహావయవేష్వివ. 19

శత్రువునందును, ఇతరునియందును, తన శరీరమునందును, ఒకే ఆత్మ కలదని భావించి సమబుద్ధికల వివేకి తన శరీరముకొక్క అవయవములందువలె కోప మెట్లు కలుగును? (కలుగదని భావము.)

8 అపకారిణి కోపశ్చేత్ కోపే కోపః కథం న తే,
ధర్మార్థకామమోక్షాణాం ప్రసహ్య పరిపన్థిని. 20

అపకారము చేయువానియందు కోపము కలుగుచో, కోపము (అపకారము చేయును కావున) దానిపై కోపమేల కలుగదు? కోపము ధర్మార్థకామమోక్షములకు ప్రబలమైన శత్రువు కదా!

9 నమోఽస్తు మమ కోపాయ స్వాశ్రయజ్వాలినే భృశమ్,
కోపస్య మమ వైరాగ్యదాయినే దోషబోధినే. 21

తన్ను ఆశ్రయించువానిని వెంటనే దహించునదియు, నాకు వైరాగ్యమును కలిగించునదియు, దోషములను బోధించునదియు నగు నా యొక్క కోపమునకు నమస్కారము.

10 యత్ర సుప్తా జనా నిత్యం ప్రబుద్ధస్తత్ర సంయమీ,
ప్రబుద్ధా యత్ర తే విద్వాన్ సుషుప్తిం యాతి
యోగిరాట్. 22

జనులు దేనియందు (ఆత్మయందు) నిత్యము నిద్రాసక్తులై యుందురో, సంయమశీలుడైన యోగి అందు మేలుకొనియుండును.

జనులు దేహమందు (విషయాదులందు) మోహమొందినట్లు నదిచో,
యందు సంకల్పమును స్థిరముగుంచుము.

11 చిదిహాస్తీతి చిన్మాత్ర మిదం చిన్మయమేవ చ,
చిత్త్వం చిదహ మేతే చ లోకా శ్చిదితి భావయ 23

ఈ ప్రపంచమునందు చైతన్యము (చిద్వస్తువగు ఆత్మ) కలదు. ఇది యంతయు చిన్మాత్రమే. చిన్మయమే అయియున్నది. నీవు, నేను, ఈ లోకములు అన్నియు చైతన్యమే యని భావింపుము.

98. వరాహోపనిషత్తు

1 నిత్యానిత్యవివేకశ్చ ఇహాముత్రవిరాగతా,
శమాదిషట్కసంపత్తి ర్ముముక్షా తాం సమభ్యసేత్

2-3

(వరాహభగవంతుడు ఋభువునకు ఇట్లు చెప్పెను—)

నిత్యానిత్యవస్తువివేకము, ఇహాముత్రఫలభోగవిరాగము, శమాదిషట్కసంపత్తి, ముముక్షుత్వము—అను ఈ సాధనచతుష్టయము ను చక్కగ అభ్యసింపవలెను.

2 ఏవం జితేంద్రియో భూత్వా సర్వత్ర మమతా మతిమ్,
విహాయ సాక్షిచైతన్యే మయి కుర్యా దహం మతిమ్.

2-4

ఈ ప్రకారముగ జితేంద్రియుడై, సర్వత్ర మమత్వబుద్ధిని విడిచి సాక్షిచైతన్యమగు నాయందు అహంబుద్ధి కలిగియుండవలెను. (నేను చైతన్య మని భావింపవలెను.)

3 దుర్లభం ప్రాప్య మానుష్యం తత్రాపి నరవిగ్రహమ్,
బ్రాహ్మణ్యం చ మహావిష్ణో ర్వేదాన్త శ్రవణాదినా.
2-5

4 అతివర్ణాశ్రమం రూపం సచ్చిదానందలక్షణమ్,
యో న జానాతి సోఽవిద్వాన్ కదా ముక్తో భవిష్యతి.
2-6.

దుర్లభమైన మనుష్యజన్మను పొంది అందును పురుషుడై జన్మించి, బ్రాహ్మణ్యమును బడసి మహావిష్ణువునకు చెందిన వేదాంతశ్రవణాదులద్వారా, వర్ణాశ్రమములకు అతీత స్వరూపము కలదియగు సచ్చిదానందస్వరూపమును తెలిసికొనజాలనివాడు అజ్ఞానియగును. అట్టివాడు ఇక ఎప్పుడు ముక్తుడగును?

5 అహమేవ సుఖం నాన్య దన్యచ్చే న్నైవ తత్సుఖమ్.
2-7

(సచ్చిదానందస్వరూపుడను నగు) నేనే సుఖము. అన్యము కాదు.

6 స్వప్రకాశం త మాత్మాన మప్రకాశః కథం స్పృశేత్.
2-9

స్వప్రకాశమగు ఆ ఆత్మను అప్రకాశము (దృశ్యము) ఎట్లు స్పృశింపగలదు?

7 స్వయం భాతం నిరాధారం యే జానన్తి సునిశ్చితమ్,
తే హి విజ్ఞానసంపన్నా ఇతి మే నిశ్చితా మతిః 2-10

స్వప్రకాశమై, మరొక ఆధారము లేనియు తేజస్సగు పరమాత్మతత్త్వమును తెలిసికొనినవారే విజ్ఞానసంపన్నులని నా నిశ్చితాభిప్రాయము.

8 స్వపూర్ణాత్మాతిరేకేణ జగజ్జీవేశ్వరాదయః,
న సంతి నాస్తి మాయా చ తేభ్యశ్చాహం విల

పరిపూర్ణమగు స్వాత్మకంటె వేఱుగ జగత్తు, జీవేశ్వరాదులు లేరు. మాయయు లేదు. వాని యన్నిటికంటె విలక్షణుడను.

9 సర్వసాక్షిణ మాత్మానం వర్ణాశ్రమవివర్జితమ్,
బ్రహ్మరూపతయా పశ్యన్ బ్రహ్మైవ భవతి స్వయం
2

సర్వసాక్షియు, వర్ణాశ్రమవివర్జితమునగు అను ఆత్మను ముగా గాంచుచు విజ్ఞుడు స్వయముగ బ్రహ్మమే యగుచున్నాడు.

10 దేహాత్మజ్ఞానవజ్జ్ఞానం దేహాత్మజ్ఞాన బాధకమ్,
ఆత్మన్యేవ భవేద్యస్య స నేచ్ఛన్నపి విముచ్యతే
2.

దేహాత్మజ్ఞానమును తొలగించునట్టి దేహాత్మజ్ఞానము వంటి జ్ఞానము ఆత్మయందు కలిగియుండువాడు కోరకున్నను ముక్తిని పొందును. (అనగా 'నేను దేహమును' అని ఎట్లు తెలియుచున్నదో అట్లే 'నేను ఆత్మను' అని తలంచువాడు ముక్తుడగును.)

11 సత్యజ్ఞానానందపూర్ణలక్షణం తమసః పరమ్,
బ్రహ్మానందం సదా పశ్యన్ కథం బధ్యేత కర్మణా
2-

సత్యజ్ఞానానందపరిపూర్ణమైనదియు, తమస్సునకు పరమైనదియగు బ్రహ్మానందమును సదా గాంచువాడు ఇఁక కర్మచేత ఎట్లు బంధింపఁబడును?

12 సర్వగం సచ్చిదానందం జ్ఞానచక్షు ర్నిరీక్షతే,
అజ్ఞానచక్షు ర్నేక్షేత భాస్వన్తం భాను మన్ధవత్. 2_18

సర్వవ్యాపకమైనదియును, సచ్చిదానందస్వరూపమైనదియును నగు బ్రహ్మమును (ఆత్మను) జ్ఞాననేత్రము కలవాడు చూచును. అజ్ఞాననేత్రము కలవాడు—ప్రకాశించు సూర్యుని గ్రుడ్డివాడు చూడలేనట్లు—చూడలేడు.

13 ప్రజ్ఞాన మేవ తద్బ్రహ్మ సత్యప్రజ్ఞానలక్షణమ్,
ఏవం బ్రహ్మపరిజ్ఞానా దేవ మర్త్యో ఽమృతో భవేత్. 2_19

సత్యప్రజ్ఞానరూపమగు ప్రజ్ఞానమే ఆ బ్రహ్మము. బ్రహ్మపరిజ్ఞానమువలననే మనుజుడు అమృతత్వము నొందును.

14 తద్బ్రహ్మానంద మద్వన్ద్వం నిర్గుణం సత్యచిద్ఘనమ్,
విదిత్వా స్వాత్మనో రూపం న బిభేతి కుతశ్చన 2.20

ద్వంద్వరహితము, నిర్గుణము, సత్యచిద్ఘనము నగు ఆ బ్రహ్మానందమే తన స్వరూపముగా తెలిసినవాడు ఎచట దేనికిని భయపడకుండును.

15 అజ్ఞస్య దుఃఖౌఘమయం జ్ఞస్యానందమయం జగత్,
అన్ధం భువన మన్ధస్య ప్రకాశం తు సుచక్షుషామ్. 2.22

ఈ జగత్తు అజ్ఞునికి దుఃఖమయముగను, జ్ఞానికి ఆనందమయముగను గోచరించును. గ్రుడ్డివానికి జగత్తు అంధకారమయముగను, మంచి నేత్రములు కలవానికి ప్రకాశమయముగను గోచరించును.

16 స్వస్వరూపం తు చిన్మాత్రం సర్వదా సర్వదేహినామ్,
నైవ దేహాదిసంఘాతో ఘటవ ద్దృశిగోచరః. 2.24

తను స్వప్రకాశమును స్వస్వరూపము సదా చిన్మాత్రమే అయి యున్నది. జీవుల స్వరూపము దేహాదిసమూహము కాదు. వల గానిన అది కుండవలె (దృశ్యముగ) దృష్టి గోచర మగును.

17 స్వాత్మనో ఽన్యదివాభాతం చరాచర మిదం జగత్,
స్వాత్మమాత్రతయా బుద్ధ్వా తదస్మీతి విభావయ.
2.25

స్వాత్మకంటె వేఱుగా కనిపించుచున్న ఈ చరాచరజగత్తును స్వాత్మమాత్రముగా తెలిసి 'ఆ ఆత్మయే నేను' అని భావింపుము.

18 బ్రహ్మవిజ్ఞానసంపన్నః ప్రతీత మఖిలం జగత్,
పశ్యన్నపి సదా నైవ పశ్యతి స్వాత్మనః పృథక్.
2.27

బ్రహ్మవిజ్ఞానసంపన్నుడు ప్రతీతమగు ఈ జగత్తునంతయు చూచుచున్నను తన ఆత్మకంటె వేఱుగా చూడడు.

19 మత్స్వరూప పరిజ్ఞానా త్కర్మభి ర్న స బధ్యతే,
యః శరీరేంద్రియాదిభ్యో విహీనం సర్వసాక్షిణమ్.
2.28

విజ్ఞుడు నా స్వరూపమునెఱిగి — పరిజ్ఞానముచేత కర్మలచే బంధింపబడడు. నేను శరీరేంద్రియాదిరహితుడను, సర్వసాక్షిని.

20 స్వస్వరూపతయా సర్వం వేద స్వానుభవేన యః,
స ధీరః స తు విజ్ఞేయః సోఽహం తత్త్వమ్ ఋభో
శప. 2.30

ఎవడు స్వానుభవముచే ఈ సమస్తమును స్వస్వరూపముగా తెలిసికొనునో అతడే ధీరుడు. ఆ ఆత్మయే ఎఱుగ దగినది.

ఓ ఋభూ! నీవు 'సోఽహం' భావము (ఆ ఆత్మయే నేను' అనుభావము) కలవాడవై యుండుము.

21 స్వస్వరూపానుసంధానా న్నృత్యన్తం సర్వసాక్షిణమ్,
ముహూర్తం చిన్తయే న్మాం యః సర్వబన్ధైః
ప్రముచ్యతే. 2-32

సర్వసాక్షియగు నన్ను స్వస్వరూపానుసంధానముద్వారా ముహూర్తమాత్రకాలము (రెండుఘడియలు) ఎవడు ధ్యానించునో, అతడు సమస్త బంధనములనుండి విడివడును.

22 సర్వభూతాన్తరస్థాయ నిత్యముక్త చిదాత్మనే,
ప్రత్యక్చైతన్య రూపాయ మహ్యమేవ నమో నమః.
2-33

సమస్తప్రాణులయందు నివసించువాడను, నిత్యముక్తుడను, చిదాత్మస్వరూపుడను, ప్రత్యక్ చైతన్యస్వరూపుడను అగు పరమాత్మనైన నాకు నమస్కారము.

23 త్వం వాహమస్మి భగవో దేవతేఽహం వై త్వమసి,
తుభ్యం మహ్యమనన్తాయ మహ్యంతుభ్యంచిదాత్మనే
నమో మహ్యం పరేశాయ నమ స్తుభ్యం శివాయ చ.
2-34

భగవంతుడవైన దేవా! నీవు నేనే యగుదును. నేను నీ వగుదును. అనంతస్వరూపులమైన నీకును, నాకును, పరమేశ్వరుడవైన నాకును, శివస్వరూపుడవైన నీకును నమస్కారము.

24 కిం కరోమి క్వ గచ్ఛామి కిం గృహ్ణామి త్యజామి కిమ్,
యన్మయా పూరితం విశ్వం మహాకల్పాంబునా యథా.
2-35

నేనేను చేయుచున్నాను, ఎవరికి చెప్పుదును, దేని గ్రహింతును, జీవిని సృష్టించుట కల్పాంతరమునందు సముద్రబలముచే నశి [illegible] ఈ జగద్గ్రంథము ప్రకాశించబడియున్నది.

25 అంతస్సంగం బహిస్సంగ మాత్మసంగం చ యస్త్యజేత్,
సర్వసంగనివృత్తాత్మా స మామేతి న సంశయః. 2 36

అంతస్సంగమును, బహిస్సంగమును, దేహాసంగమును ఎవడు త్యజించునో, ఆ విధముగ సర్వసంగములను ఎవడు త్యజించునో అట్టివాడు నన్ను పొందును. ఇందు సంశయము లేదు.

26 ఉప సమీపే యో వాసో జీవాత్మపరమాత్మనోః,
ఉపవాసః స విజ్ఞేయో న తు కాయస్య శోషణమ్. 2 39

'ఉప' అనగా సమీపమున, 'వాసము' అనగా ఉండుట. జీవాత్మ పరమాత్మల సమీపమున ఉండుటయే ఉపవాసము అనబడును. శరీరమును శోషింపజేయుట ఉపవాసము కాదు.

27 కాయశోషణమాత్రేణ కా తత్ర హ్యవివేకినామ్,
వల్మీకతాడనాదేవ మృతః కిం ను మహోరగః. 2.40

శరీరమును శుష్కింపజేసినంతమాత్రమున అవివేకులకు ఏమి ఫలము? పుట్టను కొట్టినంతమాత్రమున లోపలనున్న పెద్దపాము (రాచనాగుపాము) చచ్చునా?

28 అస్తి బ్రహ్మేతి చేద్వేద పరోక్షజ్ఞాన మేవ తత్,
అహం బ్రహ్మేతి చేద్వేద సాక్షాత్కారః స ఉచ్యతే.
2.41

బ్రహ్మముకలదు అని తెలియగుట పరోక్షజ్ఞానము. ఆ బ్రహ్మమును 'నేనే' అని తెలిసికొనుట అపరోక్షజ్ఞానము అని చెప్పబడును.

29 యస్మిన్కాలే స్వమాత్మానం యోగీ జానాతి కేవలమ్,
తస్మాత్కాలాత్సమారభ్య జీవన్ముక్తో భవే ద్వసౌ
2.42

యోగి ఎప్పుడు కేవలమైన తన ఆత్మను సాక్షాత్కరించుకొనునో, అప్పటినుండి అతడు జీవన్ముక్తుడగును.

30 అహం బ్రహ్మేతి నియతం మోక్షహేతు ర్మహాత్మనామ్
ద్వే పదే బంధమోక్షాయ నిర్మమేతి మమేతి చ,
మమేతి బధ్యతే జన్తు ర్నిర్మమేతి విముచ్యతే. 2.43

'నేను బ్రహ్మమును' అను జ్ఞానము మహాత్ములకు మోక్షహేతువై యున్నది. 'నాది, నాదికాదు అను' రెండుపదములు క్రమముగ బంధమును, మోక్షమును కలుగజేయును. 'నాది' అనునది బంధమును 'నాదికాదు' అనునది మోక్షమును కలుగజేయును.

31 బాహ్యచిన్తా న కర్తవ్యా తథైవాన్తరచిన్తికా,
సర్వచిన్తాం సముత్సృజ్య స్వస్థో భవ సదా ఋభో.
2.44

ఋభూ! బాహ్యచింతను, అభ్యంతరచింతను రెండింటిని చేయరాదు. సర్వచింతలను విడిచి సదా స్వస్థుడవై యుండుము.

32 సంకల్పమాత్రకలనేన జగత్సమగ్రం
సంకల్పమాత్రకలనే హి జగద్విలాసః,

సంకల్పమాత్ర మిద ముత్సృజ నిర్వికల్ప
మాశ్రిత్య మామకపదం హృది భావయస్వ. 2-45

సంకల్పమాత్రమువలననే ఈ జగత్తంతయు, ఈ జగద్విలాసమంతయుఁ గలుగుచున్నది. సంకల్పమాత్రమగు దీనిని వదలి నిర్వికల్పమైన నాయొక్క స్థానమును ఆశ్రయించి అద్దానిని హృదయమునందు భావింపుము.

33 మచ్చిన్తనం మత్కథనం మన్యోన్యం మత్ప్రభాషణమ్,
మదేకపరమో భూత్వా కాలం నయ మహామతే. 2-48

మహామతీ! నన్నుగూర్చి చింతించుట, నన్నుగూర్చి చెప్పుకొనుట, పరస్పరము నన్నుగూర్చి సంభాషించుకొనుట, నాయందె తత్పరుఁడవై యుండుట గావించుచు కాలమును గడపుము.

34 అనాత్మతాం పరిత్యజ్య నిర్వికారో జగత్స్థితౌ,
ఏకనిష్ఠత యాంతస్థ సంవిన్మాత్ర పరో భవ. 2-49

అనాత్మత్వమును (దృశ్యభావమును) వీడి జగత్స్థితియందు నిర్వికారుఁడవై, ఏకనిష్ఠుఁడవై, హృదయాంతస్థ చిన్మాత్రాత్మపరుఁడవు కమ్ము!

35 తస్మాన్ముముక్షుభి ర్నైవ మతి ర్జీవేశవాదయోః,
కార్యా కిం తు బ్రహ్మతత్త్వం నిశ్చలేన విచార్యతామ్.
2-56

ముముక్షువులు జీవేశ్వరవాదములతో బుద్ధినుంచక బ్రహ్మతత్త్వమును నిశ్చలముగ విచారించవలయును.

36 అద్వితీయబ్రహ్మతత్త్వం న జానన్తి యథా తథా,
భ్రాన్తా ఏవాఖిలా స్తేషాం క్వ ముక్తిః క్వేహ వా
సుఖమ్. 2-57

అద్వితీయమైన బ్రహ్మతత్త్వమును ఎఱుఁగక భ్రాంతులైన వారికి మోక్ష మెచట? సుఖ మెచట?

37 స్వప్నస్థ రాజ్యభిక్షాభ్యాం ప్రబుద్ధః స్పృశతే ఖలు.
2-58

(దృశ్యసుఖములు అధికమైనను, అల్పమైనను వానివలన నేమి ప్రయోజనము?) స్వప్నమందలి రాజ్యముచేఁగాని, భిక్షాటనముచేఁగాని మేల్కొనినవానికి సంతోషదుఃఖములుగునా?

38 అవిశేషేణ సర్వం తు యః పశ్యతి చిదన్వయాత్,
స ఏవ సాక్షాద్విజ్ఞానీ స శివః స హరి ర్విధిః. 2-60

ఎవఁడు చిన్మయానుభవమునందు సమస్తజగత్తును అభేదముగాఁ గాంచునో అతఁడే సాక్షాత్తు విజ్ఞాని, అతఁడే శివుఁడు, అతఁడే విష్ణువు, అతఁడే బ్రహ్మదేవుఁడు.

39 దీర్ఘస్వప్న మిదం యత్తద్దీర్ఘం వా చిత్తవిభ్రమమ్,
దీర్ఘం వాపి మనోరాజ్యం సంసారం దుఃఖసాగరమ్,
సుప్తే రుత్థాయ సుప్త్యన్తం బ్రహ్మైకం ప్రవిచిన్త్య
తామ్. 2-64

ఈ సంసారము దుఃఖసాగరము. ఇది ఒక దీర్ఘస్వప్నము. దీర్ఘమగు చిత్తభ్రాంతి దీర్ఘమగు మనోరాజ్యము. రాత్రియందు మేలు కొనినప్పటినుండి నిద్రపోవువఱకు బ్రహ్మ మొక్కటియని తెన్నగ చింతింపవలయును.

40 ఆరోపితస్య జగతః ప్రవిలాపనేన
చిత్తం మదాత్మకతయా పరికల్పితం నః,

శత్రూ న్నిహత్య గురుషట్కగదా న్నిహంతా
ద్వన్ద్వద్విషో భవతి కేవల మద్వితీయః. 2-65

ఆరోపించబడిన జగత్త్రయముక్క విలయముచే విముక్తుడు నైన వాడగు మనసు. అందుచే [illegible] [illegible] గంధగజాన జవరె అద్వితీయుడై శోభిల్లును.

41 అద్యాప్యహో వపు రాశ్రితాదా మహస్తాం
కస్తావతాపి మమ విద్వదుషో విశేషః,
కుంభే వినశ్యతి చిరం సమవస్థితే వా
కుంభాంబరస్య న హి కోఽపి విశేషలేశః 2-66

నా శరీరము నేటి నశించినను, లేక [illegible] ఉండినను చిద్రూపమునకు [illegible] లేదు. కుండ పగిలిపోయినను, చిరకాలముండినను అందలి ఆకాశమునకు ఏమియు విశేషము కలుగదుకదా!

42 అహినిర్ల్వయనీ సర్పనిర్మోకో జీవవర్జితః,
వల్మీకే పతిత స్తిష్ఠే త్తం సర్పో నాభిమన్యతే 2-67

పాము వదలిన జీవరహితమైన కుబుసము పుట్టయందు పడియుండును. దాని సర్పము అభిమానించదుకదా!

43 ఏవం స్థూలం చ సూక్ష్మం చ శరీరం నాభిమన్యతే,
ప్రత్యగ్జ్ఞానశిఖిధ్వస్తే మిథ్యాజ్ఞానే సహేతుకే
నేతి నేతీతి రూపత్వా దశరీరో భవత్యయమ్. 2-68

అట్లే ఆత్మజ్ఞానముగలవాడు స్థూలసూక్ష్మశరీరములను అభిమానించడు. అజ్ఞానము ప్రత్యగాత్మజ్ఞానమను అగ్నిచే దగ్ధము

కాగా, 'నేతి, నేతి' [ఇది (దృశ్యము) కాదు, ఇదికాదు] అను విచారణచే శీఘ్రముగ శరీరరహితుడ వగుచున్నాడు.

44 మరుభూమౌ జలం సర్వం మరుభూమాత్రమేవ తత్,
జగత్త్రయమిదం సర్వం చిన్మాత్రం స్వవిచారతః. 2.72

మృగతృష్ణ యందు కానవచ్చు జలమంతయు మరుభూమి మాత్రమే యగును. అట్లే ఈ ముల్లోకములు అన్నియు స్వవిచారణచే చిన్మాత్రమే (ఆత్మయే) యగును.

45 సలిలే సైంధవం యద్వత్సామ్యం భవతి యోగతః,
తథాత్మమనసోరైక్యం సమాధిరితి కథ్యతే. 2.75

నీటియందు ఉప్పు కరిగిపోవునట్లు ఆత్మ, మనస్సు కలిసి పోవుట సమాధి యని చెప్పబడును.

46 దుర్లభో విషయత్యాగో దుర్లభం తత్త్వదర్శనమ్,
దుర్లభా సహజావస్థా సద్గురోః కరుణాం వినా. 2.76

సద్గురుకృపలేనిచో విషయత్యాగము దుర్లభము, (ఆత్మ) తత్త్వదర్శనము దుర్లభము, సహజావస్థ కలుగుట దుర్లభము.

47 ఉత్పన్నశక్తిబోధస్య త్యక్తనిఃశేషకర్మణః,
యోగినః సహజావస్థా స్వయమేవ ప్రకాశతే. 2.77

జ్ఞానశక్తి మేల్కొనినట్టి (ఉద్బుద్ధమైన), కర్మలను అన్నిటిని విడిచిపెట్టిన యోగికి సహజావస్థ (సమాధిస్థితి) స్వయముగనే కలుగును.

48 తనస్య మనస శ్చైవ చంచలత్వం స్వభావతః,
తసో బద్ధో మనో బద్ధం కిం న సిద్ధ్యతి భూతలే. 2.78

స్వభావముచేత, మనస్సునకు చపలత్వము సహజముగానుండగా. పావనమును బంధించినయెడల, మనస్సును బంధించినయెడల ఈ ప్రపంచమున సిద్ధింపనిది యేమియుండును?

49 పుంఖానుపుంఖవిషయేక్షణ తత్పరోఽపి,
బ్రహ్మావలోకనధియం న జహాతి యోగీ. 2.82
సంగీత తాల లయ వాద్య వశం గతాపి
మౌళిస్థ కుంభపరిరక్షణ ధీ ర్నటీవ.

నటి సంగీత తాళలయవాద్యములను గానించుచున్నప్పటికీ శిరస్సుపైనగల ఘటము క్రిందపడకుండ జాగ్రతగ చూచుకొనునట్లు, అనేకవిషయములను పర్యవేక్షించుచున్నప్పటికి యోగి బ్రహ్మావలోకనబుద్ధిని వదలకుండును.

50 దృశ్యతే శ్రూయతే యద్యద్బ్రహ్మణో ఽన్య న్న
తద్భవేత్
నిత్య శుద్ధ విముక్తైక మఖండానంద మద్వయమ్,
సత్యం జ్ఞాన మనంతం యత్పరం బ్రహ్మాహ మేవ
తత్. 3.2

కనబడునది, వినబడునది అంతయు బ్రహ్మముకంటె వేరు కాదు. బ్రహ్మము నిత్యమై, శుద్ధమై, విముక్తమై, ఏకమై, అఖండానందమై, అద్వయమై, జ్ఞానమై, అనంతమై యున్నది. అట్టి బ్రహ్మము నే నేను.

51 ఆనందరూపో౽హ మఖండబోధః
పరాత్పరో౽హం ఘనచిత్ప్రకాశః,
మేఘా యథా వ్యోమ న చ స్పృశన్తి
సంసారదుఃఖాని న మాం స్పృశన్తి 3-3

నేను ఆనందరూపుడను. అఖండబోధ స్వరూపుడను. పరాత్పరుడను. ఘనచిత్ప్రకాశమును. మేఘము ఆకాశమును స్పృశింపనట్లు, సంసారదుఃఖములు నన్ను స్పృశింపనేరవు.

52 సర్వం సుఖం విద్ధి సుదుఃఖనాశా
త్సర్వం చ సద్రూప మసత్యనాశాత్,
చిద్రూప మేవ ప్రతిభాసయుక్తం
తస్మా దఖండం మమ రూపమేతత్. 3-4

(జ్ఞానముచే) దుఃఖమంతయు నశించిపోవుటవలన సమస్తమూ సుఖ మనియే యెఱుఁగుము. అసత్యము నశించిపోవుటవలన సమస్తము సద్రూప మనియే యెఱుఁగుము. ప్రకాశముతో కూడినది కావున సమస్తము చిద్రూప మనియే యెఱుఁగుము. కాబట్టి అఖండమైన బ్రహ్మమే నా స్వరూప మగును.

53 సత్యం చిద్ఘన మఖండ మద్వయం
సర్వదృశ్యరహితం నిరామయమ్,
యత్పదం విమల మద్వయం శివం
త త్సదాహ మితి మౌన మాశ్రయ. 3-6

సత్యమై, చిద్ఘనమై, అఖండమై, అద్వయమై, సర్వదృశ్యరహితమై, నిరామయమై, నిర్మలమై, శివస్వరూపమైనట్టి ఏ బ్రహ్మ

పదము కలదో, అదియే సదా నేను అని ఆత్మావలోకనము భావించి అభ్యాసమును ఆశ్రయించి యుండుము.

54 జన్మ మృత్యు సుఖ దుఃఖ వర్జితం
జాతి నీతి కులగోత్ర దూరగమ్,
చిద్వివర్తజగతో ఽస్య కారణం
త త్పరోఽహ మితి భావ మాశ్రయ. 3-7

'జన్మ, మృత్యువు, సుఖదుఃఖ రహితమై, జాతినీతికులగోత్ర వర్జితమై, చైతన్యవివర్తమైన ఈ జగత్తునకు కారణమైన పరబ్రహ్మ నేను' అను భావమును ఆశ్రయించుము.

55 నిరుపాధిక నిత్యం యత్సుప్తౌ సర్వసుఖాత్పరమ్,
సుఖరూపత్వ మస్త్యేవ తదానంద త్వం సదా మమ. 3-10

నిరుపాధికమైనది, సుషుప్తియందు సర్వసుఖములకంటె పరమైన ఆనందము నాకు సదా కలిగియున్నది. (నాయొక్క స్వరూపమై యున్నది).

56 మమ చరణస్మరణేన పూజయా చ
స్వకతమసః పరిముచ్యతే హి జన్తుః,
న హి మరణ ప్రభవ ప్రణాశ హేతు
ర్మమ చరణస్మరణా దృతేఽస్తి కించిత్. 3-12

నా పాదపద్మములను స్మరించుటచేత, పూజించుటచేత జీవుడు స్వకీయమైన అజ్ఞానము నుండి విముక్తుడగును. జనన మరణములను నశింపజేయుటకు నా పాదపద్మస్మరణము కంటె ఇతరసాధనమేదియు లేదు.

57 ఆదరేణ యథా స్తౌతి ధనవన్తం ధనేచ్ఛయా,
తథా చే ద్విశ్వకర్తారం కో న ముచ్యేత బంధనాత్. 3-13

ధనముకొఱకై ధనవంతుని ఆదరముతో ఎట్లు స్తుతించుచున్నాడో ఆ ప్రకారముగా జగత్కర్తయగు పరమాత్మను స్తుతించినచో ఎవడు బంధనమునుండి విముక్తుడు కాకుండును?

58 న కర్తా నైవ భోక్తా చ న చ భోజయితా తథా,
కేవలం చిత్సదానందబ్రహ్మైవాహం జనార్దనః. 3_19

వాస్తవముగ కర్త లేడు, భోక్త లేడు, భుజింపజేయువాడు లేడు. కేవలము చిత్సదానంద బ్రహ్మమే జనార్దనుడే నగుదును. ఆ బ్రహ్మమే నేను.

59 జలస్య చలనాదేవ చంచలత్వం యథా రవేః,
తథాహంకారసంబంధా దేవ సంసార ఆత్మనః. 3_20

జలముయొక్క చలనము వలననే (ప్రతిబింబిత) సూర్యుని యొక్క చలనము సంభవించునట్లు (తోచునట్లు) అహంకారము యొక్క సంబంధము వలననే ఆత్మకు సంసారము కలిగినట్లు తోచుచున్నది.

60 చిత్తమూలం హి సంసార స్తత్ప్రయత్నేన శోధయేత్
హన్త చిత్త మహత్తాయాం కైషా విశ్వాసతా తవ. 3-21

సంసారమునకు మూలము చిత్తమే అయియున్నది. కావున దానిని ప్రయత్నపూర్వకముగ శుద్ధము చేయవలెను. చిత్తము యొక్క మహత్త్వమందు నీకు విశ్వాస మేల?

61 క్వ ధనాని మహీపానాం బ్రహ్మణః క్వ జగన్తి చ
ప్రాక్తనాని ప్రయాతాని గతాః సర్గపరంపరాః
కోటయో బ్రహ్మణాం యాతా భూపా నష్టాః పరాగవత్. 3.

రాజులయొక్క ధనము ఎచటికి పోయినది? బ్రహ్మదేవుని సృష్టులు ఎచటికి పోయినవి? పూర్వపు సృష్టులన్నియు గతించిపోయినవి. కోట్లకొలది బ్రహ్మాండములు కాలగర్భమున లీనమయ్యెను. ఎందరో రాజులు దుమ్మువలె ఎగిరిపోయిరి. (నశించిరి).

62 ఉత్పద్యమానా రాగాద్యా వివేకజ్ఞానవహ్నినా,
యదా తదైవ దహ్యన్తే కుతస్తేషాం ప్రరోహణః

ఉత్పన్నములైన రాగాదులు వివేకజ్ఞానమను అగ్నిచే దహింపబడగా ఇక అవి మొలకలెత్తునా?

63 యథా సునిపుణః సమ్యక్ పరదోషేక్షణే రతః,
తథా చేన్నిపుణః స్వేషు కో న ముచ్యేత బన్ధనాత్ 3.

ఇతరుల దోషములను గాంచుటయందు నేర్పరి యైనట్లు స్వీయ దోషములను గాంచుటయందు నేర్పరియగునేని ఎవడు బంధనమునుండి విముక్తుడు కాకుండును?

64 నాత్మజ్ఞస్యైష విషయ ఆత్మజ్ఞో హ్యాత్మమాత్రదృక్
ఆత్మనాత్మని సంతృప్తో నావిద్యామనుధావతి. 3

సిద్ధులు మొదలగునవి ఆత్మజ్ఞానికి సంబంధించిన విషయము కావు. ఆత్మజ్ఞుడు ఆత్మమాత్రమునే గాంచును. ఆత్మయందే తృప్తిని పొందినవాడు అవిద్యవెంట పరుగిడడు.

65 యే మే దేవస జగద్భావా స్తే సవిద్యామయా స్థితః,
కథం తేషు కిలాత్మజ్ఞ త్యక్తావిశ్వో మునే జ్ఞవి. 3.28

ఈ జగత్తునందలి పదార్థములను అవిద్యామయములుగ నిశ్చ తెలుసుకొను. మరి అవిద్యను వదలిన ఆత్మజ్ఞులు ఆత్మవాని యందు (విశ్వానందము) సేల మునుగుదురు?

66 ప్రసన్నమంత్ర క్రియాకాలయుక్తయా స్సాధుసిద్ధయః,
పరషూద్భవప్రాప్తా నోపకుర్వన్తి కాశ్చన. 3.29

ప్రసన్నమంత్ర క్రియా కాలయుక్తులు సిద్ధులను చక్కగ కలుగ చేయుఁగలవు. కాని అవి సొంతము పరమాత్మ పదప్రాప్తికి ఉప కరించవు.

67 సర్వేషాంఫలనా శాస్త్రా హాత్మలాభో దయాభిధః,
న పునః సిద్ధిజాలానాయయాం తథ మద్వేత చిత్తకః 3-30

సమస్తమునైన శాంభవ శేమూలనివ్వాక -గ్రులాలవరు కలుగను. ఆట్టి ఆత్మను శాంతముచే చిత్తరతుడైన మారాలు సిద్ధులను పలకించును?

68 అద్వైతే స్థైర్య మాయాతే ద్వైతే చ ప్రశమం గతే,
పశ్యన్తి స్వప్నవల్లోకం తుర్యభూమి సుయోగతః.4.12

అద్వైతభావమునందు స్థిరత్వమును పొందుగా, ద్వైత భావము శమించగా, తురీయభూమికయందు చక్కగ నిలుకడ పొం దిన విజ్ఞులు లోకమును స్వప్నమువలె గాంచుదురు.

69 కేవలం క్షీణమననం ఆస్తే ఒద్వైతే ఒతినిర్వృతః
4.17

(అహంకారరహితుండై) బ్రహ్మనిష్ఠుండవై ... మనస్సునకై అత్యంతసామీప్యమును ... అతిసన్నిహితుండవై యుండుము.

70 అంతశ్శూన్యో బహిశ్శూన్యః శూన్యకుంభ ఇవాంబరే,
అంతఃపూర్ణో బహిఃపూర్ణః పూర్ణకుంభ ఇవార్ణవే. 4-18

బ్రహ్మనిష్ఠులు ఆకాశమునందలి శూన్యకుంభమువలె లోపల శూన్యులు, బయట శూన్యులు అయియుందురు. సముద్రమునందలి పూర్ణకుంభమువలె అంతఃపూర్ణులు, బహిఃపూర్ణులు అయియుందురు.

71 భావనా మఖిలాం త్యక్త్వా యచ్ఛిష్టం తన్మయో భవ. 4-19

సమస్త భావనలను వదలివేసి ఏది శేషించునో అట్టిదానియందు (అట్టి ఆత్మయందు) తన్మయుండవై యుండుము.

72 రాగద్వేషభయాదీనా మనురూపం చరన్నపి,
యోఽన్తర్వ్యోమవ దచ్ఛః స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే 4-24

రాగద్వేషభయాదులకు అనురూపముగా చరించువాడై యున్నను, ఎవడు హృదయమునందు ఆకాశమునవలె స్వచ్ఛుండై యుండునో, అట్టివాడు జీవన్ముక్తుండని చెప్పబడును.

73 యస్య నాహంకృతో భావో బుద్ధిర్యస్య న లిప్యతే,
కుర్వతో ఽకుర్వతో వాపి స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే. 4-25

ఎవనికి అహంకారము లేదో, ఎవనిబుద్ధి అంటక యుండునో, అతడు కర్మ చేసినను, చేయకయున్నను జీవన్ముక్తుండని చెప్పబడును.

74 యస్మాన్నోద్విజతే లోకో లోకాన్నోద్విజతే చ యః,
హర్షామర్షభయోన్ముక్తః స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే. 4-26

ఎవనివలన లోకము భయమును పొందదో, ఎవడు లోకము వలన భయమును పొందడో, ఎవడు హర్షశోకాది ద్వంద్వములు లేకుండునో, అట్టివాడు జీవన్ముక్తుడని చెప్పబడును.

75 ప్రజహాతి యదా కామాన్ సర్వాంశ్చిత్తగతాన్ మునే,
మయి సర్వాత్మకే తుష్టః స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే 4-28

ఓ మునీశ్వరా! ఎవడు చిత్తమందలి కోరికలన్నిటిని త్యాగము చేయునో, సర్వాత్మకుడనైన నాయందు సంతుష్టుడై యుండునో— అట్టివాడు జీవన్ముక్తుడని చెప్పబడును.

76 చైత్యవర్జితచిన్మాత్రే పదే పరమపావనే,
అక్షుబ్ధచిత్తో విశ్రాంతః స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే. 4.29

దృశ్యవర్జితమగు చిన్మాత్రమును, పరమ పవిత్రమగు బ్రహ్మపదమును పొంది ఏ విధమైన క్షోభలేని చిత్తముగలవాడై ఎవడు విశ్రాంతి నొందునో, అతడు జీవన్ముక్తుడని చెప్పబడును.

77 ఇదం జగదహం సోఽయం దృశ్యజాతమవాస్తవమ్,
యస్య చిత్తే న స్ఫురతి స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే. 4-30

ఈ జగత్తు, అహంకారము, దృశ్యపదార్థములు ఎవని చిత్తమునందు తోచవో, అతడు జీవన్ముక్తుడని చెప్పబడును.

78 సద్బ్రహ్మణి స్థిరే స్ఫారే పూర్ణే విషయవర్జితే,
ఆచార్యశాస్త్రమార్గేణ ప్రవిశ్యాశు స్థిరో భవ. 4-31

స్వరూపమును, స్థిరమై, విశాలమై, ప్రాప్తమై నిత్యమున్నట్టి బ్రహ్మానందము, గురూపదేశముచేత ప్రాప్తించినదాని ద్వారా సమస్త ప్రవేశించి అనుభవ స్థైర్యముతో యుండగలము.

79 శివో గురుః శివో వేదః శివో దేవః శివః ప్రభుః,
శివోఽస్మ్యహం శివః సర్వం శివా దన్యన్న కించన. 4-32

గురువు శివుడు; వేదము శివుడు; దేవుడు శివుడు; ప్రభువు శివుడు; నేను శివుడను; సమస్తము శివుడు; శివునికంటె వేరుగా ఏదియు ఒకింతైనను లేదు.

80 విదిత్వా ప్యాత్మనో రూపం సంప్రజ్ఞాతసమాధినా,
శుక్లమార్గేణ విరజాః ప్రయాన్తి పరమం పదమ్. 4-38

సంప్రజ్ఞాత సమాధిద్వారా తన ఆత్మస్వరూపమును తెలిసికొని శుక్ల మార్గము ద్వారా విరక్తులైనవారలు పరమాత్మపదమును ప్రవేశించుచున్నారు.

81 అత్ర కో మోహః కః శోక ఏకత్వ మనుపశ్యతః.
4-42

ఈ ప్రపంచమంతయు ఏకత్వముగా గాంచువానికి ఇక మోహ మెచటిది? శోక మెచటిది?

82 యస్యానుభవపర్యన్తా బుద్ధి స్తత్త్వే ప్రవర్తతే,
తద్దృష్టిగోచరాః సర్వే ముచ్యన్తే సర్వపాతకైః. 4-43

ఎవనిబుద్ధి అనుభవపర్యంతము అద్వైత తత్త్వమునందు ప్రవర్తించునో, అట్టివానికి దృష్టిగోచరులైన వారెల్లరును సమస్త పాపములనుండియు విముక్తి నొందుదురు.

83 అనేకజన్మసంస్కార గురుదేవప్రసాదతః,
యోగాభ్యాసా త్తతో వేధో జాయతే తస్య యోగినః.
5-66

అనేకజన్మల పూర్వసంస్కారములచేతను, గురుదేవుని అను గ్రహముచేతను, యోగాభ్యాసము వలనను యోగికి జ్ఞానము కలు గును.

84 తైలధారా మివాచ్ఛిన్నం దీర్ఘఘంటానినాదవత్,
అవాచ్యం ప్రణవస్యాగ్రం యస్తం వేద స వేదవిత్.
5-69

తైలధారవలె అవిచ్ఛిన్నమైనదియు, దీర్ఘఘంటానినాదము వలె గంభీరమైనదియు, అవాచ్యమైనదియు అగు ప్రణవమంత్రము యొక్క అగ్రమును తెలిసికొనువాడు వేదవేత్తయని చెప్పబడును.

85 సర్వవిఘ్నహర శ్చాయం ప్రణవః సర్వదోషహా.
5-71

ప్రణవమంత్రము సమస్తవిఘ్నములను పోగొట్టునదియు, సమస్తదోషములను తొలగించునదియు అయియున్నది.

99. శాట్యాయనీయోపనిషత్తు

1 సమాసక్తం సదా చిత్తం జంతో ర్విషయగోచరే,
యద్యేవం బ్రహ్మణి స్యా త్తత్కో న ముచ్యేత
బంధనాత్. 2

మనుజుని చిత్తము విషయములందు లగ్నమైన విధముగా బ్రహ్మమునందు లగ్నమైనచో ఇక ఎవడు బంధమునుండి విముక్తుడు కాకుండును!

2 చిత్తమేవ హి సంసారః తత్ప్రయత్నేన శోధయేత్,
యచ్చిత్త స్తన్మయో భవతి గుహ్య మేతత్సనాతనమ్.

చిత్తమే సంసారము. కావున దానిని ప్రయత్నపూర్వకముగ శుద్ధము చేయవలెను. మనుజుని చిత్తమెట్టిదో వాడట్టివాడే అగుచున్నాడు. తన్మయుడు మానవుడు. (దానిని బట్టే సంసారమగును). ఇది సనాతనమైన రహస్యము.

3 జ్ఞానయజ్ఞః స విజ్ఞేయః సర్వయజ్ఞోత్తమోత్తమః 16

జ్ఞానయజ్ఞము అన్నియజ్ఞములకంటె సర్వోత్తమమైనదని తెలియవలసినది.

4 ఆత్మానం చేద్విజానీయా దయమస్మీతి పూరుషః,
కిమిచ్ఛన్ కస్య కామాయ శరీర మనుసంజ్వరేత్ 22

మనుజుడు 'ఈ ఆత్మ నేను అయియున్నాను' అని తెలిసికొని నపుడు (ఆత్మసాక్షాత్కారమును పొందినపుడు) ఇక దేని కొరకై ఎవని కొరకై శరీరమును క్లేశపెట్టును? (దృశ్యవిషయములను కోరి శరీరతాపము పొందడని భావము).

5 గురురేవ పరో ధర్మో గురురేవ పరాగతిః. 36

గురువే పరమధర్మము, గురువే పరమగతి.

6 యస్య దేవే పరాభక్తి ర్యథా దేవే తథా గురౌ,
స బ్రహ్మవిత్పరం ప్రేయా దితి వేదానుశాసనమ్

—అద్వయోపనిషత్ : 37

ఎవనికి దేవునియందు గాఢభక్తి కలదో, దేవునియందువలెను గురువునందును గాఢభక్తి కలదో, అట్టి మహాత్మునకే, పరబ్రహ్మమును పొందుటకు వేదము తెలుపుచున్నది.

100. హయగ్రీవోపనిషత్తు

1 నారదో బ్రహ్మాణ ముపసమేత్యోవాచ—
అధీహి భగవన్ బ్రహ్మవిద్యాం వరిష్ఠాం యయా
ఒచిరాత్సర్వపాపం వ్యపోహ్య బ్రహ్మవిద్యాం లబ్ధ్వై
శ్వర్యవాన్ భవతి—

బ్రహ్మోవాచ—హయగ్రీవదైవత్యాన్ మన్త్రాన్ యో
వేద — స శ్రుతి స్మృతీతిహాస పురాణాని వేద
స సర్వైశ్వర్యవాన్ భవతి త ఏతే మన్త్రాః.

నారదుఁడు బ్రహ్మదేవుని సమీపించి యిట్లనెను—"మహాత్మా! దీనిచేత మనుజులు సమస్తపాపములను పోఁగొట్టుకొని బ్రహ్మవిద్యను పొంది సర్వైశ్వర్యవంతులగుదురో అట్టి శ్రేష్ఠమగు బ్రహ్మవిద్యను గూర్చి వచింపుము"—అని. బ్రహ్మదేవుఁ డిట్లు చెప్పెను. హయగ్రీవదేవుని మంత్రములను తెలిసికొనువాఁడు శ్రుతిస్మృతి పురాణములను తెలిసికొనువాఁ డగును. అతఁడు సర్వైశ్వర్య సంపన్నుఁ డగును. అవి యీ మంత్రములు—

2 విశ్వోత్తీర్ణస్వరూపాయ చిన్మయానందరూపిణే,
తుభ్యం నమో హయగ్రీవవిద్యారాజాయ విష్ణవే
స్వాహా స్వాహా నమః.

విశ్వోత్తీర్ణస్వరూపుడవును, చిన్మయానందరూపుడవును, విద్యలకు ప్రభువవు, సర్వవ్యాపకుడవును, హయగ్రీవుడవును అగు నీకు నమస్కారము.

3 ఋగ్యజుస్సామరూపాయ వేదాహరణకర్మణే,
ప్రణవోద్గీథవపుషే మహాశ్వశిరసే నమః
స్వాహా స్వాహా నమః.

ఋగ్యజుస్సామ వేదరూపుడవును, వేదములను సంగ్రహించిన వాడవును, ఓంకారస్వరూపుడవును, గొప్ప అశ్వము యొక్క శిరస్సుగలవాడవును అగు హయగ్రీవునకు నమస్కారము.

4 ఉద్గీథ ప్రణవోద్గీథ సర్వవాగీశ్వరేశ్వర,
సర్వవేదమయాచింత్య సర్వం బోధయ బోధయ
స్వాహా స్వాహా నమః

ప్రణవ (ఓంకార) స్వరూపా! సర్వవాక్కులకు ప్రభువా! ఈశ్వరా! సర్వవేదమయా! అచింత్య స్వరూపా! సమస్తము (జ్ఞానము) బోధింపుము, బోధింపుము. నీకు నమస్కారము.

101. దత్తాత్రేయోపనిషత్తు

1 సత్యక్షేత్రే బ్రహ్మా నారాయణం మహాసామ్రాజ్యం కిం
తారకం తన్నో బ్రూహి భగవన్నిత్యుక్తః సత్యా
నంద చిదాత్మకం సాత్త్వికం మామకం ధామోపా
స్వేత్యాహ. 1

సత్యమే ప్రియమైన బ్రహ్మతత్త్వము. మహాసత్వశాలి సాక్షాద్బ్రహ్మ స్థితుడును ... బోధకుడు ... అతడే ... వచింపబడి యుండెను. గనుక ... యందలి ... సంద ... సంసారబంధ ... స్థానమును (స్వభావము — ఆత్మస్వరూపము) ... అని చెప్పెను.

ఓం

102. గారుడోపనిషత్తు

1 విషం బ్రహ్మేతరిక్తం స్యా దమృతం బ్రహ్మమాత్రకమ్,
బ్రహ్మేతరిక్తం విషవ ద్దృష్ట్వా బ్రహ్మమాత్రకం భవేదహమ్.

బ్రహ్మమునకంటె వేరైనది విషము. బ్రహ్మమును అమృతము. విజ్ఞానగురువాడు బ్రహ్మేతరిక్తమైన దృశ్యజగత్తును విషమువలె భావించి బ్రహ్మమాత్రమును అమృతమువలె స్వీకరించవలెను.

2 ఓం నమో భగవతే మహాగరుడాయ విష్ణువాహనాయ త్రైలోక్యపరిపూజితాయ వజ్రనఖ వజ్రతుండాయ వజ్రపక్షాలంకృత శరీరాయ ఏహ్యేహి మహాగరుడ విషం ఛింధి ఛింధి ఆవేశయావేశయ హుం ఫట్ స్వాహా.

భగవంతుడును, విష్ణువాహనుడును, త్రైలోక్యవాసులచే పూజింపబడువాడును, వజ్రనఖుడును, వజ్రతుండుడును వజ్రపక్షాలంకృతశరీరుడును అగు గరుత్మంతునకు నమస్కారము. ఓ మహాగరుత్మంతుడా! రమ్ము! రమ్ము! విషమును ఛేదింపుము. (నా హృదయమును) ప్రవేశింపుము!

103. కలిసంతరణోపనిషత్తు

1 యద్దివ్యనామ స్మరతాం సంసారో గోష్పదాయతే,
స్వానన్యభక్తి ర్భవతి త ద్రామపద మాశ్రయే.

ఎవనియొక్క దివ్యనామమును స్మరించువారికి సంసారము గోష్పదముగ తోచునో, అనన్యభక్తి కలుగునో, అట్టి శ్రీరామచంద్రుని పాదములను ఆశ్రయించుచును.

2 ద్వాపరాన్తే నారదో బ్రహ్మాణం జగామ, కథం భగవన్ గాం పర్యటన్ కలిం సన్తరేయ మితి స హోవాచ బ్రహ్మా సాధు పృష్టోఽస్మి సర్వశ్రుతిరహస్యం గోప్యం తచ్ఛృణు యేన కలిసంసారం తరిష్యసి భగవత ఆది పురుషస్య నారాయణస్య నామోచ్చారణ మాత్రేణ నిర్ధూతకలిర్భవతి, నారదః పునః పప్రచ్ఛ తన్నామ కిమితి, స హోవాచ హిరణ్యగర్భః.

ద్వాపరయుగముయొక్క చివర నారదుడు బ్రహ్మదేవుని కడకేగి 'మహాత్మా! నేను భూమండలమున సంచరించుచు కలియుగము నెట్లు దాటగలనో సెలవిమ్మని యడుగగా, అంతట బ్రహ్మదేవుడిట్లు సెలవిచ్చెను—'నారదా! మంచి ప్రశ్న వేసితివి. సమస్త వేదముల రహస్యమైన సంసారతరణోపాయమును చెప్పుచున్నాను. వినుము— "భగవంతుడును, ఆదిపురుషుడును అయిన నారాయణుని నామమును ఉచ్చరించినమాత్రమున మానవుడు దూరీకృత కలుషుడు—' అంతట నారదుడు 'ఆ నామమేది? అని అడుగగా, బ్రహ్మదేవుడిట్లు సెలవిచ్చెను—

3 " హరే రామ హరే రామ రామ రామ హరే హరే,
హరే కృష్ణ హరే కృష్ణ కృష్ణ కృష్ణ హరే హరే".

4 ఇతి షోడశకం నామ్నాం కలికల్మషనాశనమ్,
నాతః పరతరోపాయః సర్వవేదేషు దృశ్యతే.
హరే రామ హరే రామ రామ రామ హరే హరే
హరే కృష్ణ హరే కృష్ణ కృష్ణ కృష్ణ హరే హరే

ఈ ప్రకారముగ పదునారు నామములతో గూడినదియు, కలికల్మషమును నశింపజేయునదియు ఈ 'హరేరామ హరే కృష్ణ' మంత్రము తప్ప కలిదోషనివారణకు వేరొక (శ్రేష్ఠ) ఉపాయము సమస్తవేదములందు కనబడుటలేదు.

104. జాబాల్యుపనిషత్తు

1 అహంకారాభిష్టః సంసారీ జీవః స ఏవ పశుః,
సర్వజ్ఞః పంచకృత్యసంపన్నః సర్వేశ్వర ఈశః
పశుపతిః.

అహంకారముతో గూడినవాడును, సంసారియు జీవుడు పశువు (పశుతుల్యుడు). సర్వజ్ఞుడు, పంచకృత్యసంపన్నుడగు సర్వేశ్వరుడు పశుపతి.

105. సౌభాగ్యలక్ష్మ్యుపనిషత్తు

1 అన్తే ఒనన్తం సహూరోక్త థండే ఒథంతం
సమర్పయన్,

భూమానం ప్రకృతిం ధ్యాత్వా కృతకృత్యో భవేత్ 11

అనంతమైనదానిని అంతమందును, అఖండమైనదానిని ఖండములుగాను భావించుదురు, ప్రకృతిని 'భూమా' స్వరూపముగా భావించువారు కృతకృత్యులు అగుదురు. అవ్యక్తమైనదానిని పొందుదురు,

2 యోగేన యోగం సంరోధ్య భావం భావేన చాంజసా,
నిర్వికల్పం పరం తత్త్వం సదా భూత్వా పరం భవేత్ 12

యోగముచే దృశ్యసంయోగమును నిరోధించి, స్వస్వభావముచే దృశ్యభావమును శీఘ్రముగ, లెస్సగ నిరోధించి, సదా నిర్వికల్పమై, పరమైనట్టి తత్త్వస్వరూపమునా ఉండి బ్రహ్మనిష్ఠులు పరబ్రహ్మమే యగుదురు.

3 అహంభావం పరిత్యజ్య జగద్భావ మనీదృశమ్,
నిర్వికల్పే స్థితో విద్వాన్ భూయో నాప్యనుశోచతి. 13

అహంభావమును వదలి, జగద్భావమును వీడి, నిర్వికల్పమగు ఆత్మయందు స్థితుడైనవాడై విద్వాంసుడు ఎన్నడును దుఃఖింపడు.

4 సలిలే సైంధవం యద్వత్ సామ్యం భవతి యోగతః,
తథా ఆత్మమనసో రైక్యం సమాధి రభిధీయతే. 14

నీటియందు ఉప్పుకల్లు లయించునట్లు ఆత్మయందు మనస్సు లయించుట సమాధి యనబడును.

5 యత్సమత్వం తయో రత్ర జీవాత్మపరమాత్మనోః,
సమస్తనష్టసంకల్పః సమాధి రభిధీయతే. 16

జీవాత్మపరమాత్మల కైక్య. సమత్వము, సమస్తసంకల్ప రహితస్థితి సమాధియని చెప్పఁబడును.

106. సరస్వతీరహస్యోపనిషత్తు

1 అస్తి భాతి ప్రియం రూపం నామ చేత్యంశపంచకమ్,
ఆద్యత్రయం బ్రహ్మరూపం జగద్రూపం తతో ద్వయమ్. 23

అస్తి, భాతి, ప్రియము, రూపము, నామము—అని ఐదు అంశములు కలవు. అందు మొదటిమూఁడును బ్రహ్మముయొక్క లక్షణములు. తక్కిన రెండును జగత్తుయొక్క లక్షణములు.

2 ఉపేక్ష్య నామరూపే ద్వే సచ్చిదానందతత్పరః,
సమాధిం సర్వదా కుర్యా ద్ధృదయే వాథ వా బహిః. 24

నిర్గుణమగువాఁడు నామరూపముల రెంటిని ఉపేక్షించి, సచ్చిదానందములందు (అస్తి, భాతి, ప్రియములందు) తత్పరుఁడై హృదయమునందుగాని, బాహ్యమునందుగాని సమాధినిష్ఠుఁడై యుండవలెను.

3 సవికల్పో నిర్వికల్పః సమాధి ర్ద్వివిధో హృది,
దృశ్యశబ్దానుభేదేన సవికల్పః పున ర్ద్విధా. 25

హృదయమునఁ గావించు సమాధినిష్ఠ సవికల్పమని, నిర్వికల్పమని రెండువిధములు. అందు సవికల్పము దృశ్యానువిద్ధమని, శబ్దానువిద్ధమని మరల రెండువిధములు.

4 కామాద్యాశ్చిత్తగా దృశ్యాస్తత్సాక్షిత్వేన చేతనమ్,
ధ్యాయేద్దృశ్యానువిద్ధోఽయం సమాధిః సవికల్పకః. 26

చిత్తమందలి కామాదులు దృశ్యములు. వానికి సాక్షియైన చైతన్యమును ధ్యానించుట దృశ్యానువిద్ధసవికల్పసమాధి యగును.

5 అసంగః సచ్చిదానందః స్వప్రభో ద్వైతవర్జితః,
అస్మీతి శబ్దవిద్ధోఽయం సమాధిః సవికల్పకః 27

అసంగమై, సచ్చిదానందమై, స్వప్రకాశమై, ద్వైతవర్జితమైనట్టి ఆత్మనే నేను అని భావించుట శబ్దానువిద్ధసవికల్పసమాధి యగును.

6 స్వానుభూతిరసావేశా ద్దృశ్యశబ్దానపేక్షితః,
నిర్వికల్పః సమాధిః స్యాన్నివాతస్థిత దీపవత్. 28

స్వానుభవరసావేశమువలన గలుగునదియు, దృశ్యశబ్దరహితమైనదియు, గాలిలేనిచోటగల దీపమువలె నిశ్చల మైనదియు నగు స్థితి నిర్వికల్పసమాధి యగును.

7 హృదీవ బాహ్యదేశేఽపి యస్మిన్ కస్మింశ్చ వస్తుని,
సమాధి రాద్యస్సన్మాత్రా నామ రూప పృథక్కృతిః. 29

హృదయమునందువలె బాహ్యప్రదేశమందును ఏ వస్తువునందైనను నామరూపరహితమైన భావము, అద్వైతసన్మాత్రాత్మభావము కలిగినయెడల సమాధి యగును.

8 ఏభిః సమాధిభి ష్షడ్భి ర్నయే త్కాలం నిరన్తరమ్. 30

ఈ ఆరువిధములైన సమాధినిష్ఠలచేత నిరంతరము కాలమును గడపవలయును.

9 దేహాభిమానే గలితే విజ్ఞాతే పరమాత్మని,
యత్ర యత్ర మనో యాతి తత్ర తత్ర పరామృతమ్.
31

దేహాభిమానము తొలగగా, పరమాత్మ తెలిసికొనబడగా [illegible] మనస్సు ఎచట ఎచటికి పోవునో అచటచట పరామృతము [illegible] అనుభూతి యగును.

10 మయి జీవత్వ మీశత్వం కల్పితం వస్తుతో నహి,
ఇతి యస్తు విజానాతి స ముక్తో నాత్ర సంశయః.
—ఆత్మోపనిషత్ 33

'నాయందు జీవత్వము, ఈశత్వము కల్పింపబడినవి. వస్తుతః కావు'— అని ఎవడు తెలిసికొనుచున్నాడో అతడు ముక్తుడే యగు చున్నాడు. ఇట సంశయము లేదు.

107. బహ్వృచోపనిషత్తు

2 పంచరూప పరిత్యాగా దస్వరూప ప్రహాణతః,
అధిష్ఠానం పరం తత్త్వ మేకం స చ్ఛిష్యతే మహత్.

పంచకోశరూపమగు [illegible] పరిత్యాగము వలనను, [illegible] ముగు జీవ (స్వరూప) పదార్థములను విడచుట వలనను, అధిష్ఠానము, పరమైన, మహత్తరమైనట్టి పరతత్త్వము (బ్రహ్మము) మిగులు చున్నది.

108. ముక్తికోపనిషత్తు

1 సనకాద్యై ర్మునిగణై ర్వసిష్ఠాద్యైః శుకాదిభిః,
అన్యై ర్భాగవతై శ్చాపి స్తూయమాన మహర్నిశమ్
1-2

2 ధీవిక్రియా సహస్రాణాం సాక్షిణం నిర్వికారిణమ్,
స్వరూపధ్యాననిరతం సమాధివిరమే హరిమ్. 1.3
3 భక్త్యా శుశ్రూషయా రామం స్తువన్ పప్రచ్ఛ మారుతిః
1.4

సనకాది మునులచేతను, వసిష్ఠాదులచేతను, శుకాదులచేతను, భగవద్భాగవతులచేతను అహర్నిశము స్తుతింపబడువాడును, వేలకొలది బుద్ధివికారములకు సాక్షియైనవాడును, నిర్వికారుడును (అట్టి) స్వరూపధ్యాన నిరతుడును, శ్రీహరియు అగు శ్రీరామచంద్రుడు సమాధినిష్ఠనుండి విరమించినప్పుడు హనుమంతుడు వారికి భక్తితో శుశ్రూషలు సలుపుచు వారిని స్తుతించుచు ఇట్లడిగెను—

4 త్వద్రూపం జ్ఞాతు మిచ్ఛామి తత్త్వతో రామ ముక్తయే,
5 అనాయాసేన యేనాహం ముచ్యేయం భవబన్ధనాత్.
1.5
కృపయా వద మే రామ యేన ముక్తో భవా మ్యహమ్
1.6

ఓ రామచంద్రా! మోక్షముకొఱకై మీస్వరూపమును యథార్థముగా తెలిసికొనగోరుచున్నాను. ఏ మీస్వరూపసాక్షాత్కారముచే నేను సులభముగ సంసారబంధనము నుండి ముక్తుడ నగుదునో, అట్టి మీ యథార్థమైన స్వరూపమును దయచేసి నాకు తెలుపుడు.

6 వేదాన్తే సుప్రతిష్ఠో ఽహం వేదాన్తం సముపాశ్రయ
1.7

(అప్పుడు శ్రీరామచంద్రమూర్తి ఇట్లు చెప్పెను—)

ఓ ఆంజనేయా! నేను వేదాంతమందు సుప్రతిష్ఠుడనై యున్నాను. కావున నీవు వేదాంతమును లెస్సగ నాశ్రయింపుము.

7 కైవల్యముక్తి రేకైవ పారమార్థికరూపిణీ,
దురాచారరతో వాపి మన్నామ భజనా త్కపే. 1.18

ఓ వానరశ్రేష్ఠా! దురాచారనిరతుడైనను నాయొక్క నామమును భజించుటచే (సాలోక్యము నవలంబించి) పరమార్థరూపమగు కైవల్యమును, ముక్తిని పొందుచున్నాడు.

8 గురూపదిష్టమార్గేణ ధ్యాయ న్మద్గుణ మవ్యయమ్,
మత్సాయుజ్యం ద్విజః సమ్య గ్భజే ద్భ్రమరకీటవత్,
1.24

గురూపదిష్టమగు మార్గముచే నాశరహితమైన నాయొక్క రూపమును, గుణములను లెస్సగ ధ్యానించుచు బ్రాహ్మణుడు భ్రమరకీటన్యాయమున సాయుజ్యమును పొందును.

9 చతుర్విధా తు యా ముక్తి ర్మదుపాసనయా భవేత్.
1.25

సాలోక్య, సామీప్య, సారూప్య, సాయుజ్యములను నాలుగువిధములైన ముక్తిని మానవులు నన్ను ఉపాసించుటచే పొందుచున్నారు.

10 గృహీత్వాష్టోత్తరశతం యే పఠన్తి ద్విజోత్తమాః,
ప్రారబ్ధక్షయపర్యన్తం జీవన్ముక్తా భవన్తి తే. 1.42

ఏ బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠులు నూటయెనిమిది ఉపనిషత్తులను చక్కగ చదివి వానియందలి జ్ఞానమును గ్రహించెదరో వారు ప్రారబ్ధక్షయ

పర్యంతము జీవన్ముక్తులై విలసిల్లుదురు. (ఉపనిషది ని బాహ్యములగును).

11 జీవన్ముక్తి విదేహముక్త్యోః అష్టోత్తరశతో ప్రమాణం, కర్తృత్వాది దుఃఖనివృత్తిద్వారా నందావాప్తిః ప్రయోజనం భవతి.

జీవన్ముక్తి, విదేహముక్తులకు అష్టోత్తరశతో (108 ఉపనిషత్తులు) ప్రమాణము. కర్తృత్వాదిదుఃఖనివృత్తిద్వారా నిత్యానందము లభించుట ప్రయోజనము.

12 పురుషప్రయత్నసాధ్య వేదాన్తశ్రవణాది జ.

జీవన్ముక్త్యాది కార్యో భవతి సర్వవాసనాక్షయః

పురుషప్రయత్నసాధ్యమైన వేదాంతశ్రవణాదులు ధ్యానం, సమాధినిష్ఠలచే జీవన్ముక్తి లాభము చేకూరును. వాసనలు క్షయించుటచే అద్వైతలాభము సిద్ధించును.

13 అథ దేహభోగో భావ ప్రారబ్ధం యోజయతి సం ప్రాప్తేన స్వదేహో యత్నాన్ ద్వైతవ్యో భవతా

నానాసంస్కార పూర్వప్రయుక్తశుభాశుభవాసనలు, భావము సంసారబంధకారణమగును మనమేయగునేని, (ప్రయత్నముచే నిగ్రహము శుభవాసనలచేత, భావములన్నియు) నిర్మలమగును.

14 శుభాశుభాభ్యాం మార్గాభ్యాం వహన్తీ వాసనా పౌరుషేణ ప్రయత్నేన యోజనీయా శుభే ప

వాసనలు అనునవి శుభ, అశుభములను రెండు మార్గములు గా ప్రవహించుచున్నవి. పురుషప్రయత్నముచే అశుభమార్గమునను నిరోధించి, శుభమార్గమున దానిని మరలించవలెను.

15 పౌరుషేణ ప్రయత్నేన లాలయే చ్చిత్తబాలకమ్. 2.7

పురుషప్రయత్నముచే చిత్తమను బాలకుని లాలించివశము చేసికొనవలెను.

16 వాసనాక్షయ విజ్ఞాన మనోనాశా మహామతే,
సమకాలం చిరాభ్యస్తా భవన్తి ఫలదా మతాః. 2.10

మహామతీ! వాసనాక్షయమును, తత్త్వజ్ఞానమును, మనోనాశమును అను మూడుసాధనలను సమకాలమున చిరకాలము అభ్యసించినచో (మోక్ష) ఫలమును అవి కలుగజేయునని విజ్ఞులు తలంచెదరు.

17 జన్మాన్తరశతాభ్యస్తా మిథ్యా సంసారవాసనా,
సా చిరాభ్యాసయోగేన వినా న క్షీయతే క్వచిత్. 2-14

నూరుజన్మలందు అభ్యసింపబడిన మిథ్యయగు సంసారవాసన చిరకాలము అభ్యాసము చేయనిచో ఎన్నడును క్షయించదు.

18 తస్మాత్సౌమ్య ప్రయత్నేన పౌరుషేణ వివేకినా,
భోగేచ్ఛాం దూరత స్త్యక్త్వా త్రయ మేవ సమాచర.
2-15

కావున సౌమ్యుడా! వివేకముతోకూడిన పురుషప్రయత్నముచే భోగేచ్ఛను దూరముగ వదలివేసి వాసనాక్షయాది సాధనలను మూడింటిని చెన్నుగ ఆచరింపుము.

19 తస్మాద్వాసనయా యుక్తం మనో బద్ధం విదు ర్బుధాః
సమ్యగ్వాసనయా త్యక్తం ముక్త మిత్యభిధీయతే,
మనో నిర్వాసనీభావ మాచరాశు మహామతే 2।

(కుశలా!) వాసనలతో గూడియున్న మనస్సు బద్ధమని బుధులు చెప్పుదురు. వాసనారహితమగు మనస్సు ముక్తమని చెప్పబడును. ఓ ప్రాజ్ఞశ్రేష్ఠా! మనస్సును శీఘ్రముగ వాసనారహితముగా జేయుము.

20 సమ్యగాలోకనా త్సత్యాద్వాసనా ప్రవిలీయతే,
వాసనా విలయే చేతః శమ మాయాతి దీపవత్. 2।

సత్యమును (యథార్థమును) చక్కగ అవలోకించుటచే వాసన నశించిపోవుచున్నది. వాసన నశించుటచే చిత్తము (నూనె లేని) దీపమువలె శమించిపోవును.

21 వాసనాం సంపరిత్యజ్య మయి చిన్మాత్రవిగ్రహే,
య స్తిష్ఠతి గతవ్యగ్రః సోఽహం సచ్చిత్సుఖాత్మకః,
2।

వాసనను చక్కగ పరిత్యజించి చిన్మాత్రస్వరూపుడనైన నాయందు (ఆత్మయందు) ఏవిధమైన వ్యాకులతలేక స్థిరముగ నెవడు నిలిచియుండునో వాడు సచ్చిదానందస్వరూపుడై యుండును.

22 సమాధి మథ కర్మాణి మా కరోతు కరోతు వా,
హృదయే నాత్తసర్వేహో ముక్త ఏవోత్తమాశయః
2।

మనుజుడు సమాధినిష్ఠుడై యుండుగాక, లేక కర్మలను చేయుగాక! హృదయమునందు పొందబడిన సమస్తవాంఛలుగల (పరిపూర్ణత్వమును బడసిన) ఉత్తమాశయుడు ముక్తుడే యగును

23 నైష్కర్మ్యేణ న తస్యార్థ స్తస్యార్థోఽస్తి న కర్మభిః,
న సమాధానజప్యాభ్యాం యస్య నిర్వాసనం మనః. **2_20**

ఎవనిమనస్సు వాసనారహితముగ నున్నదో, అట్టివానికి కర్మలను చేయకుండుటచేగాని, కర్మలను చేయుటచేగాని, సమాధానచేగాని, జపముచేగాని ప్రయోజనము లేదు.

24 సంత్యక్తవాసనా న్మౌనా దృతే నాస్త్యుత్తమం పదమ్. **2_21**

వాసనలను వదలి మౌనముగా నుండు స్థితికంటె ఉత్తమమైనపదము (స్థితి) మఱొకటి లేదు.

25 దృఢాభ్యస్త పదార్థైక భావనా దతిచంచలమ్,
చిత్తం సంజాయతే జన్మజరామరణకారణమ్. **2_25**

దృఢముగ అభ్యసింపబడిన పదార్థభావనచే మిక్కిలిచంచలమగు చిత్తము జన్మజరామరణ కారణ మగుచున్నది.

26 అసంగవ్యవహారిత్వాత్ భవభావనవర్జనాత్,
శరీరనాశ దర్శిత్వా ద్వాసనా న ప్రవర్తతే.
వాసనా సంపరిత్యాగా చ్చిత్తం గచ్ఛ త్యచిత్తతామ్. **2_28**

అసంగముగ వ్యవహరించుటవలనను, సంసారభావన లేక పోవుటవలనను, శరీరము నశించిపోవునది అని తెలిసికొనుటవలనను వాసన కలుగకుండును. వాసన కలుగకుండుటవలన చిత్తము అచిత్తత్వమును పొందును. (నశించును).

27 అవాసనత్వాత్ సతతం యదా న మనుతే మనః,
అమనస్తా తదోదేతి పరమోపశమప్రదా. 2-29

వాసనలు నశించుటచే మనస్సు సంకల్పరహిత మగును. అప్పుడు పరమశాంతిప్రదమగు అమనస్కత్వము కలుగును.

28 అవ్యుత్పన్నమనా యావద్భవానజ్ఞాతతత్పదః,
గురుశాస్త్రప్రమాణైస్తు నిర్ణీతం తావదాచర. 2-30

మనస్సు వాసనారహితము కానంతవరకు పరబ్రహ్మము నెఱుఁగఁజాలదు. కావున గురుశాస్త్రప్రమాణము లచే నిర్ణయింపబడిన దానిని ఆచరింపుము.

29 సహస్రాంకురశాఖాత్మ ఫలపల్లవశాలినః,
అస్య సంసారవృక్షస్య మనోమూలమిదం స్థితమ్
2-36

వేలకొలది అంకురములు, కొమ్మలు, ఫలములు, చిగుళ్ళు మున్నగువానితోఁ గూడిన ఈ సంసారమను వృక్షమునకు మనస్సే మూలమై యున్నది.

30 సంకల్ప ఏవ తన్మన్యే సంకల్పోపశమేన తత్,
శోషయాశు యథా శోషమేతి సంసారపాదపః.2-37

సంకల్పమే మనస్సని తలంచుము. సంకల్పము నశించి నపుడు సంసారవృక్షము ఎండిపోవును. కావున సంకల్పరాహిత్య ముచే సంసారవృక్షమును శీఘ్రముగ శుష్కింపఁజేయుము.

31 ఉపాయ ఏక ఏవాస్తి మనసః స్వస్య నిగ్రహే,
మనసోఽభ్యుదయో నాశో మనోనాశో మహోదయః
2-38

లీన మనస్సునకు నిగ్రహించుటకు ఒకే ఉపాయము కలదు. మనస్సు నాశనోన్ముఖమై ఆత్మయందు సంలగ్నమయినపుడే మనో నాశము. అట్టి మనోనాశము నిశ్చయముగ మహోదయమే యగును.

32 జ్ఞానేనో నాశ మభ్యేతి మనో జ్ఞస్య హి శృంఖలా 2-39

జ్ఞానికి మనస్సు నాశమును పొందును. అజ్ఞానికి మనస్సు సంకెలవలె బంధక మగును.

33 తావ న్నిశీవ వేతాలా వల్గన్తి హృది వాసనాః,
ఏకతత్త్వ దృఢాభ్యాసా ద్యావ న్న విజితం మనః,
2.40

ఏకమైన పరతత్త్వమును (ఆత్మతత్త్వమును) దృఢముగ అభ్యసించుటద్వారా మనస్సు జయింపబడనంతవరకు రాత్రికాలమున భేతాళములవలె హృదయమున వాసనలు విజృంభించుచునే యుండును.

34 ప్రక్షీణచిత్తదర్పస్య నిగృహీ తేంద్రియద్విషః,
పద్మిన్య ఇవ హేమన్తే క్షీయన్తే భోగవాసనాః. 2.41

చిత్తముయొక్క మదము నశించినవానికిని, ఇంద్రియములను శత్రువులను జయించినవానికిని హేమంత ఋతువునందు తామరతీగలవలె భోగవాసనలు నశించును.

35 హస్తం హస్తేన సంపీడ్య దన్తైర్దన్తా న్విచూర్ణ్య చ,
అంగాన్యంగై స్సమాక్రమ్య జయే దాదౌ స్వకం
మనః. 2.42

చేతిని చేతితో నలిపి, పండ్లను దంతములతో కొరికి అవయవములను అవయవములతో ఆక్రమించి మొట్టమొదట తన మనస్సును జయింపవలెను.

36 న శక్యతే మనో జేతుం వినా యుక్తి మనిందితామ్,
అంకుశేన వినా మత్తో యథా దుష్టమతంగజః. 2.43

అంకుశము లేనిచో మదించిన దుష్టమగు ఏనుగును జయించజాలనట్లు ఉత్తమమైన యుక్తి లేనిచో మనస్సును జయించుటకు శక్యము కాదు.

37 అధ్యాత్మ విద్యాధిగమః సాధుసంగతి రేవ చ. 2.44

38 వాసనా సంపరిత్యాగః ప్రాణస్పంద నిరోధనమ్. 2.45
ఏతా స్తా యుక్తయః పుష్టాః సన్తి చిత్తజయే కిల.

అధ్యాత్మ విద్యాప్రాప్తి, సాధుజనసాంగత్యము, వాసనా త్యాగము, ప్రాణనిరోధము—అను ఈ యుక్తులు చిత్తమును జయించుటకు బలముగ ఉపకరించును.

39 విచార్య విశ్వతిం కృత్వాన్తం సంవిద్వపుష్యథ
క్రమాత్,
పరిశిష్టం చ చిన్మాత్రం చిదానందం విచిన్తయేత్. 2.50

వికారము లన్నిటిని తొలగించుచుకొని, 'నేతి, నేతి' (ఇది కాదు, ఇది కాదు) అను పద్ధతిద్వారా ప్రపంచభావమును పోగొట్టుకొని శేషించు చిన్మాత్ర చిదానందాత్మను గూర్చి చింతన చేయవలెను.

40 దృఢభావనయా త్యక్తపూర్వాపరవిచారణమ్,
యదాదానం పదార్థస్య వాసనా సా ప్రకీర్తితా. 2.57

దృఢభావనవలన పూర్వాపరవిచారణ లేనివాడై ఆ యా పదార్థములను గ్రహించుట వాసన యనబడును.

41 భావితం తీవ్రసంవేగా దాత్మనా యత్తదేవ సః,
భవత్యాశు కపిశ్రేష్ఠ విగతేతరవాసనః. 2.58

నానాదృశ్యముల మరుగున అస్తిభావమును తొలగించి తీవ్ర సంవేగముతో మనస్సుచే దేనిని భావించునో, ఆ వస్తువుగా అతడు పరిపూర్ణ రూపమును పొందును.

42 దార్ఢ్యగ్రహాద్ధి పురుషో వాసనావివశీకృతః,
సంపశ్యతి యదే వైత త్సద్వస్త్వితి విముహ్యతి. 2-59

వాసనావశుడైన పురుషుడు దృఢముగ గ్రహించిన దేనిని చూచునో అదియే సద్వస్తువని మోహమును పొందును.

43 వాసనా ద్వివిధా ప్రోక్తా శుద్ధా చ మలినా తథా,
మలినా జన్మ హేతు స్స్యా చ్ఛుద్ధా జన్మ వినాశినీ. 2-61

వాసన శుద్ధమని, మలినమని రెండు విధములు. మలినవాసన జన్మకు కారణమగును. శుద్ధవాసన జన్మరాహిత్యమును కలుగజేయును.

44 బహుశాస్త్రకథాకన్థా రోమన్థేన వృథైవ కిమ్,
అన్వేష్టవ్యం ప్రయత్నేన మారుతే జ్యోతి రాన్తరమ్.
2-63

అంతులేని అనేక శాస్త్రములను చదివిన కథలను వల్లించుట చేతను, నెమరువేయుట చేతను ఏమి ప్రయోజనము? హృదయ మందలి ఆత్మజ్యోతిని ప్రయత్నపూర్వకముగ అన్వేషించవలయును.

45 అధీత్య చతురో వేదా న్సర్వశాస్త్రా ణ్యనేకశః,
బ్రహ్మతత్త్వం న జానాతి దర్వీ పాకరసం యథా.
2-65

నాలుగు వేదములను సమస్త శాస్త్రములను పలుమార్లు చదివినను అనుభవము లేనిచో గరిటె పాకము యొక్క రుచిని ఎరుగ నట్లు మనుజుడు బ్రహ్మతత్త్వమును ఎఱుగజాలడు.

46 స్వదేహాశుచిగన్ధేన న విరజ్యేత యః పుమాన్,
విరాగకారణం తస్య కిమన్య దుపదిశ్యతే. 2-66

తన దేహముయొక్క దుర్వాసనచేత వైరాగ్యమును పొందని వానికి ఇతర వైరాగ్యము కలిగించుటకై ఇతర ఏమి ఉపదేశము చేయవలెను?

47 బద్ధో హి వాసనాబద్ధో మోక్షః స్యాద్వాసనాక్షయః,
వాసనాం సంపరిత్యజ్య మోక్షార్థిత్వమపి త్యజ. 2-68

వాసనలు కలిగియుండుటయే బంధము. వాసనాక్షయమే మోక్షము. వాసనలను పూర్తిగ పరిత్యజించి మోక్షమునుగూర్చిన సంబంధమునుకూడ విడువవలెను.

48 మానసీ ర్వాసనాః పూర్వం త్యక్త్వా విషయవాసనాః,
మైత్ర్యాది వాసనానామ్నీ ర్గృహాణామలవాసనాః.
2-69

మొదట మానసికములైన విషయవాసనలను వదలి మైత్రి, కరుణ మున్నగు పవిత్రవాసనలను గ్రహింపుము.

49 తా అప్యన్తః పరిత్యజ్య తాభి ర్వ్యవహరన్నపి,
అన్తః శాన్తః సమస్నేహో భవ చిన్మాత్రవాసనః.
2-70

పిమ్మట వానినికూడ వదలి, వానితో వ్యవహరించుచున్నప్పటికీ లోన శాంతుడవై, సర్వత్ర సమానమైన స్నేహము కలవాడవై చిన్మాత్రవాసనగలవాడవై యుండుము.

50 తామప్యథ పరిత్యజ్య మనోబుద్ధి సమన్వితామ్,
శేషస్థిర సమాధానో మయి త్వం భవ మారుతే. 2-71

ఆంజనేయా! తరువాత మనోబుద్ధిసమన్వితమగు ప్రాణిశ్రేష్ఠ వదలి శేషించిన నాయందు (ఆత్మయందు) స్థిరముగ నిలకొని యుండుము.

౭౧ అశబ్ద మస్పర్శ మరూప మవ్యయం
తథా౽రసం నిత్య మగన్ధవచ్చ యత్,
అనామగోత్రం మమ రూప మీదృశం
భజస్వ నిత్యం పవనాత్మ జార్తిహన్. 2-72

శబ్దముల శ్లోకములకు పోలిన వాయుపుత్రా! శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస, గంధరహితమై, అవ్యయమై, నామగోత్రవర్జితమైన ఈ నా స్వరూపమును నిత్యము భజింపుము.

౭౨ దృశిస్వరూపం గగనోపమం పరం
సకృద్విభాతం త్వజ మేక మక్షరమ్,
అలేపకం సర్వగతం యదద్వయం
తదేవ చాహం సకలం విముక్త ఓమ్. 2-73

దృక్స్వరూపమైనదియు, ఆకాశసదృశమైనదియు, పరమైనదియు, సదా ప్రకాశస్వరూపమైనదియు, జన్మరహితమైనదియు, ఏకమైనదియు, నాశరహితమైనదియు, అసంగమైనదియు, సర్వవ్యాపకమైనదియు, అద్వయమైనదియు, విముక్తమైనదియు, సర్వప్రపంచమును వ్యాపించియున్నదియు, ఓంకారస్వరూపమునగు అది బ్రహ్మమే నేను.

[illegible]

హరిః ఓమ్ తత్ సత్.

శ్రీ శుక బ్రహ్మాశ్రమ గ్రంథములు

గీతా మకరందము

రచయిత: శ్రీ విద్యాప్రకాశానందగిరిస్వాములవారు

రాయల్ సైజు 1100 పేజీలుగల మహా గ్రంథము

ఇందు శ్రీ భగవద్గీత మూలశ్లోకములు, ప్రతి శ్లోకమునకు అవతారిక, ప్రతిపదార్థము, తాత్పర్యము, వ్యాఖ్యానము, ప్రశ్నోత్తరములు కలవు. ఇంతేగాక గీతను గూర్చిన అనేక వివరములు గ్రంథాదియందు పొందుపరుపబడినవి. మరియు, గీతాతత్త్వమును సుబోధక మొనర్చగల దాదాపు నూరు పేజీలు గల గొప్ప ఉపోద్ఘాతమున్ను ప్రారంభమున కలదు. గీతాశీలురకు చాల ఆవశ్యకమైన గ్రంథము.

పూర్తి క్యాలికో బైండు — వెల: రు. 40.00

Gitamakaranda

(In English)

PRICE : Rs. 40-00

రామాయణ రత్నాకరము

అనువాదకులు : శ్రీ విద్యాప్రకాశానందగిరిస్వాములవారు

రామాయణమునందు ఆధ్యాత్మిక బోధకు సంబంధించిన శ్లోకములు ఏరి, తెనుగు తాత్పర్యములు వ్రాసి ఈ గ్రంథము ప్రకటింపబడినది. గ్రంథ ప్రారంభమున శ్రీరామ స్తోత్రములు అనేకము చేర్చబడినవి. రామాయణమును గూర్చిన విషయ [illegible] ములు తెలుపు ఉపోద్ఘాతముకూడ కలదు. ఆధ్యాత్మిక విచారపరులకు ఇది చాల ఆవశ్యకమైన గ్రంథము.

డెమ్మీ క్రౌను సైజు 800 పేజీలు వెల : రు. 36-00

భారత రత్నాకరము

లక్ష శ్లోకములతో కూడిన మహాభారతమును చదివి సారాంశమును గ్రహించుటకు అందరికీ సాధ్యపడే విషయము కాదు. కావున శ్రీ విద్యాప్రకాశానందగిరి స్వాములవారు భక్తులకు అందు భారతములో ఉండు శ్లోకములను సారభూతమైన [illegible] తాత్పర్యముతో కూర్చిన గ్రంథమే "భారతరత్నాకరము".

వెల : రు. 36-00

ఉపనిషద్రత్నాకరము

ఆధ్యాత్మిక వాఙ్మయమునందు విశేష ప్రాముఖ్యతను కలిగి యున్నవి వేదములు.

అట్టి వేదముల సారము ఉపనిషత్తులు. అట్టి ఉపనిషత్తుల సారమును భక్తులకు అందింపవలెనను ఉద్దేశ్యముతో శ్రీ విద్యాప్రకాశానందగిరిస్వాములవారు 108 ఉపనిషత్తులలోని ముఖ్యమైన మంత్రాలను ఏరి వాటికి తాత్పర్యమును వ్రాసిన గ్రంథరాజము "ఉపనిషద్రత్నాకరము". వెల : రు. 25.00

యోగవాసిష్ఠ రత్నాకరము

శ్రీ వసిష్ఠులవారు శ్రీ రామచంద్రునకు ఉపదేశించిన గ్రంథము పేరు యోగవాసిష్ఠము. ఇట్టి గ్రంథము 32 వేల శ్లోకములతో కూడుకొని యున్నది.

అంతటి బృహద్గ్రంథములోని సారాంశమును భక్తులకు అందింపవలెనను సంకల్పంతో శ్రీ విద్యాప్రకాశానందగిరిస్వాముల వారు సాధకులకు ఎక్కువగా ఉపయోగపడు శ్లోకములను ఏరి వాటికి తాత్పర్యమును వ్రాసిన గ్రంథమే "యోగవాసిష్ఠ రత్నాకరము". గ్రంథ ప్రారంభమున శ్రీ యోగవాసిష్ఠము యొక్క కథాభాగమంతయు వచన రూపముగా సుమారు 200 పేజీలలో వివరింపబడినది. వెల : రు. 25.00

తత్త్వసారము

రచయిత: శ్రీ విద్యాప్రకాశానందగిరిస్వాములవారు

ఉత్కృష్టమైన వేదాంతతత్త్వము సులభమైన కీర్తనలు (పాటలు)తో ఇందు తెలుపబడినవి. జనసామాన్యమునకు వీని ద్వారా ఆధ్యాత్మికజ్ఞానము చక్కగా బోధపడగలదు. ఈ తత్త్వములను (పాటలను) వారివారికి అనుగుణ్యమైన రాగములతో పాడుకొని ఆనందింపవచ్చును. వెల: 2.00

మానసబోధ

వేదాంతరహస్యములను అందరికీ అందుబాటులో ఉంచుట కొరకు జనసామాన్యానికి సులభమైన భాషలో అనగా పాటల రూపకముగా తయారుచేసిన గొప్పగ్రంథము. శ్రీ విద్యాప్రకాశానందగిరి స్వాములవారు 108 పాటలుగా తయారుచేసిన గ్రంథమే మానసబోధ. వెల: 2.00

పాండవగీత

భక్తిరసాత్మకమైన శ్రీకృష్ణ మహత్త్వ శ్లోకములతో కూడిన గ్రంథమే ఈ పాండవగీత. ఇందు కేవలము పాండవులే కాక ఇంకను ఎందరో మహాత్ములు వచించిన దివ్యశ్లోకములు కలవు.

వెల: రు. 2-00

అధ్యాత్మ జడ్జిమెంటు

పరమార్థ క్షేత్రమును కోర్టులో ముముక్షువను వాది అజ్ఞానమును ప్రతివాదిపై దావా చేయగా సద్గురువు అను జడ్జి ఇరువైపుల సాక్ష్యులను విచారించి డిక్రీ ఇచ్చును. విచారణ అత్యంత మనోరంజకముగ నుండును. వెల : రు. 1.50

ప్రణవపూజ

నిర్గుణ పరబ్రహ్మమునకు వాచకము ప్రణవము (ఓంకారము) మహాపవిత్రమైనది. మహోన్నతమగు అట్టి ప్రణవమునకు పూజావిధానము ఇందు తెలుపబడినది.

వెల : రు. 0.75

గౌరీపూజా విధానము

శ్రీ గౌరీ దేవియొక్క పూజావిధానము, అష్టోత్తరము ఇందు తెలుపబడినది. వెల : రు. 0.75

ఆధ్యాత్మిక హితోక్తులు

ఆధ్యాత్మిక క్షేత్రమున సాధకునకు ఆవశ్యకమైన సూక్తి, హితోక్తులు ఇందు వివరింపబడినవి.

వెల : రు. 0-75

మోక్షద్వార పాలకులు

పరిపూర్ణశాంతికి నిలయమైన మోక్షమును పొందుటకు సమముతులువు [illegible] ప్రయత్నించుచున్నారు. మరి అట్టి ప్రయత్నములు ఫలించుటకు గలిగిన అనేక మహోపాయములను ఈ గ్రంథము తెలుపుచున్నది.

వెల : రు. 1-25

ధ్యానపద్ధతి

సాధకులు ధ్యానమును ఎలా అభ్యసించాలి? మనస్సును ఎలా నిలపాలి, అవరోధములను ఎట్లు ఎదుర్కొనాలి మొదలగు విషయములు ఈ గ్రంథములో విశదీకరింపబడినవి.

వెల : రు. 1-50

ఆత్మతత్త్వ విచారణ

సర్వజీవులందును సాక్షిరూపమున తెలుగును, సమస్త ప్రపంచమునకు ఆధారభూతమై జగత్తై నటించినను తాను మాత్రము మిగిలినదై సమస్తమును ప్రకాశింపజేయునది ఏది కలదో అట్టి ఆత్మతత్త్వమును గూర్చిన విచారణ ఇందు తెలుపబడినది.

వెల : రు. 1-25

శ్రీ శుకబ్రహ్మాశ్రమ గ్రంథములు

పైన తెలుపబడిన గ్రంథములు, క్యాసెట్లు ఈ క్రింది అడ్రసుకు వ్రాసి తెప్పించుకొనవచ్చును. (పోస్టేజి ప్రత్యేకము)

ప్రాప్తిస్థానం: మేనేజరు,
శ్రీ శుకబ్రహ్మాశ్రమము పోస్టు
శ్రీకాళహస్తి, చిత్తూరు జిల్లా, పిన్: 517 640

మావద్ద లభించు గ్రంథములు

1. వ్రతకథలు - పూజలు

1.	శ్రీ వినాయక వ్రతం	వెల రూ.10-00
2.	శ్రీ విఘ్నేశ్వరపూజా-పుణ్యాహవాచనం	30-00
3.	శ్రీ విఘ్నేశ్వరపూజ (కాణిపాకక్షేత్రమాహాత్మ్యంతో)	10-00
4.	సంకష్టహరచతుర్థి శ్రీమహాగణపతి వ్రతం	30-00
5.	వరలక్ష్మీ వ్రతం	10-00
6.	కేదారేశ్వర వ్రతం	10-00
7.	త్రినాధ వ్రతం(కలర్)	10-00
8.	త్రినాధవ్రతం(సాదా)	5-00
9.	క్షీరాబ్ధి వ్రతం	12-00
10.	మంగళ గౌరీవ్రతం	10-00
11.	వైభవలక్ష్మీ వ్రతం ఫోటో యంత్రంతో	25-00
12.	శ్రీలక్ష్మీ కుబేర వ్రతం (ఫోటో యంత్రంతో)	25-00
13.	కనకమహాలక్ష్మీ వ్రతం (కామేశ్వరీపాటతో)	25-00
14.	సంతోషీమాతా వ్రతం	25-00
15.	ఏడు శనివారాల వ్రతం	25-00
16.	సత్యనారాయణవ్రతం	25-00
17.	శ్రీ సువర్చలాహనుమద్దీక్ష	30-00
18.	శివదీక్ష	10-00
19.	కాత్యాయనీ వ్రతం	20-00
20.	సౌభాగ్య గౌరీవ్రతం	20-00
21.	తిరుప్పావై (ధనుర్మాసవ్రతం)	36-00
22.	స్త్రీల వ్రతకథలు	36-00
23.	స్త్రీలవ్రతకథలుస్థూలాక్షరి (నేదునూరిగంగాధరరావుగారి)	54-00
24.	పెళ్ళి పాటలు - స్త్రీలపాటలు (కామేశ్వరిపాటతో)	36-00
25.	సర్వదేవతా పూజావిధానం	25-00
26.	ఆరువ్రతాలు	30-00
27.	రాహుకాలంలోదుర్గాదేవీపూజా	10-00

ఈ ధరలు నికరముకాదు, ఎప్పటికప్పుడు మారుచుండవచ్చును.

28.	తులసి నిత్యపూజ, తులసీఉపయోగాలు	10-00
29.	శ్రీ చక్ర రహస్య విజ్ఞానమ్	36-00
30.	శ్రీచక్ర పూజావిధానం(పెద్దది)	36-00
31.	లక్ష్మీ - గౌరీ నిత్యపూజ	10-00
32.	శ్రీ సరస్వతీ నిత్యపూజ	10-00
33.	శ్రీ దుర్గానిత్యపూజ	10-00
34.	కాలభైరవ నిత్యపూజ	10-00
35.	శివపూజ	10-00
36.	వీరభద్ర పూజ	10-00
37.	ఆంజనేయ నిత్యపూజ	10-00
38.	నాగేంద్ర స్వామి పూజ	10-00
39.	సుబ్రహ్మణ్య నిత్యపూజ	10-00
40.	రామదేవుని కథ	10-00
41.	శివదేవుని కథ	10-00
42.	లక్ష్మీనరసింహపూజ	10-00
43.	వేంకటేశ్వరపూజ	10-00
44.	బ్రహ్మంగారి నిత్యపూజ	10-00
45.	సూర్య నిత్యపూజ	10-00
46.	నవగ్రహ నిత్యపూజ	10-00
47.	రుక్మిణీ కల్యాణం	25-00
48.	ఉమామహేశ్వర వ్రతం	36-00
49.	శ్రీ కామేశ్వరీ వ్రతం	36-00
50.	16 సోమవారముల వ్రతము	25-00
51.	పార్వతీకల్యాణం	25-00
52.	సహస్రకమలవర్తి వ్రతము	25-00
53.	పంచముఖ ఆంజనేయ పూజావిధానము	36-00
54.	అష్టనాగపూజ	36-00
55.	పూజలు ఎందుకుచేయాలి ?	36-00
56.	ఏ దేవునికి ఏపుష్పాలతో పూజించాలి?	36-00
57.	ఏ దేవునికి ఏప్రసాదం నైవేద్యం పెట్టాలి?	36-00
58.	ఏదేవునికి ఏవిధముగాదీపారాధనచెయ్యాలి?	36-00
59.	ఏదేవునికి ఎన్ని ప్రదక్షిణలుచేయాలి ?	36-00
60.	హనుమద్ వ్రతం	36-00
61.	పంచాయతన పూజ	63-00
62.	28 వ్రతములు	120-00

63.	కలశపూజలు (9ఒకేసారి)	150-00
64.	కలశపూజలు (విడివిడిగా) (ప్రింటులో)	....
65.	హ్రీంకార మహాయజ్ఞం (ప్రింటులో)	....
66.	గోమాత	40-00

2. స్తోత్రాలు-సుప్రభాతములు సహస్రనామములు

1.	శ్రీ లలితా విష్ణు సహస్రనామస్తోత్రాలు పురాణపండ రాధాకృష్ణమూర్తిగారి సంకలనం	45-00
2.	లలితావిష్ణు సహస్రనామస్తోత్రములు (హిందీ) ,,	50-00
3.	లలితావిష్ణు సహస్రనామస్తోత్రములు (ఇంగ్లీషు) ,,	50-00
4.	స్థూలాక్షరిలలితావిష్ణుసహస్రనామస్తోత్రములు(పత్రికసైజ్)	99-00
5.	లలితావిష్ణు (కేస్ బైండ్) 1/8 డెమ్మి	63-00
6.	స్థూలాక్షరీ లలితావిష్ణు (క్రౌన్‌సైజు)కేస్‌బైండ్	108-00
7.	సర్వదేవతా స్తోత్రమంజరి	120-00
8.	సకలదేవతా అష్టోత్తరశతనామావళిః (63)	24-00
9.	విష్ణుసహస్రనామస్తోత్రమ్ (క్రౌన్)	25-00
10.	లలితా సహస్రనామ స్తోత్రమ్ (క్రౌన్)	36-00
11.	లలితా సహస్రనామములు	24-00
12.	లక్ష్మీ సహస్రనామములు	24-00
13.	దుర్గా సహస్రనామములు	24-00
14.	ఆంజనేయ సహస్రనామములు	24-00
15.	శివ సహస్రనామములు	24-00
16.	విష్ణు సహస్రనామములు	24-00
17.	గణపతి సహస్రనామములు	24-00
18.	సుబ్రహ్మణ్య సహస్రనామములు	24-00
19.	గాయత్రి సహస్రనామములు	24-00
20.	లలితావిష్ణు సహస్రనామస్తోత్రాలు	24-00
21.	శ్రీరామా సహస్రనామములు	24-00
22.	సరస్వతి సహస్రనామములు	24-00
23.	సూర్యసహస్రనామములు & ఆదిత్యహృదయం	24-00
24.	శ్రీవేంకటేశ్వరసహస్రనామములు	24-00
25.	మణిద్వీపవర్ణన (పెద్దది)	24-00
26.	సంధ్యావందనం	24-00
27.	మంత్రపుష్పమ్	....
28.	త్రిభాషా హనుమాన్‌చాలీసా	15-00
29.	హనుమాన్ చాలీసా	10-00

30.	మణిద్వీపవర్ణన (పాకెట్)	10-00
31.	ఆరు చాలీసాలు	10-00
32.	శివారాధన (శివస్తోత్రాలు)	10-00
33.	వేంకటేశ్వర సుప్రభాతం (పాకెట్)	10-00
34.	ఆరుదండకాలు	5-00
35.	వేంకటేశ్వర గోవిందనామములు	5-00
36.	అష్టలక్ష్మీ స్తోత్రమ్ కనకధారాస్తోత్రమ్	10-00
37.	దేవీఖడ్గమాలాస్తోత్రమ్ (మహిషాసురమర్దనీస్తోత్రంతో)	10-00
38.	సుందరకాండ (పాకెట్)	10-00
39.	భగవద్గీత మూలం	27-00
40.	రామరక్షాస్తోత్రమ్	15-00
41.	స్తోత్ర రత్నావళి	36-00
42.	పురాణపండ లలితా-విష్ణు సహస్రనామస్తోత్రమ్(మినీ)	10-00
43.	పురాణపండ లలితాసహస్రనామస్తోత్రమ్(మినీ)	10-00
44.	పురాణపండ విష్ణు సహస్రనామస్తోత్రమ్	10-00
45.	పురాణపండ ఆదిత్య హృదయం	10-00
46.	మంత్రపుష్పం (మినీ)	10-00
47.	శివానందలహరి-సౌందర్యలహరి	36-00
48.	కుజదోషం	10-00
49.	కాలసర్ప దోషం	10-00
50.	మీ అప్పులు తీరాలా?	10-00
51.	దృష్టిదోషాలు నివారణ	10-00
52.	పంచసూక్తములు	10-00
53.	సంధ్యావందనం	10-00
54.	రుద్రనమకమ్-చమకమ్	10-00
55.	గాయత్రీమంత్రాలు	10-00
56.	హయగ్రీవ స్తోత్రమాల	10-00
57.	దక్షిణామూర్తి స్తోత్రమాల	10-00
58.	ద్వాదశ జ్యోతిర్లింగాలు - పంచారామాలతో	10-00
59.	శ్రీసూక్తం పురుష సూక్తం	10-00
60.	నవగ్రహస్తోత్రమాల	36-00
61.	మహాన్యాసమ్	36-00
62.	సుందరకాండ గానామృతం	36-00
63.	గోమాతపూజావిధానము	10-00
64.	ఆనందసిద్ధి - 1 శ్రీదేవీ స్తోత్రమాల	108-00

65.	ఆనందసిద్ధి - 2 ఏ సమస్యకు ఏ స్తోత్రమ్ పారాయణచేయాలి	108-00
66.	ఆనందసిద్ధి-3 మానసదేవీ స్తోత్రమాల	108-00
67.	శ్రీ కాలభైరవ రక్షా కవచమ్	63-00
68.	అర్చన	40-00
69.	నిత్యదేవతార్చన	40-00
70.	సర్వదేవతా స్తోత్ర నిధి	99-00
71.	శ్రీచక్ర నవవరణార్చన	63-00
72.	చండీ సప్తశతి పారాయణ క్రమం	99-00
73.	శ్రీదేవి స్తోత్ర రత్నావళి 32 దేవి స్తోత్రాలకు తాత్పర్యంతో	99-00
74.	వనదుర్గా మంత్రానుష్ఠాన క్రమమ్	63-00
75.	శ్రీ కాలభైరవ వ్రతము	63-00

3. శ్రీ సాయి దత్త గ్రంథములు

1.	శ్రీ సాయిబాబా సచ్చరిత్ర	120-00
2.	సంపూర్ణ శ్రీ గురు చరిత్ర	120-00
3.	శ్రీ సాయిఆరాధన-షిర్డివైభవం	120-00
4.	శ్రీ సాయిబాబా జీవిత చరిత్ర (క్రౌన్)	63-00
5.	శ్రీ గురుచరిత్ర (క్రౌన్)	63-00
6.	నవనాధ చరిత్ర	99-00
7.	శ్రీసాయిచరిత్ర (బైండు) ప్రయాణపుపారాయణగ్రంథం	63-00
8.	శ్రీగురుచరిత్ర (బైండు) ప్రయాణపుపారాయణగ్రంథం	63-00
9.	సత్యదత్తవ్రతం దత్తాత్రేయపూజాకల్పం,సహస్రంతో	30-00
10.	అనఘాదేవీ వ్రతం	30-00
11.	భక్తుల ప్రశ్నలకు బాబా జవాబులు	30-00
12.	శ్రీ సాయిపూజాకల్పం (సహస్రంతో)	25-00
13.	శ్రీ సాయిభజనమాల	20-00
14.	శ్రీ సాయి భజన్స్	20-00
15.	శ్రీ సాయిభక్తి గీతాలు	20-00
16.	శిరిడిహారతులు (భావంతో)	20-00
17.	"శ్రీసాయి"కోటి	27-00
18.	"శ్రీసాయిరామ్"కోటి	20-00
19.	శ్రీ సాయినాథ స్తోత్రమంజరి	10-00
20.	శ్రీ సాయివేయినామాలు	8-00
21.	శ్రీ సాయి హారతులు (పాకెట్)	15-00
22.	శ్రీ సాయి స్తవనమంజరి	10-00
23.	హిందీ శ్రీ సాయి హారతులు	15-00

24. శని సింగణాపూర్ క్షేత్రమాహాత్మ్యం	63-00
25. ఇంగ్లీషు శ్రీ సాయిహారతులు	15-00
26. షిరిడి దర్శనం-శ్రీసాయి వైభవం	99-00
27. సాయిసత్యవ్రతం	30-00
28. సాయి అనుగ్రహమ్	120-00
29. నవగురువారాల వ్రతకల్పము	15-00
30. శ్రీదత్తలీలామృతము	99-00
31. హృదయంలో సాయి	15-00
32. శ్రీషిరిడీసాయి లీలామృతం(శ్రీసచ్ఛరిత్ర)	120-00
33. గజాననమహరాజ్ చరిత్ర	99-00

4. జ్యోతిషాలు

1. 'కాలచక్రం' గంటలపంచాంగం (గార్గేయ)	72-00
2. గ్రహభూమి పంచాంగము (గార్గేయ)	108.00
3. ఆనందసిద్ధి పంచాంగం (వై.వి.శాస్త్రి)	63.00
4. ములుగు వారి రాశిఫలితాలు (12రాశులువారికి)	50.00
5. ములుగు వారి రాశిఫలితాలు విడివిడిగాఒక్కొక్కటి	12.00
6. కాలచక్రంజ్యోతిషక్యాలండర్	25.00
7. గ్రహబలం క్యాలండర్ (శ్రీనివాసగార్గేయ-భక్తిటివి)	25.00
8. శుభమస్తు (పిడపర్తి) క్యాలండర్	25.00
9. సాదా క్యాలండర్	5.00
10. పాకెట్ క్యాలండర్	15.00
11. తాజకనీలకంఠీయమ్	100-00
12. కేరళ జ్యోతిష రహస్యాలు	180-00
13. జ్యోతిష బ్రహ్మ రహస్యాలు	180-00
14. మానసాగరి జాతకపద్ధతి	180-00
15. వరాహమిహిర జాతకపద్ధతి	180-00
16. వధూవర వివాహమైత్రిద్వాదశకూటములు	99-00
17. సింపుల్ రెమిడీస్	180-00
18. శంభు హోరప్రకాశిక	250-00
19. పూర్వ పరాశరి	100-00
20. పరాశర జ్యోతిషవిజ్ఞాన సర్వస్వం	200-00
21. ప్రశ్న సింధు	99-00
22. నక్షత్ర విశేష ఫలితాలు	63-00
23. సూర్యసిద్ధాంతపంచాంగగణితంచేయడంఎలా?	180-00
24. దృక్సిద్ధాంతపంచాంగగణితం చేయడంఎలా?	180-00

25.	ఆయుర్దాయ నిర్ణయం	63-00
26.	జాతక గణిత ప్రవేశిక	63-00
27.	జ్యోతిషమర్మబోధిని	63-00
28.	జ్యోతిష ప్రశ్నోత్తరమాల	63-00
29.	ముహూర్తం నిర్ణయించడంఎలా?	63-00
30.	జాతక మకరందం	63-00
31.	జ్యోతిష సరస్వతి	63-00
32.	మీజననకాల విశేషాలు	63-00
33.	ముహూర్త విజ్ఞాన భాస్కరం	63-00
34.	జ్యోతిష స్వయంబోధిని	63-00
35.	శుభముహూర్త శిరోమణి	63-00
36.	నక్షత్ర ఫలమంజరి	36-00
37.	పంచాంగం చూసే విధానం	36-00
38.	సర్వార్థ జ్యోతిషం	36-00
39.	ప్రాథమిక జ్యోతిషం	36-00
40.	నవరత్నములు శుభయోగములు	36-00
41.	శుభశకునాలు	30-00
42.	హస్తరేఖాఫలితాలు	36-00
43.	సంఖ్యల్లో భవిష్యత్	36-00
44.	ముహూర్త దీపిక	99-00
45.	పుట్టుమచ్చలు ఫలితాలు	30-00
46.	కలలు ఫలితాలు	30-00
47.	జాతక చక్రం వేయడం ఎలా?	36-00
48.	మానసాగరి (ప్రాచీనజ్యోతిషగ్రంథం) -పుచ్చాశ్రీనివాసరావు	250-00
49.	జ్యోతిషశాస్త్ర చిట్కాలు	120-00
50.	గుప్తా శతాబ్ది పంచాంగం (1940-2050)	999-00
51.	ప్రశ్నచండేశ్వరమ్	63-00
52.	ద్వాదశభావ ఫలచంద్రిక	250-00
53.	జ్యోతిష శతయోగరత్నావళి (నూరుయోగాలఫలితాలు)	120-00
54.	అంగసాముద్రికం	36-00
55.	హస్త సాముద్రికం	63-00
56.	లాల్ కితాబ్	99-00
57.	శకునశాస్త్రం	63-00
58.	ఆధునికప్రశ్నశాస్త్రం	120-00
59.	పరాశరజ్యోతిష ప్రశ్నజ్యోతిషం	180-00

60.	అష్టకవర్గు (కొండపల్లి)	63-00
61.	బృహత్‌జాతకం (ప్రాచీనప్రతికిపునర్ముద్రణ)	250-00
62.	లగ్నరత్నాకరం	63-00
63.	షట్పంచాశిక	120-00
64.	40 రోజుల్లో జ్యోతిషంనేర్చుకొనండి	270-00
65.	40 రోజుల్లో సాముద్రికంనేర్చుకొనండి	180-00
66.	40 రోజుల్లో సంఖ్యాశాస్త్రం	180-00
67.	40 రోజుల్లో నక్షత్ర (నాడీ) ఫలితములు	270-00
68.	40 రోజుల్లో వైద్యజ్యోతిషం నేర్చుకోండి	250-00
69.	మీ పుట్టినతేదీ అద్భుతరహస్యాలు (సాయిగణపతిరెడ్డి)	270-00
70.	కె.పి.జ్యోతిషం (పరిచయం)	63-00
71.	ముహూర్తచింతామణి	99-00
72.	సూర్యచంద్ర గ్రహణములు	63-00
73.	ప్రసిద్ధవ్యక్తుల జాతకాలు (వేరేకొండప్ప)	180-00
74.	అదృష్టరెమెడీస్	144-00
75.	గ్రహసంచార ఫలనిర్ణయదీపిక	63-00
76.	జ్యోతిష రెమిడీస్	300-00
77.	జాతకమార్తాండం పాతప్రతికి యథాతథం (కొండపల్లి)	250-00
78.	జ్యోతిషవిద్యాప్రకాశిక పాతప్రతికి యథాతథం (కొండపల్లి)	250-00
79.	నాడీజ్యోతిషం	63-00
80.	నక్షత్రపారిజాతం (గోరసవీరభద్రాచార్య)	63-00
81.	లగ్నపారిజాతం (గోరసవీరభద్రాచార్య)	63-00
82.	గౌతమసంహిత	63-00
83.	హోరరత్నమాల	63-00
84.	జాతకఫల మణిమంజరి	200-00
85.	పుష్కర పంచాంగం (2013-14నుండి 2024-25)	560-00
86.	దశాభుక్తిఫల నిర్ణయం	250-00
87.	వింత జోష్యములు	63-00
88.	షోడశవర్గులు	200-00
89.	రవిగ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
90.	చంద్ర గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
91.	కుజ గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
92.	బుధ గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
93.	గురు గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
94.	శుక్ర గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00

95. శని గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
96. రాహు & కేతు గ్రహముల సమస్త ప్రభావములు	99-00
97. ఆధునిక గ్రహములు-ఉపగ్రహములు సమస్త ప్రభావములు	99-00
98. ముహూర్తమార్తాండం	63-00
99. లఘుజాతకం	63-00
100. జాతకాలంకారము	63-00
101. మేషలగ్న ఫలితములు	99-00
102. వృషభ లగ్న ఫలితములు	99-00
103. మిధున లగ్న ఫలితములు	99-00
104. కర్కాటక లగ్న ఫలితములు	99-00
105. సింహలగ్న ఫలితములు	99-00
106. కన్యలగ్న ఫలితములు	99-00
107. తుల లగ్న ఫలితములు	99-00
108. వృశ్చిక లగ్న ఫలితములు	99-00
109. ధనుస్సు లగ్న ఫలితములు	99-00
110. మకర లగ్న ఫలితములు	99-00
111. కుంభ లగ్న ఫలితములు	99-00
112. మీన లగ్న ఫలితములు	99-00
113. నారద సంహిత	200-00
114. పంచాంగపీఠికలేఖికాగణితం	250-00
115. తారాబలం - చంద్రబలం (వేరే కొండప్ప)	99-00
116. సులభలగ్న సాధన (చిత్రాలగురుమూర్తిగుప్తా)	200-00
117. రాహు కేతువుల యోగము	99-00
118. ఛాయాగ్రహములు	99-00
119. జ్యోతిషవిజ్ఞాన దీపిక	63-00

బి.వి.రామన్ గారి గ్రంథములు

120. జ్యోతిష విద్యారంభం	50-00
121 గ్రహభావ బలములు	50-00
122. కాలచక్రదశ	50-00
123. అనుభవ ప్రశ్నాజ్యోతిషం	50-00
124. జ్యోతిషశాస్త్రంలో వాతావరణ భూకంపాలు	50-00
125. పురోగామి జాతకం	50-00
126. భావార్ధరత్నాకరం	75-00
127. భారతీయజ్యోతిష సర్వస్వం	75-00
128. అష్టకవర్గ పద్ధతిః	75-00

129.	జ్యోతిషశాస్త్రంలో సందేహాలు,సమాధానాలు	75-00
130.	ప్రశ్నతంత్ర	75-00
131.	ముహూర్తం	75-00
132.	విశిష్ట జాతకములు	125-00
133.	భారతీయఫలితజ్యోతిషం	125-00
134.	300 ముఖ్యమైన యోగములు	125-00
135.	జాతకంపరిశీలించడంఎలా ?	300-00

రాష్ట్రపతి అవార్డుగ్రహీత, మహామహోపాధ్యాయ, వాచస్పతి
శ్రీ మధురకృష్ణమూర్తిగారి గ్రంథములు

136.	బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము-1	200-00
137.	బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము-2	200-00
138.	బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము-3	200-00
139.	బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము-4	200-00
140.	భావార్థరత్నాకరము	100-00
141.	ముహూర్త చింతామణి	100-00
142.	ముహుర్త చింతామణి-పార్టు2	200-00
143.	స్వప్న శాస్త్రము	36-00
144.	శతయోగమంజరి	50-00
145.	వ్రతనిర్ణయకల్పవల్లి	250-00
146.	దైవజ్ఞవల్లభం	75-00
147.	వసంతరాజశకునమ్ (బృహత్శకునశాస్త్రం)	250-00
148.	వాస్తుశాస్త్రవివేకము-1	100-00
149.	వాస్తుశాస్త్రవివేకము-2	200-00
150.	వాస్తుశాస్త్రవివేకము-3	100-00
151.	వాస్తుశాస్త్రవివేకము-4	200-00
152.	అనుభవసులభవాస్తు - 1	50-00
153.	అనుభవసులభవాస్తు - 2	100-00
154.	పంచాంగ వివేకము	99-00
155.	వశిష్ఠ సంహిత	360-00
156.	పంచపక్షి శాస్త్రం (కేస్బైండ్)	200-00

5. వాస్తులు

1.	40 రోజుల్లో "వాస్తువిద్య" నేర్చుకొనండి	180-00
2.	వాస్తుశాస్త్ర రహస్యములు	200-00
3.	వాస్తునుబట్టి మీ ఇల్లు	63-00
4.	మీరూ మీ వాస్తు	63-00

5.	గృహవాస్తు చిట్కాలు	63-00
6.	వాస్తు పూజ	63-00
7.	వాస్తు సూత్రములు	63-00
8.	వాస్తుశాస్త్ర రహస్యాలు	63-00
9.	గృహవాస్తు వర్గులు	99-00
10.	విశ్వకర్మవాస్తు శాస్త్రరీత్యా మీ ఇంటి ప్లానులు	63-00
11.	విశ్వకర్మ వాస్తుశాస్త్రరీత్యా మీఇండ్లఆయములు	99-00
12.	విశ్వకర్మ వాస్తు శాస్త్రం(చిత్రాలగురుమూర్తిగుప్తా)	180-00
13.	ఆధునిక గృహవాస్తు	99-00
14.	శుభవాస్తు	270-00
15.	వాస్తుయంత్ర రత్నావళి	120-00
16.	వాస్తుశాస్త్రం	120-00
17.	హౌస్ ప్లాన్స్	63-00
18.	గృహనిర్మాణ వాస్తు	63-00
19.	వాస్తు రెమెడీస్	63-00
20.	గృహవాస్తు దర్పణం	63-00
21.	జ్యోతిష-గృహవాస్తుచంద్రిక	200-00
22.	వాస్తురత్నాకరం (కొండపల్లి)	63-00
23.	వాస్తుశిరోమణి ,,	120-00
24.	వాస్తుసంగ్రహమ్ ,,	63-00
25.	పంచవాస్తు పారిజాతం ,,	120-00
26.	వాస్తుడిండిమమ్ ,,	63-00
27.	వాస్తుదుందిభి ,,	120-00
28.	విశ్వకర్మవాస్తుప్రకాశిక (కేస్‌బైండ్)	250-00
29.	కృష్ణవాస్తుశాస్త్రము	63-00
30.	జలవాస్తు,శల్యవాస్తు (దంతూరిపండరీనాథ్)	99-00
31.	మయవాస్తు (గోరసవీరభద్రాచార్య)	120-00
32.	వాస్తు జ్యోతి	63-00
33.	మన ఇల్లు-మనవాస్తు	99-00
34.	వాస్తవ వాస్తుపూజావిధానము	108-00
35.	వాస్తు దర్పణం	120-00

6. మంత్రశాస్త్రాలు

1.	మంత్రసాధన	63-00
2.	తంత్రజాలం	63-00
3.	మంత్రశక్తి	63-00

4.	దత్తాత్రేయ తంత్రవిద్య	63-00
5.	దత్తాత్రేయ మూలికాతంత్రమ్	63-00
6.	తాంత్రిక పంచాంగం	63-00
7.	యక్షిణీ తంత్రం	63-00
8.	మంత్రానుష్ఠాన చంద్రిక	63-00
9.	సర్వదేవతా మంత్రకవచములు	63-00
10.	మంత్రాక్షరాలరహస్యం (బీజాక్షరనిఘంటువు)	63-00
11.	సర్వదేవతా మంత్రరత్నావళి	63-00
12.	సదాచార దీపిక	63-00
13.	యోగినీ-వామకేశ్వరతంత్రం	63-00
14.	ప్రపంచసారతంత్రం	63-00
15.	బదనిక తంత్రమ్	63-00
16.	ఉచ్ఛిష్ట గణపతి తంత్రమ్	63-00
17.	గుప్త సాధన తంత్రం	63-00
18.	గంధర్వ తంత్రమ్	63-00
19.	సౌందర్యలహరి (మంత్రయంత్రరత్నావళి)	63-00
20.	యంత్ర మంత్ర తంత్ర	63-00
21.	పాశుపత తంత్రం	99-00
22.	పంచదశ మహాఖడ్గ తంత్రం	99-00
23.	రుద్రాష్టాధ్యాయః	99-00
24.	మంత్రసిద్ధి	120-00
25.	పరశురామతంత్రమ్	108-00
26.	శ్రీలలితావిలోమ పంచదశీ	108-00
27.	శ్రీ గురు తంత్రం	108-00
28.	గాయత్రీ తంత్రమ్	108-00
29.	మహాశక్తి మంత్ర తంత్ర రహస్యాలు	150-00
30.	శ్రీ దుర్గ తంత్రమ్	200-00
31.	మహామృత్యుంజయఅమృతపాశుపతమ్	200-00
32.	సర్ప (నాగ)తంత్రం	250-00
33.	హవన తంత్రం	250-00
34.	షోడశనిత్యతంత్రం	250-00
35.	శాక్తేయతంత్రం	250-00
36.	రుద్రయామళతంత్రం	250-00
37.	లక్ష్మీప్రత్యంగిరా తంత్రమ్	250-00
38.	హిరణ్యశూలినీ తంత్రమ్	250-00

39.	మాయాప్రత్యంగిరా తంత్రమ్	250-00
40.	శ్రీ విశ్వరూప ప్రత్యంగిరా తంత్రమ్	250-00
41.	స్వర్ణాకర్షణభైరవతంత్రం	250-00
42.	కాశీవిశాలాక్షి తంత్రం	250-00
43.	శాంతితంత్రమ్	250-00
44.	యంత్రసిద్ధి	360-00
45.	శ్రీ లక్ష్మీతంత్రమ్	360-00
46.	మంత్రమహోదధి (స్త్రీదేవతాఃకల్పమ్)	360-00
47.	మంత్రమహోదధి (పురుషదేవతాఃకల్పమ్)	360-00
48.	మంత్రశాస్త్రం (గ్రంథము)	360-00
49.	ప్రత్యంగిరాకృత్యాతంత్రం	360-00
50.	కామధేనువు తంత్రం	360-00
51.	శూలినీదుర్గాతంత్రం	360-00
52.	శ్రీవిద్య రహస్యం	290-00
53.	కులార్ణవ తంత్రమ్	150-00
54.	ఆచార్య సిద్ధ నాగార్జునతంత్రం (ఒరిజనల్)	390-00
55.	సిద్ధమూలిక రహస్యం (మంత్ర,యంత్రసహితం)	63-00

7. గ్రంథాలు - ఆరాధనలు

1.	భగవద్గీత శ్లోక తాత్పర్య సహితం	54-00
2.	భగవద్గీత (వచనం)	99-00
3.	భగవద్గీత శ్లోకతాత్పర్యం-కేసుబైండింగ్	72-00
2.	గణేశ ఆరాధన 1	99-00
3.	గణేశోపాసన 2	99-00
4.	నవగ్రహవైభవం	99-00
5.	నవగ్రహ రెమెడీస్	99-00
6.	నవగ్రహ వేదం	99-00
7.	శనిగ్రహారాధన	99-00
8.	ఆదిత్యారాధన	99-00
9.	సుబ్రహ్మణ్యారాధన	99-00
10.	శ్రీ శివ ఆరాధన	99-00
11.	లక్ష్మీ ఆరాధన	99-00
12.	హనుమదారాధన	99-00
13.	లలితారాధన	99-00
14.	శ్రీ చక్రారాధన	99-00
15.	గాయత్రీ ఆరాధన	99-00

16.	వీరభద్రారాధన	99-00
17.	కుజగ్రహారాధన	99-00
18.	భైరవారాధన	99-00
19.	దైవారాధన	99-00
20.	గీతారాధన (భగవద్గీత శ్లోకతాత్పర్యసహిత)	99-00
21.	శ్రీవేంకటేశ్వరాధన	99-00
22.	హయగ్రీవారాధన	99-00
23.	లక్ష్మీనరసింహారాధన	99-00
24.	శ్రీ బాలాత్రిపురసుందరీ స్తోత్ర కదంబం	99-00
25.	దేవీ లీలామృతం	99-00
26.	పురాణపండ సుందరకాండ వచనం	99-00
27.	పురాణపండ రామాయణం	99-00
28.	పురాణపండ భారతం	99-00
29.	పురాణపండ భాగవతం	99-00
30.	(సూరి) వాల్మీకి రామాయణం	99-00
31.	కాలసర్ప యోగం	99-00
32.	నిత్య జీవితములో రుద్రాక్షలు	99-00
33.	నిత్య జీవితములో నవరత్నాలు	99-00
34.	వేదసూక్తములు	99-00
35.	వేమన పద్యసారామృతం	99-00
36.	పండగలు పర్వదినాలు	99-00
37.	సూక్తిరత్నాలు	99-00
38.	హనుమచ్చరిత్ర	99-00
39.	నవగ్రహ దర్శనమ్	99-00
40.	నిత్యజీవితంలో నవగ్రహాలు	99-00
41.	సాలగ్రామములు	99-00
42.	గురుశుక్ర ప్రభావము చంద్రకళానాడీ	99-00
43.	శనిగ్రహరెమిడీస్	99-00
44.	జాతకసుధాసారము-జాతకమోక్షప్రదాయిని	99-00
45.	వివాహజ్యోతిషమంజరి-మ్యారేజ్‌మ్యాచింగ్‌గైడ్ (సాయిగణపతిరెడ్డి)	99-00
46.	మీపుట్టినతేదీనిబట్టి మీజీవితరహస్యాలు (న్యూమరాలజీ లైఫ్‌గైడ్) ,,	99-00
47.	మీఅదృష్టానికి (పేరు) నేమ్‌కరక్షన్ ,,	99-00
48.	న్యూమరాలజీ రెమిడీస్	99-00
49.	మూకపంచశతీ	99-00
50.	శ్రీరామకర్ణామృతం	99-00

51.	రహస్యకుక్కుటశాస్త్రం	300-00
52.	ఉపాసన విధానం	99-00
53.	పంచమవేదం మహాభారతం	99-00
54.	దేవుళ్ళ డాట్ కామ్	99-00
55.	గణపతిభాష్యం	99-00
56.	యజుర్వేద ఉపనయనవివాహప్రయోగమంజరి	99-00
57.	నవయోగులు	99-00
58.	ఆంధ్రప్రదేశ్‌లోనిదర్శించవలసిన ప్రముఖదర్గాలు	99-00
59.	సకలదేవతాఅష్టోత్తరాలు(పెద్దది)-(180అష్టోత్తరశతనామావళులతో)	99-00
60.	సకలదేవతా అష్టోత్తరశతనామావళులు (కేస్‌బైండింగ్)	216-00
61.	సకలదేవతా సహస్రనామములు	99-00
62.	ఆధ్యాత్మిక సూక్తి నిధి	99-00
63.	బ్రాహ్మణులు గోత్రాలు,ప్రవరలు	99-00
64.	సర్వదేవతాస్వరూపుడు శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు	99-00
65.	శ్రీ లక్ష్మీసన్నిధి	99-00
66.	శ్రీలక్ష్మీగణపతి హోమకల్పం	99-00
67.	మార్షల్‌ఆర్ట్స్ (కరాటే,కుంగ్‌ఫూనేర్చుకోండి)	99-00
68.	మ్యాజిక్‌గైడ్	99-00
69.	చదరంగం	99-00
70.	పంచముఖ హనుమత్ వైభవం	63-00
71.	గరుడపురాణం	40-00
72.	మాఘపురాణం	36-00
73.	శివపురాణం	36-00
74.	వైశాఖపురాణం	36-00
75.	కార్తీక పురాణం	36-00
76.	కార్తీక పురాణం (చిన్నది)	25-00
77.	సర్వకార్యసిద్ధికి రామాయణపారాయణ	63-00
78.	పెద్దబాలశిక్ష	50-00
79.	గాయత్రీ మహిమ	36-00
80.	వృక్షదేవతలు	63-00
81.	యాజుష స్మార్త సంస్కార చంద్రిక	200-00
82.	సనాతనవైదిక బ్రాహ్మణస్మార్తాగమకల్పమ్	150-00
83.	చతుర్వేదములు	120-00
84.	నవగ్రహారాధన	120-00
85.	తాళపత్ర సమాహార గోపురం	120-00
86.	మనుధర్మ శాస్త్రం (వచనంలో...) (కేస్‌బైండు)	250-00

87. మానవధర్మములు		120-00
88. వేదమంత్ర సంహిత		120-00
89. సహస్రలింగార్చన		120-00
90. శ్రీ శివగీత		120-00
91. ద్వాదశఉపనిషత్తులు		120-00
92. పురాణపండవారి సౌందర్యలహరి	(కేస్‌బైండ్)	250-00
(శ్లోకతాత్పర్యసహిత విపులవ్యాఖ్యతో)	సాదా	120-00
93. బృహత్ శివ స్తోత్ర రత్నాకరము		200-00
94. బృహత్ దేవీ స్తోత్రరత్నాకరము		200-00
95. బృహత్ విష్ణు స్తోత్రరత్నాకరము		200-00
96. కేదారనాథ్ బదరీనాథ్ యాత్రాగైడు		63-00
97. దక్షిణావృత శంఖములు		63-00
98. 108 దివ్యదేశాల విష్ణుక్షేత్రదర్శని		36-00
99. ధర్మసింధువు(కేస్‌బైండింగ్)		270-00
100. భారతీయ శైవక్షేత్రయాత్రాదర్శిని		99-00
101. చిలుకూరి బాలాజీచరిత్ర		36-00
102. భగవత్‌స్తుతి		63-00
103. సూర్యోపాసన		36-00
104. కాశీఖండం		250-00
105. దేవీభాగవతం		360-00
106. శ్రీ ఆంజనేయం		216-00
107. ధర్మసందేహాలు		216-00
108. ఆధ్యాత్మిక దైవిక వస్తువులు		250-00
109. రామాయణం		600-00
110. పోతన భాగవతం		900-00
111. శివమంత్రములు		63-00

8. వైద్య గ్రంథాలు

1. ఆహారం ఆరోగ్యం	36-00
2. మూలికావైద్య చిట్కాలు	36-00
3. ఆయుర్వేద వైద్య చిట్కాలు	30-00
4. గృహవైద్య రహస్యాలు	36-00
5. గృహవైద్యసారం	36-00
6. హోమియోవైద్యం (ద్వాదశలవణచికిత్స)	63-00
7. ప్రకృతివైద్యం	36-00
8. ఆహారం-వైద్యం	99-00

9.	సంపూర్ణ ఆయుర్వేద-చిట్కా వైద్యం	99-00
10.	ఆయుర్వేదమ్	36-00
11.	ఆయుర్వేద మూలికావైద్యదీపిక	99-00
12.	దుంపకూరలు, ఆకుకూరలు, కాయగూరలు (వాడకం - ఉపయోగాలు)	99-00
13.	ఏకమూలికావైద్యం	99-00
14.	అష్టాంగ హృదయం (4భాగాలు)	1200-00
15.	రహస్యసిద్ధయోగవైద్యసారమ్	99-00
16.	ప్రాథమిక హోమియోవైద్యం	99-00
17.	ఒబెసిటి	99-00
18.	హెల్త్‌గైడ్	99-00
19.	ఆయుర్వేదం-జీవనవేదం	99-00
20.	ఫుడ్‌థెరపి	63-00
21.	న్యాచురల్‌థెరపి	99-00
22.	సంపూర్ణఆరోగ్యానికి 20ని॥	63-00
23.	కీళ్ళనొప్పులు మీ సమస్యలైతే...	99-00
24.	యోగామంత్ర	63-00
25.	యోగా మండే టు సండే	63-00
26.	హెర్బల్ మెడిసిన్-హెల్త్‌టుడే	99-00
27.	హెల్త్‌ఫైల్	108-00
28.	వస్తుగుణపాఠం	250-00
29.	రసాయన వాజీకరణ తంత్రం	150-00
30.	వస్తుగుణ మకరందం	400-00
31.	నాటువైద్యం -(కేస్‌బైండ్)	360-00
32.	నాటువైద్యం (చిన్నది)	99-00
33.	ప్రాణాయామము-యోగ	63-00

9. అయ్యప్ప - భవానీ రకాలు

1.	శ్రీ అయ్యప్ప లీలామృతం	30-00
2.	శ్రీ అయ్యప్ప భజనపాటలు	63-00
3.	శ్రీ అయ్యప్ప పూజాకల్పం	20-00
4.	శ్రీ అయ్యప్ప భక్తి గీతాలు	20-00
5.	హారతిగైకొనుమా	40-00
6.	శ్రీ అయ్యప్ప దీక్ష F	10-00
7.	శ్రీ అయ్యప్ప భజనమాల F	10-00
8.	శ్రీ అయ్యప్ప నిత్యపూజ P	10-00

9.	శ్రీ అయ్యప్ప నిత్యనియమావళి P	10-00
10.	భవానీదీక్ష (శ్రీ భవానీ లీలామృతం)	36-00
11.	దేవీలీలామృతం	99-00
12.	శ్రీ దేవీ పూజాకల్పం	20-00
13.	దేవీ భక్తిగీతాలు	20-00
14.	భవానీదీక్ష P	10-00
15.	దేవీ భక్తిమాల F	10-00
16.	శ్రీ అయ్యప్ప భజనావళి	120-00
17.	అయ్యప్పపూజావిధి (జేసుదాసుసాంగ్స్‌తో)	24-00

10. భజనలు - కీర్తనలు

1.	అన్నమయ్య కీర్తనలు	20-00
2.	శ్రీరామదాసు కీర్తనలు	20-00
3.	సర్వదేవతా మంగళహారతులు	20-00
4.	వసుంధర మంగళ హారతులు	25-00
5.	సౌభాగ్య దేవతా మంగళహారతులు	36-00
6.	సర్వదేవతా భజనలు	36-00
7.	చిట్టి పొట్టి పాటలు	10-00
8.	జాతీయ గీతాలు	10-00
9.	దేశభక్తి గీతాలు	36-00
10.	పండుగలు-పుణ్యక్షేత్రాలు భక్తిగీతాలు	36-00
11.	గొబ్బిళ్ళపాటలు,లాలిపాటలు,కోలాటపాటలు	36-00
12.	అన్నమయ్య సంకీర్తనలు	99-00
13.	పెళ్ళిపాటలు-స్త్రీలపాటలు	36-00
14.	భక్తానంద భజనకీర్తనలు(ఓల్డ్‌సినీస్టైల్)	36-00
15.	సర్వదేవతాభక్తిమణిమాల	36-00
16.	బతుకమ్మ ఉయ్యాల పాటలు	36-00
17.	అన్నమయ్య సంకీర్తనానిధి(1000కీర్తనలు)	270-00

11. హిట్స్ సాంగ్స్

1.	ఘంటసాల భక్తిగీతాలు-భగవద్గీత	36-00
2.	ఎస్.పి.బాలు భక్తిగీతాలు	36-00
3.	ఘంటసాల సుమధురగీతాలు	99-00
4.	పి. సుశీల సుమధురగీతాలు	99-00

5.	ఎస్.పి. బాలు సుమధురగీతాలు	99-00
6.	ఎస్.జానకి సుమధురగీతాలు	99-00
7.	వేటూరి సుందరరామమూర్తిహిట్స్	99-00
8.	సర్వదేవతా సినీభక్తిగీతాలు	99-00

12. స్త్రీలకు ఉపయుక్త పుస్తకములు

1.	శ్రీకాంతామణి వంటలు (వెజ్)	63-00
2.	శ్రీకాంతామణి వంటలు (నాన్‌వెజ్)	63-00
3.	శాకాహార వంటలు	30-00
4.	మాంసాహారవంటలు	30-00
5.	చిట్టిచిట్కాలు	30-00
6.	అందానికి చిట్కాలు	30-00
7.	పిల్లల పేర్లు (పెద్దది)	30-00
8.	పిల్లల పేర్లు (చిన్నది)	10-00
9.	లేటెస్ట్ ఎంబ్రాయిడరీ శాలీబోర్డర్స్	36-00
10.	లేటెస్ట్ ఎంబ్రాయిడరీ డిజైన్స్	36-00
11.	చిన్నారులకు చిరుతిళ్ళు	30-00
12.	పసందైన ఫాస్ట్‌ఫుడ్ వంటలు	30-00
13.	పలావ్‌లు, ఫ్రైడ్ రైస్‌లు, వెరైటీరైస్‌లు	30-00
14.	వేపుళ్ళు-ఇగుర్లు	30-00
15.	బ్రేక్‌ఫాస్ట్ వంటలు	30-00
16.	పండుగలలో చేసుకొనే పిండివంటలు	30-00
17.	మైక్రోవోవెన్ వంటలు	99-00
18.	సర్వదేవతాభక్తిమాల	36-00
19.	పిల్లలపేర్లు (బాబు)	36-00
20.	పిల్లలపేర్లు (పాప)	36-00
21.	మోడ్రన్ మెహంది (గోరింటాకు డిజైన్స్)	36-00
22.	మోడ్రన్ పిల్లలపేర్లు	99-00
23.	నోరూరించే నాన్‌వెజ్‌వంటలు	99-00
24.	మోడ్రన్ టైలరింగ్ (లేడీస్ & జంట్స్)	99-00

వివిధ రకాలు

ఎందరోమహానుభావులు	270-00
యోగాసనాలు	36-00
సూర్యనమస్కారములు	36-00
పొడుపు కథలు (చిన్నవి)	10-00

హిందీ-తెలుగు-స్వబోధిని	20-00
ఇంగ్లీషు-తెలుగు-స్వబోధిని	20-00
జనరల్ నాలెడ్జ్	20-00
నూరు ఎక్కాలు	10-00
1-100 టేబుల్ బుక్	10-00
1-100 టేబుల్‌బుక్ (క్రౌన్‌సైజు)	4-50
శ్రీరామకోటి	27-00
శ్రీశివకోటి	27-00
మేజిక్	30-00
అంకెలతో గారడీ	30-00
హృదయస్పందన (కవితలు)	30-00
వాత్స్యయన కామసూత్రాలు	36-00
ఎ.పి.టూరిస్ట్ గైడు	36-00
ఇంద్రజాల రహస్యాలు	30-00
మహేంద్రజాల రహస్యాలు	30-00
శరీరభాష (బాడీ లాంగ్వేజ్)	99-00
క్రియాయోగం	36-00
ఆనందంగా జీవిద్దాం	99-00
హరిశ్చంద్ర నాటకం	50-00
వాత్సాయనకామసూత్రాలు	99-00
పంచసాయకం	99-00
రతిరహస్యాలు	99-00
అనంగరంగం (కంభంపాటి స్వయంప్రకాష్)	99-00
శృంగారకేళి (కంభంపాటి స్వయంప్రకాష్)	99-00
గాయత్రీవిజ్ఞాన్	99-00
చింతామణి (నాటకం)	50-00
బాలనాగమ్మ	50-00
కాళహస్తి స్త్రీల వ్రతకథలు	36-00
కాళహస్తి రామాంజనేయ యుద్ధం(బదిరెడ్డి)	50-00
కాళహస్తి గోవింద నామాల భగవద్గీత	36-00
కాళహస్తి గృహవాస్తు చింతామణి	99-00
కాళహస్తి గృహవాస్తు మర్మాలు (బైండు)	63-00
రామరాయవాస్తుశాస్త్రం(ముద్రగడరామారావు)	90-00
ఎం.ఎస్.ఆర్.హనుమాన్‌చాలీసా	10-00
ఎం.ఎస్.ఆర్.సుందరకాండ	80-00
బ్రహ్మంగారిజీవితచరిత్ర (జవంగుల)	125-00
శ్రీ ఆదిశంకరాచార్య దివ్యచరితామృతం	40-00

కాశీరామేశ్వర మజిలీ కథలు		63-00
శ్రీలలితాసహస్రనామము(భాస్కరభాష్యం)		600-00
ప్రకృతిసిద్ధాంతములు-వేదవిజ్ఞానము-ఫలితజాతక సూత్రములు		595-00
ముదుండి విశ్వనాథరాజుగారి గ్రంథములు		
విశ్వకర్మ ప్రకాశము		80-00
ప్రాచీనవాస్తుశాస్త్రాలు-ఆధునికవాస్తుపరిశీలన	,,	250-00
నారద సంహిత	,,	150-00
వాస్తురాజవల్లభము-మూలానువాదము	,,	60-00
మయమతము - వచనము	,,	80-00
బృహత్సంహిత - వచనము	,,	160-00
వాస్తువిజ్ఞానజ్యోతి		......
పురోహిత దర్శని (గోరసవీరభద్రాచార్య)		....
విశ్వకర్మవాస్తువిద్యారహస్యములు	,,	....
వాస్తు విజ్ఞాన చంద్రిక	,,	....
మహాదశా పారిజాతం	,,	....
వాస్తు నారాయణీయం	,,	120-00
యోగావళీఖండం	,,	120-00
ముహూర్తసింధువు		150-00
సర్వార్థచంద్రిక (4భాగాలు)		1208-00
మీరే న్యూమరాలజిస్ట్ (దావూద్)		370-00
నిర్ణయసింధు (2భాగాలు)		590-00
సాయి...	,,	45-00
శ్రీ దుర్గానందలహరి	,,	200-00
ఆరతిసాయిబాబా	,,	11-00
ప్రతిష్ఠకల్పః(సాగి నరసింహమూర్తి)		500-00
తాజుద్దీన్‌బాబా సచ్చరిత్ర		100-00

సుమారు 100 సం॥రాలునాటి ప్రాచీన ప్రతులు తిరిగి
ఈ క్రింది గ్రంథములు ప్రచురించబడినవి.

శ్రీరామ మంత్రానుష్ఠానము	300-00
శ్రీరామనవరాత్రోత్సవకల్పః	300-00
సీతారామ కథా సుధ అయోధ్యకాండ	200-00
సీతారామ కథా సుధ బాలకాండ	150-00
అరణ్యకాండ	100-00
శ్రాద్ధము ఎందుకు పెట్టాలి ? షోడశ సంస్కారములు	200-00
స్మార్త కాపర్ది కారికలు	200-00
నపుంసక సంజీవనము, వైద్య శిరోమణి	200-00
విషవైద్య చింతామణి	200-00

హేమాద్రి సూరిణా ప్రాయశ్చిత్తాధ్యాయః	300-00
సర్వమూలికా గుణరత్నాకరం	300-00
ఆపస్థంబీయ ధర్మసూత్రాలు	300-00
సర్వశాంతి దర్పణం - అపర ప్రయోగ దర్పణం	200-00
గణకరంజని	200-00
సంతాన దీపిక	200-00
తిథినిర్ణయ కాణ్డః	250-00
ముహూర్త దర్పణం	200-00
జ్యోతిష శాస్త్ర రత్నము (శ్రీపతిజాతక పద్దతి)	250-00
లఘుతాచకము	200-00
శ్రీ వైఖనస పైతృమేదిక ప్రయోగః	300-00
స్మృతి రత్నాకరము (ధర్మశాస్త్రం)	400-00
జాతకామృతతసారం	300-00
జాతక బోధిని	300-00
సంగీత విద్యాదర్పణం	300-00
సంగీత సర్వార్థసారసంగ్రహం	300-00
ముహూర్త మార్తాండం(టీకతాత్పర్యం)	450-00
జాతకరహస్యం	200-00
రాజమార్తాండం	200-00
ఆయుర్దాయదీపిక	200-00
వైద్యామృతం	200-00
అనుపానమంజరీ	200-00
నవగ్రహశాంతి విధానం-ఉదకశాంతి విధిః	200-00
చికిత్సరత్నము	200-00
స్వరచింతామణి	200-00
ద్వాదశలోహ భస్మవిధానం	200-00
దైవజ్ఞయశో విభూషణం	200-00
అనుపాన రత్నకరము	200-00
కాలామృతము	250-00
దైవజ్ఞకర్ణామృతము	300-00
రసేంద్ర చింతామణి	300-00
రసరత్న సముచ్చయం	300-00
వస్తుగుణరత్నాకరము	300-00
హోరానుభవదర్పణము	360-00
విశ్వకర్మ ప్రకాశిక వాస్తుశాస్త్రము	250-00
స్త్రీజన కల్పవల్లి	450-00
సంగీత సర్వార్థ సంగ్రహం	300-00
సంగీత సుధాసంగ్రహము	250-00
అర్క ప్రకాశము	200-00
సంగీత మార్తాండము	200-00
సంగీత ప్రథమబోధిని	200-00

వైద్యకల్పతరువు	200-00
రసప్రదీపిక	250-00
గణకానందము	250-00
శ్రీ లలితాసహస్రనామావళిః-వివరణాత్మక భావంతో	200-00
నవచండీ వేదోక్త శ్రీ దేవీ పూజాకల్పం	200-00
శ్రీ గాయత్రీ అనుష్ఠాన తత్త్వప్రకాశిక	360-00
సంగీతమార్తాండము	250-00
సారావళి	360-00
భేషజకల్పము	200-00
గురుశిష్య ఆయుర్వేద వైద్యచింతామణి	360-00
జాతకమణి	200-00
సర్వశకున ప్రకాశిక	200-00
యాజుష ప్రయోగ చంద్రిక	250-00
శిక్షావల్లీ-ఆనందవల్లీ-భృగువల్లీ	300-00
వసంతరాజ శకునము	250-00
తొట్టి వైద్యం	450-00
జ్యోతిష సిద్ధాంత సంగ్రహము (పంచాంగ గణితం)	300-00
సహస్ర యోగప్రకాశిక	300-00
శ్రీవిద్యారహస్యం	290-00
మహర్షుల చరిత్ర 1,3 300+300	
వేంకట సోమయాజీయం అను ధర్మశాస్త్రకాండము	250-00
శ్రీఆంజనేయం	216-00
రాశితుల్యవత్సర ఫలితం	200-00
నాడి జ్యోతిష విశ్లేషణ	400-00
రహస్యకుక్కుటశస్త్రం	300-00
స్త్రీ ధర్మరత్న బాండాగారము	200-00
శైవోత్సవరత్నాకరం	300-00
యాజుషప్రయోగ చిన్తామణి	300-00
సుస్వర ఋగ్వేద ప్రయోగదర్శిని	300-00
ఆయుర్వేద వైద్య సంగ్రహం	300-00
వశిష్ఠ సంహిత	360-00
హోమియోపతి గృహవైద్యం	200-00
వ్రతచూడామణి	300-00
వైశ్యధర్మప్రకాశిక	300-00
ఆలయ నిత్యార్చన పద్ధతి	200-00
స్మృతిముక్తాఫలం	300-00
ఆపస్థంబయల్లాజీయమ్	300-00
జ్యోతిషశాస్త్రసంగ్రహము	200-00
కర్మవిపాకాఖ్యయం	360-00
ముహుర్త రత్నావళి	250-00
సుదివిలోచనం	300-00
ఉత్తర కాలామృతం	200-00
సర్వవిషయ సర్వస్వసంగ్రహం	200-00